

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A
PĀLI READER

WITH NOTES AND GLOSSARY

BY

DINES ANDERSEN, PH. D.

ASSISTANT LIBRARIAN OF THE UNIVERSITY, COPENHAGEN

PART I: TEXT AND NOTES

LONDON
LUZAC & CO.
LEIPZIG
O. HARRASSOWITZ
COPENHAGEN
DET NORDISKE FORLAG
BOGFORLAGET: ERNST BOJESEN
1901

ABBREVIATIONS.

AN. — Aṅguttara-Nikāya, As. — Atthasālinī, It. — Itivuttaka, Khp. — Khuddaka-pāṭha, Jāt. — Jātaka, Th. — Thera-gāthā, Thī — Therīgāthā, DN. — Dīgha-Nikāya, Dhpd. — Dhammapada, Nett. — Netti-pakarana, Pj. — Paramattha-jotikā, Ps. — Papañca-sūdanī, Pv. — Peta-vatthu, Mil. — Milinda-paṇha, MN. — Majjhima-Nikāya, Mp. — Manoratha-pūraṇī, Vin. — Vinaya-piṭaka, SN. — Saṃyutta-Nikāya, Sn. — Sutta-nipāta, Sv. — Sumaṅgala-vilāsinī, Ss. — Sārasaṅgaha.

BBS. — Buddhist Birth Stories, KSS. — Kathā-Sarit-Sāgara, JA. — Journal Asiatique, JAOS. — Journal of the American Oriental Society, JPTS. — Journal of the Pāli Text Society, JRAS. — Journal of the Royal Asiatic Society, Ms. Khar. — Le Manuscrit Kharoṣṭhi du Dhammapada, par E. Sénart, JA. 1898, SBE. — Sacred Books of the East, ZDMG. — Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

SUPPLEMENTARY LIST OF ABBREVIATIONS.

- Childers* = Dictionary of the Pāli Language; *Fausbøll*, Bem. = Nogle Bemærkninger om enkelte vanskelige Pāli-Ord i Jātaka-Bogen (Oversigt over det Kgl. Danske Vidensk. Selsk. Forhandl. 1888 p. 7–58); *Fausbøll*, Das. Jāt. = Dasaratha Jātaka (Copenhagen 1871); Five Jāt. = Five Jātakas (Copenhagen 1861); Ten Jāt. = Ten Jātakas (Copenhagen 1872); *Fick*, Soc. Gl. = Die sociale Gliederung im nordöstlichen Indien zu Buddha's Zeit (Kiel 1897); *Jacobi*, Erzähl. = Ausgewählte Erzählungen in Māhārāshtri (Leipzig 1886); *Kern*, Bijdr. (or Verkl.) = Bijdrage tot de Verklaring van eenige woorden in Pāli-geschriften voorkomende (Verhandelingen d. Kon. Akad. van Wetenschappen. Afd. Letterkunde XVII. Amsterdam 1888); *Kuhn*, Beitr. = Beiträge zur Pāli-Grammatik (Berlin 1875); *Lassen*, IA. = Indische Alterthumskunde; *Müller*, PGr. = A simplified grammar of the Pāli language (London 1884); *Pischel*, Gr. = Grammatik der Prākṛit-Sprachen (Strassburg 1900); *Sénart*, Kacc. = Kaccayana et la Littérature grammaticale du Pāli (Paris 1871); *Wackernagel*, Gr. = Altindische Grammatik (Göttingen 1896 ff.); *Weber*, Ind. Str. = Indische Streifen; Ind. Stud. = Indische Studien; *Windisch*, Māra = Māra und Buddha (Leipzig 1895; Abhandl. d. Kön. sächs. Ges. d. Wiss. phil.-hist. Cl. XV.)
- BB. = (Bezzenberger's) Beiträge zur Kunde der indogermanischen Sprachen; GGA. = Göttingische gelehrte Anzeigen; Gött. Nachr. = Nachrichten von der Kön. Ges. d. Wiss. zu Göttingen; Idg. F. = Indogermanische Forschungen; Ind. Ant. = The Indian Antiquary; KZ. = (Kuhn's) Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung; KZ (BB) = dieselbe vereinigt mit Bezzenberger's Beiträge (Bd. I = Bd. XLI.); Pāṇ. = Pāṇini's Grammatik, herausgeg. von O. Böhtlingk (Leipzig 1887); Tr. PM. = *Trenckner*, Pāli Miscellany, Part I (Copenhagen 1879); WZ. or WZKM. = Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes.

CORRECTIONS TO PART I.

- 1,14 . . . cinnatthāne
 2,29-30 . . . dohaḷo uppanno
 — 32 . . . sāyaṇhasamaye
 7,32 . . . ovaḍanti
 8,1 . . . °petum vā na visahanti
 9,6 . . . su-
 — 9 . . . puttat-
 — 14 . . . paṭicchā-
 — 15 . . . cari,
 15,19 . . . dussam
 — 32 . . . dārūni
 17,16 . . . appa-
 — 18 . . . elakam
 23,4 . . . utthāpetvā (*bis* instead of
 upatthapetvā)
 27,6 . . . saddo (instead of samuddo)
 29,18 . . . sotāpanno upāsako
 36,28 . . . (in some copies:) nāsakkhi
 (instead of nāaskkhi)
 41,5 . . . catujāti-°
 44,1 . . . Malliko,
 47,4 . . . 'imassa lobham
 48,7 . . . labbhamāne nimantake
 — 32 . . . sattadvāra-°
 53,21 . . . tassā ravam
 59,7 . . . nipajjāpetvā
 60,33 . . . devalokesu
 62,32-33 . . . gāhāpesum
 66,15-16 . . . (insert after taṇhāniro-
 dhā:) upādānanirodho,
 upādānanirodhā
 73,11 . . . mālāgandha-°
 75,26 . . . āyatim
 76,1 . . . papaṭikā
 — 10 . . . etad avoca

- 83,30 . . . ekena hatthena
 85,8 . . . samantato pabhāsati vijjo-
 tati
 — 32 . . . kiṃ idan ti ce ti āha (cor-
 rected by *E. Hardy*).
 87,11 . . . parasantako me sātako
 āropito, tassa vidatthi-
 mattam anitthitam (the
 Cinghalese Edition, Colom-
 bo 1898.)
 — 11-12 . . . niṭṭhāpessāmi
 — 31 . . . Tusitavimāne
 89,8 . . . papatā
 — 26 . . . aññan° ti
 91,19 . . . pākāro na hoti
 — 31 . . . pañham puna pi pucchi
 93,21 . . . evam me sutam
 96,14 . . . nānam
 103,3 . . . Tam [mam]
 — 6 . . . Sahassabhāge maraṇam,
 ekamse
 — 13 . . . sen'atthena
 — 14 . . . Aṇumatto pi puñṇena
 — 15 . . . yesaṇ ca attho puñṇena
 — 31 . . . °ābhippahāriṇi
 104,1 . . . Pagāḷhā ettha[na] dissanti
 106,16 . . . pana duddasam
 — 18 . . . kitavā saḥo
 111,27 . . . Jivitam dehi
 112,9 . . . yakkhā ca ghātiyā
 — 22 . . . sayam pi Vijayo laddhā
 — 29 . . . Tambabhūmirajophutthā
 tambapaṇṇi yato ahū
 113,9 . . . satto, dametum

ADDITIONS TO THE NOTES.

- Baka-Jātaka . . . translated by *R. Pischel*, Ausland, 1876, p. 757.
 Nacca-Jātaka . . . translated by *R. Pischel*, Ausland, 1876, p. 758; trans-
 lated by *Warren*, Hermes, XXIX,
 p. 476.
 Uccaṅga-Jātaka . . . translated by
R. Pischel, Hermes, XXVIII, p. 465

- (*cp. Nöldeke*, ib. XXIX, p. 155, &
Zachariae, Wien. Zeitschr. f. d. Kunde
 d. Morgenl. XV, p. 72).
 Vedabbha-Jātaka . . . translated by
J. J. Meyer, Daṇḍin's Daṇḍa-kumāra-
 caritam. Leipzig 1902, p. 15-19.
 Susīma-Jātaka . . . 47,38 = Dh.
 347,3-4 (*cp.* 346).

Andabhūta-Jātaka ... translated with Notes by *R. Pischel*, Philol. Abhandlungen M. Hertz zum 70. Geburtstag von Schülern dargebracht. Berlin 1888, p. 74.

Mahosadha's Marriage ... translated by *J. J. Meyer*, Daṣakumāra-caritam, p. 96-103.

Mahosadha's Judgement ... cp. *H. Oldenberg*, Die Literatur des alten Indien. Stuttgart 1903, p. 114 (& Note p. 291).

The Great Retirement ... 64,14-15 = As. p. 34,5 (cp. Mahāvastu II, 157).

Dhammacakka-pavattana-Sutta ... translated SBE. XI, p. 146 & XIII, p. 94.

Yasapabbajjā ... cp. Lalita Vistara ed. by *Rājendralāla Mitra*. Calcutta 1877, p. 251; *Sp. Hardy*, Manual of Buddhism, p. 156 (159); *P. Bigandet*, The Life or Legend of Gaudama. Rangoon, 1866, p. 55; *H. Alabaster*, The Wheel of the Law. London 1871, p. 125.

The Fire-Sermon ... translated by *Oldenberg*, Buddha p. 209.

Māra as Plowman ... translated by *E. Windisch*, Māra und Buddha. Leipzig 1895, p. 104.

Buddha's Death ... = DN. II, p. 154. - 80,28-29 = Jāt. I, p. 392. The Ten Precepts .. 81,32 (cp. Dh. v. 246-47).

The Legend of the Weaver's Daughter, 86,12-89,17 ... Edited: Dhammapadaṭṭhakathā ... by *W. Dhammānanda Thera* & *M. Nānissara Thera*. Colombo 1898, p. 428-31.

The Questions of Uttiya ... cp. Mil. ed. by *V. Trenckner*. Copenhagen 1880, Note p. 424. - 89,20-21 cp. Sn. v. 419.

Rebirth is not Transmigration ... translated (the beginning only) by *R. Garbe*, Beiträge zur indischen Kulturgeschichte. Berlin 1903, p. 129-30.

Padhāna-Sutta ... translated by *E. Windisch*, Māra und Buddha, p. 3 (= Lalita Vistara, ch. XVIII; Mahāvastu II, 237) cp. ib. p. 322. - v. 19 bhañjāmi (Ed. gacchāmi) cp. *R. Pischel*, Indische Miscellen (KZ. (BB) I, p. 182).

Dhaniya-Sutta ... translated by *Pavolini*, Buddismo. Milano 1898, p. 125.

Buddhaghosa ... translated SBE. X. Introduction, p. XXIX-XXXI.

Obs! Several of the Texts above have been printed in: *J. Takakusu*, A Pāli Chrestomathy, with notes and glossary giving Sanskrit and Chinese equivalents. Tokyo 1900.

PREFACE.

The following selections from Pāli literature were intended to serve as reading exercises at my own university-lectures, but I hope they may also be useful to other teachers of Indian philology, who wish to supply the Sanskrit lessons with an elementary course in Buddhist literature. Many of the selected specimens are well known, having been translated and discussed very often in Western literature, still I think they will be welcome to beginners in the original language. I have considered the Jātaka, from which the first 60 pages are taken, to be the fittest matter for the first reading, and I think these 60 pages will be sufficient for the first semester's exercises. The rest of the book, containing specimens chiefly illustrating the history of Buddha and Buddhist religion and literature, can probably be read in a second semester, and a third semester might then be devoted to reading the Dhammapada, of which the second edition is now easily accessible. To that purpose the following glossary will be arranged so that it includes, not only all the words of the selected texts but also the words of the Dhammapada not occurring in the reader.

In preparing the texts and vocabulary the Mss. and collections of V. Fausbøll and V. Trenckner have been at my disposal and have in a great many cases been a valuable and almost indispensable guide to me. In the notes I have given an account of what I have

corrected in the texts used, but several misprints in the printed editions or insignificant blunders in the manuscripts I have tacitly corrected without mention; I hope however that I have not committed many new ones! The notes are only literary and critical with some remarks added on the metre and references to parallel passages, in order to accustom the beginner to notice these things in his first study of Pāli Gāthā's; all other philological matter must be sought in the glossary.

My best thanks are due to Professor V. Fausbøll and Dr. S. Sørensen; both of them have spent much time and labour in helping me to make this book as correct as possible. I now lay it before the public hoping that it will contribute a little to propagate the knowledge of the interesting Pāli language and its literature.

Copenhagen, February 1901.

Dines Andersen.

SUMSUMĀRA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Himavantapadesa Bodhisatto kapiyoniyaṃ nibbattitvā nāgabalo thāmasampanno mahā-sarīro sobhaggappatto hutvā Gaṅgānivattane araṇṇāyatane vāsaṃ kap-peṭṭi. Tadā Gaṅgāya eko sumsumāro vasi. Ath' assa bhariyā Bodhi- 5
sattassa sarīraṃ disvā tassa hadayamaṃse dohaḷaṃ uppādetvā sum-
sumāraṃ āha: „ahaṃ sāmi etassa kapiṛājassa hadayamaṃsaṃ khāditu-
kāma” ti. „Bhadde, mayaṃ jalagocārā, esa thalagocarō, kin ti taṃ
gaṇhituṃ sakkhissāma” 'ti. „Yena tena upāyena gaṇha, sace na
labhissāmi marissāmiti”. „Tena hi mā bhāyi, atth' eko upāyo ti 10
khādāpessāmi taṃ tassa hadayamaṃsaṃ” ti sumsumāriṃ samassāsetvā
Bodhisattassa Gaṅgāya pāṇiyaṃ pivitvā Gaṅgātīre nisinnakāle santikaṃ
gantvā evaṃ āha: „vānarinda, imasmiṃ padese kaṣaṭaphalāni khādanto
kiṃ tvaṃ ciṇṇatthāne yeva carasi, pāra-Gaṅgāya ambalabujādīnaṃ
madhuraphalānaṃ anto n' atthi, kin te tattha gantvā phalāphalaṃ 15
khādituṃ na vaṭṭatīti”. „Kumbhilarāja, Gaṅgā mahodikā vittiṇṇā,
kathaṃ tattha gamissāmiti”. „Sace gacchasi ahaṃ taṃ mama piṭṭhiṃ
āropetvā nessāmiti”. So taṃ saddahitvā „sādhū” 'ti sampañicchitvā
„tena hi ehi, piṭṭhiṃ me abhirūhā” 'ti ca vutte taṃ abhirūhi. Sum-
sumāro thokaṃ netvā udaye osidāpesi. Bodhisatto „samma, udaye 20
maṃ osidāpesi, kin nu kho etan” ti āha. „Nāhan taṃ dhamme su-
dhammatāya gahetvā gacchāmi, bhariyāya pana me tava hadayamaṃse
dohaḷo uppanno, taṃ ahaṃ tava hadayaṃ khādāpetukāmo” ti. „Samma,
kathentena te sundaraṃ kataṃ, sace hi amhākaṃ udare hadayaṃ
bhaveyya sākhaggesu carantānaṃ cuṇṇavicuṇṇaṃ bhaveyyā” 'ti. „Ka- 25
haṃ pana tumhe ṭhapethā” 'ti. Bodhisatto avidūre ekaṃ udumbaraṃ

pakkaphalapinḍisampannam dassento „pass' etāni amhākam hadayāni ekasmiṃ udumbare olambantiti“. „Sace me hadayaṃ dassasi ahan taṃ na māressāmiti“. „Tena hi ettha nehi maṃ, ahan te rukkhe olambantaṃ dassāmiti“. So taṃ ādāya tattha agamāsi. Bodhisatto 5 tassa piṭṭhito uppatitvā udumbararukkhe nisīditvā „samma bālasuṃsumāra, imesaṃ sattānaṃ hadayaṃ nāma rukkhaḡge hoṭīti saññī ahoṡi, bālo si, ahan taṃ vañcesim, tava phalāphalaṃ taṃ eva hotu, sarīraṃ eva pana te mahantaṃ, paññā pana n' atthīti“ vatvā imam atthaṃ pakāseto imā gāthā avoca:

10 Alaṃ etehi ambehi jambūhi panasehi ca
yāni pāraṃ samuddassa, varaṃ mayhaṃ udumbaro.

Mahatī vata te bondi, na ca paññā tadūpikā,
suṃsumāra, vañcito si, gaccha dāni yathāsukhaṃ ti.

Suṃsumāro sahaṡṡaṃ parājito viya dukkhī dummano pajjhāyanto attano 15 nivesanaṭṭhānaṃ eva gato.

VĀNARINDA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḡatte rajjaṃ kārente Bodhisatto kapiyoniyaṃ nibbattitvā vuddhim anvāya assapotappamaṇo thāmasampanno ekacaro hutvā naditīre viharati. Tassā pana nadiyā vemajjhe eko 20 dīpako nānappakārehi ambapanasādihi phalarukkhehi sampanno. Bodhisatto nāgabalo thāmasampanno nadiyā orimatīrato uppatitvā — dīpakassa orato nadimajjhē eko piṭṭhipāsāṇo atthi — tasmim nipatati, tato uppatitvā tasmim dīpake patati. Tattha nānappakārāni phalāni khāditvā sāyaṃ ten' eva upāyena paccāgantvā attano vasaṇaṭṭhāne 25 vasitvā punadivase pi tath' eva karoti. Iminā niyāmena tattha vāsaṃ kappeti. Tasmim pana kāle eko kumbhīlo sapajāpatiko tassā nadiyā vasati. Tassa sā bhariyā Bodhisattaṃ aparāparaṃ gacchantāṃ disvā Bodhisattassa hadayaṃamse dohaḡaṃ uppādetvā kumbhīlaṃ āha: „mayhaṃ kho ayya imassa vānarindassa hadayaṃamse dohaḡo up- 30 panno“ ti. Kumbhīlo „sādhū hoti, lacchaṡīti“ vatvā „ajja taṃ sāyaṃ dīpakato āgacchantam eva gaṇhissāmiti“ gantvā piṭṭhipāsāṇe nipajji. Bodhisatto divasaṃ caritvā sāyanhasamaye dīpake ṭhito va pāsāṇaṃ

oloketvā „ayaṃ pāsāṇo idāni uccataro khāyati, kin nu kāraṇaṃ“ ti cintesi. Tassa kira udakappamāṇaṃ ca pāsāṇappamāṇaṃ ca suvavatthā-pitam eva, ten' assa etad ahosi: „ajja imissā nadiyā udakaṃ n' eva hāyati na vaddhati, atha ca panāyaṃ pāsāṇo mahā hutvā paññāyati, kacci nu kho ettha mayhaṃ gahaṇatthāya kumbhilo nipanno“ ti so 5 „vīmaṃsāmi tāva naṃ“ ti tatth' eva tathā pāsāṇena saddhiṃ kathento viya „bho pāsāṇā“ 'ti vatvā paṭivacanaṃ alabhanto yāvattatīyaṃ „pāsāṇā“ 'ti āha. „Pāsāṇo kiṃ paṭivacanaṃ na dassatīti“ puna pi naṃ vānaro „kiṃ bho pāsāṇa ajja mayhaṃ paṭivacanaṃ na desīti“ āha. Kumbhilo „addhā aññesu divasesu ayaṃ pāsāṇo vānarindassa paṭivaca- 10 naṃ adāsi, dassāmi dāni 'ssa paṭivacanaṃ“ ti cintetvā „kiṃ bho vānarindā“ 'ti āha. „Ko si tvaṃ“ ti. „Ahaṃ kumbhilo“ ti. Kimatthaṃ ettha nipanno sīti“. „Tava hadayaṃsaṃ patthayaṃāno“ ti. Bodhisatto cintesi: „añño me gamanamaggo n' atthi, ajja mayā esa kumbhilo vañcetaṇṇo“ ti. Atha naṃ evaṃ āha: „samma kumbhila, ahaṃ attā- 15 naṃ tuyhaṃ pariccajissāmi, tvaṃ mukhaṃ vivaritvā maṃ tava santi- kaṃ āgatakāle gaṇhāhīti“. Kumbhilānaṃ hi mukhavivaṇṇe akkhini nimilanti. So taṃ kāraṇaṃ asallakkhetvā mukhaṃ vivari, ath' assa akkhini pithiyimsu. So mukhaṃ vivaritvā akkhini nimiletvā nipajji. Bodhisatto tathābhāvaṃ ñatvā dipakā uppatito gantvā kumbhilassa 20 matthakaṃ akkamitvā tato uppatito vijjullatā viya vijjotamāno paratīre atṭhāsi. Kumbhilo taṃ acchariyaṃ disvā „iminā vānarindena atiac- cherakaṃ katan“ ti cintetvā „bho vānarinda, imasmiṃ loke catūhi dhammehi samannāgato puggalo paccāmitte abhibhavati, te sabbe pi tuyhaṃ abbhantare atthi, maññe“ ti vatvā imaṃ gāthaṃ āha: 25

Yass' ete caturo dhammā vānarinda yathā tava
saccaṃ dhammo dhiti cāgo diṭṭhaṃ so ativattatīti.

Evam kumbhilo Bodhisattaṃ pasamsitvā attano vasanaṭṭhānaṃ gato.

BAKA-JĀTAKA.

Atīte ekasmiṃ araṇṇāyatane Bodhisatto aññataraṃ padumasaraṃ 30 nissāya tīthe rukkhe rukkadevatā hutvā nibbatti. Tadā aññatarasmiṃ nātimahante sare nidāghasamaye udakaṃ mandaṃ ahosi, bahū c' ettha

macchā honti. Ath' eko bako te macche disvā „eken' upāyena ime macche vañcetvā khādisāmīti“ gantvā udakapariyante cinto nīdi. Atha taṃ macchā disvā „kiṃ ayya cinto nisīno sīti“ pucchīmsu. „Tumbhākaṃ cinto nisīno 'mhīti“. „Amhākaṃ kiṃ cintesi ayyā“

5 'ti. „Imasmiṃ sare udakaṃ parittāṃ gocarō ca mando nidāgho ca mahanto, 'idān' ime macchā kiṃ nāma karissantīti' tumbhākaṃ cinto nisīno 'mhīti“. „Atha kiṃ karoma ayyā“ 'ti. „Tumhe sace mayhaṃ vacanaṃ kareyyātha ahaṃ vo ekekaṃ mukhatuṇḍakena gahetvā ekaṃ pañcavaṇṇapadumasañchannaṃ mahāsaraṃ netvā vissajjeyyaṃ ti.

10 „Ayya, paṭhamakappikato paṭṭhāya macchānaṃ cintanakabako nāma n' atthi. tvaṃ amhesu ekekaṃ khāditukāmo sīti“. „Nāhaṃ tumhe mayhaṃ saddahante khādisāmi, sace pana sarassa atthibhāvaṃ mayhaṃ na saddahatha ekaṃ macchaṃ mayā saddhiṃ saraṃ passitum pesethā“ 'ti. Macchā tassa saddahitvā „ayaṃ jale pi thale pi sam-

15 attho“ ti ekaṃ kāṇamabhāmacchaṃ adāmsu: „imaṃ gahetvā gacchatha“ 'ti. So taṃ gahetvā netvā sare vissajjetvā sabbāṃ saraṃ dassetvā puna ānetvā tesāṃ macchānaṃ santike vissajjesi. So tesāṃ macchānaṃ sarassa sampattīṃ vaṇṇesi. Te tassa kathaṃ sutvā gantukāmā hutvā „sādhū ayya, amhe gaṇhitvā gacchāhīti“ āhaṃsu. Bako paṭhaman

20 taṃ kāṇamabhāmaccham eva gahetvā saratīraṃ netvā saraṃ dassetvā saratīre jāte varaṇarukkhe niliyitvā taṃ viṭapantare pakkhipitvā tuṇḍena vijjhanto jīvitakkhayaṃ pāpetvā maṃsaṃ khāditvā kaṇṭake rukkhamaṃṣe pādetvā puna gantvā „vissatṭho me so maccho, añño āgacchatū“ 'ti eten' upāyena ekekaṃ gahetvā sabbamacchake khāditvā puna āgato

25 ekamaccham pi nāddasa. Eko paṇ' ettha kakkatāko avasiṭṭho. Bako taṃ pi khāditukāmo hutvā „bho kakkatāka, mayā sabbe te macchā netvā padumasañchanne mahāsare vissajjitā, ehi taṃ pi nessāmiti“. „Maṃ gahetvā gacchanto kathaṃ gaṇhissasīti“. „Dasitvā gaṇhissāmiti“. „Tvaṃ evaṃ gahetvā gacchanto maṃ pātesasi, nāhaṃ tayā

30 saddhiṃ gamissāmiti“. „Mā bhāyi, ahaṃ taṃ sugahitaṃ gahetvā gamissāmiti“. Kakkatāko cintesi: „imassa macche netvā sare vissajjanaṃ nāma n' atthi, sace pana maṃ sare vissajjessati iccetaṃ kusalaṃ, noce vissajjessati gīvaṃ assa chinditvā jīvitaṃ harissāmiti“. Atha naṃ evaṃ āha: „samma baka, na kho tvaṃ sugahitaṃ gahetum sakkhissasi,

35 amhākaṃ pana gahaṇaṃ sugahaṇaṃ, sac' āhaṃ aḷena tava gīvaṃ gahetum labhissāmi tava gīvaṃ sugahitaṃ katvā tayā saddhiṃ gamissā-

miti". So tam „vañcetukāmo esa man" ti ajānanto „sādhū" 'ti sam-
 paṭicchi. Kakkāṭako attano aḷehi kammārasaṇḍāsena viya tassa gīvaṃ
 sugaḷhitam katvā „idāni gacchā" 'ti āha. So tam netvā saram das-
 setvā varaṇarukkhābhimukho pāyāsi. Kakkāṭako āha: „mātula, ayaṃ
 saro etto, tvaṃ pana ito nesīti". Bako „piyamātulako atibhaginiputto 5
 si me tvaṃ" ti vatvā „tvaṃ 'esa maṃ ukkhipitvā vicaranto mayhaṃ
 dāso' ti saññaṃ karosi, maññe, pass' etaṃ varaṇarukkhamaṇe kaṇṭa-
 karāsiṃ, yathā me te sabbamacchā khāditaṃ tam 'pi tath' eva khādissā-
 miti" āha. Kakkāṭako „ete macchā attano bālatāya tayā khāditaṃ,
 ahaṃ pana te maṃ khāditaṃ na dassāmi, taṃ ñeva pana vināsaṃ pā- 10
 pessāmi, tvaṃ hi bālatāya mayā vañcitabhāvaṃ na jānāsi, marantā
 ubho pi marissāma, esa te sīsaṃ chinditvā bhūmiyaṃ khipissāmiti"
 vatvā saṇḍāsena viya aḷehi tassa gīvaṃ nippīlesi. So vattakatena
 mukhena akkhili assunā paggharantena maraṇabhayaṭṭajjito „sāmi, ahan
 tam na khādissāmi, jīvaṃ me dehīti" āha. „Yadi evaṃ otaritvā 15
 sarasmiṃ maṃ vissajjehīti". So nivattitvā saram eva otaritvā kak-
 kaṭakam sarapariyante paṃkapiṭṭhe ṭhapesi. Kakkāṭako kattarikāya
 kumudanaḷam kappento viya tassa gīvaṃ kappetvā udakam pāvīsi.
 Tam acchariyaṃ disvā varaṇarukkhe adhivatthā devatā sādhuḷkaram
 dadamānā vanaṃ unnādayamānā madhurassarena imaṃ gātham āha: 20

Nāccanta nikatippaṇṇo nikatyā sukham edhati,
 ārādhe nikatippaṇṇo bako kakkāṭakā-m-ivā ti.

NIGRODHAMIGA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārayamāne Bodhisatto
 migayonīyaṃ paṭisaṇḍhiṃ gaṇhi. So mātukucchito nikkhanto su- 25
 vaṇṇavaṇṇo ahosi, akkhīni c' assa maṇiḷḷasaddisāni ahesuṃ, siṅgāni
 rajatavaṇṇāni, mukhaṃ rattakambalapuṇḷjavāṇṇam, hatthapādapariyāntā
 lākhāparikkammakatā viya, vāladhi camarassa viya ahosi, sarīraṃ pan'
 assa mahantaṃ assapotakappamaṇaṃ ahosi. So pañcasatamiga-pari-
 vāro araṇṇe vāsaṃ kappesi nāmena Nigrodhamigarājā nāma. Avidūre 30
 pan' assa aṇṇo pi pañcasatamigaparivāro Sākhamigo nāma vasati, so
 pi suvaṇṇavaṇṇo va ahosi. Tena samayena Bārāṇasirājā migavadhapa-

suto hoti, vinā maṃsena na bhuñjati, manussānaṃ kammacchedaṃ katvā sabbe negamajānapade sannipātetvā devasikaṃ migavaṃ gacchati. Manussā cintesum: „ayaṃ rājā amhākaṃ kammacchedaṃ karoti, yaṃ nūna mayaṃ uyyāne migānaṃ nivāpaṃ vapitvā pāṇiyaṃ sampādetvā
5 bahumige uyyāne pavesetvā dvāraṃ bandhitvā rañño niyyādemā“ 'ti. Te sabbe uyyāne nivāpatiṇaṃ ropetvā udakaṃ sampādetvā dvāraṃ yojāpetvā nāgare ādāya muggarādinānāvudhahatthā araṇṇaṃ pavisitvā mige pariyesaṃānā „majjhe tṭhite mige gaṇhissāmā“ 'ti yojana-mattaṃ tṭhānaṃ parikkhipitvā saṃkhipamānā Nigrodhamiga-Sākhami-
10 gānaṃ vasanaṭṭhānaṃ majjhe katvā parikkhipimsu. Atha taṃ migagaṇaṃ disvā rukkhagumbādayo ca bhūmiṃ ca muggarehi paharantā migagaṇaṃ gahanaṭṭhānato niharitvā asisattidhanuādini āvudhāni uggitvā mahānādaṃ nadantā taṃ migagaṇaṃ uyyānaṃ pavesetvā dvāraṃ pidhāya rājānaṃ upasaṃkamtivā „deva, nibaddhaṃ migavaṃ gacchantā
15 amhākaṃ kammaṃ nāsetha, amhehi araṇṇato mige ānetvā tumhākaṃ uyyānaṃ pūritaṃ, ito paṭṭhāya tesāṃ maṃsaṃ khādatha“ 'ti rājānaṃ āpucchitvā pakkamimsu. Rājā tesāṃ vacanaṃ sutvā uyyānaṃ gantvā mige olokento dve suvaṇṇamige disvā tesāṃ abhayaṃ adāsi. Tato paṭṭhāya pana kadāci sānaṃ gantvā ekamigaṃ vijjhितvā āneti, kadāci
20 'ssa bhattakārako gantvā vijjhितvā āharati. Migā dhanuṃ disvā va maraṇabhayaena tajjitā palāyanti, dve tayo pahāre labhitvā kilamanti pi gilānāpi honti maraṇaṃ pi pāpuṇanti. Migagaṇo taṃ pavattim Bodhisattassa ārocesi. So Sākhāṃ pakkosaṃpetvā āha: „samma, bahū migā nassanti, ekaṃsena maritabbe sati ito paṭṭhāya mā kaṇḍena
25 mige vijjhantu, dhammagāṇḍikattṭhāne migānaṃ vāro hotu, ekadivasaṃ mama parisāya vāro pāpuṇātu, ekadivasaṃ tava parisāya vāro pāpuṇātu, vārappatto migo gantvā dhammagāṇḍikāya sīsaṃ tṭhapetvā nipajjatu, evaṃ sante migā vaṇitā na bhavissantīti“. So „sādhū“ 'ti sampaticchi. Tato paṭṭhāya vārappatto va migo gantvā dhamma-
30 gāṇḍikāya gīvaṃ tṭhapetvā nipajjati. Bhattakārako āgantvā tattha nipannaṃ eva gahetvā gacchati. Ath' ekadivasaṃ Sākhānigassa parisāya ekissā gabbhinimigiyaṃ vāro pāpuṇi. Sā Sākhāṃ upasaṃkamtivā „sāmi, ahaṃ pi gabbhinī, puttakaṃ vijāyitvā dve janā vāraṃ gamissāma, mayhaṃ vāraṃ atikkamehīti“ āha. So „na sakkā tava vāraṃ
35 aññesaṃ pāpetum, tvam eva tuyhaṃ pattaṃ jānissasi, gacchāhīti“ āha. Sā tassa santikā anuggahaṃ alabhamānā Bodhisattaṃ upasaṃkamtivā

tam atthaṃ ārocesi. So tassā vacanaṃ sutvā „botu, gaccha tvaṃ, ahan te vāraṃ atikkamesāmiti“ sayam gantvā dhammagandikāya sīsaṃ katvā nipajji. Bhattakāro taṃ disvā „laddhābhayo migarājā gandikāya nipanno, kin nu kāraṇaṃ“ ti vegena gantvā rañño ārocesi. Rājā tāvad eva rathaṃ āruhya mahantena parivārena āgantvā Bodhi- 5
sattaṃ disvā āha: „samma migarāja, nanu mayā tuyhaṃ abhayaṃ dinnam, kasmā tvaṃ idha nipanno“ ti. „Mahārāja, gabbhinī migā āgantvā ‘mama vāraṃ aññassa pāpehīti’ āha, na sakkā kho pana mayā ekassa maraṇadukkhaṃ aññassa upari pakkhipitum, ^{sv}āhaṃ attano jīvitaṃ tassā datvā tassā santakaṃ maraṇaṃ gahetvā idha nipanno, 10
mā aññaṃ kiñci āsaṃkittha mahārājā“ ti. Rājā āha: „sāmi suvaṇṇavaṇṇamigarāja, mayā tādiso khantimettānuddayasampanno manussesu pi na diṭṭhapubbo, tena te pasanno ‘smi, utṭhehi, tuyhaṃ ca tassā ca abhayaṃ dammīti“. „Dvīhi abhaye laddhe avasesā kiṃ karissanti narindā“ ti. „Avasesānam pi abhayaṃ dammi sāmīti“. „Ma- 15
hārāja, evam pi uyyāne yeva migā abhayaṃ labhissanti, sesā kiṃ karissantīti“. „Etesam pi abhayaṃ dammi sāmīti“. „Mahārāja, migā tāva abhayaṃ labhantu, sesā catuppadā kiṃ karissantīti“. „Etesam pi abhayaṃ dammi sāmīti“. „Mahārāja, catuppadā tāva abhayaṃ labhantu, dvijagaṇā kiṃ karissantīti“. „Etesam pi dammi sāmīti“. 20
„Mahārāja, dvijagaṇā tāva abhayaṃ labhissanti, udake vasantā macchā kiṃ karissantīti“. „Etesam pi abhayaṃ dammi sāmīti“. Evam Mahāsatto rājānaṃ sabbasattānaṃ abhayaṃ yācitvā utṭhāya rājānaṃ pañcasu sīlesu patitṭhāpetvā „dhammaṃ cara mahārāja, mātāpitūsu puttadhītāsu brāhmaṇagahapatikesu negamajānapadesu dhammaṃ ca- 25
ranto samaṃ caranto kāyassa bhedaṃ sugatīṃ saggaṃ lokaṃ gamissasīti“ rañño Buddhalīhāya dhammaṃ desetvā katipāhaṃ uyyāne vasitvā rañño ovādaṃ datvā migagaṇaparivuto araññaṃ pāvisi. Sāpi kho migadhenu pupphakaṇṇikasadisam puttaṃ vijāyi. So kiḷamāno Sākhamigassa santikaṃ gacchati. Atha naṃ mātā tassa santikaṃ gacchan- 30
taṃ disvā „putta, ito paṭṭhāya mā etassa santikaṃ gaccha, Nigrodhass’ eva santikaṃ gaccheyyāsīti“ ovādanti imaṃ gātham āha:

Nigrodham eva seveyya, na Sākhaṃ upasaṃvase,

Nigrodhasmiṃ mataṃ seyyo yañce Sākhasmiṃ jīvitaṃ ti.

Tato paṭṭhāya ca pana abhayaladdhakā migā manussānaṃ sassāni 35
khādanti. Manussā „laddhābhayā ime migā“ ti paharitum vā palā-

petum na visahanti. Te rājaṅgaṇe sannipatitvā raṇṇo tam attham
 ārocesum. Rājā „mayā pasannena Nigrodhamigavarassa varo dinno,
 aham rajjam jaheyyam na ca tam paṭiñṇam, gacchatha, na koci mama
 vijite mige paharitum labhatīti“. Nigrodhamigo tam pavattim sutvā
 5 migagaṇam sannipātāpetvā, „ito paṭṭhāya paresam sassam khāditum
 na labhathā“ 'ti mige vāretvā manussānam ārocāpesi: „ito paṭṭhāya
 sassakārakamanussā sassarakkhanattham vatim mā karontu, khettaṃ
 pana āvijjhivā paṇṇasaṇṇam bandhantū“ 'ti. Tato paṭṭhāya kira
 khettesu paṇṇabandhanasaṇṇam udapādi, tato paṭṭhāya paṇṇasaṇṇam
 atikkamanakamigo nāma n' atthi, ayam kira nesam Bodhisattato lad-
 10 dhaovādo. Evaṃ migagaṇam ovaditvā Bodhisatto yāvatāyukam ṭhatvā
 saddhim migeḥi yathākamam gato. Rājāpi Bodhisattassa ovāde
 ṭhatvā puñṇāni katvā yathākamam gato.

SĪHACAMMA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto kassa-
 15 kakule nibbattitvā vayappatto kasikammena jīvikaṃ kappesi. Tasmim
 kāle eko vāṇijo gadrabhabhārakena vohāram karonto vicarati. So
 gatagataṭṭhāne gadrabhassa piṭṭhito bhaṇḍikaṃ otāretvā gadrabham siha-
 cammena pārupitvā sāliyavakhettesu vissajjeti. Khettarakkhakā tam
 disvā siho ti saṇṇāya upasaṃkamitum na sakkonti. Ath' ekadivasam
 20 so vāṇijo ekasmim gāmadvāre nivāsam gahetvā pātarāsam pacāpento
 tato gadrabham sihacammam pārupitvā yavakhettaṃ vissajjesi. Khetta-
 rakkhakā siho ti saṇṇāya tam upagantum asakkontā geham gantvā
 ārocesum. Sakalagāmaṇāsino āvudhāni gahetvā saṃkhe dhamentā bhe-
 riyo vādentā khettaṃ samīpaṃ gantvā unnadimsu. Gadrabho maraṇa-
 25 bhayabhīto gadrabharavaṃ ravi. Ath' assa gadrabhabhāvaṃ űatvā
 Bodhisatto paṭhamam gātham āha:

N' etaṃ sihassa naditaṃ na vyagghassa na dīpino,
 pāruto sihacammena jammo nadati gadrabho ti.

Gāmaṇāsino pi tassa gadrabhabhāvaṃ űatvā aṭṭhīni bhaṇjantā pothetvā
 30 sihacammaṃ ādāya agamaṃsu. Atha so vāṇijo āgantvā tam vyasa-
 nappattaṃ gadrabham disvā dutiyaṃ gātham āha:

Ciram pi kho taṃ khādeyya gadrabho haritaṃ yavaṃ
pāruto sīhacammena, ravamāno ca dūsayīti.

Tasmiṃ evaṃ vadante yeva gadrabho tatth' eva mari, vāṇijo pi taṃ
pahāya pakkāmi.

RĀDHA-JĀTAKA.

5

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto su-
kayoniyaṃ nibbatti, Rādhō ti 'ssa nāmaṃ, kaniṭṭhabhātā pan' assa
Potṭhapādo nāma. Te ubho pi taruṇakāle yeva eko luddako gahetvā
Bārāṇasiyaṃ aññatarassa brāhmaṇassa adāsi. Brāhmaṇo te puttā
ṭhāne ṭhapetvā paṭijaggi. Brāhmaṇassa pana brāhmaṇi arakkhitā 10
dussilā. So vohāraṇaṭṭhāya gacchanto te sukaṇṭhake āmantetvā
„tāta, ahaṃ vohāraṇaṭṭhāya gacchāmi, kāle vikāle vā tumhākaṃ mātu
kaṇṭhakammaṃ olokeyyāthā 'ti, aññassa purisassa gamanabhāvaṃ vā
āgamanabhāvaṃ vā jāneyyāthā" 'ti brāhmaṇiṃ sukaṇṭhake paṭicchā
petvā agamāsi. Sā tassa nikkhantakālato paṭṭhāya anācāraṃ cari 15
rattim pi divāpi āgacchantānaṃ ca gacchantānaṃ ca pamāṇaṃ n' atthi.
Taṃ disvā Potṭhapādo Rādhaṃ pucchi: „brāhmaṇo imaṃ brāhmaṇiṃ
amhākaṃ niyyādetvā gato, ayaṃ ca pāpakammaṃ karoti, vadāmi na"
ti. Rādhō „mā vāḍīti" āha. So tassa vacanaṃ agahetvā „amma,
kiṃkāraṇā pāpakammaṃ karosīti" āha. Sā taṃ māretukāmaṃ hutvā 20
„tāta, tvaṃ nāma mayhaṃ putto, ito paṭṭhāya na karissāmīti, ehi tāta
tāvā" 'ti piyāyamaṇā viya naṃ pakkosivā āgataṃ gahetvā „tvaṃ maṃ
ovadasi, attano pamāṇaṃ na jānāsīti" gīvaṃ gahetvā māretvā uddha-
nantaresu pakkhipi. Brāhmaṇo āgantvā vissamivā Bodhisattaṃ „kiṃ
tāta Rādha mātā vo anācāraṃ karoti na karotīti" pucchanto paṭha- 25
maṃ gāthaṃ āha:

Pavāsā āgato tāta idāni na cirāgato,
kaccin nu tāta te mātā na aññaṃ upasevatīti.

Rādhō „tāta, paṇḍitā nāma bhūtaṃ vā abbhūtaṃ vā aniyyanikaṃ nāma
na kathentīti" nāpento dutiyaṃ gāthaṃ āha: 30

Na kho pan' etaṃ subhaṇaṃ girāṃ saccūpasamhitāṃ,
sayetha Potṭhapādo va mummure upakūḷito.

Evaṃ Bodhisatto brāhmaṇassa dhammaṃ desetvā „mayāpi imasmiṃ
ṭhāne vasitum na sakkā" ti brāhmaṇaṃ āpucchitvā araṇṇaṃ eva pavāsi.

NACCA-JĀTAKA.

Atīte paṭhamakappe catuppadā sihaṃ rājānaṃ akaṃsu, macchā
 Ānandamacchaṃ, sakunā suvaṇṇahaṃsaṃ. Tassa pana suvaṇṇarāja-
 haṃsassa dhītā haṃsapotikā abhirūpā ahoṣiti so tassā varam adāsi.
 5 Sā attano cittarucitaṃ sāmikaṃ vāresi. Haṃsarājā tassā varam datvā
 Himavante sabbasakune sannipātāpesi. Nānappakārā haṃsamorādayo
 sakunagaṇā samāgantvā ekasmiṃ mahante pāsānatale sannipatiṃsu.
 Haṃsarājā „attano cittarucitaṃ sāmikaṃ āgantvā gaṇhatū“ 'ti dhī-
 taraṃ pakkosāpesi. Sā sakunaśaṃghaṃ olokeṃti maṇivaṇṇagivāṃ ci-
 10 trapekkhuṇaṃ moraṃ disvā „ayaṃ me sāmiko hotū“ 'ti rocesi. Sakuna-
 śaṃghā moraṃ upasaṃkamitvā āhaṃsu: „samma mora, ayaṃ rājadhītā
 ettakānaṃ sakunānaṃ majjhe sāmikaṃ rocenti taya ruciṃ uppādesīti“.
 Moro „ajjāpi tāva me balaṃ na passasīti“ atituṭṭhiyā hirottappaṃ
 bhinditvā tāva mahato sakunaśaṃghassa majjhe pakkhe pasāretvā
 15 naccitum ārabhi, naccanto appaṭicchanno ahoṣi. Suvaṇṇahaṃsarājā
 lajjito „imassa n' eva ajjhattasamuṭṭhānā hiri atthi na bahiddhāsam-
 uṭṭhānaṃ ottappaṃ, nāssa bhinnahirottappaṃ mama dhītaraṃ dassā-
 miti“ sakunaśaṃghamajjhe imaṃ gātham āha:

Rudam manuññaṃ rucirā ca piṭṭhi veḷuriyavaṇṇūpanibhā ca givā
 20 vyāmaṃmattāni ca pekkhuṇāni, naccena te dhītaraṃ no dadāmiti.

Haṃsarājā tasmiṃ yeva parisamajjhe attano bhāgineyyahaṃsapotakassa
 dhītaraṃ adāsi. Moro haṃsapotikaṃ alabhitvā lajjitvā tato va uṭṭha-
 hitvā palāyi. Haṃsarājāpi attano vasanaṭṭhānaṃ eva gato.

ULŪKA-JĀTAKA.

25 Atīte paṭhamakappikā sannipatitvā ekaṃ abhirūpaṃ sobhaggap-
 pattaṃ ānāsampannaṃ sabbākārāparipuṇṇaṃ purisaṃ gahetvā rājānaṃ
 kariṃsu, catuppadāpi sannipatitvā ekaṃ sihaṃ rājānaṃ kariṃsu, mahā-
 samudde macchā Ānandaṃ nāma macchaṃ rājānaṃ akaṃsu. Tato
 sakunagaṇā Himavantapadesa ekasmiṃ piṭṭhipāsāne sannipatitvā „ma-
 30 nussesu rājā paññāyati tathā catuppadesu c' eva macchesu ca, amhā-
 kaṃ pan' antare rājā nāma n' atthi, appatissavāso nāma na vaṭṭati,

ambhākam pi rājānam laddhum vaṭṭati, ekaṃ rājaṭṭhāne ṭhapetabba-
yuttakam jānāthā“ ti te tādisaṃ sakunaṃ olokayamānā ekaṃ ulūkaṃ
rocetvā „ayaṃ no ruccatiti“ āhaṃsu. Ath' eko sakuno sabbesaṃ
ajjhāsayaḡaḡatthaṃ tikkhattuṃ sāvesi. Tassa sāventassa dve sāvanā 5
mim rājābhisekakāle evarūpaṃ mukhaṃ, kuḡdhassa kīdisaṃ bhavissa-
titi, iminā hi kuḡdhena olokitaṃ mayaṃ tattakapāle pakkhittatilā viya
tattha tatth' eva bhijjissāma, imaṃ rājānam kātuṃ mayhaṃ na rucca-
titi“ imaṃ atthaṃ pakāsetuṃ paṭhamam gātham āha:

Sabbehi kira nātihi kosiyo issaro kato 10
sace nātiḡ' anuññāto bhaṇeyy' āhaṃ ekavāciyan ti.

Atha naṃ anuññātattā sakunā dutiyaṃ gātham āhaṃsu:

Bhaṇa samma anuññāto atthaṃ dhammaṃ ca kevalaṃ,
santi hi daharā pakkhī paññāvanto jutindharā ti.

So evaṃ anuññāto tatiyaṃ gātham āha: 15

Na me ruccati bhaddaṃ vo ulūkassābhisecanaṃ,
akuḡdhassa mukhaṃ passa, kathaṃ kuḡdho karissatiti.

So evaṃ vatvā „mayhaṃ na ruccati, mayhaṃ na ruccatiti“ viravanto
ākāse uppati. Ulūko pi naṃ utṭhāya anubandhi. Tato paṭṭhāya te
aññaṃaññaṃ veraṃ bandhiṃsu. Sakunā suvaṇṇahaṃsaṃ rājānam katvā 20
pakkamiṃsu.

KURUṆGAMIGA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḡatte rajjaṃ karente Bodhisatto kuruṇ-
gamigo hutvā araṇṇe ekassa sarassa avidūre ekasmiṃ gumbe vāsaṃ
kappesi. Tass' eva sarassa avidūre ekasmiṃ rukkhagge satapatto 25
nisidi, sarasmiṃ pana kacchapo vāsaṃ kappesi. Evaṃ te tayo pi
sahāya aññaṃaññaṃ piyasaṃvāsaṃ vasiṃsu. Ath' eko migaluddako
araṇṇe caranto pāṇiyatitthe Bodhisattassa padavalaṇṇaṃ disvā lohani-
gaḡasadisam vaddhamayaṃ pāsaṃ oḡḡetvā agamāsi. Bodhisatto pāṇi-
yaṃ pātuṃ āgato paṭhamayāme yeva pāse bajjhitvā baddharāvaṃ ravi. 30
Tassa tena saddena rukkhato satapatto udakato ca kacchapo āgantvā
„kin nu kho kātabban“ ti mantayimsu. Atha satapatto kacchapam

āmantetvā „samma, tava dantā atthi, tvaṃ imaṃ pāsāṃ chinda, ahaṃ gantvā yathā so nāgacchati tathā karissāmi, evaṃ amhehi dvihi pi kataparakkamena sahāyo no jīvitāṃ labhissatīti“ imam atthaṃ pakā-sento paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

5 Iṅgha vaddhamayaṃ pāsāṃ chinda dantehi kacchapa,
 ahaṃ tathā karissāmi yathā n' ehihi luddako ti.

Kacchapo cammavarattaṃ khādituṃ ārabhi. Satapatto luddassa vasa-nagāmaṃ gato. Luddo paccūsakāle yeva sattim gahetvā nikkhami. Sakuṇo tassa nikkhamanabhāvaṃ nātvā vassitvā pakkhe pappoṭhetvā
10 tam puredvārena nikkhamantaṃ mukhe pahari. Luddo „kālakaṇṇi-sakuṇen' amhi pahaṭo“ ti nivattitvā thokaṃ sayitvā puna sattim ga-hetvā utṭhāsi. Sakuṇo „ayaṃ paṭhamāṃ puredvārena nikkhanto, idāni pacchimadvārena nikkhamissatīti“ nātvā gantvā pacchimagehe nisīdi. Luddo pi „puredvārena me nikkhamantena kālakaṇṇisakuṇo diṭṭho,
15 idāni pacchimadvārena nikkhamissāmiti“ pacchimadvārena nikkhami. Sakuṇo puna vassitvā gantvā mukhe pahari. Luddo puna pi kāla-kaṇṇisakuṇena pahaṭo „na me esa nikkhamituṃ detīti“ nivattitvā yāva aruṇuggamanā sayitvā aruṇavelāya sattim gahetvā nikkhami. Sakuṇo vegena gantvā „luddo āgacchatīti“ Bodhisattassa kathesi. Tasmim
20 khaṇe kacchapena ekam eva vaddhaṃ ṭhapetvā sesavarattā khāditā honti, dantā pan' assa patanākārappattā jātā. mukhaṃ lohitamakkhitaṃ. Bodhisatto luddaputtaṃ sattim gahetvā asanivegena āgacchantāṃ disvā tam vaddhaṃ chinditvā vanaṃ pāvisi. Sakuṇo rukkhagge nisīdi. Kac-chapo pana dubbalattā tatth' eva nipajji. Luddo kacchapam pasibbake
25 pakkhipitvā ekasmiṃ khānuke laggesi. Bodhisatto nivattitvā olokento kacchapassa gahitabhāvaṃ nātvā „sahāyassa jīvitadānaṃ dassāmiti“ dubbalo viya hutvā luddassa attānaṃ dassesi. So „dubbalo esa bha-vissati, māressāmi na“ ti sattim ādāya anubandhi. Bodhisatto nāti-dūre nāccāsanne gacchanto tam ādāya araṇṇaṃ pāvisi, dūraṃ gata-
30 bhāvaṃ nātvā padaṃ vañcetvā aññaṃ maggena vātavegena gantvā siṅgena pasibbakaṃ ukkhipitvā bhūmiyaṃ pātetvā phāletvā kaccha-paṃ nihari. Satapatto pi rukkhā otari. Bodhisatto dvinnam pi ovā-daṃ dadamāno „ahaṃ tumhe nissāya jīvitāṃ labhiṃ, tumhehi pi sahāyassa kattabbaṃ mayhaṃ kataṃ, idāni luddo āgantvā tumhe gaṇ-
35 heyya, tasmā samma satapatta tvaṃ attano puttake gahetvā aññattha

yāhi, tvaṃ hi samma kacchapa udakaṃ pavisā“ 'ti āha. Te tathā akāṃsu.

Kacchapo pāvisi vāriṃ, kuruṅgo pāvisi vanam,
satapatto dumaggamhā dūre putte apānayīti.

Luddo taṃ ṭhānaṃ āgantvā kañci apassitvā chinnapasibbakaṃ ga- 5
hetvā domanassappatto attano gehaṃ agamāsi. Te pi tayo sahāyā
yāvajīvaṃ vissāsaṃ achinditvā yathākammaṃ gatā.

//JAVASAKUṆA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Hima-
vantapadese rukkhakoṭṭhakaśakuna hutvā nibbatti. Ath'ekassa sīhassa 10
maṃsaṃ khādantassa atṭhi gale laggi, galo uddhumāyi, gocaraṃ gaṇ-
hituṃ na sakkoti, kharā vedanā vattanti. Atha naṃ so sakuno go-
carapasuto disvā sakhāya nilino „kin te samma dukkhaṃ“ ti pucchi.
So taṃ atthaṃ ācikkhi. „Aha te samma etaṃ atṭhiṃ apaneyyaṃ,
bhayena pana te mukhaṃ pavasituṃ na visahāmi, khādeyyāsi pi maṃ“ 15
ti. „Mā bhāyi samma, nāha taṃ khādāmi, jīvitam me dehīti“. So
„sādhū“ 'ti taṃ passena nipajjāpetvā „ko jānāti kiṃ p' esa“ karissa-
titi“ cintetvā yathā mukhaṃ pidahituṃ na sakkoti tathā tassa adha-
rotthe ca uttarotthe ca daṇḍakaṃ ṭhapetva mukhaṃ pavasitvā atṭhi-
koṭiṃ tuṇḍena pahari. Atṭhi patitvā gataṃ. So atṭhiṃ pātetvā sīhassa 20
mukhato nikkhamanto daṇḍakaṃ tuṇḍena paharivā pātento nikkha-
mitvā sakhagge niliyi. Siho nīrogo hutvā ekadivasaṃ vanamahisaṃ
vadhivā khādati. Sakuno „vīmaṃsissāmi naṃ“ ti tassa uparibhāge
sakhāya niliyitvā tena saddhiṃ sallapanto paṭhamam gātham āha:

Akaramhase te kiccaṃ yaṃ balaṃ ahuvamhase, 25
migarāja namo ty-atthu, api kiñci labhāmase.

Taṃ sutvā siho dutiyaṃ gātham āha:

Mama lohitaḥkhaṇassa niccaṃ luddāni kubbato
dantantaragato santo taṃ bahuṃ yaṃ hi jīvasīti.

Taṃ sutvā sakuno itarā dve gāthā abhāsi: 30

Akataññum akattāram katassa appatikārakam
 yasmiñ kataññutā n' atthi — niratthā tassa sevanā.
 Yassa sammukhaciñṇena mittadhammo na labbhati
 anusuyyam anakkosañ saṇikam tamhā apakkame ti.

5 Evañ vatvā so saṇiyo pakkāmi.

SASA-JĀTAKA.

Atite Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto sasa-
 yoniyam nibbattitvā araṇṇe vasati. Tassa pana araṇṇassa ekato pab-
 batapādo ekato nadī ekato paccantagāmakko. Apare pi 'ssa tayo
 10 saḥāyā ahesum: makkāto sigālo uddo ti. Te cattāro pi paṇḍitā ekato
 vasantā attano attano gocaraṭṭhāne gocaram gaḥetvā sāyaṇhasamaye
 ekato sannipatanti. Sasapaṇḍito „dānam dātabbam, silam rakkhita-
 bam, uposathakammam kātabban“ ti tiṇṇam janānam ovādasena
 dhammam deseti. Te tassa ovādam sampañicchitvā attano attano
 15 nivāsagumbaṃ pavisitvā vasanti. Evañ kāle gacchante ekadivasam
 Bodhisatto ākāsam oloketvā candam disvā „sve uposathadivaso“ ti
 natvā itare tayo āha: „sve uposatho, tumhe tayo pi janā silam
 samādiyitvā uposathikā hotha, sile patitṭhāya dinnadānam mahap-
 phalam hoti, tasmā yācāke sampatte tumhehi khāditaḥḥārato
 20 datvā khādeyyāthā“ 'ti. Te „sādhū“ 'ti sampañicchitvā attano
 vasanaṭṭhānesu vasitvā punadivase tesu uddo pāto va „gocaram
 pariyesissāmi“ nikkhamitvā Gaṅgātīram gato. Ath' eko bālisiko
 satta rohitamacche uddharitvā valliya āvunitvā netvā Gaṅgātīre
 vālikāya pañicchādetvā macche gaṇhanto adho Gaṅgam bhassi.
 25 Uddo macchagandham ghāyitvā vālikam viyūhitvā macche disvā nī-
 haritvā „atthi nu kho imesaṃ sāmiko“ ti tikkhattum ghoṣetvā sāmikam
 apassanto valliyaṃ ḍasitvā attano vasanagumbe ṭhapetvā „velāyam eva
 khādissāmi“ attano silam āvajjanto nipajji. Sigālo pi nikkhamitvā
 gocaram pariyesanto ekassa khettagopakassa kuṭiyam dve māmsasūlāni
 30 ekam godham ekañ ca dadhivārakam disvā „atthi nu kho etassa sā-
 miko“ ti tikkhattum ghoṣetvā sāmikam adisvā dadhivārakassa ugga-
 haṇarajjukam gīvāya pavesetvā māmsasūle ca godhañ ca mukhena
 ḍasitvā netvā attano sayanagumbe ṭhapetvā „velāyam eva khādissā-

mīti“ attano sīlaṃ āvajjanto nipajji. Makkaṭo pi vanasaṇḍaṃ pavasitvā ambapiṇḍim āharitvā vasanagumbe ṭhapetvā „velāyam eva khādissā-mīti“ attano sīlaṃ āvajjanto nipajji. Bodhisatto pana „velāyam eva nikkhamitvā dabbatiṇāni khādissāmīti“ attano gumbe yeva nipanno cintesi: „mama santikaṃ āgatānaṃ yācakānaṃ tiṇāni dātum na sakkā, 5 tilataṇḍulādayo pi mayhaṃ n’ atthi, sace me santikaṃ yācako āgacchissati attano sarīramaṃsaṃ dassāmīti“. Tassa sīlatejena Sakkassa paṇḍukambalasilāsaṇaṃ uṇhakāraṃ dassesi. So āvajjamāno imaṃ kāraṇaṃ disvā „sasaraṇaṃ vīmaṃsissāmīti“ paṭhamāṃ uddassa vasa-naṭṭhānaṃ gantvā brāhmaṇavesena aṭṭhāsi, „brāhmaṇa, kimatthaṃ 10 ṭhito sīti“ ca vutte „paṇḍita, sace kiñci āhāraṃ labheyyaṃ uposathiko hutvā samaṇadhammaṃ kareyyaṃ“ ti. So „sādhū, dassāmi te āhāraṃ“ ti tena saddhim sallapanto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

Satta me rohitā macchā udakā thalam ubbhatā,

idaṃ brāhmaṇa me atthi, etaṃ bhutvā vane vasā ’ti. 15

Brāhmaṇo „pāto va tāva hotu, pacchā jānissāmīti“ sigālassa santikaṃ gato, tenāpi „kimatthaṃ ṭhito sīti“ vutte tath’ evāha. Sigālo „sādhū dassāmīti“ tena saddhim sallapanto dutiyaṃ gāthāṃ āha:

Dussa me khettapālassa rattibhattaṃ apābhataṃ,

maṃsasulā ca dve godhā ekaṃ ca dadhivārakaṃ, 20

idaṃ brāhmaṇa me atthi, etaṃ bhutvā vane vasā ’ti.

Brāhmaṇo „pāto va tāva hotu, pacchā jānissāmīti“ makkaṭassa santikaṃ gato, tenāpi „kimatthaṃ ṭhito sīti“ vutte tath’ evāha. Makkaṭo „sādhū dammīti“ tena saddhim sallapanto tatiyaṃ gāthāṃ āha:

Ambapakk’ odakaṃ sītaṃ sītacchāyaṃ manoramaṃ, 25

idaṃ brāhmaṇa me atthi, etaṃ bhutvā vane vasā ’ti.

Brāhmaṇo „pāto va tāva hotu, pacchā jānissāmīti“ sasapaṇḍitaṃsa santikaṃ gato, tenāpi „kimatthaṃ ṭhito sīti“ vutte tath’ evāha. Taṃ sutvā Bodhisatto somanassappatto „brāhmaṇa, suṭṭhu te kataṃ āhā-ratthāya mama santikaṃ āgacchantena, ajjāhaṃ mayā adinnapubbaṃ 30 dānaṃ dassāmi, tvaṃ pana silavā pāṇātipātāṃ na karissasi, gaccha tāta dārūṇi saṃkadḍhitvā aṅgāre katvā mayhaṃ ārocehi, ahaṃ attānaṃ pariccajitvā aṅgāragabbhe patissāmi, mama sarīre pakke tvaṃ maṃsaṃ khāditvā samaṇadhammaṃ kareyyāsīti“ tena saddhim sallapanto catutthaṃ gāthāṃ āha:

35

Na sasassa tilā atthi na muggā nāpi taṇḍulā,
iminā agginā pakkaṃ mamaṃ bhutvā vane vasā 'ti.

Sakko tassa kathaṃ sutvā attano ānubhāvena ekaṃ aṅgārārāsīm mā-
petvā Bodhisattassa ārocesi. So dabbatīṇasayanato utthāya tattha gantvā
5 „sace me lomantaresu pāṇakā atthi te mā marimsū“ 'ti vatvā tikkhattuṃ
sarīraṃ vidhūnitvā sakasarīraṃ dānamukhe datvā laṃghitvā paduma-
puñje rājahaṃso viya pamuditacitto aṅgārārāsīmhi pati. So pana aggi
Bodhisattassa sarīre lomakūpamattam pi uṇhaṃ kātuṃ nāsakkhi,
himagabbhaṃ pavittṭho viya ahosi. Atha Sakkaṃ āmantetvā „brāh-
10 maṇa, tayā kato aggi atisītaḥ, mama sarīre lomakūpamattam pi uṇ-
haṃ kātuṃ na sakkoti, kiṃ nāma etan“ ti āha. „Paṇḍita, nāhaṃ
brāhmaṇo, Sakko aham asmi tava vīmaṃsanatthāya āgato“ ti. „Sakka,
tvaṃ tava tiṭṭha, sakalo pi ce lokasannivāso maṃ dānena vīmaṃseyya
n' eva me adātukāmataṃ passeyyā“ 'ti Bodhisatto sīhanādaṃ nadi.
15 Atha naṃ Sakko „sasapaṇḍita, tava guṇo sakalakappaṃ pākato hotū“
,ti pabbataṃ pīletvā pabbatarasaṃ ādāya candamaṇḍale sasalakkaṇaṃ
ālikhitvā Bodhisattaṃ āmantetvā tasmīṃ vanasaṇḍe tasmīṃ yeva vana-
gumbe taruṇadabbatīṇapitṭhe nipajjāpetvā attano devatṭhānam eva
gato. Te pi cattāro paṇḍitā sammodamānā sīlaṃ pūretvā uposatha-
20 kammaṃ katvā yathākaṃmaṃ gatā.

✍ MATAKABHATTA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente eko tiṇṇaṃ vedā-
naṃ pāragū disāpāmoḁkho ācariyo brāhmaṇo „matakabhattaṃ dassā-
mīti“ ekaṃ eḷakaṃ gāhāpetvā antevāsike āha: „tātā, imaṃ eḷakaṃ
25 nadiṃ netvā nahāpetvā kaṇṭhe mālaṃ parikkhipitvā pañcaṅgulikaṃ
datvā maṇḍetvā ānethā“ 'ti. Te „sādhū“ 'ti paṭisunītvā taṃ ādāya nadiṃ
gantvā nahāpetvā maṇḍetvā nadīre ṭhapesuṃ. So eḷako attano pubba-
kammaṃ disvā „evārūpā nāma dukkhā ajja muccissāmīti“ somanassa-
jāto ghaṭaṃ bhindanto viya mahāhasitaṃ hasitvā puna „ayaṃ brāh-
30 maṇo maṃ ghātetvā mayā laddhaṃ dukkhaṃ labhissatīti“ brāhmaṇe
kāruṇṇaṃ uppādetvā mahantena saddena parodi. Atha naṃ te māṇa-
vakā pucchimsu: „samma eḷaka, tvaṃ mahāsaddena hasi c' eva rodi
ca, kena nu kāraṇena hasi, kena kāraṇena rodīti“. „Tumhe maṃ

imaṃ kāraṇaṃ attano ācariyassa santike puccheyyāthā“ 'ti. Te taṃ ādāya gantvā idaṃ kāraṇaṃ ācariyassa ārocesuṃ. Ācariyo tesaṃ vacanaṃ sutvā eḷakaṃ pucchi: „kasmā tvaṃ eḷaka hasi, kasmā roditi“. Eḷako attanā katakammaṃ jātissarañāṇena anussarivā brāhmaṇassa kathesi: „aham brāhmaṇa pubbe tādiso va mantajjhāyakabrāhmaṇo hutvā 'mata- 5 kabhattaṃ dassāmiti' eḷakaṃ māretvā adāsim, sv-āhaṃ ekassa eḷakassa ghātītattā eken' ūnesu pañcasu attabhāvasatesu sīsacchedaṃ pāpuṇim, ayaṃ me koṭiyaṃ t̥hito pañcasatimo attabhāvo, sv-āhaṃ 'ajja evarūpā dukkhā muccissāmiti' somanassajāto iminā kāraṇena hasim, rodanto pana 'aham tava ekaṃ eḷakaṃ māretvā pañcajātisatāni sīsaccheda- 10 dukkhaṃ patvā ajja tasmā dukkhā muccissāmi, ayaṃ pana brāhmaṇo maṃ māretvā aham viya pañcajātisatāni sīsacchedadukkhaṃ labhissatiti' tayi kāruṇṇena rodin“ ti. „Eḷaka, mā bhāyi, nāhan taṃ māressāmiti“. „Brāhmaṇa, kiṃ vadesi, tayi mārente pi amārente pi na sakkā ajja mayā maraṇā muccitun“ ti. „Eḷaka, mā bhāyi, ahan te ārak- 15 khaṃ gahetvā tayā saddhiṃ yeva vicarissāmiti“. „Brāhmaṇa, appa mattako tava ārakkho, mayā katapāpaṃ pana mahantaṃ balavan“ ti. Brāhmaṇo eḷakaṃ muñcitvā „imaṃ eḷakaṃ kassaci pi māretuṃ na dassāma“ 'ti antevāsike ādāya eḷaken' eva saddhiṃ vicari. Eḷako visat̥thamatto va ekaṃ pāsānapit̥tham nissāya jātagamaṃ gīvaṃ ukkhi- 20 pitvā paṇṇāni khādituṃ āraddho. Taṃ khaṇaṃ yeva tasmim pāsānapit̥the asani patitā. Ekā pāsānasakalikā chijjivā eḷakassa pasāritagīvāya patitvā sīsaṃ chindi. Mahājano sannipati. Tadā Bodhisatto tasmim t̥hāne rukkhadevatā hutvā nibbatto. So passantass' eva tassa mahājana- nassa devatānubhāvena ākāse pallamkena nisīditvā „ime sattā evaṃ 25 pāpassa phalaṃ jānamānā app-eva nāma pāṇātipātānaṃ na kareyyun“ ti madhurena sarena dhammaṃ desento imaṃ gātham āha:

Evaṃ ce sattā jāneyyūṃ 'dukkh' āyaṃ jātisambhavo'
na pāṇo pāṇinaṃ haññe, pāṇaghātī hi socatitī.

Evam Mahāsatto nirayabhayena tadjjetvā dhammaṃ desesi. Manussā 30 taṃ dhammadesanaṃ sutvā nirayabhayabhītā pāṇātipātā viramimsu. Bodhisatto pi dhammaṃ desetvā mahājanaṃ sīle patit̥thāpetvā yathakammaṃ gato. Mahājano pi Bodhisattassa ovāde t̥hatvā dānādini puñṇāni katvā devanagaraṃ pūresi.

BÄVERU-JĀTAKA.

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto mora-
yoniyaṃ nibbattitvā vuddhiṃ anvāya sobhaggappatto araṇṇe vicari.
Tadā ekacce vāṇijā disākākaṃ gaheṭvā nāvāya Bāveruraṭṭhaṃ aga-
5 maṃsu. Tasmim kira kāle Bāveruraṭṭhe sakunaṃ nāma n' atthi. Āgatā-
gatā raṭṭhavāsino taṃ kūpagge nisinnaṃ disvā „passath' imassa chavi-
vaṇṇaṃ galapariyosānaṃ mukhatuṇḍakaṃ maṇigūlasadisāni akkhinīti“
kākaṃ eva pasaṃsitvā te vāṇijake āhaṃsu: „imaṃ ayyo sakunaṃ am-
hākaṃ detha, ambhākaṃ hi iminā attho, tumhe attano raṭṭhe aññaṃ
10 labhissathā“ 'ti. „Tena hi mūlena gaṇhathā“ 'ti. „Kahāpaṇena no
dethā“ 'ti. „Na demā“ 'ti. Anupubbena vaḍḍhetvā „satena dethā“
'ti vutte „ambhākaṃ esa bahūpakāro, tumhehi pana saddhiṃ mettī
hotū“ 'ti kahāpaṇasataṃ gaheṭvā adamaṃsu. Te taṃ gaheṭvā suvaṇṇa-
pañjare pakkhipitvā nānappakārena macchamaṃsena c' eva phalā-
15 phalena ca paṭijaggimsu. Aññesaṃ sakunaṇaṃ avijjamānaṭṭhāne da-
sahi asaddhammehi samannāgato kāko lābhaggayasaggappatto ahosi.
Punavāre te vāṇijā ekaṃ mayūrarājānaṃ gaheṭvā yathā accharāsaddena
vassati pañipahārasaddena naccati evaṃ sikkhāpetvā Bāveruraṭṭhaṃ
agamaṃsu. So mahājane sannipatite nāvāya dhure ṭhatvā pakkhe
20 vidhūnitvā madhurassaraṃ nicchāretvā nacci. Manussā taṃ disvā
somanassajātā „etaṃ ayyo sobhaggappattaṃ susikkhitasakunaṇarājānaṃ
ambhākaṃ dethā“ 'ti āhaṃsu. „Amhehi paṭhamaṃ kāko ānīto, taṃ
gaṇhittha, idāni etaṃ morarājānaṃ ānāyima, etaṃ pi yācatha, tum-
hākaṃ raṭṭhe sakunaṃ nāma gaheṭvā āgantum na sakkā“ ti. „Hotu
25 ayyo, attano raṭṭhe aññaṃ labhissatha, imaṃ no dethā“ 'ti mūlaṃ
vaḍḍhetva sahasena gaṇhimsu. Atha naṃ sattaratanavacitte pañjare
ṭhapetvā macchamaṃsaphalāphalehi c' eva madhulājasakkharāpāna-
kādihi ca paṭijaggimsu. Mayūrarājā lābhaggayasaggappatto jāto.
Tassāgatakālato paṭṭhāya kākassa lābhasakkāro parihāyi, koci naṃ olo-
30 ketum pi na icchi. Kāko khādaniyabhojaniyaṃ alabhamāno kākā 'ti
vassanto gantvā ukkārabhūmiyaṃ otari.

Adassanena morassa sikhino mañjubhāṇino
kākaṃ tattha apūjesuṃ maṃsena ca phalena ca.
Yadā ca sarasampanno moro Bāverum āgamā
35 atha lābho ca sakkāro vāyasassa ahāyatha.

Yāva n' uppajjati Buddho dhammarājā pabhaṃkaro
 tāva aññe apūjesuṃ puthū samaṇabrāhmaṇe.
 Yadā ca sarasampanno Buddho dhammaṃ adesayi
 atha lābho ca sakkāro titthiyānaṃ ahāyathā 'ti.

SUSSONDI-JĀTAKA.

5

Atīte Bārāṇasiyaṃ Tambarājā nāma rajjaṃ kāresi. Tassa Sus-
 sonḍi nāma aggamahesi ahosi uttamarūpadharā. Tadā Bodhisatto
 supaṇṇayoniyaṃ nibbatti. Tasmim kāle Nāgadipo Serumadipo nāma
 hoti. Bodhisatto tasmim dīpe supaṇṇabhavane vasati. So Bārāṇasiṃ
 gantvā Tambarājena saddhim māṇavavesena jūtaṃ kiḷati. Tassa rū- 10
 pasampattiṃ disvā „amhākaṃ raññā saddhim evarūpo nāma māṇavo
 jūtaṃ kiḷatiti“ Sussonḍiyā ārocesuṃ. Sā taṃ daṭṭhukāmā hutvā eka-
 divasaṃ alaṃkaritvā jūtamaṇḍalaṃ āgantvā paricārikānaṃ antare ṭhitā
 taṃ olokesi. So pi devim olokesi. Dve pi aññamaññaṃ paṭibaddha-
 cittā ahesuṃ. Supaṇṇarājā attano ānubhāvena nagare vātaṃ samuṭ- 15
 ṭhāpesi, gehapatanabhayena rājanivesanā manussā nikkhamiṃsu. So
 attano ānubhāvena andhakāraṃ katvā devim gahetvā akāsaṇa Nāgadīpe
 attano bhavanaṃ pāvisi. Sussonḍiyā āgataṭṭhānaṃ vā gataṭṭhānaṃ vā
 jānanta nāma nāhesuṃ. So tāya saddhim abhiramamāno gantvā raññā
 saddhim jūtaṃ kiḷati. Rañño pana Saggo nāma gandhabbo atthi. So de- 20
 viyā gataṭṭhānaṃ ajānanto taṃ gandhabbaṃ āmantetvā „gaccha tāva, sab-
 baṃ thalajalapathaṃ anuvaritvā deviyā gataṭṭhānaṃ passā“ 'ti uyyojesi.
 So paribbayaṃ gahetvā dvāragāmato paṭṭhāya vicinanto Bharukacchaṃ
 pāpuṇi. Tadā ca Bharukacchavāṇijā nāvāya Suvapaṇṇabhūmim gacchanti.
 So te upasaṃkamitvā „ahaṃ gandhabbo, nāvāya vetanaṃ khaṇḍetvā 25
 tumbhākaṃ gandhabbaṃ karissāmi, mam pi nethā“ 'ti āha. Te „sādhū“
 'ti taṃ āropetvā nāvaṃ vissajjesuṃ. Te sukhapayātāya nāvāya taṃ
 pakkositvā „gandhabbaṃ no karohiti“ āhaṃsu. „Ahaṃ gandhabbaṃ
 kareyyaṃ, mayi pana gandhabbaṃ karonte macchā calissanti, atha vo
 nāvā bhijjissatīti“. „Mānusaṃmatte gandhabbaṃ karonte macchānaṃ 30
 calanaṃ nāma n' atthi, karohiti“. „Tena hi mā mayhaṃ kujjhitthā“
 'ti viṇaṃ mucchetvā tantissarena gītassaraṃ anatikkamanto gandhabbaṃ
 akāsi. Tena saddena sammattā hutvā macchā caliṃsu. Ath' eko

makaro uppatitvā nāvāya patanto nāvaṃ bhindi. Saggo phalake ni-
 pajjitvā yathāvātāṃ gacchanto Nāgadīpe supaṇṇabhavanassa nigrodha-
 rukkhassa santikaṃ pāpuni. Sussondī pi devī supaṇṇarājassa jūtaṃ
 kīlitaṃ gatagatakāle vimānā otarivā velante vicaranti Saggagandhabbāṃ
 5 disvā sañjānitvā „kathaṃ āgato sīti“ pucchi. So sabbāṃ kathesi.
 „Tena hi mā bhāyīti“ taṃ assāsetvā bāhāhi pariggahetvā vimānaṃ
 āropetvā sayanapitthe nipajjāpetvā samassatthakāle dibbabhojanaṃ
 datvā dibbagandhodakena nahāpetvā dibbavatthehi acchādetvā dibba-
 gandhapupphehi alaṃkaritvā puna dibbasayane nipajjāpetvā evaṃ taṃ
 10 paṭijaggamānā supaṇṇarañño āgatavelāya paṭicchādetvā gatakāle tena
 saddhiṃ kilesavasena abhirami. Tato māsaddhamāsaccayena Bārāṇasi-
 vāsino vāṇijā dārūdakagahaṇatthāya tasmīṃ dīpe nigrodharukkhamaṃ
 sampattā. So tehi saddhiṃ nāvaṃ abhiruyha Bārāṇasīṃ gantvā
 rājānaṃ disvā va tassa jūtakīlanavelāya vīṇaṃ gahetvā gandhabbāṃ
 15 karonto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

Vāti gandho timīraṇaṃ, kusamuddo va ghosavā,
 dūre ito pi Sussondī, Tamba kāmā tudanti man ti.

Taṃ sutvā supaṇṇo dutiyaṃ gāthāṃ āha:

Kathaṃ samuddaṃ atari, kathaṃ addakkhi Serumaṃ,
 20 kathaṃ tassā ca tuyhaṇ ca ahū Sagga samāgamo ti.

Tato Saggo tisso gāthā abhāsi:

Bharukaccha-payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
 makarehi bhinnā nāvā, phalaken' aham aplaviṃ.
 Sā maṃ saṇhena mudunā niccaṃ candanagandhinī
 25 aṃkena uddharī bhaddā mātā puttaṃ va orasaṃ.
 Sā maṃ annena pānena vatthena sayanena ca
 attanāpi ca mandakkhī, evaṃ Tamba vijānahiti.

Supaṇṇo gandhabbassa kathentass' eva vippaṭṭisārī hutvā „aham su-
 paṇṇabhavane vasanto pi rakkhitaṃ nāsakkhiṃ, kiṃ etāya dussīlāya“
 30 'ti taṃ ānetvā rañño datvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya puna nāgañchi.

VALĀHASSA-JĀTAKA.

Atīte Tambapaṇṇidīpe Sirīsavatthun nāma yakkhanagaraṃ ahosi.
 Tattha yakkhiniyo vasiṃsu. Tā bhinnanāvānaṃ āgatakāle alaṃkata-

paṭiyattā khādaniyaṃ bhojaniyaṃ gāhāpetvā dāsigaṇaparivutā dārake
 aṃkenādāya vāṇije upasaṃkamanti. Tesāṃ „manussavāsaṃ āgat' amhā“
 'ti sañjānanattham tattha tattha kasigorakkhādini karonte manusse
 gogaṇe sunakhe ti evaṃ ādini dassenti, vāṇijānaṃ santikaṃ gantvā
 „imāṃ yāguṃ pivatha, bhattaṃ bhuñjatha, khādaniyaṃ khādatha“ 'ti 5
 vadanti. Vāṇijā ajānantā tāhi dinnam paribhuñjanti. Atha tesāṃ
 khāditvā bhuñjitvā vissamitakāle paṭisanthāraṃ karonti. „Tumhe
 katthavāsikā, kuto āgatā, kahaṃ gacchissatha, kena kammaṇa idhāgat'
 atthā“ 'ti pucchanti, „bhinnanāvā hutvā idhāgat' amhā“ 'ti vutte ca
 „sādhu ayyā, amhākaṃ pi sāmikānaṃ nāvāṃ abhirūhitvā gatā- 10
 naṃ tiṇi saṃvaccharāṇi atikkantāni, te matā bhavissanti, tumhe
 pi vāṇijā yeva, mayaṃ tumhākaṃ pādaparicārikā bhavissāmā“ 'ti
 vatvā te vāṇije itthikuttahāvabhāvavilāsehi palobhetvā yakkhanagaraṃ
 netvā sace paṭhamagahitā manussā atthi te devasaṃkhalikāya band-
 hitvā kāraṇaghare pakkhipanti. Attano vasaṇatthāne bhinnanāva- 15
 manusse alabhantiyo pana parato Kalyāṇiṃ orato Nāgadīpan ti evaṃ
 samuddatīraṃ anuvicaranti, ayaṃ tāsāṃ dhammatā. Ath' ekadivasāṃ
 pañcasatā bhinnanāvā vāṇijā tāsāṃ nagarasamāpe uttarīṃsu. Tā tesāṃ
 santikaṃ gantvā palobhetvā yakkhanagaraṃ ānetvā paṭhamagahita-
 manusse devasaṃkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare pakkhipitvā jeṭṭha- 20
 ṭhayakkhinī jeṭṭhavāṇijaṃ sesā sese ti tā pañcasatā yakkhiniyo te
 pañcasate vāṇije attano sāmike akaṃsu. Atha sā jeṭṭhayakkhinī
 rattibhāge vāṇije niddaṃ gate utthāya gantvā kāraṇaghare
 manusse māretvā maṃsaṃ khāditvā āgacchati. Sesāpi tath' eva
 karonti. Jeṭṭhayakkhiniyā manussamaṃsaṃ khāditvā āgatakāle sa- 25
 rīraṃ sītalaṃ hoti. Jeṭṭhavāṇijo parigaṇhanto tassā yakkhinibhāvaṃ
 ñatvā „imā pañcasatāpi yakkhiniyo bhavissanti, amhehi palāyituṃ
 vaṭṭatitī“ punadivase pāto va mukhadhovanatthāya gantvā sesavāṇi-
 jānaṃ ārocesi: „imā yakkhiniyo na mānusiyo, aññesaṃ bhinnanā-
 vānaṃ āgatakāle te sāmike katvā amhe khādissanti, ettha amhe palā- 30
 yāmā“ 'ti tesu adḍhateyyasatā „mayaṃ etā vijahituṃ na sakkhissāma,
 tumhe gacchatha, mayaṃ na palāyissāmā“ 'ti āhaṃsu. Jeṭṭhavāṇijo
 attano vacanakare adḍhateyyasate gabetvā tāsāṃ bhito palāyi. Tas-
 miṃ pana kāle Bodhisatto valāhassayoniyaṃ nibbatti, sabbaseto kāka-
 siso muñjakeso iddhiṃ vehāsaṃgamo āhosi. So Himavantato ākāse 35
 uppatitvā Tambapaṇṇidīpaṃ gantvā tattha Tambapaṇṇisare pallale

sayamjātasālim khāditvā gacchati, evaṃ gacchanto va „janapadaṃ gantukāmā atthi, janapadaṃ gantukāmā atthīti“ tikkhattuṃ karuṇāya paribhāvitam mānusiṇācam bhāsati. Te tassa vacanam sutvā upasamkamitvā añjalim paggayha „sāmi. mayam janapadaṃ gamissāmā“ 'ti āhaṃsu. „Tena hi mayham piṭṭhim abbirūhathā“ 'ti. Ath' ekacce
 5 abhirūhimsu ekacce vāladhim gaṇhimsu ekacce añjalim paggahevā atṭhamsu yeva. Bodhisatto antamaso añjalim paggahevā tṭhe sabbe pi te addhateyyasate vāṇije attano ānubhāvena janapadaṃ netvā sakasakatṭhānesu patitṭhāpetvā attano vasanatṭhānam agamāsi. Tāpi kho yakkhiniyo aññesaṃ āgatakāle te tattha ohīnake addhateyyasate
 10 manusse vadhitvā khādimsu.

CATUDVĀRA-JĀTAKA.

Atite Kassapa-dasabalassa kāle Bārāṇasiyam asītikoṭṭivibhavassa setṭhino putto Mittavindako nāma ahosi. Tassa mātāpitāro sotāpannā ahesuṃ, so pana dussilo assaddho. Atha naṃ aparabhāge pitari
 15 kālakate mātā kuṭumbam vicārentī āha: „tāta, tayā dullabhamanus-sattam laddham, dānam dehi, silam rakkha, uposathakammaṃ kara, dhammam suṇāhīti“. „Amma, na mayham dānādīhi attho, mā mam kiñci avaca, aham yathākammaṃ gamissāmīti“ evaṃ vadantam pi naṃ ekadivasaṃ puṇṇamuposathadivase mātā āha: „tāta, ajja abhilakkhito
 20 mahāuposathadivaso, ajja uposatham samādiyitvā vibhāram gantvā sabbarattim dhammam sutvā ehi, aham te sahasam dassāmīti“. So „sādhū“ 'ti dhanalobhenā uposatham samādiyitvā bhuttapātārāso vibhāram gantvā divasaṃ vītināmetvā rattim yathā ekam pi dhammapadam kaṇṇam na paharati tathā ekasim padese nipajjitvā niddam
 25 okkamitvā punadivase pāto va mukham dhovitvā geham gantvā nisīdi. Mātā pan' assa „ajja me putto dhammam sutvā pāto va dhammakathikatheram ādāya āgamissatīti“ yāguṃ khādaniyam bhojaniyam paṭiyādetvā āsanam paññāpetvā tassāgamanam patimānentī tam ekakam āgataṃ disvā „tāta, dhammakathiko kena nānito“ ti vatvā „na
 30 mayham dhammakathiken' attho“ ti vutte „tena hi yāguṃ pivā“ 'ti āha. So „tumhehi mayham sabassam paṭisutam, tam tāva me detha, pacchā pivissāmīti“ āha. „Piva tāta, pacchā gaṇhissasīti“. „Gahetvā

va pivissāmiti“. Ath' assa mātā saḥassabhaṇḍikāṃ purato tḥapesi.
 So yāgum pivitvā saḥassabhaṇḍikāṃ gahetvā vohāraṃ karonto na-
 cirass' eva vīsaṃ sataṣaḥassāṃ uppādesi. Ath' assa etad ahoṣi:
 „nāvaṃ upaṭṭhapetvā vohāraṃ karissāmiti“. So nāvaṃ upaṭṭha-
 petvā „amma, ahaṃ nāvāya vohāraṃ karissāmiti“ āha. Atha naṃ 5
 mātā „tvam tāta ekaṃ puttako, imasmiṃ ghare dhanam pi bahum,
 samuddo anekādīnavo, mā gamiti“ vāresi. So „ahaṃ gamissāmi" eva,
 na sakkā maṃ vāretun" ti vatvā // „ahaṃ tāta vāressāmiti" mātara
 hatthe gahito hatthaṃ vissajjāpetvā mātaraṃ paharitvā pātetvā an-
 taraṃ katvā gantvā nāvāya samuddaṃ pakkhandi. Nāvā sattame 10
 divase Mittavindakāṃ nissāya samuddapiṭṭhe niccalā aṭṭhāsi. Kāla-
 kaṇṇisalākā vāriyamānā Mittavindakass' eva hatthe tikkhattum pati.
 Ath' assa uḷupam datvā „imaṃ ekaṃ nissāya bahū mā vinassantū"
 'ti taṃ samudde khipimsu, tāvad eva nāvā javena samuddaṃ pakkhandi.
 So pi uḷumpe nīpajjitvā ekaṃ dīpaṃ pāpuṇi. Tattha phalīkavimāne 15
 catasso petiyo addasa. Tā sattāhaṃ dukkhaṃ anubhavanti sattāhaṃ
 sukhaṃ. So tāhi saddhiṃ sattāhaṃ dibbasampattiṃ anubhavi. Atha naṃ
 tā dukkhānubhavanatthāya gacchamānā „sāmi, mayaṃ sattame divase
 āgamissāma, yāva mayaṃ āgacchāma tāva anukkaṇṭhamāno idh' eva
 vasā" 'ti vatvā agamaṃsu. So tanhāvasiko hutvā tasmiṃ yeva pha- 20
 lake nīpajjitvā puna samuddapiṭṭhena gacchanto aparaṃ pi dīpaṃ patvā
 tattha rajatavimāne aṭṭha petiyo disvā eten' eva upāyena aparasmiṃ
 dīpake maṇivimāne soḷasa aparasmiṃ kanakavimāne dvattimsa petiyo
 disvā tāhi saddhiṃ dibbasampattiṃ anubhavitvā tāsam pi dukkhaṃ
 anubhavitum gatakāle puna samuddapiṭṭhena gacchanto ekaṃ pākāra- 25
 parikkhattaṃ catudvāraṃ nagaraṃ addasa, ussadanirayo kira so ba-
 hunnaṃ nerayikasattānaṃ kammakaraṇānubhavanatṭhānaṃ, Mittavinda-
 kassa pana alaṃkatapaṭiyattaṃ nagaraṃ viya hutvā upaṭṭhāsi. So
 „imaṃ nagaraṃ pavisitvā rājā bhavissāmiti" cintetvā pavisitvā khura-
 cakkāṃ ukkhipitvā paccamānaṃ nerayikasattaṃ addasa, ath' assa taṃ 30
 tassa sīse khuracakkāṃ padumaṃ hutvā upaṭṭhāsi, ure pañcaṅgika-
 bandhanaṃ uracchadapasādhanaṃ hutvā sarīrato galantaṃ lohitaṃ
 lohitaṇḍanaṇīpanaṃ hutvā paridevanasaddo madhuragītasaddo hutvā
 upaṭṭhāsi. So tassa santikaṃ gantvā „bho purisa, ciraṃ tayā padu-
 maṃ dhāritaṃ, dehi me etan" ti āha. „Samma, na-y-idaṃ padumaṃ, 35
 khuracakkāṃ etan" ti. „Tvam mayhaṃ adātukāmatāya evaṃ va-

dasīti⁴. Nerayikasatto cintesi: „mayhaṃ kammaṃ khīṇaṃ bhavis-
sati, imināpi mayā viya mātaraṃ paharitvā āgatenā bhavitabbaṃ, das-
sāmi 'ssa khuracakkaṃ“ ti. Atha naṃ „ehi bho, gaṇha imaṃ padu-
man“ ti vatvā khuracakkaṃ tassa sīse khipi, taṃ tassa matthakaṃ
5 piṃsamānaṃ bhassi. Tasmiṃ khaṇe Mittavindako tassa khuracakka-
bhāvaṃ ñatvā „tava khuracakkaṃ gaṇha, tava khuracakkaṃ gaṇhā“
'ti vedanāmatto paridevi. Itaro antaradhāyi.

SUPPĀRAKA-JĀTAKA.

IV. 137^p - 143,

Atīte Bharuraṭṭhe Bharurājā nāma rajjaṃ kāresi. Bharukacchaṃ
10 nāma paṭṭanagāmo ahosi. Tadā Bodhisatto Bharukacche niyyāmakajet-
ṭhassa putto hutvā nibbatti pāsādiko suvaṇṇavaṇṇo. Suppārakakumāro
ti 'ssa nāmaṃ karīmsu. So mahantena parivārena vaḍḍhanto soḷasa-
vassakāle yeva niyyāmakasippe nipphattiṃ patvā aparabhāge pitu acca-
yena niyyāmakajetṭhako hutvā niyyāmakakammaṃ akāsi, paṇḍito ñāṇa-
15 sampanno ahosi, tena ārūḷhanāvāya vyāpatti nāma n' atthi. Tassa
aparabhāge loṇajalapahaṭṭāni dve pi cakkhūni nassīmsu. So tato paṭ-
ṭhāya niyyāmakajetṭhako hutvāpi niyyāmakakammaṃ akatvā „rājānaṃ
nissāya jīviṣṣāmiti“ rājānaṃ upasaṃkami. Atha naṃ rājā agghāpani-
yakamme ṭhapesi. Tato paṭṭhāya raṇṇo hatthiratanāṃ assaratanāṃ
20 muttasāra-maṇisārādini agghāpeti. Ath' ekadivasaṃ „raṇṇo maṅgala-
hatthi bhavissatiti“ kālapāsāṇakūṭavaṇṇaṃ ekaṃ vāraṇaṃ ānesuṃ.
Taṃ disvā rājā „paṇḍitassa dassethā“ 'ti āha. Atha naṃ tassa san-
tikaṃ nayīmsu. So hatthena tassa sarīraṃ parimadditvā „nāyaṃ maṅ-
galahatthi bhavitum anucchaviko, pacchāvāmanakadhātuko esa, etaṃ
25 hi mātā vijāyamānā aṃsena paṭicchitum nāsakkihi, tasmā bhūmiyaṃ
patitvā pacchimapādehi vāmanakadhātuko jāto“ ti āha. Hatthiṃ ga-
hetvā āgate pucchiṃsu. Te „saccaṃ paṇḍito kathetīti“ vadiṃsu.
Taṃ kāraṇaṃ rājā sutvā tuṭṭho tassa aṭṭha kahāpaṇe dāpesi. Pun'
ekadivasaṃ „raṇṇo maṅgalasso bhavissatiti“ ekaṃ assaṃ ānayīmsu.
30 Tam pi rājā paṇḍitassa santikaṃ pesesi. So hatthena parāmasitvā
„ayaṃ maṅgalasso bhavitum na yutto, etassa hi jātadivase yeva mātā
mari, tasmā mātu khīraṃ alabhanto na sammā vaḍḍhito“ ti āha. Sāpi
'ssa kathā saccā va ahosi. Tam pi sutvā rājā tussitvā aṭṭh' eva

kahāpaṇe dāpesi. Ath' ekadivasam, „maṅgalaratho bhavissatīti“ ratham āharimsu, tam pi rājā tassa santikam pesesi. So tam hatthena parāmasitvā „ayam ratho susirarukkhena kato, tasmā rañño nānucchaviko“ ti āha. Sāpi 'ssa kathā saccā va ahosi. Rājā tam pi sutvā atth' eva kahāpaṇe dāpesi. Ath' assa kambalaratanam mahaggham ānayimsu. 5 Tam pi tass' eva pesesi. So hatthena parāmasitvā „imassa mūsikacchinnam ekam thānam atthīti“ āha. Sodhentā tam disvā rañño ārocesum. Rājā tussitvā atth' eva kahāpaṇe dāpesi. So cintesi: „ayam rājā evarūpāni pi acchariyāni disvā atth' eva kahāpaṇe dāpesi, imassa dāyo nahāpitadāyo, nahāpitassa jātako bhavissati, kim me eva- 10 rūpena rājupatthānena, attano vasanattthānam eva gamissāmiti“ so Bharukacchapattanam eva paccāgami. Tasmim tattha vasante vāṇijā nāvam sajjetvā „kam niyyāmakam karissāmā“ 'ti mantentā „Suppāraka-paṇḍitena ārūhanāvā na vyāpajjati, esa paṇḍito upāyakusalo, andho samāno pi Suppāraka-paṇḍito va uttamo“ ti tam upasamkamitvā 15 „niyyāmakam no hohīti“ vatvā „tāta, aham andho, katham niyyāmakakammam karissāmiti“ vutte „sāmi, andhāpi tumhe yeva amhākam uttamo“ ti punappuna yāciyamāno „sādhu tātā, tumhehi ārocitasāññāya niyyāmakam bhavissāmiti“ tesam nāvam abhirūhi. Te nāvāya mahāsamuddam pakkhandimsu. Nāvā satta divasāni nirupaddavā 20 agamāsi, tato akālavātam uppajji, nāvā cattāro māse pakatisamuddapitthe vicaritvā Khuramālasamuddam nāma pattā, tattha macchā manussasamānasarīrā khuranāsā udake ummujjanimujjam karonti. Vāṇijā te disvā Mahāsattam tassa samuddassa nāmam pucchantā paṭhamam gātham āhamsu:

25

Ummujjanti nimujjanti manussā khuranāsikā,
Suppārakan tam pucchāma, samuddo katamo ayan ti.

Evam tehi puttḥo Mahāsatto attano niyyāmakasuttana saṃsandetvā dutiyam gātham āha:

Bharukacchā payātānam vāṇijānam dhanesinam
nāvāya vippanattthāya Khuramāliti vuccatīti.

30

Tasmim pana samudde vajiram uppajjati. Mahāsatto „sac' aham 'ayam vajirasamuddo' ti evam etesam kathessāmi lobhena bahum vajiram gaṇhitvā nāvam osīdāpessantīti“ tesam anācikkhitvā va nāvam laggāpetvā upāyen' ekam yottam gahetvā macchagahaṇaniyāmena jā- 35

laṃ khipāpetvā vajirasāraṃ uddharitvā nāvāya pakkhipitvā aññaṃ
 appagghabhaṇḍaṃ chaddāpesi. Nāvā taṃ samuddaṃ atikkamitvā
 parato Aggimālaṃ nāma gatā. So pajjalita-aggiikkhandho viya maj-
 jhantikasuriyo viya ca obhāsaṃ muñcanto aṭṭhāsi. Vāṇijā

5 Yathā aggīva suriyo va samuddo patidissati,
 Suppārakan taṃ pucchāma, samuddo katamo ayan ti
 gāthāya taṃ pucchimsu. Mahāsatto pi tesaṃ anantaragāthāya kathesi:

Bharukacchā payātānaṃ — pe — Aggimāliti vuccatīti.

Tasmiṃ pana samudde suvaṇṇaṃ ussannaṃ ahosi. Mahāsatto puri-
 10 manayen' eva tato pi suvaṇṇaṃ gāhāpetvā nāvāya pakkhipi. Nāvā
 tam pi samuddaṃ atikkamitvā khīraṃ viya dadhiṃ viya ca obhā-
 santaṃ Dadhimālaṃ nāma samuddaṃ pāpuṇi. Vāṇijā

Yathā dadhiṃ va khīraṃ va samuddo patidissati — pe —
 gāthāya tassa nāmaṃ pucchimsu. Mahāsatto anantaragāthāya ācikkhi:

15 Bharukacchā payātānaṃ — pe — Dadhimāliti vuccatīti.

Tasmiṃ pana samudde rajataṃ ussannaṃ. So tam pi upāyena gāhā-
 petvā nāvāya pakkhipāpesi. Nāvā tam pi samuddaṃ atikkamitvā
 nilakusatiṇaṃ viya sampannasassam iva ca obhāsamānaṃ nilavaṇṇaṃ
 Kusamālaṃ nāma samuddaṃ pāpuṇi. Vāṇijā

20 Yathā kuso va sasso va samuddo patidissati — pe —
 gāthāya tassa pi nāmaṃ pucchimsu. So anantaragāthāya ācikkhi:

Bharukacchā payātānaṃ — pe — Kuṣamāliti vuccatīti.

Tasmiṃ pana samudde nilamaṇiratanāṃ ussannaṃ ahosi. So tam pi
 upāyena gāhāpetvā nāvāya pakkhipāpesi. Nāvā tam pi samuddaṃ
 25 atikkamitvā nalavanaṃ viya ca veḷuvanaṃ viya ca khāyamānaṃ Na-
 lamālaṃ nāma samuddaṃ pāpuṇi. Vāṇijā

Yathā nalo va veḷuṃ va samuddo patidissati — pe —
 gāthāya tassa pi nāmaṃ pucchimsu. Mahāsatto anantaragāthāya
 kathesi:

30 Bharukacchā payātānaṃ — pe — Nalamāliti vuccatīti.

Tasmiṃ pana samudde vaṃsarāgaveḷuriyaṃ ussannaṃ. So tam pi
 gāhāpetvā nāvāya pakkhipāpesi. Vāṇijā Nalamāliṃ atikkamantā

Valabhāmukhasamuddam nāma passimsu, tattha udakam kaḍḍhitvā kaḍḍhitvā sabbatobhāgena uggacchati, tasmim sabbatobhāgena ugga-todakam sabbatobhāgena chinnaṭaṭamahāsobbho viya paññāyati, ūmiyā uggatāya ekato papātasadisam hoti, bhayajanano saddo uppajjati sotāni bhindanto viya hadayaṃ phārento viya, taṃ disvā vāṇijā bhītatasiṭā 5

Mahābhayo bhimsanako samuddo suyyat' amānuso,
yathā sobbho papāto ca samuddo patidissati — pe —

gāthāya tassa nāmaṃ pucchiṃsu.

Bharukacchā payātānaṃ — pe — Valabhāmukhīti vuccatīti

Bodhisatto anantaragāthāya tassa nāmaṃ ācikkhitvā „tātā, imaṃ Vala- 10
bhāmukhaṃ samuddam pattā nivattitum samatthā nāvā nāma n' atthi,
ayaṃ sampattanāvaṃ nimujjāpetvā vināsaṃ pāpetitī“ āha. Taṃ ca
nāvaṃ satta manussasatāni abhirūhiṃsu, te sabbe maraṇabhayaabhītā
ekappahāren' eva Avicimhi paccamānā sattā viya atikaruṇasaraṃ
muñciṃsu. Mahāsatto „ṭhapetvā maṃ aṇño etesaṃ sotthibhāvaṃ 15
kātum samattho nāma n' atthi, saccakiriyaṃ tesaṃ sotthim karissā-
mīti“ cintetvā te āmantetvā „tātā, maṃ khippaṃ gandhodakena
nahāpetvā ahatavattāni nivāsāpetvā puṇṇapātim sajjetvā nāvāya
dhure ṭhapethā“ 'ti. Te vegena tathā karimsu. Mahāsatto ubhohi
hatthehi puṇṇapātim gahetvā nāvāya dhure ṭhito saccakiriyaṃ karonto 20
osānagātham āha:

Yato sarāmi attānaṃ yato patto 'smi viññutaṃ
nābhijānāmi saṃcicca ekapāṇam pi hiṃsitaṃ,
etena saccavajjena sotthim nāvā nivattatū 'ti.

Cattāro māse videsaṃ pakkhantā nāvā nivattitvā iddhimā viya iddhā- 25
nubhāvena ekadivaseṇ' eva Bharukacchapaṭṭanaṃ agamāsi, gantvā ca
pana thale pi atṭhūsabhamattaṃ ṭhānaṃ pakkhanditvā nāvikkassa ghara-
dvāre atṭhāsi. Mahāsatto tesaṃ vāṇijānaṃ suvaṇṇarajatamaṇippavāḷa-
vajirāni bhājetvā adāsi, „ettakehi vo ratanehi alaṃ, mā puna sam-
uddam pavisitthā“ 'ti ca tesaṃ ovādaṃ datvā yāvajjivaṃ dānādini 30
puññāni katvā devapuraṃ pūresi.

SĪLĀNISAMSA-JĀTAKA.

‘Passa saddhāya silassā’ ‘ti. Idam Sathhā Jetavane viharanto ekaṃ saddhaṃ upāsakaṃ ārabba kathesi. So kira saddho pasanno ariya-sāvako ekadivasam Jetavanam gacchanto sāyam Aciravatitīram gantvā
 5 nāvike nāvaṃ tire ṭhapetvā dhammasavanatthāya gate titthe nāvaṃ adisvā buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā nadiṃ otari. Pādā udakamhi na osīdiṃsu. So paṭhavitale gacchanto viya vemajjhaṃ gatakāle vīci passi. Ath’ assa buddhārammaṇā pīti mandā jātā, pādā osīdituṃ ārabhiṃsu. So pana buddhārammaṇaṃ pītiṃ dāhaṃ katvā udaka-
 10 piṭṭhen’ eva gantvā Jetavanam pavisitvā Saththāram vanditvā ekam-antaṃ nisīdi. Sathhā tena saddhiṃ paṭisanthāram katvā „upāsaka, kacci maggaṃ āgacchanto appakilamathena āgato siti“ pucchitvā „bhante, buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā udakapiṭṭhe patitṭhaṃ labhitvā paṭha-
 15 viṃ maddanto viya āgato ‘mhīti“ vutte „na kho upāsaka tvaṃ nēva Buddhagūṇe anussaritvā patitṭhaṃ laddho, pubbe pi upāsakā samudda-majjhe nāvāya bhinnāya Buddhagūṇe anussarantā patitṭhaṃ labhiṃsū“ ‘ti vatvā tena yācito atitaṃ āhari:

Atite Kassapasammāsambuddhakāle sotāpanno ariyasāvako ekena nahāpitakuṭumbikena saddhiṃ nāvaṃ abhirūhi. Tassa nahāpitassa
 20 bhariyā „ayya, imassa sukhadukkhaṃ tava bhāro“ ti nahāpitaṃ tassa upāsakassa hatthe nikkhipi. Atha sā nāvā sattame divase samudda-majjhe bhinnā. Te pi dve janā ekasmiṃ phalake nipannā ekaṃ dīpakaṃ pāpuṇiṃsu. Tattha so nahāpito sakuṇe māretvā pacitvā khā-danto upāsakassāpi deti. Upāsako „alam mayhaṃ“ ti na khādati.
 25 So cintesi „imasmiṃ ṭhāne amhākaṃ ṭhapetvā tiṇi saraṇāni aññā pa-titṭhā n’ atthīti“ so tiṇṇaṃ ratanānaṃ gūṇe anussari. Ath’ assa anussa-rantassa tasmīṃ dīpake nibbatto nāgarājā sarīraṃ mahānāvāṃ katvā māpesi. Samuddadevatā niyyāmakā ahoṣi. Nāvā sattahi ratanehi pūrayittha. Tayo kūpakā indanīlamanimayā ahesuṃ, sovaṇṇamayo
 30 laṅkāro, rajatamayāni yottāni, suvaṇṇamayāni padarāni. Samudda-devatā nāvāya ṭhatvā „atthi Jambudīpagāmikā“ ti ghosesi. Upāsako „mayam gamissāmā ‘ti āha. „Tena hi ehi, nāvaṃ abhirūhā“ ‘ti. So nāvaṃ abhirūhitvā nahāpitaṃ pakkosi. Samuddadevatā „tuyhaṃ yeva labbhati na etassā“ ‘ti āha. „Kimkāraṇā“ ti. „Etassa silagūṇācāro

n' atthi, taṃ kāraṇaṃ, ahaṃ hi tuyhaṃ nāvaṃ āharaṃ na etassā" 'ti.
 „Hotu, ahaṃ attanā dinnadāne rakkhitasile bhāvitabhāvanāya etassa
 pattim dammiti“. Nahāpito „anumodāmi sāmiti“ āha. Devatā „idāni
 gaṇhissāmiti“ taṃ pi āropetvā ubho pi jane samuddā nikkhametvā
 nadiyā Bārāṇasim gantvā attano ānubhāvena dvinnam pi tesam gehe
 dhanam patitṭhāpetvā „paṇḍiteh' eva nāma saddhim saṃsaggo nāma
 katabbo ti, sace hi imassa nahāpitassa iminā upāsakena saddhim saṃ-
 saggo na bhavissa samuddamajjhe yeva nassissā“ 'ti paṇḍitasamaggassa
 guṇam kathayamānā imā gāthā avoca:

Passa saddhāya silassa cāgassa ca ayaṃ phalaṃ, 10
 nāgo nāvāya vaṇṇena saddham vahati upāsakam.
 Sabbhir eva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṃ,
 sataṃ hi sannivāsena sotthim gacchati nahāpito ti.

Evam samuddadevatā ākāse thatvā dhammaṃ desetvā ovaditvā nāga-
 rājānam gaṇhitvā attano vimānam eva agamāsi. 15

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (saccapariyosāne upāsako sakadāgāmiphale patitṭhahi)
 „tadā sotāpaṇṇa-upāsako parinibbāyi, nāgarājā Śāriputto ahosi, samudda-
 devatā ahaṃ evā“ 'ti.

CAMMASĀṬAKA-JĀTAKA.

20

‘Kalyāṇarūpo vatāyan’ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto cam-
 masātakam nāma paribbājakam ārabha kathesi. Tassa kira cammam
 eva nivāsanaṃ ca pārupanaṃ ca. So ekadivasam paribbājakārāmā
 nikkhamitvā Sāvatthiyam bhikkhāya caranto eḷakānam yujjhanatṭhānam
 sampāpunī. Eḷako taṃ disvā paharitukāmo osakki. Paribbājako „esa
 mayham apacitim dassetīti“ na paṭikkami. Eḷako vegenāgantvā taṃ
 ūrumhi paharitvā pātesi. Tassa taṃ asantapaggahakāraṇam bhikkhu-
 saṃghe pākataṃ ahosi. Bhikkhū dhammasabhāyam katham samutṭhā-
 pesuṃ: „āvuso, cammasāṭaka-paribbājako asantapaggaham katvā vinā-
 sam patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
 thāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave
 idān' eva pubbe p' esa asantapaggaham katvā vināsam patto“ ti vatvā
 atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto ekas-
 miṃ vāṇijakule nibbattitvā vaṇijjaṃ karoti. Tadā eko cammasāṭako
 paribbājako Bārāṇasiyaṃ bhikkhāya caranto eḷakānaṃ yujjhanatṭhānaṃ
 patvā eḷakaṃ osakkantaṃ disvā „apacitiṃ me karotīti“ saññāya apa-
 5 ṭikkamitvā „imesaṃ ettakānaṃ manussānaṃ antare ayaṃ eko eḷako
 ambhakaṃ guṇaṃ jānātīti“ tassa aṇjaliṃ paggaṇhitvā tṭhito paṭhamāṃ
 gāthāṃ āha:

Kalyāṇarūpo vat' ayaṃ catuppado subhaddako c' eva supesalo ca.
 yo brāhmaṇaṃ jātimaṇṭupapannaṃ apacāyati meṇḍavaro yasassīti.

10 Tasmiṃ khāṇe āpaṇe nisinna paṇḍitavāṇijo taṃ paribbājakaṃ nise-
 dhento dutiyaṃ gāthāṃ āha:

Mā brāhmaṇa ittaradassanena vissāsaṃ āpajji catuppadassa,
 daḥhappahāraṃ abhikaṃkhamāno avasakkatī dassati suppahāraṃ ti.

Tassa pana paṇḍitavāṇijassa kathentass' eva meṇḍako vegenāgantvā
 15 ūrumhi paharivā tatth' eva vedanāmatthaṃ katvā pātesi. So parideva-
 māno nipajji. Satthā taṃ kāraṇaṃ pakāseṇa tatiyaṃ gāthāṃ āha:

Satthi bhaggaṃ, vaṭṭito khāribhāro, sabbaṃ bhaṇḍaṃ brāhmaṇassa'idha
 bhinnāṃ,
 bāhā paggayha kandati abhidhāvathā, haññate brahmacārīti.

20 Catutthaṃ gāthāṃ paribbājako āha:

Evāṃ so nihato seti yo apujjaṃ namassati
 yathāham ajja pahato hato meṇḍena dummatīti.

Iti so paridevanto tatth' eva jīvitaṃkhaṇaṃ patto ti. Satthā imaṃ
 desanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „tadā cammasāṭako etarahi
 25 cammasāṭako va, paṇḍito vāṇijo pana aham evā“ 'ti.

UCCAṆGA-JĀTAKA.

‘Uccaṇge deva me putto’ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto
 aññataraṃ jānapaditthiṃ ārabha kathesi. Ekasmiṃ hi samaye Ko-
 ssalaratṭhe tayo janā aññatarasmiṃ aṭavimukhe kasanti. Tasmiṃ samaye
 30 anto aṭaviyaṃ corā manusse vilumpitvā palāyimsu. Te core pariye-
 sitvā apassantā taṃ tṭhānaṃ āgantvā „tumhe aṭaviyaṃ vilumpitvā idāni

kassakā viya hothā“ 'ti te „corā ime“ ti bandhitvā ānetvā Kosala-
rañño adaṃsu. Ath' ekā itthi āgantvā „acchādanam me detha, acchā-
danam me dethā“ 'ti paridevantī punappuna rājanivesanam pariyāti.
Rājā tassā saddaṃ sutvā „deh' imissā acchādanam“ ti āha. Sāṭakam
gahetvā agamaṃsu. Sā taṃ disvā „nāham etaṃ acchādanam yācā- 5
miti“ āha. Manussā gantvā rañño nivedayiṃsu: „na kir' esā imam
acchādanam katheti, sāmikacchādanam kathetīti“. Atha naṃ rājā
pakkosāpetvā „tvam kira sāmikacchādanam yācasīti“ pucchi. „Āma
deva, itthiyā hi sāmiko acchādanam nāma, sāmikamhi asati sahassa-
mūlam pi sāṭakam nivatthā naggā yeva nāma“. Imassa pan' atthassa 10
sādhanaṭṭham

Naggā nadī anodakā, naggam raṭṭham arājikam,
itthi pi vidhavā naggā yassāpi dasa bhātaro ti

idaṃ suttaṃ āharitabbaṃ. Rājā tassā pasanno „te tayo janā kiṃ
hontīti“ pucchi. „Eko me deva sāmiko, eko bhātā, eko putto“ ti. 15
Rājā „ahan te tuṭṭho imesu tisu ekaṃ demi, katamaṃ icchasīti“ pucchi.
Sā āha: „aham deva jīvamānā ekaṃ sāmikaṃ labhissāmi, puttam pi
labhissāmi' eva, mātāpitunnaṃ pana me matattā bhātā va dullabho,
bhātaram me dehi devā“ 'ti. Rājā tussitvā tayo pi vissajjesi. Evaṃ
taṃ ekaṃ nissāya tayo janā dukkhato muttā. Taṃ kārāṇaṃ bhikkhu- 20
saṃghe pākaṭaṃ jātaṃ. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ
sannipatitā „āvuso ekaṃ itthiṃ nissāya tayo janā dukkhā muttā“ ti
tassā guṇakathāya nisīdiṃsu. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhik-
khava etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte
„na bhikkhave esā itthi idān' eva te tayo jane dukkhā mocesi, pubbe 25
pi mocesi yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rājāṃ kārente tayo janā aṭavi-
mukhe kasantīti sabbaṃ purimasadisam eva. Tadā pana raññā „tisu
janesu kaṃ icchasīti“ vutte sā āha: „tayo pi dātuṃ na sakkotha devā“
'ti. „Āma na sakkomīti“. „Sace tayo dātuṃ na sakkotha bhātaram 30
me dethā“ 'ti. „Puttakam vā sāmikaṃ vā gaṇha, kin te bhātara“ ti
ca vuttā „ete nāma deva sulabhā, bhātā pana dullabho“ ti vatvā
imam gātham āha:

Ucchaṅge deva me putto, pathe dhāvantiyā pati,
taṃ ca desaṃ na passāmi yato sodariyam ānaye ti.

Rājā „saccaṃ esā vadatīti“ tuṭṭhacitto tayo pi jane bandhanāgārato ānetvā adāsi. Sā tayo pi te gahetvā gatā.

Satthāpi „na bhikkhave idān' eva, pubbe p' esā ime tayo jane dukkhā mocesi yevā“ 'ti imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā anusandhiṃ
5 ghaṭetvā jātakam samodhānesi: „atīte cattāro etarahi cattāro va, rājā pana ahan tena samayenā“ 'ti.

VEDABBHA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadata rajjaṃ kārente ekasmiṃ gāmake aññataro brāhmaṇo Vedabbhaṃ nāma mantam jānāti. So kira manto
10 anaggho mahāraho. Nakkhattayoge laddhe taṃ mantam parivattetvā ākāse ullokite ākāsatō sattaratanaṃ vassati. Tadā Bodhisatto tassa brāhmaṇassa santike sippaṃ uggaṇhāti. Ath' ekadivasam brāhmaṇo Bodhisattam ādāya kenacid eva karaṇīyena attano gāmā nikkhamitvā Cetiyaṛaṭṭham agamāsi. Antarāmagge ekasmiṃ araṇṇatṭhāne
15 pañcasatā pesanakacorā nāma panthagatā karonti. Te Bodhisatta ca Vedabbhabrāhmaṇa ca gaṇhimsu. Kasmā pan' ete pesanakacorā ti vuccanti, te kira dve jane gahetvā ekam dhanāharaṇatṭhāya pesenti, tasmā pesanakacorā t' eva vuccanti, te pi ca pitāputte gahetvā pitaram „tvam ambhākaṃ dhanam āharitvā puttam gahetvā yā-
20 hīti“ vadanti, eten' upāyena mātudhitaro gahetvā mātaram vissajjenti, jeṭṭhakakaniṭṭhe gahetvā jeṭṭhakabhātikaṃ vissajjenti, ācariyantevāsike gahetvā antevāsikaṃ vissajjenti. Te tasmim pi kāle Vedabbhabrāhmaṇam gahetvā Bodhisattam vissajjesuṃ. Bodhisatto ācariyam vanditvā „aham ekāhadvihaccayena āgamissāmi, tumhe mā bhāyittha,
25 api ca kho pana mama vacanam karoṭha, ajja dhanavassāpanaka-nakkhattayogo bhavissati, mā kho tumhe dukkham asahanto mantam parivattetvā dhanam vassāpayittha, sace vassāpessatha tumhe vināsam pāpuṇissatha ime ca pañcasatā corā“ ti. Evaṃ ācariyam ovaditvā dhanatṭhāya agamāsi. Corāpi suriye attham gate brāhmaṇam ban-
30 dhitvā nipajjāpesuṃ. Taṃ khaṇam yeva pācīnalokadhātuto paripuṇaṃ candamaṇḍalam utṭhahi. Brāhmaṇo nakkhattam olokento „dhanavassāpanaka-nakkhattayogo laddho, kim me dukkhena anubhūtena, mantam parivattetvā ratanaṃ vassāpetvā corānam dhanam datvā yathāsukham gamissāmi“ cintetvā core āmantesi: „bho corā, tumhe

maṃ kimatthāya gaṇhitthā“ 'ti. „Dhanatthāya ayyā“ 'ti. „Sace vo dhanena attho khippaṃ maṃ bandhanā mocetvā sīsaṃ nahāpetvā ahata-vatthāni acchādetvā gandhehi vilimpāpetvā pupphāni pilandhāpetvā t̐apethā“ 'ti. Corā tassa kathaṃ sutvā tathā akaṃsu. Brāhmaṇo nakkhattayogaṃ nātvā mantaṃ parivattetvā ākāsaṃ ullokesi. Tāvad 5 eva ākāsaṃ ratanāni patimsu. Corā taṃ dhanam saṃkaḍḍhitvā uttarāsaṅgesu bhaṇḍikam katvā pāyimsu. Brāhmaṇo pi tesam pacchato va agamāsi. Atha te core aññe pañcasatā corā gaṇhimsu. „Kimattham amhe gaṇhathā“ 'ti ca vuttā „dhanatthāyā“ 'ti āhaṃsu. „Yadi vo dhanena attho etaṃ brāhmaṇam gaṇhatha, eso ākāsaṃ ulloketvā dha- 10 nam vassāpesi, amhākam p' etaṃ eten' eva dinnam“ ti. Corā core vissajjetvā „amhākam pi dhanam debiti“ brāhmaṇam gaṇhimsu. Brāhmaṇo „aham tumhākam dhanam dadeyyam, dhanavassāpanaka-nakkhattayogo pana ito samvaccharamatthake bhavissati, yadi vo dhanena attho adhvāsetha, tadā dhanavassam vassāpessāmīti“ āha. Corā 15 kujjhitvā „ambho dutṭhabrāhmaṇa, aññesaṃ idān' eva dhanam vassāpetvā amhe aññaṃ samvaccharam adhvāśāpesi“ tiṇhena asinā brāhmaṇam dvidhā chinditvā magge chaḍḍetvā vegena anubandhitvā tehi corehi saddhiṃ yujjhitvā te sabbe pi māretvā dhanam ādāya puna dve koṭṭhāsā hutvā aññaṃaññaṃ yujjhitvā adḍhatiyāni purisasatāni 20 ghātetvā etena upāyena yāva dve janā avasiṭṭhā ahesuṃ tāva aññaṃaññaṃ ghātayimsu. Evaṃ taṃ purisasahassaṃ vināsaṃ pattam. Te pana dve janā upāyena taṃ dhanam āharitvā ekasmiṃ gāmasamīpe gahanatṭhāne dhanam paṭicchādetvā eko khaggaṃ gahetvā rakkhanto nisīdi, eko taṇḍule gahetvā bhattam pacāpetuṃ gāmaṃ pāvisi. „Lobho 25 ca nāma" esa vināsamūlam evā“ 'ti. Dhanasantike nisinno cintesi: „tasmiṃ āgate imaṃ dhanam dve koṭṭhāsā bhavissanti, yaṃ nūnāhaṃ taṃ āgatamattam eva khaggena paharitvā ghāteyyam“ ti so khaggaṃ sannayhitvā tassa āgamanam olokeno nisīdi. Itaro pi cintesi: „taṃ dhanam dve koṭṭhāsā bhavissanti, yaṃ nūnāhaṃ bhatte visam pakkhi- 30 pitvā taṃ purisaṃ bhojetvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā ekako va dhanam gaṇheyyam“ ti so niṭṭhite bhatte sayam bhuñjitvā sesake visam pakkhipitvā taṃ ādāya tattha agamāsi. Taṃ bhattam otāretvā t̐itamattam eva itaro khaggena dvidhā chetvā taṃ paṭicchanne t̐āne chaḍḍetvā taṃ ca bhattam bhuñjitvā sayam pi tatth' eva jīvitakkha- 35 yaṃ pāpuṇi. Evaṃ taṃ dhanam nissāya sabbe pi vināsaṃ pāpuṇimsu.

Bodhisatto pi kho ekāhadvihaccayena dhanam ādāya āgato. Tasmiñ
 thāne ācariyam adisvā vippakiñnam pana dhanam disvā „ācariyena
 mama vacanam akatvā dhanam vassūpitam bhavissati, sabbehi vināsam
 pattehi bhavitabban“ ti mahāmaggena pāyāsi. Gacchanto ācariyam
 5 mahāmagge dvidhā chinnaṃ disvā „mama vacanam akatvā mato“ ti
 dārūni uddharitvā citakam katvā ācariyam jhāpetvā vanapupphehi
 pūjetvā parato gacchanto jīvitakkhayaṃ patte pañcasate parato adḍha-
 tiyasate ti anukkamena avasāne dve jane jīvitakkhayaṃ patte disvā
 cintesi: „imaṃ dvihi ūnam purisasahassam vināsam pattam, aññehi
 10 dvihi corehi bhavitabban, te pi santhambbitum na sakkhissanti, kahan
 nu kho te gatā“ ti gacchanto tesam dhanam ādāya gahanaṭṭhāna-
 pavitṭhamaggaṃ disvā gacchanto bhaṇḍikabaddhassa dhanassa rāsim
 disvā ekaṃ bhattapātim avattharitvā mataṃ addasa. Tato „idan nāma
 tehi kataṃ bhavissatī“ sabbam ūnavā „kahan nu so puriso“ ti vicinanto
 15 tam pi paṭicchanne thāne apaviddham disvā „ambakam ācariyo mama
 vacanam akatvā attano dubbacabhāvena attanāpi vināsam patto, aparam
 pi tena purisasahassam vināsitam, anupāyena vata akāraṇena attano
 vaddhim patthayamānā ambakam ācariyo viya mahānāsam eva pāpu-
 nissantī“ cintetvā imaṃ gātham āha:

20 Anupāyena yo attham icchati so vihaññati,
 Cetā hanimsu Vedabbham. sabbe vyasanam ajjbagū ti.

Evam Bodhisatto „yathā ambakam ācariyo anupāyena atṭhāne pa-
 rakkamam karonto dhanam vassāpetvā attanā jīvitakkhayaṃ patto
 aññesaṃ ca vināsappaccayo jāto evam eva yo añño pi anupāyena attano
 25 attham icchitvā vāyāmaṃ karissati sabbaso attanā ca vinassissati pare-
 saṃ ca vināsappaccayo bhavissatī“ vanaṃ unnādetvā devatāsu sādhu-
 karam dadamānāsu imāya gāthāya dhammam desetvā taṃ dhanam
 upāyena attano geham āharitvā dānādini puññāni karonto yāvātāyukam
 thatvā jīvitapariyosāne saggapatham purayamāno agamāsi.

Atite Bārāṇasīyam Brahmadaṭṭe rajjam kārente Kāsiraṭṭhe cattāro
 bhātaro brāhmaṇā isipabbajjam pabbajitvā Himavantapadesa paṭipāṭiyā
 paṇṇasālā katvā vāsam kappesum. Tesam jeṭṭhabhātā kalam katvā

Sakkattam pāpuni. So tam kāraṇam ṇatvā antarantarā sattatṭhadi-
 saccayena tesam upatṭhānam gacchanto ekadivasam jeṭṭhakatāpasam
 vanditvā ekamantaṃ nisīditvā „bhante, kena te attho“ ti pucchi.
 Paṇḍurogatāpaso „agginā me attho“ ti āha. So tassa vāsipharasukam
 adāsi. Vāsipharasuko nāma daṇḍe pavesanavasena vāsi pi hoti pharasu 5
 pi. Tāpaso „ko me imam ādāya dārūni āharissatī“ ti āha. Atha nam
 Sakko evam āha: „yadā te bhante dārūhi attho imam pharasum hat-
 thena pahaṃsitvā ‘dārūni me āharitvā aggim kareyyāsīti’ vadeyyāsi,
 dārūni āharitvā aggim katvā dassatī“. Tassa vāsipharasukam datvā
 dutiyam pi upasamkamitvā „bhante, kena te attho“ ti pucchi. Tassa 10
 paṇṇasālāya hatthimaggo hoti. So hatthiḥi upadduto „hatthinam me
 vasena dukkham uppajjati, te palāpehīti“ āha. Sakko tassa ekam
 bherim upanāmetvā „bhante, imasmim tale pahaṇe tumhākam paccā-
 mittā palāyissanti, imasmim pahaṇe mettacittā hutvā caturaṅginīyā
 senāya parivāressantī“ vatvā tam bherim datvā kaniṭṭhassa santikam 15
 gantvā „bhante, kena te attho“ ti pucchi. So pi paṇḍurogadhātuko
 va, tasmā „dadhinā me attho“ ti āha. Sakko tassa ekam dadhighaṭam
 datvā „sace tumhe icchamānā imam āvajjessatha mahānadi hutvā
 mahogham pavattetvā tumhākam rajjam gahetvā dātum samattho pi
 bhavissatī“ vatvā pakkāmi. Tato patṭhāya vāsipharasuko jeṭṭhabhāti- 20
 kassa aggim karoti, itarena bheritale pahaṇe hatthi palāyanti, kaniṭṭho
 dadhim paribhuṇjati. Tasmim kāle eko sūkaro ekasmim purāṇa-
 gāmatṭhāne caranto ānubhāvasampannam ekam maṇikkhandham addasa.
 So tam maṇikkhandham mukhena ḍasitvā tassānubhāvena ākāse uppa-
 titvā samuddamajjhe ekam dīpakam gantvā „ettha dāni mayā vasitum 25
 vaṭṭatī“ otaritvā phāsukatṭhāne udumbararukkhasa heṭṭhā vāsam
 kappesi. So ekadivasam tasmim rukkhāmūle maṇikkhandham purato
 ṭhapetvā niddam okkani. Ath’ eko Kāsiraṭṭhavāsimanusso „nirupa-
 kāro esa amhākan“ ti mātāpitūhi gehā nikkadḍhito ekam paṭṭanagā-
 mam gantvā nāvikanam kammakaro hutvā nāvam āruyha samudda- 30
 majjhe bhinnāya nāvāya phalake nipanno tam dīpam patvā phalā-
 phalāni pariyesanto tam sūkaram niddāyantaṃ disvā saṇikam gantvā
 maṇikkhandham gaṇhitvā tassa ānubhāvena ākāse uppatitvā udum-
 bararukkhe nisīditvā cintesi: „ayam sūkaro imassa maṇikkhandhassa
 ānubhāvena ākāśacāriko hutvā idha vasati maññe, mayā pana paṭha- 35
 mam eva imam māretvā mamsam khāditvā pacchā gantum vaṭṭatī“.

So ekam daṇḍakam bhañjitvā tassa sīse pātesi. Sūkaro pabujjhitvā maṇim apassanto ito c' ito ca kampamāno vidhāvati. Rukkhe nisinnapuriso basi. Sūkaro olokeno taṃ disvā rukkham sisena paharivā tatth' eva mato. So puriso otarivā aggin katvā tassa maṃsam
5 pacitvā khāditvā ākāse uppativā Himavantamatthakena gacchanto assamapadam disvā jetṭhatāpasassa assame otarivā dvihatīham vasitvā tāpasassa vattapaṭivattam akāsi vāsipharasukassa ānubhāvaṃ ca passi. So „imam mayā gahetum vaṭṭatiti“ maṇikkhandhassa ānubhāvaṃ tāpasassa dassetvā „bhante, imam me gahetvā vāsipharasukam dethā“ 'ti
10 āha. Tāpaso ākāseṇa caritukāmo taṃ gahetvā vāsipharasukam adāsi. So taṃ gahetvā thokam gantvā vāsipharasukam pahaṃsitvā „vāsipharasuka, tāpasassa sīsam chinditvā maṇikkhandham me āharā“ 'ti āha. So gantvā tāpasassa sīsam chinditvā maṇikkhandham āhari. So vāsipharasukam paṭicchannaṭṭhāne ṭhapetvā majjhimatāpasassa santi-
15 kam gantvā katipāham vasitvā bheriyā ānubhāvaṃ disvā maṇikkhandham datvā bherim gaṇhitvā purimanayen' eva tassa pi sīsam chindāpetvā kaṇiṭṭham upasamkamitvā dadhighaṭassānubhāvaṃ disvā maṇikkhandham datvā dadhighaṭam gahetvā purimanayen' eva tassa sīsam chindāpetvā maṇikkhandham ca vāsipharasukaṃ ca bheriṃ ca dadhi-
20 ghaṭam ca gahetvā ākāse uppativā Bārāṇasiyā avidūre ṭhatvā Bārāṇasiraṇṇo „yuddham vā me detu rajjam vā“ ti ekassa purisassa hatthe paṇṇam pāhesi. Rājā sāsanam sutvā va „coram gaṇhissāmā“ 'ti nikkhami. So ekam bheritalam pahari, caturaṅginī senā parivāresi. Raṇṇo avattharaṇabhāvaṃ natvā dadhighaṭam vissajjesi, mahānadi
25 pavatti, mahājano dadhimhi osiditvā nikkhamitum nāsakkhi. Vāsipharasukam pahaṃsitvā „raṇṇo sīsam āharā“ 'ti āha, vāsipharasuko gantvā sīsam āharitvā pādamūle nikkhipi, eko pi āvudham ukkhipitum nāsakkhi. So mahantena balena parivuto nagaram pavisitvā abhisekam kāretvā Dadhivāhano nāma rājā hutvā dhammena rajjam
30 kāresi. 'Tass' ekadivasam mahānadiyam jālakaraṇḍake kilantassa Kaṇṇamuṇḍadahato devatāparibhogam ekam ambapakkam āgantvā jāle laggi. Jālam ukkhipantā taṃ disvā raṇṇo adamsu. Taṃ mahantaṃ ghaṭappamānam parimaṇḍalam suvaṇṇavannaṃ ahoṣi. Rājā „kissa phalam nām' etan“ ti vanacārake pucchitvā „ambaphalan“ ti sutvā
35 paribhuñjitvā tassa aṭṭhim attano uyyāne ropāpetvā khīrodakena siṅcāpesi. Rukkho nibbattitvā tatiye samvacchare phalam adāsi. Am-

bassa sakkāro mahā ahosi, khīrodakena siṅcanti, gandhapañcaṅgulikaṃ denti, mālādāmāni parikkhipanti, gandhatelena dīpaṃ jālenti, parikkhepo pan' assa paṭasāṇiyā ahosi. Phalāni madhurāni suvaṇṇavaṇṇāni ahesuṃ. Dadhivāhanarājā aññesaṃ rājūnaṃ ambaphalaṃ pesento atṭhito rukkhanibbattanabhayena aṃkuranibbattanaṭṭhānaṃ maṇḍu- 5 kaṇṭakena vijjhivā pesesi. Tesāṃ ambaṃ khāditvā atṭhi ropitaṃ na sampajjati. Te „kin nu kho ettha kāraṇaṃ“ ti pucchantā taṃ kāraṇaṃ jānimsu. Ath' eko rājā uyyānapālaṃ pakkositvā „Dadhivāhanassa ambaphalānaṃ rasaṃ nāsetvā tittakabhāvaṃ kātuṃ sakkhissasīti“ puc- 10 chitvā „āma devā“ 'ti vutte „tena hi gacchā“ 'ti sahassaṃ datvā pesesi. So Bārāṇasīṃ gantvā „eko uyyānapālo āgato“ ti rañño ārocāpetvā tena pakkosāpito pavisitvā rājānaṃ vanditvā „tvāṃ uyyānapālo“ ti puṭṭho „āma devā“ 'ti vatvā attano ānubhāvaṃ vaṇṇesi. Rājā „gaccha, amhākaṃ uyyānapālassa santike hohiti“ āha. Te tato paṭṭhāya dve janā uyyānaṃ paṭijagganti. Adhunāgato uyyānapālo 15 akālapupphāni pupphāpento akālaphalāni gaṇhāpento uyyānaṃ ramaṇīyaṃ akāsi. Rājā tassa pasīditvā porāṇaka-uyyānapālaṃ nīharitvā tass' eva uyyānaṃ adāsi. So uyyānassa attano hatthagatabhāvaṃ ṇatvā ambarukkaṃ parivāretvā nimbe ca paggavavalliyo ca ropesi. Anupubbena nimbā vaḍḍhimsu. Mūlehi mūlāni sākāhi sākāhi saṃ- 20 saṭṭhā onaddhā vinaddhā ahesuṃ. Tena asāta-amadhurasāmsaggena tāva madhuraphalo ambo tittako jāto nimbapaṇṇasadisaraso. Ambaphalānaṃ tittakabhāvaṃ ṇatvā uyyānapālo palāyi. Dadhivāhano uyyānaṃ gantvā ambaphalaṃ khādanto mukhe pavitṭhaṃ ambayūsaṃ nimbakasaṭaṃ viya ajjhoharituṃ asakkonto kakkāretvā nuṭṭhubhi. Tadā 25 Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇḍita, imassa rukkhassa poraṇakaparihārato parihīnaṃ n' atthi, evaṃ sante pi 'ssa phalaṃ tittakaṃ jātaṃ, kin nu kāraṇaṃ“ ti pucchanto paṭhamāṃ gāthā āha:

Vaṇṇagandharasūpeto amb' āyaṃ ahuvā pure, 30
taṃ 'va pūjaṃ labhamāno ken' ambo kaṭukapphalo ti.

Ath' assa kāraṇaṃ ācikkhanto Bodhisatto dutiyaṃ gāthā āha:

Pucimandaparivāro ambo te Dadhivāhana,
mūlaṃ mūlena saṃsaṭṭhaṃ, sākā sākā nisevare,
asataṃ sannivāsena ten' ambo kaṭukapphalo ti. 35

Rājā tassa vacanam sutvā sabbe pi pucimande ca paggave ca chindāpetvā mūlāni uddharāpetvā samantā amadhuraṃ paṃsum harāpetvā madhuraṃ paṃsum pakkhipāpetvā khīrodaka-sakkarodaka-gandhoda-kehi ambam paṭijaggāpesi. So madhurarasasamsaggena puna madhuro
5 va ahosi. Rājā pakati-uyyānapālakass' eva uyyānam niyyādetvā yāva-tāyukam thatvā yathākamman gato.

MAHĀSĪLAVA-JĀTAKA.

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto raṇṇo aggamahesiyā kucchismiṃ nibbatto. Tassa nāmagahaṇadivase Sīlava-
10 kumāro ti nāmam akaṃsu. So soḷasavassapadesiko va sabbasippesu nipphattiṃ patvā aparabhāge pitu accayena rajje patitṭhito Mahāsīla-varājā nāma ahosi dhammiko dhammarājā. So nagarassa catūsu dvā-resu catasso majjhe ekaṃ nivesanadvāre ekan ti cha dānasālā kāretvā kapaṇaddhikānam dānam deti sīlam rakkhati uposathakammaṃ karoti
15 khantimettānuddayasampanno, amke nisinnam puttam paritosayamāno viya sabbasatte paritosayamāno dhammena rajjam kāreti. Tass' eko amacco antopure padubbhivā aparabhāge pakaṇṇo ahosi. Amaccā raṇṇo ārocesum. Rājā parigaṇhanto attanā paccakkhato natvā tam amaccam pakkosāpetvā „andhabāla, ayuttan te kataṃ, na tvaṃ mama
20 vijite vasitum arahasi, attano dhanam ca puttadāraṇ ca gahetvā aññattha yāhiti“ raṭṭhā pabbājesi. So Kāsiraṭṭham atikkamma Kosalarājānam upaṭṭhahanto anukkamena raṇṇo abbhantare vissāsiko jāto. So ekadivasam Kosalarājānam āha: „deva, Bārāṇsirajjam nimmakkhikamadhupaṭalasadisam, rājā atimuduko, appen' eva balavāhanena sakkā
25 Bārāṇsirajjam gaṇhitun“ ti. Rājā tassa vacanam sutvā „Bārāṇsirajjam nāma mahā, ayaṇ ca 'appen' eva balavāhanena sakkā gaṇhitun' ti āha, kin nu kho payuttakacoro siyā“ ti cintetvā „payuttako si, maṇṇe“ ti āha. „Nāham deva payuttako, saccam eva vadāmi, sace me na saddahatha manusse pesetvā paccantagāmaṃ hanāpetha, te
30 manusse gahetvā attano santikam nīte dhanam datvā vissajjessatīti“. Rājā „ayaṃ ativiya sūro hutvā katheti, vīmaṃsissāmi tāvā“ 'ti attano purise pesetvā paccantagāmaṃ hanāpesi. Te core gahetvā Bārāṇsirāṇṇo dassetum. Rājā te disvā „tātā, kasmā gāmaṃ hanathā“ 'ti

pucchi. „Jīvitum asakkontā devā“ 'ti. „Atha kasmā mama santikaṃ
na āgamittha, ito dāni paṭṭhāya evarūpaṃ mā karitthā“ 'ti tesam
dhanam datvā vissajjesi. Te gantvā Kosalarāṇño taṃ pavattiṃ āro-
cesum. So ettakenāpi gantum avisahanto puna majjhe janapadam
hanāpesi. Te pi core rājā tath' eva dhanam datvā vissajjesi. So 5
ettakenāpi agantvā puna pesetvā antaravithiyam vilumpāpesi. Rājā
tesam pi corānam dhanam datvā vissajjesi yeva. Tadā Kosalarājā
„ativiya dhammiko rājā“ ti natvā „Bārāṇasirajjam gaḥessāmiti“ bala-
vāhanam ādāya niyyāsi. Tadā pana Bārāṇasirāṇño mattavāraṇe abhi-
mukham āgacchante anivattanadhammā asaniyāpi sīse patantiyā asanta- 10
sanasabhāvā Silavamahārājassa ruciya sati sakala-Jambudīpe rajjam
gahetum samatthā saḥassamattā abhejjavarasūramahāyodhā honti. Te
„Kosalarājā āgacchatiti“ sutvā rājānam upasamkamitvā „deva, Kosala-
rājā kira 'Bārāṇasirajjam gaṇhissāmiti' āgacchatī, gaṇhāma naṃ am-
hākaṃ rajjasīmaṃ anokkantamattam eva pothetvā gaṇhāmā“ 'ti va- 15
diṃsu. „Tātā, maṃ nissāya aññesaṃ kilamanakiccaṃ n' atthi, rajjat-
thikā rajjam gaṇhantu, mā gamitthā“ 'ti nivāresi. Kosalarājā sīmam
atikkamitvā janapadamajjham pāvisi. Amaccā puna pi rājānam upa-
samkamitvā tath' eva vadīṃsu. Rājā purimanayen' eva nivāresi.
Kosalarājā bahinagare ṭhatvā „rajjam vā detu yuddham vā“ ti Silava- 20
mahārājassa sāsanam pesesi. Rājā taṃ sutvā „n' atthi mayā saddhiṃ
yuddham, rajjam gaṇhatū“ 'ti paṭisāsanam pesesi. Puna pi amaccā
rājānam upasamkamitvā „deva, na mayam Kosalarāṇño nagaram pa-
visitum dema, bahinagare yeva naṃ pothetvā gaṇhāmā“ 'ti āhaṃsu.
Rājā purimanayen' eva nivāretvā nagaradvārāni avāpurāpetvā saddhiṃ 25
amaccasahassena mahātale pallaṃkamajjhe nisīdi. Kosalarājā mahan-
tena balavāhanena Bārāṇasim pāvisi. So ekam pi paṭisattum apas-
santo raṇño nivesanadvāram gantvā amaccagaṇaparivutaṃ apārutadvāre
nivesane alaṃkatapaṭiyattam mahātalam āruyha nisinnam niraparādham
Silavamahārājānam saddhiṃ amaccasahassena gaṇhāpetvā „gaṇhatha, 30
imaṃ rājānam saddhiṃ amaccehi pacchābāham gāḷhabandhanam ban-
dhitvā āmakasusānam netvā galappamāṇe āvāṇe khaṇitva yathā eko
pi hattham ukkhipitum na sakkoti evaṃ paṃsum pakkhipitvā nikha-
ṇatha, rattiṃ sigālā āgantvā etesaṃ kātābbayuttakaṃ karissantiti“ āha.
Manussā coraraṇño āṇam sutvā rājānam saddhiṃ amaccehi pacchā- 35
bāham gāḷhabandhanam bandhitvā nikkhāmesum. Tasmim pi kāle

Silavamahārājā corarañño āghātamattam pi nākāsi. Tesu pi amacesu
 evaṃ bandhitvā nīyamānesu eko pi rañño vacanaṃ bhinditum samattho
 nāma nāhosi, evaṃ suvinitā kir' assa parisā. Atha te rājapurisā
 sāmaccam Silavarājānam āmakasusānam netvā galappamāṇe āvāṇṇe
 5 khaṇitvā Silavamahārājānam majjhe ubhosu passesu sesāmacce ti sabbe
 pi āvāṇṇesu otāretvā paṃsum ākiritvā ghanam ākoṭetvā agamaṃsu.
 Silavarājā amacce āmantetvā „corarañño upari kopam akatvā mettam
 eva bhāvētha tātā“ ti ovadi. Atha aḍḍharattasamaye „manussamam-
 sam khādissāmā“ 'ti sigālā āgamiṃsu. Te disvā rājā ca amaccā ca
 10 ekappahāren' eva saddam akaṃsu. Sigālā bhītā palāyiṃsu. Te ni-
 vattitvā oloketā pacchato kassaci anāgamanabhāvam nātvā puna
 paccāgamiṃsu. Itare pi tath' eva saddam akaṃsu. Evaṃ yāvatati-
 yam palāyitvā puna oloketā tesu ekassāpi anāgamanabhāvam nātvā
 „vajjhappattā ete bhavissantiti“ sūrā hutvā nivattitvā puna tesu sad-
 15 dam karontesu pi na palāyiṃsu. Jetṭhakasigālo rājānam upagañchi,
 sesā sesānam santikam agamaṃsu. Upāyakusalo rājā tassa attano
 santikam āgatabhāvam nātvā ḍasitum okāsam dento viya gīvam ukkhi-
 pitvā tam gīvāya ḍasamānam hanukaṭṭhikena ākaḍḍhitvā yante pakkhi-
 pitvā viya gālhamam gaṇhi. Nāgabalo raññā hanukaṭṭhikena ākaḍ-
 20 ḍhitvā gīvāya ḍaḥgahagahitasigālo attānam mocetum asakkonto maraṇa-
 bhayatajjito mahāvīravam viravi. Avasesasigālā tassa tam aṭṭassaram
 sutvā „ekena purisen' esa gahito bhavissantiti“ amacce upasamkamitum
 asakkontā maraṇabhayatajjitā sabbe palāyiṃsu. Rañño hanukaṭṭhi-
 kena ḍaḥham katvā gahitasigāle aparāparam saṃsarante paṃsu sithilo
 25 ahosi. So pi sigālo maraṇabhayabhīto catūhi pādehi rañño uparima-
 bhāge paṃsum apabbūhi. Rājā paṃsuno sithilabhāvam nātvā sigālam
 vissajjetvā nāgabalo thāmasampanno aparāparam saṃcaranto ubho
 hatthe ukkhipitvā āvāṇṇamukhavatṭṭiyam olubbha vātacchinnavalāhako
 viya nikkhamitvā tṭhito amacce assāsetvā paṃsum viyūhitvā sabbe ud-
 30 dharitvā amaccaparivuto āmakasusāne aṭṭhāsi. Tasmim samaye ma-
 nussā ekaṃ matamanussam āmakasusāne chaḍḍentā dvinnam yakkhā-
 nam sīmantarikāya chaḍḍesum. Yakkhā tam matamanussam bhājetum
 asakkontā „mayam imam bhājetum na sakkoma, ayam Silavarājā
 dhammiko, esa no bhājetvā dassati, etassa santikam gacchāmā“ 'ti
 35 tam matamanussam pāde gahetvā kaḍḍhantā rañño santikam gantvā
 „deva, amhākam imam bhājetvā dehiti“ āhamu. „Bho yakkhā, aham

imaṃ tumhākaṃ bhājetvā dadeyyaṃ, aparisuddho paṇ' amhi, nahā-
 yissāmi tāvā" ti. Yakkhā coraraṇṇo ṭhapitavāsita-udakaṃ attano ānu-
 bhāvena āharitvā raṇṇo nahānatthāya adamsu, nahātvā ṭhitassa saṃ-
 haritvā ṭhāpate coraraṇṇo sātaka āharitvā adamsu, te nivāsetvā ṭhitassa 5
 cātujātigandhasamuggaṃ āharitvā adamsu, gandhe vilimpitvā ṭhitassa 5
 suvaṇṇasamugge maṇitālavaṇṇesu ṭhapitāni nānāpupphāni āharitvā
 adamsu, pupphāni pilandhitvā ṭhitakāle „aṇṇaṃ kiṃ karomā" 'ti puc-
 chimsu. Rājā attano chātakākāraṃ dassesi. Te gantvā coraraṇṇo
 sampāditaṃ nānaggarasabhojanaṃ āharitvā adamsu. Rājā nahātānu-
 litto maṇḍitapasādhito nānaggarasabhojanaṃ bhuñji. Yakkhā cora- 10
 raṇṇo ṭhapitavāsitaṭṭhāpāṇiyaṃ suvaṇṇabhikkhāraṇ' eva suvaṇṇasarakena
 pi saddhiṃ āharimsu. Ath' assa pāṇiyaṃ pivitvā mukhaṃ vikkhā-
 letvā hatthe dhovitaṭṭhāle coraraṇṇo sampāditaṃ pañcasugandhikapari-
 vāraṃ tambūlaṃ āharitvā adamsu, taṃ khāditvā ṭhitakāle „aṇṇaṃ
 kiṃ karomā" 'ti pucchimsu, „gantvā coraraṇṇo ussisaṃ nikkhittaṃ 15
 maṇḍalakhaggaṃ āharathā" 'ti tam pi gantvā āharimsu. Rājā khag-
 gaṃ gahetvā taṃ matamanussaṃ ujukaṃ ṭhapāpetvā matthakamajjhe
 asinā paharitvā dve koṭṭhāse katvā dvinnāṃ yakkhānaṃ samavibhattam
 eva vibhajitvā adāsi, datvā ca pana khaggaṃ dhovitvā sannayhitvā
 atṭhāsi. Atha te yakkhā manussamaṃsaṃ khāditvā subhitaṃ hutvā 20
 tuṭṭhacittā „aṇṇaṃ te mahārāja kiṃ karomā" 'ti pucchimsu. „Tena
 hi tumhe attano ānubhāvena maṃ coraraṇṇo sirigabbhe otāretha, ime
 ca amacce attano attano gehe patitṭhāpethā" 'ti. Te „sādhu devā"
 'ti sampaticchitvā tathā akāmsu. Tasmīṃ samaye corarājā alaṃkata-
 sirigabbhe sirisayanapitṭhe nipanno niddāyati. Rājā tassa pamattassa 25
 niddāyantassa khaggatalena udaraṃ pahari. So bhūto pabujjhितvā dī-
 pālokena Silavamahārājānaṃ sañjānitvā sayanā vuṭṭhāya dhiṃ upa-
 ṭṭhapetvā ṭhito rājānaṃ āha: „mahārāja, evarūpāya rattiyaṃ gahitārakkhe
 pihitadvāre bhavane ārakkhamanussehi nirokāse ṭhāne khaggaṃ san-
 nayhitvā alaṃkatapaṭiyatto kathaṃ nāma tvaṃ imaṃ sayanapitṭhaṃ 30
 āgato" ti. Rājā attano āgamanākāraṃ sabbam vitthārato kathesi.
 Taṃ sutvā corarājā saṃviggamānaso „mahārāja, ahaṃ manussabhūto
 pi samāno tumhākaṃ guṇaṃ na jānāmi, paresaṃ lohitamaṃsaṃ sakha-
 dakehi pana kakkhalehi pharusehi yakkhehi tava guṇā nātā, na dān'
 āhaṃ narinda evarūpe sīlasampanne taya dubbhissāmiti" khaggaṃ 35
 ādāya sapathaṃ katvā rājānaṃ khamāpetvā mahāsāyane nipajjāpetvā

attanā khuddakamañcake nipajjitvā pabbhātāya rattiyā utṭhite suriye
 bheriñ carāpetvā sabbasenīyo ca amaccabrāhmaṇagahapatike ca sanni-
 pātāpetvā tesam purato ākāse puñṇacandaṃ ukkhipanto viya Silava-
 rañño guṇe kathetvā parisamajjhe yeva puna rājānaṃ khamāpetvā
 5 rajjaṃ paṭicchāpetvā „ito paṭṭhāya tumbhakaṃ uppanno corupaddavo
 mayhaṃ bhāro, mayā gahitārakkhā tumbhakaṃ rajjaṃ karoṭhā“ 'ti
 vatvā pesuññakārakassa āṇaṃ katvā attano balavāhanaṃ ādāya saka-
 raṭṭham eva gato. Silavamahārājāpi kho alaṃkatapaṭiyatto setacchat-
 tassa heṭṭhā sarabhapāḍake kañcanapallaṃke nisinno attano sampattiṃ
 10 oloketvā „ayaṃ ca evarūpā sampatti amaccasahassassa ca jīvitapaṭi-
 lābho mayi viriyaṃ akaronte na kiñci abhavissa, viriyabalena panāhaṃ
 naṭṭhaṃ ca imaṃ yasaṃ paṭilabhiṃ, amaccasahassassa ca jīvitadānaṃ
 adāsiṃ: āsācchedaṃ vata akatvā viriyam eva kattabbaṃ, kataviriyassa
 hi phalaṃ nāma evaṃ samijjhatīti“ cintetvā udānavasena imaṃ gā-
 tham āha:

15 Āsimseth' eva puriso, na nibbindeyya paṇḍito,
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ, yathā icchiṃ tathā ahū ti.

Evam Bodhisatto „aho vata bho silasampannānaṃ viriyaphalaṃ nāma
 samijjhatīti“ imāya gāthāya udānaṃ udānetvā yāvajīvaṃ puñṇāni ka-
 ritvā yathākammaṃ gato.

20

RĀJOVĀDA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa
 aggamaheśiyā kucchismiṃ paṭisandhiṃ gahetvā laddhagabbhaparīhāro
 sotthinā mātukucchimhā nikkhami. Nāmagabhanadivase pan'assa Brah-
 madattakumāro tv-eva nāmaṃ akāmsu. So anupubbena vayappatto
 25 soḷasavassakāle Takkaṣilaṃ gantvā sabbasippesu nipphattiṃ patvā pitu
 accayena rajje paṭiṭṭhāya dhammena samena rajjaṃ kāresi. Chandādi-
 vasena agantvā vinicchayaṃ anusāsi. Tasmīṃ evaṃ dhammena rajjaṃ
 kārente amaccāpi dhammen' eva vohāraṃ vinicchiniṃsu. Vohāresu
 dhammena vinicchiyamānesu kūṭaṭṭakārakā nāma nāhesuṃ. Tesam
 30 abhāvā aṭṭatthāya rājaṅgaṇe uparavo pacchijji. Amaccā divasaṃ pi
 vinicchayaṭṭhāne nisīditvā kañci vinicchayaṭṭhāya āgacchantaṃ adisvā
 pakkamanti. Vinicchayaṭṭhānaṃ chaḍḍetabbabhāvaṃ pāpuṇi. Bodhi-

satto cintesi: „mayi dhammena rajjam karente vinicchayatthāya āgac-
 chantā nāma n' atthi, uparavo pacchijji, vinicchayatthānam chaḍḍe-
 tabbabbhāvaṃ pattam, idāni mayā attano agunam pariyesitum vaṭṭati,
 'ayam nāma me aguno' ti natvā tam pahāya gūnesu yeva vattissā-
 mīti“. Tato patthāya „atthi nu kho me koci agunavāḍi“ parigaṇ- 5
 hanto antovalañjakānam antare kañci agunavāḍim adisvā attano guṇa-
 katham eva sutvā „ete mayham bhayenāpi agunam avatvā guṇam eva
 vadeyyun“ ti bahivalañjanake parigaṇhanto tatrāpi adisvā antonagaram
 parigaṇhi, bahinagare catūsu dvāresu dvāragāmake parigaṇhi. Tatrāpi
 kañci agunavāḍim adisvā attano guṇakatham eva sutvā „janapadam 10
 parigaṇhissāmīti“ amacce rajjam paṭicchāpetvā ratham āruhya sārathim
 eva gahetvā aññātakavesena nagarā nikkhamitvā janapadam parigaṇha-
 māno yāva paccantabhūmiṃ gantvā kañci agunavāḍim adisvā attano
 guṇakatham eva sutvā paccantasīmato mahāmaggena nagarābhimukho
 yeva nivatti. Tasmiṃ pana kāle Malliko nāma Kosalarājāpi dham- 15
 mena rajjam karento agunagavesako hutvā antovalañjakādisu agunavā-
 ḍim adisvā attano guṇakatham eva sutvā janapadam parigaṇhanto
 tam padesaṃ agamāsi. Te ubho pi ekasmiṃ ninne sakaṭamagge
 abhimukhā ahesum. Rathassa ukkamanatthānam n' atthi. Atha
 Mallikaraṇṇo sārathi Bārāṇasiraṇṇo sārathim „tava ratham ukkamā- 20
 pehiti“ āha. So pi „ambho sārathi, tava ratham ukkamāpehi, imasmiṃ
 rathe Bārāṇasirajjasāmiko Brahmādattamahārājā nisinno“ ti āha Itaro
 pi „ambho sārathi, imasmiṃ rathe Kosalarajjasāmiko Mallikamahārājā
 nisinno, tava ratham ukkamāpetvā ambhākaṃ raṇṇo rathassa okāsaṃ
 dehiti“ āha. Bārāṇasiraṇṇo sārathi „ayam pi kira rājā yeva, kin nu 25
 kho kātabban“ ti cinto „atth' esa upāyo: veyyam pucchitvā dahara-
 tarassa ratham ukkamāpetvā mahallakassa okāsaṃ dāpessāmīti“ san-
 niṭṭhānam katvā tam sārathim Kosalaraṇṇo veyyam pucchitvā pari-
 gaṇhanto ubhinnam pi samānavayabhāvaṃ natvā rajjaparimāṇam balaṃ
 dhanam yasaṃ jātigottakulapadesan ti sabbaṃ pucchitvā „ubho pi 30
 tiyojanasatikassa rajjassa sāmīno samānabaladhanayasajātigottakula-
 padesā“ ti natvā „sīlavantatarassa okāsaṃ dassāmīti“ cintetvā so
 sārathi „tumbhākaṃ raṇṇo sīlācāro kīdiso“ ti pucchi. So „ayaṃ ca
 ayaṃ ca ambhākaṃ raṇṇo sīlācāro“ ti attano raṇṇo agunam eva guṇato
 pakāsentō paṭhamam gātham āha:

Dalham dalhassa khipati Malliko mudunā mudum,
 sādhum pi sādhunā jeti asādhum pi asādhunā.
 Etādiso ayam rājā, maggā uyyāhi sārathīti.

Atha tam Bārāṇasiraṇṇo sārathi „ambho, kim pana tayā attano raṇṇo
 5 guṇā kathitā“ ti vatvā „āmā“ ’ti vutte „yadi ete guṇā aguṇā pana
 kīdisā“ ti vatvā „ete tāva aguṇā hontu, tumbhakaṃ pana raṇṇo kīdisā
 guṇā“ ti vutte „tena hi suṇāhīti“ dutiyam gātham āha:

Akkodbena jine kodham, asādhum sādhunā jine,
 jine kadariyam dānena saccenālikavādinam,
 10 Etādiso ayam rājā, maggā uyyāhi sārathīti.

Evam vutte Mallikarājā ca sārathi ca ubho pi rathā otarivā asse
 mocetvā ratham apantvā Bārāṇasiraṇṇo maggam adamsu. Bārāṇa-
 sirājā Mallikaraṇṇo nāma „idaṃ c’ idaṃ ca kātum vaṭṭatīti“ ovādam
 datvā Bārāṇasim gantvā dānādīni puṇṇāni katvā jīvitapariyosāne sag-
 15 gapadam pūresi. Mallikarājāpi tassa ovādam gahetvā janapadam pa-
 riggahetvā attano aguṇavādim adisvā va sakanagaraṃ gantvā dānādīni
 puṇṇāni katvā jīvitapariyosāne saggapadam eva pūresi.

MAKHĀDEVA-JĀTAKA.

Atīte Videharatṭhe Mithilāyam Makhādevo nāma rājā ahosi dham-
 20 miko dhammarājā. So caturāsītivassasahassāni kumārakīlam tathā opa-
 rajjam tathā mahārajam katvā dīgham addhānam khepetvā ekadivasam
 kappakam āmantesi: „yadā me samma kappaka sirasmiṃ phalitāni
 passeyyāsi atha me āroceyyāsīti“. Kappako pi dīgham addhānam khe-
 petvā ekadivasam raṇṇo añjanavaṇṇanam kesānam antare ekam eva
 25 phalitam disvā „deva, ekan te phalitam dissatīti“ ārocesi, „tena hi
 me samma tam phalitam uddharitvā paṇimhi ṭhāpehīti“ ca vutto su-
 vaṇṇasaṇḍāsena uddharitvā raṇṇo paṇimhi patitṭhāpesi. Tadā raṇṇo
 caturāsītivassasahassāni āyum avasiṭṭham hoti. Evam sante pi phalitam
 disvā va maccurājānam āgantvā samīpe ṭhitam viya attānam āditta-
 30 paṇṇasālam pavitṭham viya ca maṇṇamāno samvegam āpajjitvā „bāla
 Makhādeva, yāva phalitass’ uppādā va ime kilese jahitum nāsakkhīti“
 cintesi. Tass’ evam phalitapātubhāvam āvajjantassa āvajjantassa anto-

dāho uppajji, sarirā sedā muccim̐su, sātakā pīletvā apānetabbākārap-
pattā ahesum̐. So „ajj' eva mayā nikkhamitvā pabbajitum̐ vaṭṭatīti“
kappakassa satasahassutṭhānam̐ gāṃavaram̐ datvā jetṭhaputtam̐ pakko-
sāpetvā „tāta, mama sīse phalitam̐ pātubhūtam̐, mahallako 'mhi jāto,
bhuttā kho pana me mānusakā kāmā, idāni dibbakāme pariyessāmi, 5
nekkhammakālo mayham̐, tvaṃ imaṃ rajjam̐ paṭipajja, aham̐ pana
pabbajitvā Makhādevambavanuyyāne vasanto samaṇadhammam̐ ka-
rissāmiti“ āha. Tam̐ evaṃ pabbajitukāmam̐ amaccā upasāṃkamitvā
„deva, kiṃ tumbākam̐ pabbajjākāraṇam̐“ ti pucchim̐su. Rājā phalitam̐
hatthena gahetvā amaccānam̐ imaṃ gātham̐ āha: 10

Uttamaṅgarubā mayham̐ ime jātā vayoharā
pātubhūtā devadūtā, pabbajjāsamayo mamā 'ti.

So evaṃ vatvā tam̐ divasam̐ eva rajjam̐ pahāya isipabbajjam̐ pabba-
jitvā tasmiṃ nēva Makhādevambavane viharanto caturāsītivassasahas-
sāni cattāro brahmavibhāre bhāvetvā aparibhinajjhāne tṭhito kālam̐ katvā 15
Brahmaloke nibbattitvā puna tato cuto Mithilāyam̐ yeva Nimi nāma
rājā hutvā osakkamānam̐ attano vaṃsam̐ ghaṭetvā tatth' eva ambavane
pabbajitvā brahmavibhāre bhāvetvā puna Brahmakūpago va ahosi.

SUSĪMA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasīyam̐ Brahmadatte rajjam̐ kārente Bodhisatto tassa 20
purohitassa aggamahesiyā kucchismim̐ nibbatti. Tassa jātadivase yeva
Bārāṇasirañño putto jāyi. Tesam̐ nāmagahaṇadivase Mahāsattassa
Susīmakumāro ti nāmam̐ akāṃsu, rājaṇuttassa Brahmadattakumāro ti.
Bārāṇasirājā „puttena me saddhim̐ ekadivase jāto“ ti Bodhisattam̐
ānāpetvā dhātiyo datvā tena saddhim̐ ekato va vaddhesi. Te ubho 25
pi vayappattā abhirupā devakumāravannino hutvā Takkasīlāya sabba-
sippāni uggaṇhitvā paccāgamim̐su. Rājaputto uparājā hutvā Bodhi-
sattena saddhim̐ ekato khādanto pivanto nisidanto pitu accayena rajjam̐
patvā Mahāsattassa mahantam̐ yasam̐ datvā purohitatṭhāne tṭhapetvā
ekadivasam̐ nagaram̐ sajjāpetvā Sakko devarājā viya alam̐kato Erā- 30
vaṇa-paṭibhāgassa mattavaravāraṇassa khandhe nisiditvā Bodhisattam̐
pacclāsaṇe l atthipitṭhe nisidāpetvā nagaram̐ padakkhiṇam̐ akāsi. Mātāpi

'ssa „puttaṃ olokeśsāmiti“ sīhapañjare t̥atvā tassa nagaraṃ padak-
 khaṇaṃ katvā āgacchantassa pacchato nisinnaṃ purohitaṃ disvā paṭi-
 baddhacittā hutvā sayanagabbhaṃ pavisitvā „imaṃ alabhanti etth' eva
 marissāmiti“ āhāraṃ pacchinditvā nipajji. Rājā mātaraṃ apassanto
 5 „kuhiṃ me mātā“ ti pucchitvā „gilānā“ ti sutvā tassā santikaṃ gantvā
 vanditvā „kiṃ amma aphāsukaṃ“ ti pucchi. Sā lajjāya na kathesi.
 So gantvā rājapallaṃke nisīditvā attano aggamaheṣiṃ pakkositvā „gaccha,
 ammayā aphāsukaṃ jānāhīti“ pesesi. Sā gantvā piṭṭhiṃ parimajjanti
 pucchi. Itthiyo nāma itthīnaṃ rahassaṃ na nigūhanti. Sā tassā tam
 10 atthaṃ ārocesi. Itarāpi taṃ sutvā gantvā rañño ārocesi. Rājā „hotu,
 gaccha naṃ samassāsehi, purohitaṃ rājānaṃ katvā tassa taṃ agga-
 mahesiṃ karissāmiti“. Sā gantvā samassāsesi. Rājāpi purohitaṃ
 pakkosāpetvā etam atthaṃ ārocetvā „samma, mātu me jīvitaṃ dehi,
 tvaṃ rājā bhavissasi, sā aggamaheṣī, ahaṃ uparājā“ ti. So „na sakkā
 15 evaṃ kātun“ ti paṭikkhipitvā puna yāciyamāno sampatiṇcchi. Rājā
 purohitaṃ rājānaṃ mātaraṃ aggamaheṣiṃ kāretvā sayāṃ uparājā
 ahosi. Tesāṃ samaggavāse vasantānaṃ aparabhāge Bodhisatto agāra-
 majjhe ukkaṇṭhito kāme pahāya pabbajjāya namitacitto kilesaratiṃ
 analliyanto ekako va tiṭṭhati ekako va nisīdati ekako va sayati ban-
 20 dhanāgāre baddho viya pañjare pakkhittakukkuṭo viya ca ahosi. Ath'
 assa aggamaheṣī „ayaṃ rājā mayā saddhiṃ nābhiraṃmati, ekako va
 tiṭṭhati nisīdati seyyaṃ kappeti, ayam kho pana daharo taruṇo, ahaṃ
 mahallikā, sīse me palitāni paññāyanti, yaṃ nūnāhaṃ 'sīse deva eka-
 palitaṃ paññāyatitī' musāvādaṃ katvā eken' upāyena rājānaṃ paṭi-
 25 jānāpetvā mayā saddhiṃ abhiraṃmāpeyyan“ ti cintetvā ekadivasāṃ
 rañño sīse ūkā vicinanti viya hutvā „deva, mahallako si jāto, sīse te
 ekaṃ palitaṃ paññāyatitī“ āha. „Tena hi bhadde ekaṃ palitaṃ
 luñcitvā mayhaṃ yeva hatthe t̥hapehīti“. Sā tassa sīsato ekaṃ kesāṃ
 luñcitvā taṃ chaḍḍetvā attano sīse palitaṃ gahetvā „idan te deva
 30 palitan“ ti tassa hatthe t̥hapesi. Bodhisattassa taṃ disvā va bhītata-
 sitassa kañcanapaṭṭhasadise nalāṭe sedā muccimsu. So attānaṃ ova-
 danto „Susīma, tvaṃ daharo hutvā mahallako jāto, ettakaṃ kālāṃ
 gūthakalale nimuggagāmasūkaro viya kāmakalale nimujjītvā taṃ kala-
 laṃ jahitum na sakkosi, nanu kāme pahāya Himavantaṃ pavisitvā
 35 pabbajitvā brahmacariyavāsassa te kālō“ ti cintetvā paṭhamāṃ gā-
 tham āha:

Kālāni kesāni pure ahesum jātāni sīsamhi yathāpadese,
tān' ajja setāni Susīma disvā dhammaṃ carā, brahmacariyassa kālo ti.

Evaṃ Bodhisattena brahmacariyavāsassa guṇe vaṇṇite itarā „aḥam
imassa 'lobhaṃ karissāmiti' vissajjanam eva karin“ ti bhītatasiṭā
„idāni 'ssa apabbajanatthāya sarīravaṇṇam vaṇṇessāmiti“ dve gāthā 5
abbhāsi:

Mam' eva deva palitaṃ na tuyhaṃ, mam' eva sīsam mama uttamaṅgaṃ,
atthaṃ karissan ti musā abhāṇim, ekāparādhaṃ khama rājasettḥa.
Daharo tuvaṃ dassaniyo si rāja, paṭhamuggato hosi yathā kaḷiro.
rajjāṃ ca kārehi mamaṃ ca passa, mā kālikaṃ anudhāvi janindā 'ti. 10

Bodhisatto tassā vacanaṃ sutvā „bhadde, tvaṃ bhavitabbam ev' etaṃ
kathesi, pariṇamante hi vaye imehi kāḷakesehi parivattitvā saṇhakasa-
disehi paṇḍarehi bhavitabbaṃ, ahaṃ hi nīluppalādikusumadāma-
sadasasukumārānaṃ kaṇcanarūpakapaṭibhāgānaṃ uttamayobbanavilā-
samattānaṃ khattiyakaṇṇādinānaṃ vaye pariṇamante jarappattānaṃ 15
vevaṇṇiyaṃ c' eva sarīrabhaṅgaṃ ca passāmi, evaṃ vipattipariyo-
sāno h' esa bhadde jīvaloko“ ti vatvā upari Buddhalīlāya dhammaṃ
desento:

Passāmi vo 'haṃ dahariṃ kumāriṃ sammatṭhapassaṃ sutanuṃ sumajjhaṃ
kāḷāpavālā va pavellamānā sā lobhayanti va naresu gacchati. 20
Tam ena passāmi parena nāriṃ āsītikaṃ nāvutikaṃ va jaccā
daṇḍaṃ gahetvā va pavedhamānaṃ gopānasibhoggasamaṃ carantin ti
gāthadvayaṃ āha. Iti Mahāsatto imāya gāthāya rūpassa ādinavaṃ
dassetvā idāni agāramajjhe attano anabhiratiṃ pakāsento:

So 'haṃ tam evānuvicintayanto eko sayāmi sayanassa majjhe, 25
ahaṃ pi evaṃ iti pekkhamāno na gahe rame, brahmacariyassa kālo.
Rajju vālabbanī c' esā yā gehe vasato rati
etaṃ pi chetvāna vajanti dhīrā anapekkhino kāmasukhaṃ pahāyā 'ti
gāthadvayaṃ āha. Evaṃ Mahāsatto kāmesu assādaṃ ca ādinavaṃ ca
pakāsetvā Buddhalīlāya dhammaṃ desetvā sahāyaṃ pakkosivā rajjaṃ 30
paṭicchāpetvā nātimittasuhajjānaṃ paridevantānaṃ paridevantānaṃ eva
sirivibhavaṃ chaḍḍetvā Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā
jhānābhīṇṇaṃ nibbattetvā Brahmaloḥkaparāyano ahosi.

ANḌABHŪTA-JĀTAKA.

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa
aggamahesiyā kucchismiṃ nibbattitvā vayappatto sabbasippesu nip-
phattiṃ patvā pitu accayena rajje patitthāya dhammena rajjaṃ kāresi.
5 So purohitena saddhiṃ jūtaṃ kilāti, kilāto pana :

Sabbā nadī vaṃkagatī, sabbe kaṭṭhamayā vanā,
sabbitthiyo kare pāpaṃ labbhamāne nivātake ti

imaṃ jūtagītaṃ gāyanto rajataphalake suvaṇṇapāsake khipati. Evaṃ
kilāto pana rājā niccaṃ jināti, purohito parājīyati. So anukkamena
10 ghare vibhave parikkhayaṃ gacchante cintesi: „evaṃ sante sabbam
imasmiṃ ghare dhanam khīyissati, pariyesitvā purisantaraṃ agataṃ
ekaṃ mātugāmaṃ ghare karissāmi“. Ath' assa etad ahosi: „aṇṇa-
purisaṃ ditthapubbaṃ itthiṃ rakkhituṃ na sakkhissāmi gabbhato
paṭṭhāy' ekaṃ mātugāmaṃ rakkhitvā taṃ vayappattaṃ vase ṭhapetvā
15 ekapurisikaṃ katvā gālhaṃ ārakkhaṃ samvidahitvā rājakulato dhanam
āharissāmi“. So ca aṇṇavijjāya cheko hoti. Ath' ekaṃ duggatitthiṃ
gabbhiniṃ disvā „dhītaraṃ vijāyissati“ natvā taṃ pakkosāpetvā pa-
ribbayaṃ datvā ghare yeva vasāpetvā vijātakāle dhanam datvā uyyo-
jetvā taṃ kumārikaṃ aṇṇesaṃ purisaṇaṃ datthum adatvā itthinaṃ
20 yeva hatthe datvā posāpetvā vayappattakāle taṃ attano vase ṭhapesi.
Yāva c' esā vaḍḍhati tāva raṇṇā saddhiṃ na kilī, taṃ pana vase
ṭhapetvā „mahārāja, jūtaṃ kilāma“ 'ti āha. Rājā „sādhū“ 'ti puri-
manayen' eva kilī. Purohito raṇṇā gāyitvā pāsakakhipanakāle „ṭha-
petvā mama māṇavikaṃ“ ti āha. Tato paṭṭhāya purohito jināti, rājā
25 parājīyati. Bodhisatto „imassa ghare ekapurisikāya ekāya itthiyā
bhavitabban“ ti parigaṇhāpento atthibhāvaṃ natvā „sīlam assā bhindā-
pessāmi“ ekaṃ dhuttaṃ pakkosāpetvā „sakkhasi purohitassa itthiyā
sīlam bhindituṃ“ ti āha. „Sakkomi devā“ 'ti. Ath' assa rājā dhanam
datvā „tena hi khippaṃ nitthāpehiti“ taṃ paṇiṃ. So raṇṇo santikā
30 dhanam ādāya gandhadhūpacuṇṇakappūrādini gahetvā tassa gharato
avidūre sabbagandhāpaṇaṃ pasāresi. Purohitassāpi gehaṃ sattabhū-
makam sattaḍvārakoṭṭhakaṃ hoti, sabbesu pi dvārakoṭṭhakesu itthinaṃ
neva ārakkho, ṭhapetvā pana brāhmaṇaṃ aṇṇo puriso gehaṃ pavisituṃ
labhanto nāma n' atthi, kacavarachaḍḍanapacchiṃ pi sodhetvā yeva

pavesenti. Tam māṇavikam purohito c' eva daṭṭhum labhati tassā ca ekā paricārikā itthi. Ath' assā sā paricārikā gandhapupphamūlam gahetvā gacchanti tass' eva dhuttassa āpaṇasamīpena gacchati. So „ayam tassā paricārikā“ ti suṭṭhu natvā ekadivasam tam āgacchantim disvā va āpaṇa utthāya gantvā tassā pādamūle pativā ubho hi hatthehi 5 pāde gāham gahetvā „amma, ettakam kalam kham gatāsiti“ paridevi. Atha sesāpi payuttakadbuttā ekamantaṃ thatvā „hatthapāda-mukhasaṇṭhānehi ca ākappena ca mātāputtā ekasadisā yevā“ 'ti āhamsu. Sā itthi tesu tesu kathentesu attano asaddahitvā „ayam me putto bhavissatī“ sayam pi roditum ārabhi. Te ubho pi kanditvā roditvā 10 aññamaññaṃ āliṅgitvā atthamsu. Atha so dhutto āha: „amma, kham vasaṣiti“. „Kinnaralīhāya vasamānāya rūpaggappattāya purohitassa daharittihyā upatthānam kurumānā vasāmi tātā“ 'ti. „Idāni kham yāsi ammā“ 'ti. „Tassā gandhamālādīnam atthāyā“ 'ti. „Amma, kin te aññattha gatenā, ito patthāya mam' eva santikā harā“ 'ti mūlam 15 agahetvā va bahūni tambūlatakkolakādīni c' eva nānapupphāni ca adāsi. Māṇavikā bahūni gandhapupphādīni disvā „kim amma ajja amhākam brāhmaṇo pasanno“ ti āha. „Kasmā evam vadaṣiti“. „Imesaṃ bahubhāvaṃ disvā“ ti. „Na brāhmaṇo bahum mūlam adāsi, mayā pan' etaṃ mayham puttassa santikā ānītan“ ti. Tato patthāya 20 brāhmaṇena dinnam mūlam attanā gahetvā tass' eva santikā gandhapupphādīni āharati. Dhutto katipāhaccayena gilānālayam katvā nipajji. Sā tassa āpaṇadvāram gantvā tam adisvā „kham me putto“ ti pucchi. „Puttassa te aphāsukam jātan“ ti. Sā tassa nipannatthānam gantvā nisīditvā piṭṭhim parimajjantī „kin te tāta aphāsukan“ ti 25 pucchi. So tuṇhī ahosi. „Kin na kathesi puttā“ 'ti. „Amma, marantenāpi tuyham kathetum na sakkā“ ti. „Mayham akathetvā kassa katheyysī tātā“ 'ti. „Amma, mayham aññaṃ aphāsukam n' atthi, tassā pana māṇavikāya vaṇṇam sutvā paṭibaddhacitto 'smi jāto, tam labhanto jivissāmi, alabhanto idh' eva marissāmiti“. „Tāta, mayham esa bhāro, 30 mā tvam etaṃ nissāya cintayitī“ tam assāsetvā bahūni gandhapupphādīni adāya māṇavikāya santikam gantvā „putto me amma mama santikā tava vaṇṇam sutvā paṭibaddhacitto jāto, kim kātabban“ ti. „Sace ānetum sakkotha mayā katokāsā yevā“ 'ti. Sā tassā vacanam sutvā tato patthāya tassa gebassa kaṇṇakaṇṇehi bahum kacavaram saṃkaḍ- 35 dhivā pupphapacchīyā gahetvā gacchanti sodhanakāle ārakkhitthiyā

upari chaḍḍesi. Sā tena aṭṭiyamānā apeti, itarā ten' eva niyāmena
 yā yā kiñci katheti tassā tassā upari kacavaram chaḍḍeti. Tato paṭ-
 ṭhāya yaṃ yaṃ sā āharati vā harati vā taṃ na kāci sodhetuṃ ussa-
 hati. Tasmim kāle sā taṃ dhuttaṃ pupphapacchiyaṃ nipajjāpetvā
 5 māṇavikāya santikaṃ atihari. Dhutto māṇavikāya sīlaṃ bhinditvā
 ekāhadvīhaṃ pāsāde yeva ahosi. Purohite bahi nikkhante ubho abhi-
 ramanti, tasmim āgate dhutto niliyati. Atha naṃ sā ekāhadvīhacca-
 yena „sāmi, idāni tava gantuṃ vaṭṭatīti“ āha. „Ahaṃ brāhmaṇaṃ
 paharitvā gantukāmo“ ti. Sā „evam hotū“ 'ti dhuttaṃ niliyāpetvā
 10 brāhmaṇe āgate evam āha: „ahaṃ ayya tumhesu vīṇaṃ vādetesu
 naccituṃ icchāmīti“. „Sādhu bhadde naccassū“ 'ti vīṇaṃ vādesi.
 „Tumhesu oloketesu lajjāmi, mukhaṃ pana vo sāṭakena bandhitvā
 naccissāmīti“. „Sace lajjasi evaṃ karohiti“. Māṇavikā ghanasāṭakaṃ
 gahetvā tassa akkhini pidahamānā mukhaṃ bandhi. Brāhmaṇo
 15 mukhaṃ bandhāpetvā vīṇaṃ vādesi. Sā muhuttaṃ naccitvā „ayya,
 ahan te ekavāraṃ sīse paharitukāmā“ ti āha. Itthilolo brāhmaṇo
 kiñci kāraṇaṃ ajānanto „paharāhīti“ āha. Māṇavikā dhuttassa
 saññaṃ adāsi. So saṇikaṃ āgantvā brāhmaṇassa piṭṭhipasse ṭhatvā
 sīse kapparena pahari. Akkhini patanākārappattāni ahesuṃ, sīse
 20 gaṇḍo utṭhahi. So vedanaṭṭo hutvā „āhara te hatthan“ ti āha.
 Māṇavikā attano hatthaṃ ukkhipitvā tassa hatthe ṭhapesi. Brāhmaṇo
 „hattho muduko, pahāro pana thaddho“ ti āha. Dhutto brāhmaṇaṃ
 paharitvā niliyi. Māṇavikā tasmim niline brāhmaṇassa mukhato sāṭa-
 kaṃ mocetvā telaṃ ādāya sīse pahāraṃ sambāhi. Brāhmaṇe bahi
 25 nikkhante puna sū itthi dhuttaṃ pacchiyaṃ nipajjāpetvā nīhari. So
 rañño santikaṃ gantvā sabban taṃ pavattiṃ ārocesi. Rājā attano
 upaṭṭhānaṃ āgataṃ brāhmaṇaṃ āha: „jūtaṃ kilāma brāhmaṇā“ 'ti.
 „Sādhu mahārājā“ 'ti. Rājā jūtamaṇḍalaṃ sajjāpetvā purimanayen'
 eva jūtagītaṃ gāyitvā pāse khipati. Brāhmaṇo māṇavikāya tapassa
 30 bhinnabhāvaṃ ajānanto „ṭhapetvā mama māṇavikaṃ“ ti āha, evaṃ
 vadanto pi parājito yeva. Rājā jānitvā „brāhmaṇa, kiṃ ṭhapesi, māṇa-
 vikāya te tapo bhinno, tvaṃ 'mātugāmaṃ gabbhato paṭṭhāya rakkhanto
 sattasu ṭhānesu ārakkhaṃ karonto rakkhituṃ sakkhissāmīti' maññesi,
 mātugāmo nāma kucchiyaṃ pakkhipitvā carantenāpi rakkhituṃ na
 35 sakkā, ekapurisikā itthi nāma n' atthi, tava māṇavikā 'naccitukāma'
 ambhīti' vatvā vīṇaṃ vādentassa tava sāṭakena mukhaṃ bandhitvā attano

jāraṃ tava sīse kapparena paharāpetvā uyyojesi, idāni kiṃ ṭhapesīti“
vatvā imaṃ gātham āha:

Yaṃ brāhmaṇo avādesi vīṇaṃ samukhavedhito,
aṇḍabhūtā bhatā bhariyā, tāsu ko jātu vissase ti.

Evam Bodhisatto brāhmaṇassa dhammaṃ desesi. Brāhmaṇo Bodhi- 5
sattassa dhammadesanaṃ sutvā nivesanaṃ gantvā taṃ māṇavikaṃ
āha: „tayā kira evarūpaṃ pāpakammaṃ katan“ ti. „Ayya, ko evaṃ
āha, na karomi, aham eva pahariṃ, na añño koci, sace na sadda-
hatha ahaṃ ‘tumhe ṭhapetvā aññassa purisassa hatthasamphassaṃ na
jānāmīti’ saccakiriyaṃ katvā aggiṃ pavisitvā tumhe saddahāpessāmīti“. 10
Brāhmaṇo „evaṃ hotū“ ‘ti mahantaṃ dārurāsīṃ karetvā aggiṃ datvā
taṃ pakkosāpetvā „sace attano saddahasi aggiṃ pavisā“ ‘ti āha.
Māṇavikā attano paricārikaṃ paṭhamam eva sikkhāpesi: „amma, tava
puttaṃ tattha gantvā mama aggiṃ pavisanakāle hatthagahaṇaṃ kātuṃ
vadehīti“. Sā gantvā tathā avaca. Dhutto āgantvā parisamajjhe 15
atṭhāsī. Sā māṇavikā brāhmaṇaṃ vañcetukāmā mahājanamajjhe ṭhatvā
„brāhmaṇa, taṃ ṭhapetvā aññassa purisassa hatthasamphassaṃ na
jānāmi, iminā saccena ayaṃ aggi mā maṃ jhāpesīti“ aggiṃ pavisituṃ
āraddhā. Tasmiṃ khaṇe dhutto „passatha purohitabrāhmaṇassa kam-
maṃ, evarūpaṃ mātugāmaṃ aggiṃ pavesāpetīti“ gantvā taṃ māṇa- 20
vikaṃ hatthe gaṇhi. Sā hatthaṃ vissajjāpetvā purohitaṃ āha: „ayya,
mama saccakiriyaṃ bhinnā, na sakkā aggiṃ pavisitun“ ti. „Kimkāraṇā“
ti. „Ajja mayā evaṃ saccakiriyaṃ katā: ‘ṭhapetvā mama sāmikaṃ
aññapurisassa hatthasamphassaṃ na jānāmīti’, idāni c’ amhi iminā
purisena hatthe gahitā“ ti. Brāhmaṇo „vañcito ahaṃ imāyā“ ‘ti ṇatvā 25
taṃ pothetvā niharāpesi. Evam asaddhammasamannāgatā kir’ etā
itthiyo, kīvamahantaṃ pi pāpakammaṃ katvā attano sāmikaṃ vañ-
cetun „nāhaṃ evarūpaṃ karonīti“ divasaṃ pi sapathaṃ kurumānā
nānācittā va honti, tena vuttaṃ:

Corīnaṃ bahubuddhīnaṃ yāsu saccaṃ sudullabhaṃ 30
thīnaṃ bhāvo durājāno macchassēvōdake gataṃ.

Musā tāsāṃ yathā saccaṃ, saccaṃ tāsāṃ yathā musā,
gāvo bahutiṇassēva omasanti varaṃ varaṃ.

Coriyo kaṭhinā h’ etā vālā va lapasakkharā,
na tā kiñci na jānanti yaṃ manussesu vañcanan ti. 35

[Tattha „gatan“ ti gamanam, „musā“ ti musāvādo tāsam saccasadisova, „gāvo bahutiṇassā“ 'ti yathā gāvo khāditatṭhānam chaddetvā bahi manāpassa tiṇassa varam varam omasanti khādanti evam etāpi nid-dhanam chaddetvā aññam sadhanam eva gacchanti, „coriyo“ ti sam-
5 bhatassa dhanassa vināsanena coriyo, „kaṭhinā“ ti thaddhahadayā, „vālā“ ti duṭṭhā appaken' eva kujjhanasīlā, „lapasakkharā“ ti niratthakala-panena sakkharā viya madhurā ti attho].

Satthā „evam arakkhiyo mātugāmo“ ti imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsesi. Satthāpi anusandhim ghaṭetvā jātakam
10 samodhānesi: „tadā Bārāṇasirājā aham eva ahosin“ ti. Aṇḍabhūta-jātakam niṭṭhitam. [Porāṇapotthakesu Aṇḍabhūtajātakan ti dissati, abhinavesu katthaci potthakesu Andhabhūta-iti dissati].

KHARAPUTTA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasiyam Senake nāma raññe rajjam kārente Bodhisatto
15 Sakkattam kāresi. Tadā Senakassa rañño ekena nāgarājena saddhim mittabhāvo hoti. So kira nāgabhanā nikkhamitvā thale gocaram gaṇhanto carati. Atha nam gāmadārakā disvā „sappo ayan“ ti leḍ-ḍuādīhi paharimsu. Rājā uyyānakīlikam gacchanto disvā „kim ete dā-rakā karontīti“ pucchitvā „ekam sappam paharantīti“ sutvā „paharitam
20 mā detha. palāpetha ne“ ti palāpesi. Nāgarājā jīvitam labhitvā nā-gabhavanam gantvā bahūni ratanāni ādāya aḍḍharattasamaye rañño sa-yanigharam pavisitvā tāni ratanāni datvā „mayā tumhe nissāya jīvitam laddhan“ ti raññā saddhim mittabhāvam katvā punappunam gantvā rājānam passati. So attano nāgamāṇavikāsu ekam kāmesu atittam
25 nāgamāṇavikam rakkhanatthāya rañño santike ṭhapesi, „yadā etam na passasi tadā imam mantam parivatteyyāsīti“ c' assa ekam mantam adāsi. So ekadivasam uyyānam gantvā nāgamāṇavikāya saddhim pokkharāṇiyam udakakīlam kīḷi. Nāgamāṇavikā ekam udakasappam disvā attabhāvam vijahitvā tena saddhim asaddhammam patisevi. Rājā
30 tam apassanto „kham nu kho gatā“ ti mantam parivattetvā anācāram karontim disvā veḷupesikāya pahari. Sā kujjhitvā tato nāgabhanam gantvā „kasmā āgatāsīti“ puṭṭhā „tumhākam sahāyo mam attano va-canam agaṇhantiṃ piṭṭhiyam paharīti“ pahāram dassesi. Nāgarājā

tattato ajānitvā va cattāro nāgamāṇavake āmantetvā „gacchatha, Sena-
 kassa sayanigharam pavisitvā nāsāvātena taṃ bhusaṃ viya viddhaṃ-
 sethā“ 'ti pesesi. Te gantvā raṇṇo sirisayane nipannakāle gabbhaṃ
 pavisiṃsu. Tesāṃ pavisanavelāyam eva rājā devīṃ āha: „jānāsi nu
 kho bhadde nāgamāṇavikāya gatattḥānan“ ti. „Na jānāmi devā“ 'ti. 5
 „Ajja sā amhākaṃ pokkharāṇiyaṃ kīlanakāle attabhāvaṃ vijahitvā
 ekena udakasappena saddhiṃ anācāraṃ akāsi, atha naṃ ahaṃ 'evaṃ
 mā karīti' sikkhāpanatthāya veḷupesikāya pahariṃ, nāgabhavanam
 gantvā sahāyassa me aññaṃ kiñci kathetvā mettiṃ bhindeyyā 'ti me
 bhayaṃ uppajjati“ . Taṃ sutvā nāgamāṇavakā tato va nivattitvā nā- 10
 gabhavanam gantvā nāgarājassa taṃ atthaṃ ārocesuṃ. So saṃve-
 gappatto hutvā taṃ khaṇaṃ űeva raṇṇo sayanigharam āgantvā taṃ
 atthaṃ ācikkhitvā khamāpetvā „idaṃ me daṇḍakamman“ ti sabbaruta-
 jānanamantaṃ datvā „ayaṃ mahārāja anagghamanto, sace imaṃ man-
 taṃ aññassa dadeyyāsi datvā va aggiṃ pavisitvā mareyyāsi“ āha. 15
 Rājā „sādhū“ 'ti saṃpaṭicchi. So tato paṭṭhāya pipilikānam pi sad-
 daṃ jānāti. Tass' ekadivasaṃ mahātale nisīditvā madhuphāṇitehi khā-
 daniyaṃ khādantassa ekaṃ madhubinduṃ ca phāṇitabinduṃ ca pūva-
 khaṇḍaṃ ca bhūmiyaṃ pati. Ekā pipilikā taṃ disvā „raṇṇo mahātale
 madhucāṭi bhinnā, phāṇitasakaṭaṃ pūvasakaṭaṃ nikkujjitaṃ, madhu- 20
 phāṇitapūve khādathā“ 'ti viravantī carati. Rājā tassa ravaṃ sutvā
 hasi. Raṇṇo saṃipe ṭhitā devī „kin nu kho disvā rājā hasīti“ cintesi.
 Tasmiṃ khādaniyaṃ khāditvā nahātvā pallaṃke nisinne ekaṃ makkhi-
 kaṃ sāmiko „ehi bhadde, kilesaratiyā ramāmā“ 'ti āha. Atha naṃ
 sā „adhivāsehi tāva sāmī, idāni raṇṇo gandhe āharissanti, tassa vilim- 25
 pantassa pādamūle gandhacunṇaṃ patissati, ahaṃ tattha vasitvā su-
 gandhā bhavissāmi, tato raṇṇo piṭṭhiyaṃ nipajjitvā ramissāmā“ 'ti āha.
 Rājā taṃ pi saddaṃ sutvā hasi. Devī „kin nu kho disvā hasīti“
 puna cintesi. Puna raṇṇo sāyamāsaṃ bhuñjantassa ekaṃ sitthaṃ
 bhūmiyaṃ pati. Pipilikā „rājakule bhattasakaṭaṃ bhaggaṃ, bhattaṃ 30
 bhuñjantā n' atthīti“ viraviṃsu. Taṃ sutvā rājā puna pi hasi. Devī
 suvaṇṇakaṭacchuṃ gahetvā rājānaṃ parivisanti „maṃ nu kho disvā
 rājā hasīti“ parivitakkesi. Sā raṇṇā saddhiṃ sayanaṃ āruya ni-
 pannakāle „kiṃkāraṇā deva hasīti“ pucchi. So „kin te mama hasita-
 kāraṇenā“ 'ti vatvā punappuna nibaddho kathesi. Atha naṃ sā 35
 „tumhākaṃ jānanamantaṃ mayhaṃ dethā“ 'ti vatvā „na sakkā dātun“

ti paṭikkhattā pi puna nibandhi. Rājā „sac' āhaṃ imaṃ mantam
 tuyhaṃ dassāmi marissāmiti“ āha. „Maranto pi mayhaṃ dehi yevā“
 'ti. Rājā mātugāmasavasi hutvā „sādhū“ 'ti sampatichchitvā „imissā
 mantam datvā aggaṃ pavisissāmiti“ rathena uyyānam pāyāsi. Tasmaṃ
 5 khaṇe Sakko devarājā lokam olokeno imaṃ kāraṇam disvā „ayaṃ
 bālarājā mātugāmaṃ nissāya 'aggaṃ pavisissāmiti' gacchati, jīvitadānam
 assa dassāmiti“ Sujaṃ asurakaṇṇam ādāya Bārāṇasim āgantvā taṃ
 ajikaṃ katvā attanā ajo hutvā „mahājano mā passīti“ adhiṭṭhāya
 raṇṇo rathassa purato ahosi. Taṃ rājā c'eva rathe yuttasindhavā ca
 10 passanti, aṇṇo koci na passati. So kathāsamutṭhāpanatthaṃ ajikāya
 saddhim methunadhammaṃ patisevanto viya ahosi. Tam eko rathe
 yuttasindhavo disvā „samma aja, mayaṃ pubbe 'ajā kira bālā ahirikā'
 ti assumha na passimha, tvaṃ kira raho paṭicchannatṭhāne kattabbaṃ
 anācāraṃ amhākaṃ ettakānam passantānam, nēva karosi na lajjasi, taṃ
 15 no pubbe sutam iminā diṭṭhena sametiti“ vatvā paṭhamam gātham āha:

Saccaṃ kir' evam āhaṃsu bhastaṃ 'bālo' ti paṇḍitā,
 passa: bālo rahokammaṃ āvikubbaṃ na bujjetitī.

Taṃ sutvā ajo dve gāthā abhāsi:

Tuvaṃ kho samma bālo si, kharaputta vijānahi:
 20 rajjuyāsi parikkhitto vaṃkoṭṭho ohitāmukho.
 Aparam pi samma te balyaṃ yo mutto na palāyasi,
 so ca bālataro samma yaṃ tvaṃ vahasī Senakan ti.

Rājā tesam ubhinnaṃ pi katham jānāti, tasmā taṃ suṇanto saṇi-
 kam ratham pesesi. Sindhavo pi tassa katham sutvā puna catuttham
 25 gātham āha:

Yan nu samma ahaṃ bālo, ajarāja vijānahi,
 atha kena Senako bālo, taṃ me akkhāhi pucchito ti.

Taṃ ācikkhanto ajo pañcamaṃ gātham āha:

Uttamattham labhitvāna bhariyā yo padassati
 30 tena jahissat' attānam, sā c' ev' assa na hessatiti.

Rājā tassa vacanam sutvā „ajarāja, amhākaṃ sotthim karonto pi tvaṃ
 nēva karissasi, kathehi tāva no kattabbayuttan“ ti āha. Atha naṃ
 ajarājā „mahārāja, imesaṃ sattānam attanā aṇṇo piyataro nāma n'
 atthi, ekaṃ piyabhaṇḍam nissāya attānam nāsetum laddham yasaṃ
 35 pahātuṃ na vaṭṭatiti“ vatvā chaṭṭhamam gātham āha:

Na ve 'piyaṃ me' ti janinda tādiso attam niraṃkatvā piyāni sevati,
attā va seyyo paramā va seyyo, labbhā piyā ojitattena pacchā ti.

Evam Mahāsatto raṇṇo ovādam adāsi. Rājā tussitvā „ajarāja, kuto
āgato sīti“ pucchi. „Sakko aham mahārāja, tava anukampāya tam
maraṇā mocetum āgato 'mhiti“. „Devarāja, aham 'etissā mantam 5
dassāmiti' avacam, idāni kim karomīti“. „Tumhākam ubhinnaṃ pi
vināsenā kiccaṃ n' atthi, 'sippassa upacāro' ti vatvā etam katipayehi
pahārehi paharāpehi, iminā upāyena na gaṇhissatīti“. Rājā „sā-
dhū“ 'ti sampatiṇchi. Mahāsatto raṇṇo ovādam datvā sakatṭhānam
eva gato. Rājā uyyānam gantvā devīm pakkosāpetvā āha: „gaṇhissasi 10
bhadde mantan“ ti. „Āma devā“ 'ti. „Tena hi upacāram karohīti“.
„Ko upacāro“ ti. „Piṭṭhiyaṃ pahārasate patamāne saddam kātum na
vaṭṭatīti“. Sā mantalobhena „sādhū“ 'ti sampatiṇchi. Rājā ceṭake
pakkosāpetvā kasā gāhāpetvā ubhosu passesu paharāpesi. Sā dve
tayo pahāre adhiṇṇasētvā tatoparam „na me manten' attho“ ti viravi. 15
Atha nam rājā „tvaṃ maṃ māretvā mantam gaṇhitukāmā“ ti piṭṭhiṃ
niccammaṃ kāretvā vissajjāpesi. Sā tato paṭṭhāya puna kathetum
nāsakkhi.

MAHOSADHA'S MARRIAGE.

Tato paṭṭhāya Bodhisattassa yaso mahā ahosi, tam sabbaṃ Udum-
barādevī yeva vicāreti, sā tassa soḷasavassakāle cintesi: „mama ka- 20
niṭṭho mahallako jāto, yaso pi 'ssa mahā, āvāham assa kātum vaṭṭa-
tīti“, sā raṇṇo tam attham ārocesi. Rājā tam sutvā somanassappatto
hutvā „sādhū, jānāpehi nan“ ti āha. Sā tam jānāpetvā tena sampatiṇ-
chite „tena hi tāta kumārikam ānemā“ 'ti āha. Mahosadho „kadāci
imehi ānītā mama na ruceyya, sayam eva tāva upadhāremīti“ cin- 25
tetvā evam āha: „devi, katipāham mā kiñci raṇṇo vadetha, aham ekam
dārikam sayam pariyesitvā mama cittarucitam tumhākam āciṅkhiṇṇā-
miti“. „Evam karohi tātā“ 'ti. So devīm vanditvā attano gharam
gantvā saḥāyakānam saṇṇam adatvā aññataravesena tunnavāya-upaka-
raṇṇāni gahetvā ekako va uttaradvārena nikkhamitvā Uttara-yavamaj- 30
jhakam pāyāsi. Tadā pana tattha purāṇasetṭhikulaṃ parijijṇaṃ ahosi,
tassa kulassa dhītā Amarādevī nāma abhirūpā sabbalakkhaṇasampannā

puññavatī, sā taṃ divasaṃ pāto va yāguṃ pacitvā ādāya „pitu kasa-
 natṭhānaṃ gamissāmiti“ nikkhamitvā taṃ eva maggaṃ paṭipajji.
 Mahāsatto taṃ āgacchantiṃ disvā „lakkhaṇasampannā itthī, sace apa-
 riggaḥā imāya me pādapariṇāyā bhavitum vaṭṭatīti“ cintesi. Sāpi
 5 taṃ disvā va „sace evarūpassa purisassa gehe bhavēyyaṃ sakkā siyā
 kuṭumbaṃ saṇṭhapetun“ ti cintesi. Atha Mahāsatto „imissā sapaṭṭigga-
 apariggahabhāvaṃ na jānāmi, hatthamuddāya naṃ pucchissāmi, sace
 paṇḍitā bhavissati jānissatīti“ cintetvā dūre ʈhito va muṭṭhiṃ akāsi.
 Sā „ayaṃ me sassāmikabhāvaṃ pucchatīti“ nātvā hatthaṃ vikāsesi.
 10 So nātvā samīpaṃ gantvā „bhadde, kā nāma tvaṃ“ ti pucchi. „Sāmi,
 ahaṃ atitānāgate vā etarahi vā yaṃ n' atthi taṃnāmikā“ ti. „Bhadde,
 loke amaraṇaṃ nāma n' atthi, tvaṃ Amaraṇaṃ nāma bhavissasīti“. „Evaṃ
 sāmīti“. „Bhadde, kassa yāguṃ harasīti“. „Sāmi, pubbadevatāyā“ 'ti.
 „Pubbadevatā nāma mātāpitara, tava pitu harissasi maññe“ ti. „Evaṃ
 15 bhavissati sāmīti“. „Tava pitā kiṃ karotīti“. „Ekaṃ dve karotīti“.
 „Ekassa dvidhākaraṇaṃ nāma kasaṇaṃ, kasati bhadde“ ti. „Evaṃ sā-
 mīti“. „Kasmiṃ pana ʈhāne te pitā kasatīti“. „Yattha sakiṃ gatā
 na entīti“. „Sakiṃ gatānaṃ na paccāgamaṇatṭhānaṃ nāma susānaṃ,
 susānasantike kasati bhadde“ ti. „Evaṃ sāmīti“. „Bhadde, ajj' eva
 20 essasīti“. „Sace essati na essāmi, noce essati essāmīti“. „Bhadde,
 pitā te maññe nadīpāre kasati, udaye ente na essasi, anente essasīti“.
 „Evaṃ sāmīti“ ettakaṃ allāpasallāpaṃ katvā Amaraḍevī „yāguṃ pi-
 vissasi sāmīti“ nimantesi. Mahāsatto „paṭikkhipanaṃ nāma amaṇḍalaṃ“
 ti cintetvā „āma pivissāmīti“ āha. Sā yāgughaṭaṃ otāresi. Mahā-
 25 satto „sace pātiṃ adhovitvā hatthadhovanaṃ adatvā va dassati etth'
 eva naṃ pahāya gamissāmīti“ cintesi. Sā pana pātiyā udakaṃ āha-
 ritvā hatthadhovanaṃ datvā tucchapātiṃ hatthe aṭhapetvā bhūmiyaṃ
 katvā ghaṭaṃ āloletvā yāguyā pūresi. Tattha pana sitthāni maṇḍāni.
 Atha naṃ Mahāsatto āha: „kiṃ bhadde atibahalā yāgū“ 'ti. „Udakaṃ
 30 na laddhaṃ sāmīti“. „Kedārehi udakaṃ na laddhaṃ bhavissati maññe“
 ti. Sā „evaṃ sāmīti“ pitu yāguṃ ʈhapetvā Bodhisattassa adāsi. So
 pivitvā mukhaṃ vikkhāletvā „bhadde. mayaṃ tumhākaṃ gehaṃ ga-
 missāma, maggaṃ no ācikkhā“ 'ti āha. Sā „sādhū“ 'ti vatvā tassa
 maggaṃ ācikkhitvā pitu yāguṃ gahetvā agamāsi. So tāya kathita-
 35 maggena taṃ gehaṃ gato. Atha naṃ Amaraḍeviyā mātā disvā va
 āsanaṃ datvā „yāguṃ vadḍhemi sāmīti“ āha. „Amma, kaṇiṭṭhabha-

giniyā me Amarādeviyā thokā yāgu dinnā“ ti. Sā „dhītu me atthāya āgatenā bhavitabban“ ti aññāsi. Mahāsatto tesāṃ duggatabhāvaṃ jānanto pi „amma, ahaṃ tunnavāyo, atthi kiñci sibbitabban“ ti. „Sāmi atthi, mūlaṃ pana n’atthiti“. „Amma, mūlena kammaṃ n’atthi, ānetha sibbissāmīti“. Sā jīṇṇakāni pilotikāni āharitvā adāsi. Bodhisatto 5 āhaṭṭhaṭṭaṃ niṭṭhapesi yeva, paññavantānaṃ kiriya nāma ijjhati, atha naṃ „amma, vīthisabbhāgānaṃ ārocehīti“ āha. Sā sakalagāme ārocesi. Mahāsatto tunnakammaṃ katvā ekāhen’ eva sahaṃsaṃ uppādesi, mahallikāpi ’ssa pātārāsabbhattaṃ pacitvā datvā sāyaṃ „tāta kittakaṃ pacāmīti“ āha. „Amma, yattakā imasmiṃ gehe bhunjanti 10 tesāṃ pamāṇenā“ ’ti. Sā anekasūpavyañjanaṃ bahubhattaṃ paci, Amarādevi pi sāyaṃ sīsena dārūkalāpaṃ ucchaṅgena paṇṇaṃ ādāya araṇṇato āgantvā puredvāre dārūni nikkhipitvā pacchimadvārena gehaṃ pāvisi, pitā paṇ’ assā sāyataraṃ āgami. Mahāsatto nānaggarase pi bhuñji, itarā mātāpitaro bhojetvā pacchā bhuñjitvā mātāpitunnaṃ 15 pāde dhovitvā Mahāsattassa pāde dhovi. So taṃ paṇigāhanto kati-pāhaṃ tath’ eva vasi, atha naṃ vīmaṃsanto ekadivasaṃ āha: „bhadde Amarādevi, aḍḍhanālikamattaṃ taṇḍulaṃ gahetvā tato mayhaṃ yāguṃ ca pūvaṃ ca bhattaṃ ca pacāhīti“. Sā „sādhū“ ’ti sampatīcchitvā te taṇḍule kottetvā mūlataṇḍulehi yāguṃ majjhimataṇḍulehi bhattaṃ 20 kaṇikāhi pūvaṃ pacitvā tadanurūpaṃ vyañjanaṃ sampādetvā Mahāsattassa savyañjanaṃ yāguṃ adāsi. Yāgu mukhe ṭhapitamattā va rasaharaṇiyo pharitvā atthāsi. So tassā vīmaṃsanattham eva „bhadde, pacitūṃ ajānanti kimatthaṃ mama taṇḍule nāsesīti“ yāguṃ saha kheḷena niṭṭhubhitvā bhūmiyaṃ pātesi. Sā akujjhitvā va „sace yāgu na 25 sundarā pūvaṃ khāda sāmīti“ pūvaṃ adāsi. Tam pi tath’ eva akāsi. bhatte pi tath’ eva paṭipajjitvā „tvaṃ pacitūṃ ajānanti mama santa-kaṃ kimatthaṃ nāsesīti“ kuddho viya tīpi pi ekato madditvā tassā sīsato paṭṭhāya sakalasarīraṃ vilimpitvā „dvāre nisīdā“ ’ti āha. Sā akujjhitvā va „sādhū sāmīti“ tathā akāsi. So tassā nihata mānabhāvaṃ 30 nātvā „bhadde ehīti“ āha. Sā ekavacānen’ eva āgatā. Mahāsatto pana āgacchanto kahāpaṇasahassena saddhiṃ ekaṃ sātakaṃ taṃbūlapasibbake ṭhapetvā āgato, atha so taṃ sātakaṃ niharitvā tassā hatthe ṭhapetvā „bhadde, tava sahāyikāhi saddhiṃ nabāyitvā imaṃ sātakaṃ nivāsetvā ehīti“ āha. Sā tathā akāsi. Paṇḍito uppāditadha- 35 naṃ ca āhaṭṭadhaṇaṃ ca sabbaṃ tassā mātāpitunnaṃ datvā te samassā-

setvā taṃ ādāya nagaram eva gantvā vīmaṃsanatthāya taṃ dovāri-
 kassa gehe nisīdāpetvā dovārikabhariyāya ācikkhitvā attano nivesanaṃ
 gantvā purise āmantetvā „asukagehe itthiṃ ṭhapetvā āgato 'mhi, imaṃ
 saḥassaṃ ādāya gantvā taṃ vīmaṃsathā“ 'ti saḥassaṃ datvā pesesi,
 5 te tathā kariṃsu. Sā „imaṃ mama sāmikassa pādarajaṃ na aggha-
 titi“ na icchi. Te gantvā paṇḍitassa ārocesuṃ. Puna pi yāvatatiyaṃ
 pesetvā catutthe vāre „tena hi taṃ hatthe gahetvā kaḍḍhantā ānethā“
 'ti āha. Te tathā kariṃsu. Sā Mahāsattaṃ mahāsampattiyaṃ ṭhitaṃ
 na sañjāni, oloketvā ca pana hasi c' eva rodi ca. So ubhinnaṃ pi
 10 kāraṇaṃ pucchi. Atha naṃ sā evam āha: „sāmi, ahaṃ hasamānā tava
 sampattiṃ oloketvā 'ayaṃ sampatti na akāraṇena laddhā, purimabhava
 pana kusalaṃ katvā laddhā bhavissati, aho puññānaṃ phalaṃ nāmā'
 'ti hasiṃ, rodamānā pana 'idāni parassa rakkhitaḥḥapitavattumhi apa-
 rajjhivā Nirayaṃ gamissatiti' tayi kāruṇṇena rodin“ ti. So taṃ vī-
 15 maṃsitvā suddhabhāvaṃ ṇatvā „gacchatha, naṃ tatth' eva nethā“ 'ti
 vatvā pesetvā puna tunnavāyavesaṃ gahetvā gantvā tāya saddhiṃ
 taṃ rattiṃ sayitvā punadivase pāto va rājakulaṃ pavisitvā Udum-
 barādeviyā ārocesi. Sā raṇṇo ārocetvā Amarādeviṃ sabbālaṃkārehi
 alaṃkaritvā mahāyogge nisīdāpetvā mahantena sakkārena Mahā-
 20 sattassa gehaṃ ānetvā maṅgalaṃ kāresi. Rājā Bodhisattassa saḥassa-
 mūlaṃ paṇṇākāraṃ pesesi, dovārike ādimkatvā sakalanagaravāsino
 paṇṇākāre pahīṇiṃsu. Amarādevi raṇṇā pahitaṃ paṇṇākāraṃ dvidhā
 bhinditvā ekaṃ koṭṭhāsaṃ raṇṇo pesesi, eten' upāyena sakalanagara-
 vāsinaṃ pi paṇṇākāraṃ pesetvā nagaraṃ saṃgaṇhi. Tato paṭṭhāya
 25 Mahāsatto tāya saddhiṃ samaggavāsaṃ vasanto raṇṇo atthaṃ ca
 dhammaṃ ca anusāsi.

MAHOSADHA'S JUDGEMENT.

Ekā itthi puttāṃ ādāya mukhadhovanatthāya paṇḍitassa pokkha-
 raṇiṃ gantvā puttāṃ nahāpetvā attano sātaka nisīdāpetvā mukhaṃ
 30 dhovitvā nahāyitum otari. Tasmaṃ khaṇe ekā yakkhiṇī taṃ dāraḥḥaṃ
 disvā khādītukāmaṃ hutvā itthivesaṃ gahetvā „sahāyike, sobhati vatā-
 yaṃ dārako, tav' eso putto“ ti pucchitvā „āma amma“ 'ti vutte „pā-
 yemi nan“ ti vatvā „pāyehīti“ vuttā taṃ gahetvā thokaṃ kilāpetvā

taṃ ādāya palāyitum ārabhi. Itarā taṃ disvā dhāvitvā „kuhiṃ me
 puttāṃ nesīti“ gaṇhi. Yakkhiṇī „kuto tayā putto laddho, mam' eso
 putto“ ti āha. Tā kalahaṃ karontiyo sāladvārena gacchanti. Paṇ-
 dīto kalahasaddaṃ sutvā tā pakkosivā „kim etan“ ti pucchitvā aṭṭaṃ
 sutvā akkhīnaṃ animisatāya c' eva rattatāya ca yakkhīniti nātvāpi 5
 „mama vinicchaye ṭhassathā“ 'ti vatvā „āma ṭhassāmā“ 'ti vutte le-
 khaṃ kaḍḍhitvā lekhāmajjhe dārakaṃ nippajjāpetvā yakkhīniyā hat-
 thesu mātārā pādesu gāhāpetvā „dve pi ākaḍḍhitvā gaṇhatha, kaḍ-
 ḍhitum sakkontiyā eva putto“ ti āha. Tā ubho pi kaḍḍhiṃsu, dārako
 kaḍḍhiyamāno dukkhappatto hutvā viravi, mātā hadayena phalitena 10
 viya puttāṃ mocetvā rodamānā aṭṭhāsi. Paṇḍīto mahājanaṃ pucchi:
 „dārake mātuhadayaṃ mudukaṃ hoti udāhu amātuhadayan“ ti.
 „Mātuhadayaṃ paṇḍitā“ 'ti. „Idāni kim etaṃ dārakaṃ gahetvā
 ṭhitā mātā hoti vissajjetvā ṭhitā“ ti. „Vissajjetvā ṭhitā paṇḍitā“
 'ti. „Imaṃ pana dārakacorīṃ tumhe jānāthā“ 'ti. „Na jānāma 15
 paṇḍitā“ 'ti. „Yakkhiṇī esā, dārakaṃ khāditum gaṇhīti“. „Ka-
 thaṃ jānāsi paṇḍitā“ 'ti. „Akkhīnaṃ animisatāya c' eva ratta-
 tāya ca chāyāya abhāvena ca nirāsamkatāya ca nikkaruṇatāya cā“ 'ti.
 Atha naṃ pucchi: „kāsi tvaṃ“ ti. „Yakkhiṇi-mhi sāmiti“. „Kasmā
 imaṃ dārakaṃ gaṇhīti“. „Khāditum sāmiti“. „Andhabāle, pubbe pi 20
 pāpakaṃ katvā yakkhiṇī jātāsi, idāni puna pi pāpaṃ karosi, aho an-
 dhabālāsīti“ ovaḍitvā pañcasu sīlesu patitṭhāpetvā uyyojesi. Dāraka-
 mātā „ciraṃ jīva sāmiti“ paṇḍitaṃ thometvā puttāṃ ādāya pakkāmi.

SAKKA AND THE ASURAS.

Tasmiṃ kāle tāvatimsabbhavane asurā paṭivasanti. Sakko devarājā
 „kim no sādharmaṇena rajjena“ 'ti asure dibbapānaṃ pāyetvā matte 25
 samāne pādesu gahetvā Sineru-papāte khipāpesi. Te asurabhavanam
 eva sampāpuṇṇisu. Asurabhavanam nāma Sinerussa hetṭhimatale
 tāvatimsadevalokappamāṇam eva, tattha devānaṃ Pāricchattako viya
 Cittapāṭali nāma kappatṭhiyarukkho hoti. Te Cittapāṭaliyā pupphi-
 tāya jānanti: „nāyaṃ amhākaṃ devaloko, devalokasmiṃ hi Pāricchattako 30
 pupphatīti“. Atha te „jara-Sakko amhe matte katvā mahāsamudda-
 piṭṭhe khipitvā amhākaṃ devanagaraṃ gaṇhi, mayaṃ tena saddhiṃ

yujjhitvā amhākaṃ devanagaram eva gaṇhissāmā“ 'ti kipillikā viya
 thambhaṃ Sineruṃ anusaṇcaramānā utṭhahimsu. Sakko „asurā kira
 utṭhitā“ ti sutvā samuddapitṭhe yeva abbhuggantvā yujjhamāno tehi
 parājito diyaddhayaḥjanasatikena Vejayantaratheṇa dakkhiṇasamuddassa
 5 matthakamatthakena palāyituṃ āradḍho. Ath' assa ratho samudda-
 pitṭhena vegena gacchanto Simbalivanaṃ pakkhanto. Tassa gamana-
 magge Simbalivanaṃ tālavanaṃ viya chijjivā chijjivā samuddapitṭhe
 patati. Supaṇṇapotakā samuddapitṭhe parivattentā mahāravaṃ ra-
 vimsu. Sakko Mātaliṃ pucchi: „samma Mātali, kiṃsaddo nāma' esa,
 10 atikaruṇo ravo vattatiti“. „Deva, tumhākaṃ rathavegavicuṇṇite Sim-
 balivane patante supaṇṇapotakā maraṇabhayaṭṭhitā ekaviravaṃ vira-
 vantiti“. Mahāsatto „samma Mātali, mā amhe nissāya ete kilamantu,
 na mayaṃ issariyaṃ nissāya paṇavadhakammaṃ karoma, etesaṃ pana
 atthāya mayaṃ jivitaṃ pariccajivā asurānaṃ dassāma, nivattay' etaṃ
 15 rathan“ ti vatvā imaṃ gātham āha:

Kulāvaka Mātali Simbalismiṃ, isā mukheṇa parivajjayassu.

kāmaṃ caḍāma asuresu paṇama, mā-y-ime diḍḍa vikulāvā ahesuṇ ti.

Mātali saṃgāhako tassa vacanaṃ sutvā rathaṃ nivattetvā aññena
 maggena devalokābhimukhaṃ akāsi. Asurā pana taṃ nivattayamā-
 20 nam eva disvā „addhā aññehi pi cakkavālehi Sakkā āgacchanti. balaṃ
 labhitvā ratho nivatto bhavissatiti“ maraṇabhayaḥbhītā palāyivā asura-
 bhavanam eva pavisiṃsu. Sakko pi devanagaram pavisitvā dvisu
 davalokesu devagaṇeṇa parivuto nagaramajjhe atṭhāsi. Tasmiṃ khaṇe
 paṭhaviṃ bhinditvā yojanasahassubbedho Vejayantapāsādo utṭhahi.
 25 Vijayante utṭhitattā Vejayanto tv-eva nāmaṃ akāsu. Atha Sakko
 puna asurānaṃ anāgamanatthāya pañcasu ṭhānesu ārakkhaṃ ṭhapesi.

THE DREAM OF THE QUEEN MĀYĀ.

Tadā kira Kapilavatthu-nagare āsālhinakkhattam ghuṭṭham ahoṣi. Mahājano nakkhattam kilāti. Mahāmāyā devī pure punnamāya satta-
madivasato paṭṭhāya vigatasurāpānam mālāgandhavibhūṭisampannam
nakkhattakilānam anubhavamānā sattamadivase pāto va uṭṭhāya gandho- 5
dakena nahāyitvā cattāri sataṣaṣṣāni vissajjetvā mahādānam datvā
sabbālaṃkāravibhūṣitā varabhojanam bhuñjitvā uposathaṅgāni adhiṭ-
ṭhāya alaṃkatapaṭiyattam sirigabbham pavisitvā sirisayane nipannā
niddam okkamamānā imam supinam addasa: Cattāro kira nam mahā-
rājāno sayanen' eva saddhim ukkhipitvā Himavantam netvā saṭṭhiyo- 10
janike Manosilā-tale sattayojanikassa mahāsālarukkhaṣa hetṭhā ṭha-
petvā ekamantam aṭṭhamṣu. Atha nesam deviyo āgantvā devim Anotatta-
dham netvā mānusamalahaṇattham nahāpetvā dibbavattham nivā-
sāpetvā gandhehi vilimpāpetvā dibbapupphāni pilandhāpetvā — tato
avidūre Rajata-pabbato, tassa anto kanakavimānam atthi — tattha 15
pācīnaśisakam dibbasayanam paññāpetvā nipajjāpesum. Atha Bodhi-
satto setavaravāraṇo hutvā — tato avidūre eko Suvanna-pabbato —
tattha caritvā tato oruḃha Rajata-pabbatam abhirūhitvā uttaradisato
āgamma rajatadāmaṇṇāya soṇḍāya setapadumam gahetvā koṇca-
nādam naditvā kanakavimānam pavisitvā mātu sayanam tikkhattum 20
padakkhiṇam katvā dakkhiṇapassam tāletvā kucchim pavitṭhasadiso
ahoṣi. Evaṃ uttarāsālhanakkhattena paṭisandhim gaṇhi. Punadivase
pabuddhā devī tam supinam raṇṇo ārocesi. Rājā catusaṭṭhimatte
brāhmaṇapāmokkhe pakkosāpetvā haritupattāya lājādihi katamaṅga-
lasakkārāya bhūmiyā mahārahāni āsanāni paññāpetvā tattha nisinnā- 25
nam brāhmaṇānam sappimadhusakkarābhisamkhatassa varapāyāsassa
suvannarajatapātiyo pūretvā suvannarajatapātihi yeva paṭikujjetvā
adāsi, aññehi ca ahatavatthakapilagāvidānādihi te santappesi. Atha
tesam sabbakāmehi santappitānam supinam ārocetvā „kim bhavissatīti“
pucchi. Brāhmaṇā āhamṣu: „mā cintayi mahārāja, deviḃ te kuc- 30
chimhi gabbho paṭiṭṭhito, so ca kho purisagabbho na itthigabbho,
putto te bhavissati, so sace agāram ajjhāvasissati rājā bhavissati cakka-
vattī, sace agārā nikkhamma pabbajissati Buddho bhavissati loka vi-
vattacchaddo“ ti.

THE BIRTH OF GOTAMA BUDDHA.

Mahāmāyā devī pattena telam viya dasamāse kucchiyā Bodhisattam parihaṇitvā paripuṇṇagabbhā nātigharam gantukāmā Suddhodana-mahārājassa ārocesi: „icchāmi ahaṃ deva kulasantakam Deva-
5 dāha-nagaraṃ gantun“ ti. Rājā „sādhū“ ’ti sampaṭicchitvā Kapilavattuto yāva Devadāha-nagarā maggaṃ samaṃ kāretvā kadalipuṇṇa-ghaṭa-dhaja-patākādīhi alamkārapetvā devīm sovaṇṇasivikāya nisīdāpetvā amaccasahassena ukkhipāpetvā mahantena parivārena pesesi. Dvina-
10 nāma maṅgalasālavanam atthi. Tasmim samaye mūlato paṭṭhāya yāva aggasākhā sabbam ekaphāliphullam ahosi, sākhantarehi c’ eva pupphantarehi ca pañcavaṇṇabhamaragaṇā nānappakārā ca sakuṇasaṃghā madhurassarena vikūjantā vicaranti. Sakalam Lumbini-vanam Cittalatāvana-sadisam mahānubhāvassa rañño susajjita-āpānamandalam viya
15 ahosi. Deviyā tam disvā sālavanakīlam kilītukāmatā udapādi. Amaccā devīm gahetvā sālavanam pavisiṃsu. Sā maṅgalasālamūlam gantvā sālāsākhāyaṃ gaṇhitukāmā ahosi. Sālāsākhā suseditavettaggaṃ viya oṇamitvā deviyā hatthapatham upagañchi. Sā hattham pasāretvā sākham aggahesi. Tāvad eva c’ assā kammajavātā calīṃsu. Ath’ assā
20 sāṇim parikkhipitvā mahājano paṭikkami. Sālāsākham gahetvā tiṭṭhamānāya eva c’ assā gabbhavuṭṭhānam ahosi. Tam khaṇam yeva cattāro pi suddhacittā Mahābrahmāno suvaṇṇajālam ādāya sampattā tena suvaṇṇajālena Bodhisattam sampaṭicchitvā mātu purato ṭhapetvā „attamanā devī hohi, mahesakkho te putto uppanno“ ti āhaṃsu.
25 Yathā pana aññe sattā mātukucchito nikkhamantā paṭikkūlena asucinā makkhitā nikkhamanti na evam Bodhisatto. Bodhisatto pana dhammāsanato otaranto dhammakathiko viya nissenito otaranto puriso viya ca dve ca hatthe dve ca pāde pasāretvā ṭhitako mātukucchisambhavana kenaci asucinā amakkhito suddho visado Kāsika-vatthe nikkhitta-
30 maṇiratanam viya jotanto mātukucchito nikkhami. Evam sante pi Bodhisattassa ca Bodhisatta-mātuyā ca sakkārattham ākāśato dve udakadhārā nikkhamitvā Bodhisattassa ca mātu c’ assa sarīre utum gāha-pesum.

CATTĀRI PUBBANIMITTĀNI.

Ath' ekadivasam Bodhisatto uyyānabhūmiṃ gantukāmo sārathim āmantetvā „ratham yojehīti“ āha. So „sādhū“ 'ti paṭisunivā mahāraham uttamaratham sabbālaṃkārena alaṃkaritvā kumudapattavaṇṇe cattāro maṅgalasindhavo yojetvā Bodhisattassa paṭivedesi. Bodhisatto 5 devavimānasadisam ratham abhirūhitvā uyyānābhimukho agamāsi. Devatā „Siddhatthakumārassa abhisambujjhanakālo āsanno, pubbanimittam dassessāmā“ 'ti ekam devaputtam jarājajaram khaṇḍadantaṃ palitakesam vaṃkam obhaggasarīram daṇḍahattham pavedhamānam katvā dassesuṃ. Tam Bodhisatto c' eva sārathi ca passanti. Tato 10 Bodhisatto sārathim „samma, ko nām' esa puriso, kesāpi 'ssa na yathā aññesan“ ti Mahāpadāne āgatanayena pucchitvā tassa vacanam sutvā „dhi-r-atthu vata bho jātiyā yatra hi nāma jātassa jarā paññāyissatiti“ samviggahadayo tato va paṭinivattitvā pāsadam eva abhirūhi. Rājā „kiṃkāraṇā mama putto khippam paṭinivattiti“ pucchi. „Jiṇṇam 15 purisam disvā devā 'ti, jiṇṇam purisam disvā pabbajissatiti“ āhaṃsu. „Kasmā maṃ nāsetha, sīgham puttassa nāṭakāni sajjetha, sampattim anubhavanto pabbajjāya satim na karissatiti“ vatvā ārakkham vadḍhetvā sabbadisūsu addhayaḷane addhayaḷane ṭhapesi. Pun' ekadivasam Bodhisatto tath' eva uyyānam gacchanto devatāhi nimmitam 20 vyādhitam purisam disvā purimanayen' eva pucchitvā samviggahadayo nivattitvā pāsadam abhirūhi. Rājāpi pucchitvā heṭṭhāvuttanayen' eva samvidahitvā puna vadḍhetvā samantato tigāvutappamāṇe padese ārakkham ṭhapesi. Aparam pana ekadivasam Bodhisatto tath' eva uyyānam gacchanto devatāhi nimmitam kālakatam disvā purimanayen' 25 eva pucchitvā samviggahadayo puna nivattitvā pāsadam abhirūhi. Rājāpi pucchitvā heṭṭhāvuttanayen' eva samvidahitvā puna vadḍhetvā samantato yojanappamāṇe padese ārakkham ṭhapesi. Aparam pana ekadivasam uyyānam gacchanto tath' eva devatāhi nimmitam sunivattham supārutam pabbajitam disvā „ko nām' eso sammā“ 'ti sā- 30 rathim pucchi. Sārathi kiñcāpi Buddhuppādassa abhāvā pabbajitam vā pabbajitaḷaṇe vā na jānāti, devānubhāvena pana „pabbajito nām'

esa devā“ ’ti vatvā pabbajjāya guṇe vaṇṇesi. Bodhisatto pabbajjāya rucim uppadetvā taṃ divasaṃ uyyānaṃ agamāsi. Dīghabhāṇakā pa-nāhu: cattāri nimittāni ekadivaseṇ’ eva disvā agamāsiti.

THE GREAT RETIREMENT.

5 Tasmiṃ samaye „Rāhulamātā puttā vijātā“ ti sutvā Suddho-danamahārājā „puttassa me tuṭṭhiṃ nivedethā“ ’ti sāsanaṃ paṇiṇi. Bodhisatto taṃ sutvā „Rāhulo jāto, bandhanaṃ jātan“ ti āha. Rājā „kiṃ me putto avacā“ ’ti pucchitvā taṃ vacanaṃ sutvā „ito paṭṭhāya me nattu Rāhulakumāro tv-eva nāmaṃ hotū“ ’ti. Bodhisatto pi kho
10 rathavaraṃ āruhya mahantena yasena atimanoramena sirisobhaggena nagaraṃ pāvisi. Tasmiṃ samaye Kisāgotamī nāma khattiyakaṇṇā uparipāsādaratalagatā nagaraṃ padakkhiṇaṃ kurumānassa Bodhi-sattassa rūpasiriṃ disvā pītisomanassajātā imaṃ udānaṃ udānesi:

Nibbutā nūna sā mātā, nibbuto nūna so pitā,
15 nibbutā nūna sā nārī yassāyaṃ īdiso patitī.

Bodhisatto taṃ sutvā cintesi: „ayam evaṃ āha, evarūpaṃ attabhāvaṃ passantiyā mātuhadayaṃ nibbāyati, pituhadayaṃ nibbāyati, pajā-patīhadayaṃ nibbāyati, kasmim nu kho nibbuta hadayaṃ nibbutaṃ nāma hotitī“. Ath’ assa kilesesu virattamānasassa etad ahoṣi: „rā-
20 gaggimhi nibbuta nibbutaṃ nāma hoti, dosaggimhi mohaggimhi nib-buteta nibbutaṃ nāma hoti, mānadiṭṭhiādisu sabbakilesadarathesu nib-butesu nibbutaṃ nāma hoti, ayaṃ me sussavanaṃ sāvesi, ahaṃ hi nibbānaṃ gavesanto carāmi, ajj’ eva mayā gharāvāsaṃ chaḍḍetvā nik-khamma pabbajitvā nibbānaṃ gavesituṃ vaṭṭati, ayaṃ imissā ācariya-
25 bhāgo hotū“ ’ti kaṇṭhato omuñcitvā Kisāgotamiyā satasahassagghana-kāṃ muttāhāraṃ pesesi. Sā „Siddhatthakumāro mayi paṭibaddhacitto huṭvā paṇṇākāraṃ pesetiti“ somanassajātā ahoṣi. Bodhisatto pi ma-hantena sirisobhaggena attano pāsādaṃ abhirūhitvā sirisayane nipajji. Tāvad eva naṃ sabbālaṃkārapaṭimaṇḍitā naccagītādisu susikkhitā
30 devakaṇṇā viya rūpappattā itthiyo nānāturīyāni gahetvā samparivāra-yitvā abhiramāpentiyo naccagītavādītāni payojayimsu. Bodhisatto ki-lesesu virattacittatāya naccādisu anabhirato muhuttaṃ niddaṃ okkami.

Tāpi itthiyo „yass’ atthāya mayaṃ naccādini payojayāma so niddaṃ upagato, idāni kimatthaṃ kilamāmā“ ’ti gahitagahitāni turiyāni aj-jhottharivā nipajjimsu. Gandhatelappadīpā jhāyanti. Bodhisatto pa-bujjhivā sayanapitṭhe pallaṃkena nisinno addasa tā itthiyo turiya-
 bhaṇḍāni avattharivā niddāyantiyo ekaccā paggharitakheḷā lālākilinna- 5
 gattā ekaccā dante khādantiyo ekaccā kākacchantiyo ekaccā vippala-pantiyo ekaccā vivaṭamukhā ekaccā apagatavatthā pākataḍḍhaḍḍha-
 sambādhatṭhānā. So tasmaṃ taṃ vippakāraṃ disvā bhiyyosomattāya kāmesu viratto ahosi. Tassa alaṃkatapatiyattaṃ Sakkabhavana-sadisam pi taṃ mahātalaṃ vippavidghanānākuṇapabharitaṃ āmakasusānaṃ viya 10
 upatṭhāsi, tayo bhavā ādittagehasadisā viya khāyimsu, „upaddutaṃ vata bho, upassatṭhaṃ vata bho“ ti udānaṃ pavatti, ativiya pabbajjāya cittaṃ nami. So „ajj’ eva mayā mahābhinnikkhamanaṃ nikkhamitum vaṭṭatīti“ sayanā vuṭṭhāya dvārasamīpaṃ gantvā „ko etthā“ ’ti āha. Ummāre sīsaṃ katvā nipanno Channo „ahaṃ ayyaputta Channo“ ti 15
 āha. „Ahaṃ ajja mahābhinnikkhamanaṃ nikkhamitukāmo, ekaṃ me assaṃ kappēhīti“. So „sādhū devā“ ’ti assabhaṇḍakaṃ gahetvā assa-sālaṃ gantvā gandhatelappadīpesu jalantesu sumanapattāvitānassa heṭṭhā ramaṇīye bhūmibhāge tṭhitaṃ Kanthakaṃ assarājānaṃ disvā „ajja mayā imam eva kappetum vaṭṭatīti“ Kanthakaṃ kappesi. So kappi- 20
 yamāno va aññāsi: „ayaṃ kappanā atigāḷhā, aññesu divasesu uyyāna-kīḷādigamane kappanā viya na hoti, mayhaṃ ayyaputto ajja mahābhi-nikkhamanaṃ nikkhamitukāmo bhavissatīti“, tato tuṭṭhamānaso mahā-hasitaṃ hasi. So saddo sakalanagaraṃ pattharivā gaccheyya, devatā pana taṃ saddaṃ nirumbhitvā na kassaci sotum adamsu. Bodhisatto 25
 pi kho Channaṃ pesetvā va „puttaṃ tava passissāmīti“ cintetvā ni-sinnapallaṃkato vuṭṭhāya Rāhulamātāya vasanaṭṭhānaṃ gantvā gabbha-dvāraṃ vivari. Tasmiṃ khaṇe antogabbhe gandhatelappadīpo jhāyati. Rāhulamātā sumanamallikādīnaṃ pupphānaṃ ammaṇamattena abhip-pakiṇṇasayane puttassa matthake hatthaṃ tṭhapetvā niddāyati. Bodhi- 30
 satto ummāre pādaṃ tṭhapetvā tṭhitako va oloketvā „sac’ āhaṃ deviyā hatthaṃ apanetvā mama puttaṃ gaṇhissāmi devī pabujjhissati, evaṃ me gamanantarāyo bhavissati, Buddho hutvā va āgantvā passissāmīti“ pāsādatalato otari.

PAṬICCASAMUPPĀDO.

- Tena समयेना Buddho bhagavā Uruvelāyaṃ viharati Nerañja-
rāya tīre bodhirukkhamūle paṭhamābhisambuddho. Atha kho Bhagavā
bodhirukkhamūle sattāhaṃ ekapallaṇkena nisīdi vimuttisukhapatisaṃ-
5 vedī. Atha kho Bhagavā rattiyā paṭhamaṃ yāmaṃ paṭiccasamuppā-
daṃ anulomapaṭilomaṃ manasākāsi: avijjāpaccayā saṃkhārā, saṃ-
khārapaccayā viññāṇaṃ, viññāṇapaccayā nāmarūpaṃ, nāmarūpapaccayā
saḷāyatanaṃ, saḷāyatanapaccayā phasso, phassapaccayā vedanā, vedanā-
paccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṃ, upādānapaccayā bhavo,
10 bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmarāṇaṃ sokaparidevadukkhadoma-
nassupāyāsā bhavanti. Evam etassa kevalassa dukkhakkhandhāssa
samudayo hoti. Avijjāya tv-eva asesavirāgaṇiroduhā saṃkhāraṇiroduhā,
saṃkhāraṇiroduhā viññāṇaṇiroduhā, viññāṇaṇiroduhā nāmarūpaṇiroduhā,
nāmarūpaṇiroduhā saḷāyatanaṇiroduhā, saḷāyatanaṇiroduhā phassaṇiroduhā,
15 phassaṇiroduhā vedanāṇiroduhā, vedanāṇiroduhā taṇhāṇiroduhā, taṇhāṇi-
roduhā bhavaṇiroduhā, bhavaṇiroduhā jātiniroduhā, jātiniroduhā jarāmarāṇaṃ
sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti. Evam etassa keva-
lassa dukkhakkhandhassa niroduhā hotīti. Atha kho Bhagavā etam
atthaṃ veditvā tāyaṃ velāyaṃ imaṃ udānaṃ udānesi:
- 20 Yadā have pātubhavanti dhammā ātāpino jhāyato brāhmaṇassa
ath' assa kaṅkhā vapayanti sabbā yato pajānāti sahetudhamman ti.

DHAMMACAKKA-PAVATTANA-SUTTA.

- Evam me sutam: Ekaṃ samayaṃ Bhagavā Bārāṇasīyaṃ viharati
Isipatane migadāye. Tatra kho Bhagavā pañcavaggiye bhikkhū āman-
25 tesī: „dve 'me bhikkhave antā pabbajitena na sevitaḃbā. Katame dve.
Yo cāyaṃ kāmesu kāmasukhallikānuyogo hīno gammo pothujjaniko
anariyo anattasaṃhito, yo cāyaṃ attakilamathānuyogo dukkho anariyo
anattasaṃhito, ete kho bhikkhave ubho ante anupagamma majjhimā
paṭipadā Tathāgatenā abhisambuddhā cakkhukaraṇī nāṇakaraṇī upa-
30 samāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṃvattati. Katamā ca sā

bhikkhave majjhimā paṭipadā Tathāgatena abhisambuddhā cakkhukaraṇi nāṇakaraṇi upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati. Ayam eva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, seyyath' idaṁ: sammādiṭṭhi sammāsāṁkappo sammāvācā sammākammanto sammāājīvo sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi. Ayam kho sā bhikkhave 5 majjhimā paṭipadā Tathāgatena abhisambuddhā cakkhukaraṇi nāṇakaraṇi upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati. Idaṁ kho pana bhikkhave dukkhaṁ ariyasaccaṁ: jāti pi dukkhā, jarā pi dukkhā, vyādhī pi dukkhā, maraṇaṁ pi dukkhaṁ, appiyehi sampayogo dukkho, piyehi vippayogo dukkho, yam p' icchaṁ na labhati 10 tam pi dukkhaṁ, saṁkhittena pañc' upādānakkhandhā pi dukkhā. Idaṁ kho pana bhikkhave dukkhasamudayaṁ ariyasaccaṁ: yāyaṁ taṇhā ponobbhavikā nandirāgasahagatā tatrataṭṭhābhini, seyyath' idaṁ: kāmatāṇhā bhavataṇhā vibhavataṇhā. Idaṁ kho pana bhikkhave dukkhanirodhaṁ ariyasaccaṁ: yo tassā yeva taṇhāya asesavirā- 15 ganirodho cāgo paṭinissaggo mutti anālayo. Idaṁ kho pana bhikkhave dukkhanirodhagāminī paṭipadā ariyasaccaṁ, ayam eva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, seyyath' idaṁ: sammādiṭṭhi sammāsāṁkappo sammāvācā sammākammanto sammāājīvo sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi. "

YASAPABBAJĀ.

20

Tena kho pana samayena Bārāṇasīyaṁ Yaso nāma kulaputto setṭhiputto sukhumālo hoti, tassa tayo pāsādā honti: eko hemantiko, eko gimhiko, eko vassiko. So vassike pāsāde cattāro māse nippurisehi turiyehi paricāriyamāno na heṭṭhā pāsādā orohati. Atha kho Yasassa kulaputtassa pañcahi kāmaguṇehi samappitassa samaṅgibhūtaṁ pari- 25 cāriyamānassa paṭigacce' eva niddā okkami, pariyanassāpi pacchā niddā okkami, sabbarattiyo ca telappadīpo jhāyati. Atha kho Yaso kulaputto paṭigacce' eva paṭibujjhivā addasa sakaṁ parijanaṁ supantaṁ aññissā kacche viṇaṁ aññissā kaṇṭhe mutiṅgaṁ aññissā kacche ālabaraṁ aññaṁ vikesikaṁ aññaṁ vikkheḷikaṁ vippalapantiyo, hatthap- 30 pattāṁ susānaṁ mañṇe. Disvāṇ' assa ādīnava pāturahosi, nibbidāya cittaṁ saṇṭhāsi. Atha kho Yaso kulaputto udānaṁ udānesi: „upaddu-

tam vata bho, upassattham vata bho“ ti. Atha kho Yaso kulaputto
 suvaṇṇapādukāyo ārohitvā yena nivesanadvāram ten' upasaṅkami,
 amanussā dvāram vivarimsu 'mā Yasassa kulaputtassa koci antarāyam
 akāsi agāasmā anagāriyam pabbajjāyā' 'ti. Atha kho Yaso kulaputto
 5 yena nagaradvāram ten' upasaṅkami, amanussā dvāram vivarimsu 'mā
 Yasassa kulaputtassa koci antarāyam akāsi agāasmā anagāriyam pab-
 bajjāyā' 'ti. Atha kho Yaso kulaputto yena Isipatanam migadāyo
 ten' upasaṅkami. Tena kho pana samayena Bhagavā rattiya paccū-
 sasamayam paccutthāya ajjhokāse caṅkamati. Addasa kho Bhagavā
 10 Yasam kulaputtam dūrato va āgacchantam, disvāna caṅkamā orohitvā
 paññatte āsane nisīdi. Atha kho Yaso kulaputto Bhagavato avidūre
 udānam udānesi: „upaddutam vata bho, upassattham vata bho“ ti.
 Atha kho Bhagavā Yasam kulaputtam etad avoca: „idam kho Yasa
 anupaddutam, idam anupassattham, ehi Yasa nisīda, dhammam te
 15 desessāmiti“. Atha kho Yaso kulaputto 'idam kira anupaddutam, idam
 anupassattham' ti haṭṭho udaggo suvaṇṇapādukāhi orohitvā yena Bha-
 gavā ten' upasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekam-
 antam nisīdi. Ekamantam nisinnassa kho Yasassa kulaputtassa Bha-
 gavā anupubbikatham kathesi, seyyath' idam: dānakatham sīlakatham
 20 saggakatham kāmānam ādīnavam okāram saṅkilesam nekkhamme āni-
 saṁsam pakāsesi. Yadā Bhagavā aññāsi Yasam kulaputtam kallacittam
 muducittam vinīvarāṇacittam udaggacittam pasannacittam atha yā bud-
 dhānam sāmukkaṁsika dhammadesanā tam pakāsesi: dukkham samuda-
 yam nirodham maggam. Seyyathā pi nāma suddham vattham apagata-
 25 kālakam samma-d-eva rajanam paṭigaṇheyya evam eva Yasassa kula-
 puttassa tasmim yeva āsane virajam vītamalam dhammacakkhum udapādi
 'yam kiñci samudayadhammam sabbam tam nirodhadhamman' ti. Atha
 kho Yasassa kulaputtassa mātā pāsadam abhirūhitvā Yasam kulaputtam
 apassanti yena setthi gahapati ten' upasaṅkami, upasaṅkamitvā seṭ-
 30 ṭhim gahapatim etad avoca: „putto te gahapati Yaso na dissatīti“.
 Atha kho setthi gahapati catuddisā assadūte uyyojetvā sāmam yeva
 yena Isipatanam migadāyo ten' upasaṅkami. Addasa kho setthi gaha-
 pati suvaṇṇapādukānam nikkhepam, disvāna tam yeva anugamāsi.
 Addasa kho Bhagavā setthim gahapatim dūrato va āgacchantam,
 35 disvāna Bhagavato etad ahosi: „yam nūnāham tathārūpam iddhābhi-
 saṅkhāram abhisāṅkhāreyyam yathā setthi gahapati idha nisinno idha

nisinnaṃ Yasam kulaputtam na passeyyā“ ti. Atha kho Bhagavā tathārūpaṃ iddhābhisamkhāraṃ abhisamkhāresi. Atha kho seṭṭhi gahapati yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam etad avoca: „api bhante Bhagavā Yasam kulaputtam passeyyā“ ti. „Tena hi gahapati nisīda, app-eva nāma idha nisinno idha nisinnaṃ 5 Yasam kulaputtam passeyyāsīti“. Atha kho seṭṭhi gahapati „idh' eva kirāham nisinno idha nisinnaṃ Yasam kulaputtam passissāmīti“ hattho udaggo Bhagavantam abhivādetvā ekamantaṃ nisīdi. Ekamantaṃ nisinnassa kho seṭṭhissa gahapatissa Bhagavā anupubbikatham katesi, seyyath' idaṃ: dānakatham silakatham saggakatham kāmānaṃ 10 ādīnavaṃ okāraṃ saṃkilesaṃ nekkhamme ānisaṃsaṃ pakāsesi. Atha kho seṭṭhi gahapati diṭṭhadhammo pattadhammo veditadhammo pari-yogāhadhammo tiṇṇavicikiccho vigatakathamkatho vesārajjappatto aparappaccayo Satthu sāsane Bhagavantam etad avoca: „abhikkantaṃ bhante, abhikkantaṃ bhante, seyyathā pi bhante nikkujjitaṃ vā 15 ukkujjeyya, paṭicchannaṃ vā vivareyya, mūlhasa vā maggaṃ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṃ dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhintīti', evam eva Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito, es' āham bhante Bhagavantam saraṇaṃ gacchāmi dhammaṃ ca bhikkhusaṃghaṃ ca, upāsakaṃ maṃ Bhagavā dhāretu ajjatagge paṇupetaṃ 20 saraṇaṃ gatan“ ti. So va loke paṭhamam upāsako ahosi tevāciko. Atha kho Yasassa kulaputtassa pituno dhamme desiyamāne yathā-diṭṭham yathāviditaṃ bhūmiṃ paccavekkhantassa anupādāya āsavehi cittaṃ vimucci. Atha kho Bhagavato etad ahosi: „Yasassa kulaputtassa pituno dhamme desiyamāne yathādiṭṭham yathāviditaṃ bhū- 25 miṃ paccavekkhantassa anupādāya āsavehi cittaṃ vimuttaṃ, abhabbo kho Yaso kulaputto hīnāyāvattitvā kāme paribhuñjitum seyyathā pi pubbe agārikabhūto, yaṃ nūnāhaṃ taṃ iddhābhisamkhāraṃ paṭippas-sambheyyan“ ti. Atha kho Bhagavā iddhābhisamkhāraṃ paṭippas-sambhesi. Addasa kho seṭṭhi gahapati Yasam kulaputtam nisinnaṃ, 30 disvāna Yasam kulaputtam etad avoca: „mātā te tāta Yasa pari-devasokasampannā, dehi mātu jīvitan“ ti. Atha kho Yaso kulaputto Bhagavantam ullokesi. Atha kho Bhagavā seṭṭhiṃ gahapatiṃ etad avoca: „taṃ kiṃ maññasi gahapati, Yasassa sekkena nāṇena sekkena dassanena dhammo diṭṭho seyyathā pi tayā, tassa yathādiṭṭham yathā- 35 viditaṃ bhūmiṃ paccavekkhantassa anupādāya āsavehi cittaṃ vimuttaṃ,

bhabbo nu kho Yaso gahapati hīnāyāvattitvā kāme paribhuñjitum seyyathā pi pubbe agārikabhūto“ ti. „No h' etaṃ bhante“. „Yasassa kho gahapati kulaputtassa sekkena nāṇena sekkena dassanena dhammo diṭṭho seyyathā pi tayā, tassa yathādiṭṭhaṃ yathāviditaṃ bhūmiṃ pacca-
 5 vekkhantassa anupādāya āsavehi cittaṃ vimuttaṃ, abhabbo kho gahapati Yaso kulaputto hīnāyāvattitvā kāme paribhuñjitum seyyathā pi pubbe agārikabhūto“ ti. „Lābhā bhante Yasassa kulaputtassa, suladdhaṃ bhante Yasassa kulaputtassa yathā Yasassa kulaputtassa anupādāya āsavehi cittaṃ vimuttaṃ, adhivāsetu me bhante Bhagavā ajja-
 10 tanāya bhattaṃ Yasena kulaputtena pacchāsamaṇena“ 'ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. Atha kho seṭṭhi gahapati Bhagavato adbhivāsanaṃ viditvā utṭhāyāsanaṃ Bhagavantaṃ abhivādetvā padakkhiṇaṃ katvā pakkāmi. Atha kho Yaso kulaputto acirappakkante seṭṭhimhi gahapatimhi Bhagavantaṃ etad avoca: „labheyāhaṃ bhante Bhaga-
 15 vato santike pabbajjaṃ, labheyyaṃ upasampadan“ ti. „Ehi bhikkhū“ 'ti Bhagavā avoca, „svākkhāto dhammo, cara brahmacariyaṃ sammā dukkhassa antakiriyaṃ“ 'ti. Sā va tassa āyasmato upasampadā ahosi. Tena kho pana samayena satta loke arahanto honti.

THE FIRE-SERMON.

20 Atha kho Bhagavā Uruvelāyaṃ yathābhirantaṃ viharitvā yena Gayāsisaṃ tena cārikaṃ pakkāmi mahatā bhikkhusaṃghena saddhiṃ bhikkhusahassena 'sabbe' eva purāṇajaṭilehi. Tatra sudam Bhagavā Gayāyaṃ viharati Gayāsise saddhiṃ bhikkhusahassepā. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: „Sabbāṃ bhikkhave ādittaṃ. Kiṃ ca
 25 bhikkhave sabbaṃ ādittaṃ. Cakkhuṃ bhikkhave ādittaṃ, rūpā ādittā, cakkhuviññāṇaṃ ādittaṃ, cakkhusamphasso āditto, yad idaṃ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā tam pi ādittaṃ. Kena ādittaṃ: rāgagginā dosagginā mohagginā ādittaṃ, jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi
 30 dukkhehi domanassehi upāyāsehi ādittā ti vadāmi. Sotaṃ ādittaṃ, saddā ādittā, . . la . . . ghānaṃ ādittaṃ, gandhā ādittā, jivhā ādittā, rasā ādittā, kāyo āditto, phoṭṭhabbā ādittā, mano āditto, dhammā ādittā, manoviññāṇaṃ ādittaṃ, manosamphasso āditto, yad idaṃ mano-

samphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhāṃ vā dukkhāṃ vā adukkhamasukhāṃ vā tam pi ādittāṃ. Kena ādittāṃ: rāgagginā dosagginā mohagginā ādittāṃ, jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi ādittān ti vadāmi. / Evaṃ passaṃ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmim pi nibbindati, rūpesu pi nibbindati, 5 cakkhuviññāṇe pi nibbindati, yad idaṃ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhāṃ vā dukkhāṃ vā adukkhamasukhāṃ vā tasmim pi nibbindati. Sotasmim pi nibbindati, saddesu pi nibbindati, ghānas-
mim pi nibbindati, gandhesu pi nibbindati, jivhāya pi nibbindati, rasesu pi nibbindati, kāyasmim pi nibbindati, phoṭṭhabbesu pi nibbindati, ma- 10 nasmim pi nibbindati, dhammesu pi nibbindati, manoviññāṇe pi nibbindati, manosamphasse pi nibbindati, yad idaṃ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhāṃ vā dukkhāṃ vā adukkhamasukhāṃ vā tasmim pi nibbindati, nibbindaṃ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttas-
mim 'vimutt' ambhiti' nāṇaṃ hoti, khīṇā jāti, vusitaṃ brahmacariyaṃ, 15 kataṃ karaṇiyaṃ, nāparaṃ itthattāyā 'ti pajānātīti". Imasmim ca pana veyyākaraṇasmim bhañṇamāṇe tassa bhikkhusahassassa anupādāya āsavehi cittāni vimuccimsu. Ādittapariyāyaṃ niṭṭhitaṃ.

MĀRA AS PLOWMAN.

Ekam samayaṃ Bhagavā Sāvattthiyaṃ viharati Jetavane Anātha- 20 piṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Bhagavā bhikkhū nibbāna-
paṭisaṃyuttāya dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejete
sampahamseti. Te ca bhikkhū atṭhikātvā manasikātvā sabbacetaso sam-
annāharitvā ohitasotā dhammaṃ suṇanti. Atha kho Mārassa pāpimato
etad ahoṣi: „ayaṃ kho samaṇo Gotamo bhikkhū nibbāna-paṭisaṃyuttāya 25
dhammiyā kathāya ... pa ..., yan nūnāhaṃ yena samaṇo Gotamo ten' upa-
saṃkameyyaṃ vicakkhukammāyā“ 'ti. Atha kho Māro pāpimā kassaka-
vaṇṇaṃ abhinimminivā mahantaṃ naṅgalaṃ khandhe karitvā dighaṃ
pācanayaṭṭhiṃ gahetvā baṭaḥaṭakeso sāṇasāṭṭhinivattho kaddamamakkhite-
hi pādehi yena Bhagavā ten' upasaṃkami, upasaṃkamitvā Bhagavantaṃ 30
etad avoca: „api samaṇa balivadde addasā“ 'ti. „Kim pana pāpima
te balivaddehīti“. „Mam' eva samaṇa cakkhuṃ mama rūpā mama

- cakkhusamphassaviññāṇāyatanaṃ, kuhiṃ me samaṇa gantvā mokkhasi. Mam' eva samaṇa sotaṃ mama saddā . . . pa . . . , mam' eva samaṇa ghānaṃ mama gandhā, mam' eva samaṇa jivhā mama rasā, mam' eva samaṇa kāyo mama phoṭṭhabbo, mam' eva samaṇa mano mama dhammā
- 5 mama manosamphassaviññāṇāyatanaṃ, kuhiṃ me samaṇa gantvā mokkhasiṭi. „Tav' eva pāpima cakkhuṃ tava rūpā tava cakkhusamphassaviññāṇāyatanaṃ, yattha ca kho pāpima n' atthi cakkhuṃ n' atthi rūpā n' atthi cakkhusamphassaviññāṇāyatanaṃ agati tava tattha pāpima. 'Tav' eva pāpima sotaṃ tava saddā tava sotasamphassaviññāṇāyatanaṃ,
- 10 yattha ca kho pāpima n' atthi sotaṃ n' atthi saddā n' atthi sotasamphassaviññāṇāyatanaṃ agati tava tattha pāpima. 'Tav' eva pāpima ghānaṃ tava gandhā tava ghānasamphassaviññāṇāyatanaṃ, yattha ca kho pāpima n' atthi ghānaṃ n' atthi gandhā n' atthi ghānasamphassaviññāṇāyatanaṃ agati tava tattha pāpima. Tav' eva pāpima jivhā tava
- 15 rasā tava jivhāsamphassaviññāṇāyatanaṃ . . . pa . . . , tav' eva pāpima kāyo tava phoṭṭhabbā tava kāyasamphassaviññāṇāyatanaṃ . . . pa tav' eva pāpima mano tava dhammā tava manosamphassaviññāṇāyatanaṃ, yattha ca kho pāpima n' atthi mano n' atthi dhammā n' atthi manosamphassaviññāṇāyatanaṃ agati tava tattha pāpimā“ 'ti
- 20 „Yaṃ vadanti mama-y-idan ti ye vadanti maman ti ca, ettha ce te mano atthi na me samaṇa mokkhasiṭi.“
 „Yaṃ vadanti na taṃ mayhaṃ ye vadanti na te ahaṃ, evaṃ pāpima jānāhi, na me maggam pi dakkhasiṭi.“
- Atha kho Māro pāpimā „jānāti maṃ Bhagavā, jānāti maṃ Sugato“
- 25 ti dukkhī dummano tatth' ev' antaradhāyiti.

THE MURDER OF SUNDARĪ.

Bhagavato kira bhikkhusaṃghassa pañcannaṃ mahānadīnaṃ mahoghasadise lābhasakkāre uppanne hatalābhasakkārā aññatitthiyā suriyuggamanakāle khajjopanakasadisā nippabhā hutvā ekato sannipatitvā

30 mantayimsu: „mayāṃ samaṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na no koci atthibhāvam pi jānāti, kena nu kho saddhiṃ ekato hutvā samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṃ uppādetvā

lābhasakkāram assa antaradhāpeyyāmā“ 'ti. Atha nesam etad ahosi:
 „Sundariyā saddhim ekato hutvā sakkunissāmā“ 'ti te ekadivasam
 Sundarim titthiyārāmaṃ pavisitvā vanditvā ʃhitam nālapimsu. Sā
 punappuna sallapanti pi paʃivacanam alabhitvā „api nu ayyā kenaci
 vihethit' atthā“ 'ti pucchi. „Bhagini, samaṇam Gotamam amhe 5
 vihethetvā hatalābhasakkāre karitvā vicarantam na passasīti“. Sā
 evam āha: „mayā ettha kiṃ kātum vaʃṭatiti“. „Tvaṃ kho si bha-
 gini abhirūpā sobhaggappattā, samaṇassa Gotamassa ayasam āro-
 petvā mahājanam tava katham gāhāpetvā hatalābhasakkāram ka-
 rohiti“. Sā „sādhū“ 'ti sampatiçchitvā vanditvā pakkantā. Tato 10
 paʃṭhāya mālagandhavigilepanakappūrakaṭukapphalāḍini gahetvā sāyam
 mahājanassa Satthu dhammadesanam sutvā nagaram pavisanakāle
 Jetavanābhimukhī gacchati, „kham gacchasiti“ ca puʃṭhā „samaṇassa
 Gotamassa santikam, aham hi tena saddhim ekagandhakuṭiyam vasā-
 miti“ vatvā aññatarasmiṃ titthiyārāme vasitvā pāto va Jetavanamaggaṃ 15
 otaritvā nagarābhimukhī gacchati, „kiṃ Sundari, kham gatāsiti“ ca
 puʃṭhā „samaṇena Gotamena saddhim ekagandhakuṭiyam vasitvā tam
 kilesaratiyā ramāpetvā āgat' amhiti“ vadati. Atha nam katipāhacca-
 yena dhuttānam kahāpane datvā „gacchatha, Sundarim māretvā sa-
 maṇassa Gotamassa gandhakuṭisamīpe mālākacavarantare nikkhipitvā 20
 ethā“ 'ti vadiṃsu. Te tathā akaṃsu. Tato titthiyā „Sundarim na
 passāmā“ 'ti kolāhalaṃ katvā raṇṇo ārocetvā „kham vo āsamkā“ ti
 vuttā „ime divase Jetavanam gatā ti, tatr' assa pavattim na jānāmā“
 'ti vatvā „tena hi gacchatha nam vicinathā“ 'ti raṇṇā anuññātā attano
 upaʃṭhāke gahetvā Jetavanam gantvā vicinantā mālākacavarantare disvā 25
 mañcakam āropetvā nagaram pavesetvā „samaṇassa Gotamassa sāvaka
 'Satthārā katapāpakammaṃ paʃicchādessāmā' 'ti Sundarim māretvā
 mālākacavarantare nikkhipimsū“ 'ti raṇṇo ārocayimsu. Rājā „tena hi
 gacchatha, nagaram āhiṇḍathā“ 'ti āha. Te nagaravithisu „passatha
 samaṇānam Sakyaputtiyanam kamman“ ti āḍini viravitvā puna raṇṇo 30
 nivesanadvāram āgamimsu. Rājā Sundariyā sarīram āmakasusāne
 aṭṭakam āropetvā rakkhāpesi. Sāvathivāsino ʃhapetvā ariyasāvake sesā
 yebhuyyena „passatha samaṇānam Sakyaputtiyanam kamman“ ti āḍini
 vatvā antonagare bahinagare upavana-araññesu bhikkhū akkosantā vi-
 caranti. Bhikkhū tam pavattim Tathāgatassa ārocesum. Satthā „tena 35
 hi tumhe te manusse evam paʃiccodethā“ 'ti:

Abhūtavādī nirayaṃ upeti yo vāpi katvā 'na karomi' c' āha,
 ubho pi te pecca samā bhavanti nihīnakammā manuḍā paratthā 'ti
 imaṃ gātham āha. Rājā „Sundariyā aññehi māritabhāvaṃ jānāthā“
 'ti purise payojesi. Te pi kho dhuttā tehi kahāpaṇehi suraṃ pivantā
 5 aññamaññaṃ kalahaṃ karonti, tatth' eko evaṃ āha: „tvam Sundariṃ
 ekappahāren' eva māretvā mālākacavarantare nikkhipitvā tato laddha-
 kahāpaṇehi suraṃ pivasi“. „Hotu hotū“ 'ti rājapurisā te dhutte ga-
 hetvā rañño dassesuṃ. Atha ne rājā „tumhehi sā māritā“ ti pucchi.
 „Āma devā“ 'ti. „Kehi mārāpitā“ ti. „Aññatitthiyehi devā“ ti. Rājā
 10 titthiye pakkosāpetvā „Sundariṃ ukkhipāpetvā gacchatha tumhe evaṃ
 vadantā nagaraṃ āhiṇḍatha: ayaṃ Sundarī samaṇassa Gotamassa
 avaṇṇaṃ āropetukāmehi amhehi mārāpitā, n' eva Gotamassa na Gota-
 masāvākānaṃ doso atthi, amhākaṃ doso“ ti. Te tathā akaṃsu.
 Bālamahājano tadā saddahi, titthiyā pi purisavadhadaṇḍena palibuddhā.
 15 Tato paṭṭhāya Buddhānaṃ sakkāro mahantataro ahosi.

DEVADATTA'S MALICE AGAINST BUDDHA.

Tena kho pana samayena Bhagavā mahatiyā parisāya parivuto
 dhammaṃ desento nisinno hoti sarājikāya parisāya. Atha kho De-
 vadatto utṭhāyāsanaṃ ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā yena Bhagavā
 20 ten' añjaliṃ paṇāmetvā Bhagavantaṃ etad avoca: „jiṇṇo dāni bhante
 Bhagavā vuḍḍho mahallako addhagato vayo anuppatto, appossukko
 dāni bhante Bhagavā diṭṭhadhammasukhavihāraṃ anuyutto viharatu,
 mama bhikkhusaṃghaṃ nissajjatu, ahaṃ bhikkhusaṃghaṃ pariharissā-
 miti“. „Alaṃ Devadatta, mā te rucci bhikkhusaṃghaṃ pariharitun“
 25 ti. Dutiyam pi kho Devadatto ... tatiyam pi kho Devadatto Bha-
 gavaṃ etad avoca: „jiṇṇo dāni ... pariharissāmiti“. „Sāriputta-
 Moggallānānaṃ pi kho ahaṃ Devadatta bhikkhusaṃghaṃ na nissajjey-
 yaṃ, kim pana tuyhaṃ chavassa khelāpakassā“ 'ti. Atha kho
 Devadatto „sarājikāya maṃ Bhagavā parisāya khelāpakavādena apa-
 30 sādeti, Sāriputta-Moggallānēva ukkaṃsatitī“ kupito anattamano Bha-
 gavaṃ abhivādetvā padakkhiṇaṃ katvā pakkāmi. Ayaṃ ca tarahi
 Devadattassa Bhagavati paṭhamo āghāto ahosi. —

Atha kho Devadatto yena Ajātasattukumāro ten' upasāṃkamaṃ, upasāṃkamitvā Ajātasattukumāraṃ etad avoca: „purise mahārāja āṇāpehi ye samaṇaṃ Gotamaṃ jīvītā voropessantīti“. Atha kho Ajātasattukumāro manusse āṇāpesi: „yathā bhaṇe ayyo Devadatto āha tathā karothā“ 'ti. Atha kho Devadatto ekaṃ purisaṃ āṇāpesi: 5 „gacchāvuso, amukasmim okāse samaṇo Gotamo viharati, taṃ jīvītā voropetvā iminā maggena āgacchā“ 'ti, tasmim magge dve purise ṭhapesi „yo iminā maggena eko puriso āgacchati taṃ jīvītā voropetvā iminā maggena āgacchathā“ 'ti, tasmim magge cattāro purise ṭhapesi „ye iminā maggena dve purisā āgacchanti te jīvītā voropetvā iminā 10 maggena āgacchathā“ 'ti, tasmim magge aṭṭha purise ṭhapesi „ye iminā maggena cattāro purisā āgacchanti te jīvītā voropetvā iminā maggena āgacchathā“ 'ti, tasmim magge soḷasa purise ṭhapesi „ye iminā maggena aṭṭha purisā āgacchanti te jīvītā voropetvā āgacchathā“ 'ti. Atha kho so eko puriso asicammaṃ gahetvā dhanukalāpaṃ 15 sannayhitvā yena Bhagavā ten' upasāṃkamaṃ, upasāṃkamitvā Bhagavato avidūre bhīto ubbiggo ussaṅkī utrasto patthaddhena kāyena aṭṭhāsi. Addasā kho Bhagavā taṃ purisaṃ bhītaṃ ubbiggaṃ ussaṅkim utrastaṃ patthaddhena kāyena ṭhitaṃ, disvāna taṃ purisaṃ etad avoca: „ehi āvuso. mā bhāyīti“. Atha kho so puriso asicammaṃ eka- 20 mantāṃ karitvā dhanukalāpaṃ nikkhipitvā yena Bhagavā ten' upasāṃkamaṃ, upasāṃkamitvā Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavantāṃ etad avoca: „accayo maṃ bhante accagamā yathā bālāṃ yathā mūḷhaṃ yathā akusalaṃ yo 'haṃ duṭṭhacitto vadhakacitto idh' upasāṃkanto, tassa me bhante Bhagavā accayaṃ accayato paṭigaṇhātu 25 āyatim saṃvarāyā“ 'ti. — Atha kho Bhagavā tassa purisassa anupubbikathaṃ kathesi, seyyath' idaṃ: dānakathaṃ — pe —.

Atha kho so eko puriso yena Devadatto ten' upasāṃkamaṃ, upasāṃkamitvā Devadattaṃ etad avoca: „nāhaṃ bhante sakkomi taṃ Bhagavantaṃ jīvītā voropetuṃ, mahiddhiko so Bhagavā mahānubhāvo“ 30 ti. „Alaṃ āvuso, mā kho tvaṃ samaṇaṃ Gotamaṃ jīvītā voropesi, aham eva samaṇaṃ Gotamaṃ jīvītā voropessāmi“. Tena kho pana samayena Bhagavā Gijjhakūṭassa pabbatassa pacchāyāyaṃ caṇkamati. Atha kho Devadatto Gijjhakūṭaṃ pabbataṃ abhirūhitvā mahantaṃ silaṃ pavijjhi „imāya samaṇaṃ Gotamaṃ jīvītā voro- 35 pessāmi“. Dve pabbatakūṭā samāgantvā taṃ silaṃ sampaṭic-

chimsu, tato papatikā uppatitvā Bhagavato pāde ruhiram uppādesi. Atha kho Bhagavā uddham ulloketvā Devadattam etad avoca: „bahun̄ tayā moghapurisa apuññam pasūtam yam tvaṃ duṭṭhacitto vadhakacitto Tathāgatassa ruhiram uppādesiti“. Atha kho Bhagavā
 5 bhikkhū āmantesi: idam bhikkhave Devadattena paṭhamam ānantari-kammaṃ upacitam yam duṭṭhacittena vadhakacittena Tathāgatassa ruhiram uppāditan“ ti. —

Tena kho pana samayena Rājagahe Nālāgiri nāma hatthi caṇḍo hoti manussaghātako. Atha kho Devadatto Rājagaham pavisitvā
 10 hatthisālam gantvā hatthibhaṇḍe etad evoca: „mayam kho bhaṇe rā-jañātakā nāma paṭibālā nicaṭṭhāniyam ucce ṭhāne ṭhapetum bhattam pi vetanam pi vadḍhāpetum, tena hi bhaṇe yadā samaṇo Gotamo imam raccham paṭipanno hoti tadā imam Nālāgirim hatthim muñcitvā imam raccham paṭipādehā“ ti. „Evam bhante“ ti kho te hatthi-
 15 bhaṇḍā Devadattassa paccassosum. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasa-mayam nivāsetvā pattacivaram ādāya sambahulehi bhikkhūhi saddhim Rājagaham piṇḍāya pāvisi. Atha kho Bhagavā tam raccham paṭipajji, addasāsum kho te hatthibhaṇḍā Bhagavantam tam raccham paṭipannaṃ, disvāna Nālāgirim hatthim muñcitvā tam raccham paṭipādesum.
 20 Addasā kho Nālāgiri hatthi Bhagavantam dūrato va āgacchantam, disvāna soṇḍam ussāpetvā pahaṭṭhakaṇṇavālo yena Bhagavā tena abhidhāvi. Addasāsum kho te bhikkhū Nālāgirim hatthim dūrato va āgacchantam, disvāna Bhagavantam etad avocum: „ayam bhante Nālā-giri hatthi caṇḍo manussaghātako imam raccham paṭipanno, paṭikka-
 25 matu bhante Bhagavā, paṭikkamatu Sugato“ ti. „Āgacchatha bhikkhave, mā bhāyittha, aṭṭhānam etaṃ bhikkhave anavakāso yo parū-pakkamena Tathāgataṃ jīvitaṃ voropeyya, anupakkamena bhikkhave Tathāgatā parinibbāyantīti“. — Tena kho pana samayena manussā pāsādesu pi hammiyesu pi chadanesu pi ārūḷhā acchanti. Tattha ye
 30 te manussā assaddhā appasannā dubbuddhino te evam āhaṃsu: „abhirūpo vata bho mahāsamaṇo nāgena viheṭhiyissatīti“. Ye pana te manussā saddhā pasannā paṇḍitā buddhimanto te evam āhaṃsu: „cira-ssaṃ vata bho nāgo nāgena saṃgāmessatīti“. Atha kho Bhagavā Nālāgirim hatthim mettena cittena phari. Atha kho Nālāgiri hatthi
 35 Bhagavato mettena cittena phuṭṭho soṇḍam oropetvā yena Bhagavā ten' upasāmkami, upasāmkamitvā Bhagavato purato aṭṭhāsi. Atha kho

Bhagavā dakkhiṇena hatthena Nālāgirissa hatthissa kumbhaṃ parāma-santo Nālāgiriṃ hatthiṃ gāthāhi ajjhabhāsi:

Mā kuṇjara nāgam āsado, dukkhaṃ hi kuṇjara nāga-m-āsado,
na hi nāgahatassa kuṇjara sugati hoti ito paraṃ yato.

Mā ca mado mā ca pāmado, na hi pamattā sugatiṃ vajanti te, 5
tvaṃ ñeva tathā karissasi yena tvaṃ sugatiṃ gamissasīti.

Atha kho Nālāgiri hatthi soṇḍāya Bhagavato pādapaṃsūni gahetvā upari muddhani ākiritvā paṭikuṭito paṭisakki yāva Bhagavantam ad-dakkhi. Atha kho Nālāgiri hatthi hatthisālaṃ gantvā sake ṭhāne aṭṭhāsi, tathā danto ca pana Nālāgiri hatthi ahosi. Tena kho pana 10 samayena manussā imaṃ gāthaṃ gāyanti:

Daṇḍen' eke damayanti aṅkusehi kasāhi ca
adaṇḍena asatthena nāgo danto mahesinā ti.

BUDDHA'S VISIT TO CUNDA.

Atha kho Bhagavā Bhoganagare yathābhirantaṃ viharitvā āyas- 15
mantam ānandam āmantesi: „āyāmaṃ ānanda yena Pāvā ten' upa-saṃkamissāma“ 'ti. „Evaṃ bhante“ ti kho āyasmā ānando Bhaga-vato paccassosi. Atha kho Bhagavā mahatā bhikkhusaṃghena saddhiṃ yena Pāvā tad avasari. Tatra sudam Bhagavā Pāvāyaṃ viharati Cundassa kammāraputtassa ambavane. Assosi kho Cundo kammāra- 20
putto: „Bhagavā kira Pāvāṃ anuppatto, Pāvāyaṃ viharati mayhaṃ ambavane“ ti. Atha kho Cundo kammāraputto yena Bhagavā ten' upasaṃkami, upasaṃkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantaṃ nisīdi, ekamantaṃ nisinnaṃ kho Cundaṃ kammāraputtaṃ Bhagavā dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṃsesi. 25
Atha kho Cundo kammāraputto Bhagavatā dhammiyā kathāya san-dassito samādapito samuttejito sampahaṃsito Bhagavantam etad avoca: „Adhivāsetu me bhante Bhagavā svātanāya bhattaṃ saddhiṃ bhikkhu-saṃghena“ 'ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhibhāvena. Atha Cundo kammāraputto Bhagavato adhivāsanaṃ veditvā utṭhāyāsanaṃ Bha- 30
vantaṃ abhivādetvā padakkhiṇaṃ katvā pakkāmi. Atha kho Cundo

kammāraputto tassā rattiyā accayena sake nivesane paṇītaṃ khādaniyaṃ
 bhojaniyaṃ paṭiyādāpetvā pahūtaṃ ca sūkaramaddavaṃ Bhagavato
 kālaṃ ārocāpesi: „kālo bhante, niṭṭhitaṃ bhattan“ ti. Atha kho Bha-
 gavā pubbaṇhasamayāṃ nivāsetvā pattacīvaraṃ ādāya saddhiṃ bhik-
 5 khusaṃghena yena Cundassa kammāraputtassa nivesanaṃ ten' upa-
 saṃkami, upasaṃkamitvā paññatte āsane nisīdi, nisajja kho Bhagavā
 Cundaṃ kammāraputtaṃ āmantesi: „yan te Cunda sūkaramaddavaṃ
 paṭiyattaṃ tena maṃ parivisa, yaṃ pan' aññaṃ khādaniyaṃ bhojani-
 yaṃ paṭiyattaṃ tena bhikkhusaṃghaṃ parivisa“ 'ti. „Evaṃ bhante“
 10 ti kho Cundo kammāraputto Bhagavato paṭissutvā yaṃ ahosi sūkara-
 maddavaṃ paṭiyattaṃ tena Bhagavantaṃ parivisi, yaṃ pan' aññaṃ
 khādaniyaṃ bhojaniyaṃ paṭiyattaṃ tena bhikkhusaṃghaṃ parivisi.
 Atha kho Bhagavā Cundaṃ kammāraputtaṃ āmantesi: „yan te Cunda
 sūkaramaddavaṃ avasiṭṭhaṃ taṃ sobbhe nikhaṇāhi, nāhan taṃ Cunda
 15 passāmi sadevake loka samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā
 pajāya sadevamanussāya yassa taṃ paribhuttaṃ sammāpariṇāmaṃ
 gaccheyya aññatra Tathāgatassā“ 'ti. „Evaṃ bhante“ ti kho Cundo
 kammāraputto Bhagavato paṭissutvā yaṃ ahosi sūkaramaddavaṃ ava-
 siṭṭhaṃ taṃ sobbhe nikhaṇitvā yena Bhagavā ten' upasaṃkami, upa-
 20 saṃkamitvā Bhagavantaṃ abhivādetvā ekamantaṃ nisīdi, ekamantaṃ
 nisinnaṃ kho Cundaṃ kammāraputtaṃ Bhagavā dhammiyā kathāya
 sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampahaṃsetvā utṭhāyāsanaṃ
 pakkāmi. Atha kho Bhagavato Cundassa kammāraputtassa bhattaṃ
 bhuttāvissa kharo ābādho uppajji lohitaṃ pakkhandikā, pabālā vedanā
 25 vattanti māraṇantikā. Tā sudantaṃ Bhagavā sato sampajāno adhiyāsesi
 avihaṇṇamāno. Atha kho Bhagavā āyasmantaṃ Ānandaṃ āmantesi:
 „āyāmaṃ Ānanda yena Kusinārā ten' upasaṃkamissāma“ 'ti. „Evaṃ
 bhante“ ti kho āyasmā Ānando Bhagavato paccassosi:

Cundassa bhattaṃ bhuñjitvā kammārassā 'ti me sutantaṃ,
 30 ābādhaṃ samphusi dhiro pabālhaṃ māraṇantikaṃ.
 Bhuttassa ca sūkaramaddavena vyādhiṃ ppabālā udapādi Satthuno,
 viriccamāno Bhagavā avoca: gacchāmaṃ ahaṃ Kusināraṃ nagaraṃ ti.

BUDDHA'S DEATH.

Atha kho Bhagavā āyasmantaṃ Ānandaṃ āmantesi: „Siyā kho pan' Ānanda tumhākaṃ evaṃ assa: 'atītasatthukaṃ pāvacaṇaṃ, n' atthi no satthā' ti, na kho pan' etaṃ Ānanda evaṃ daṭṭhabbaṃ, yo vo Ānanda mayā dhammo ca vinayo ca desito paññatto so vo mam' acca- 5 yena satthā. Yathā kho pan' Ānanda etarahi bhikkhū aññamaññaṃ āvusoṽdena samudācaranti na vo mam' accayena evaṃ samudācaritabbaṃ, theratarena Ānanda bhikkhunā navakataro bhikkhu nāmena vā gottena vā āvusoṽdena vā samudācaritabbo, navakatarena bhikkhunā therataro bhikkhu bhante ti vā āyasmā ti vā samudācari- 10 tabbo. Ākaṃkhamāno Ānanda saṃgho mam' accayena khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni samūhantu. Channassa Ananda bhikkhuno mam' accayena brahmadāṇo kātabbo“ ti. „Katamo pana bhante brahmadāṇo“ ti. „Channo Ānanda bhikkhu yaṃ iccheyya taṃ vadeyya, so bhikkhūhi n' eva vattabbo na ovaditabbo na anusāsitaḥ“ 15 ti. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: „siyā kho pana bhikkhave ekabhikkhussa pi kaṃkhā vā vimati vā Buddhhe vā dhamme vā saṃghe vā magge vā paṭipadāya vā, pucchatha bhikkhave, mā pacchāvippaṭi-sārino ahuvattha: sammukhibhūto no Satthā ahosi, na mayā sak- khimhā Bhagavantaṃ sammukhā paṭipucchitun“ ti. Evaṃ vutte te 20 bhikkhū tuṇhī ahesuṃ. Dutiyam pi . . . tatiyam pi kho Bhagavā bhikkhū āmantesi . . . Tatiyam pi kho te bhikkhū tuṇhī ahesuṃ. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: „siyā kho pana bhikkhave Satthu-gāravenāpi na puccheyyātha, sahāyako pi bhikkhave sahāya- kassa ārocetū“ 'ti. Evaṃ vutte te bhikkhū tuṇhī ahesuṃ. Atha kho 25 āyasmā Ānando Bhagavantaṃ etad avoca: „acchariyaṃ bhante, abbhutaṃ bhante, evaṃ pasanno ahaṃ bhante: imasmiṃ bhikkhusaṃghe n' atthi ekabhikkhussa pi kaṃkhā vā vimati vā Buddhhe vā dhamme vā saṃghe vā magge vā paṭipadāya vā“ ti. „Pasādā kho tvaṃ Ānanda vadesi, nāṇaṃ eva h' ettha Ānanda Tathāgatassa, n' atthi imasmiṃ 30 bhikkhusaṃghe ekabhikkhussa pi kaṃkhā vā vimati vā Buddhhe vā dhamme vā saṃghe vā magge vā paṭipadāya vā, imesaṃ hi Ānanda pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ yo pacchimako bhikkhu so sotāpanno avini- pātadhammo niyato sambodhiparāyano“ ti. Atha kho Bhagavā

bhikkhū āmantesi: „handa dāni bhikkhave āmantayāmi vo: vaya-dhammā saṁkhārā, appamādena sampādetthā“ ’ti, ayaṁ Tathāgatassa pacchimā vācā. Atha kho Bhagavā paṭhamajjhānaṁ samāpajji, paṭhamajjhānā vuṭṭhahitvā dutiyajjhānaṁ . . . tatiyajjhānaṁ . . . catutthajjhānaṁ samāpajji, catutthajjhānā vuṭṭhahitvā ākāśānañcāyatanaṁ samāpajji, ākāśānañcāyatanaṁ samāpattiyā vuṭṭhahitvā viññāṇaṁ samāpajji, viññāṇaṁ samāpattiyā vuṭṭhahitvā ākiñcaṇṇāyatanaṁ samāpajji, ākiñcaṇṇāyatanaṁ samāpattiyā vuṭṭhahitvā nevasaññānāsaññāyatanaṁ samāpajji, nevasaññānāsaññāyatanaṁ samāpattiyā vuṭṭhahitvā saññāvedayitanirodhaṁ samāpajji. Atha kho āyasmā Ānando āyasmantaṁ Anuruddhaṁ etad avoca: „parinibbuto bhante Anuruddha Bhagavā“ ti. „Na āvuso Ānanda Bhagavā parinibbuto, saññāvedayitanirodhaṁ samāpanno“ ti. Atha kho Bhagavā saññāvedayitanirodha-samāpattiyā vuṭṭhahitvā nevasaññānāsaññāyatanaṁ . . . ākiñcaṇṇāyatanaṁ . . . viññāṇaṁ . . . ākāśānañcāyatanaṁ . . . catutthajjhānaṁ . . . tatiyajjhānaṁ . . . dutiyajjhānaṁ . . . paṭhamajjhānaṁ samāpajji, paṭhamajjhānā vuṭṭhahitvā dutiyajjhānaṁ . . . tatiyajjhānaṁ . . . catutthajjhānaṁ samāpajji, catutthajjhānā vuṭṭhahitvā samanantarā Bhagavā parinibbāyi. Parinibbute Bhagavati saha parinibbānā mahābhūmicālo abosi bhīṁsanako lomahaṁso, devadundubhiyo ca phaliṁsu. Parinibbute Bhagavati saha parinibbānā Brahmā Sahampati imaṁ gāthaṁ abhāsi:

Sabbe va nikkhipissanti bhūtā loke samussayaṁ,
yathā etādiso satthā loke appaṭipuggalo
25 Tathāgato balappatto sambuddho parinibbuto ti.

Parinibbute Bhagavati saha parinibbānā Sakko devānam indo imaṁ gāthaṁ abhāsi:

Aniṁcā vata saṁkhārā uppādavayadhammino,
uppajjitvā nirujjhanti, tesāṁ vūpasamo sukho ti.
30 Parinibbute Bhagavati saha parinibbānā āyasmā Anuruddho imā gāthāyo abhāsi:

Nāhu assāsapassāso tṭhitacittassa tādino
anejo santim ārabba yaṁ kalam akari muni.
Asallīnena cittaṇa vedanaṁ ajjhavāsaya,
35 pajjotassēva nibbānaṁ vimokho cetaso ahū ’ti.

Parinibbute Bhagavati saha parinibbānā āyasmā Ānando imaṃ gā-
thaṃ abhāsi:

Tadāsi yaṃ bhiṃsanakaṃ tadāsi lomahaṃsanaṃ
sabbākāravarūpete Sambuddhe parinibbute ti.

NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMĀSAMBUDDHASSA.

5

THE TEN PRECEPTS.

Atha kho Bhagavā Kapilavatthusmiṃ yathābhirantaṃ viharitvā
yena Sāvatti tena cārikaṃ pakkāmi. Anupubbena cārikaṃ caramāno
yena Sāvatti tad avasari. Tatra sudāṃ Bhagavā Sāvattiyaṃ viharati
Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena āyas- 10
mato Sāriputtassa upatthākakulaṃ āyasmato Sāriputtassa santike dāra-
kaṃ pāhesi „imaṃ dārakaṃ thero pabbājetū“ ti. Atha kho āyas-
mato Sāriputtassa etad ahosi: „Bhagavatā sikkhāpadaṃ paññattaṃ
'na ekena dve sāmaṇerā upatthāpetabbā' ti, ayaṃ ca me Rāhulo sū-
maṇero, kathaṃ nu kho mayā paṭipajjitabban“ ti. Bhagavato etam 15
atthaṃ ārocesi. „Anujānāmi bhikkhave vyattena bhikkhunā paṭibalena
ekena dve sāmaṇere upatthāpetum, yāvatake vā pana ussahati ova-
ditum anusāsītum tāvatake upatthāpetun“ ti. Atha kho sāmaṇerānaṃ
etad ahosi: „Kati nu kho amhākaṃ sikkhāpadāni, kattha ca amhehi
sikkhitabban“ ti. Bhagavato etam atthaṃ ārocesum. „Anujānāmi 20
bhikkhave sāmaṇerānaṃ dasa sikkhāpadāni tesu ca sāmaṇerehi sik-
khitum: pāṇātipātā veramaṇī, adinnādānā veramaṇī, abrahmacariyā
veramaṇī, musāvādā veramaṇī, surāmerayamajjapamādaṭṭhānā vera-
maṇī, vikālabhojanā veramaṇī, naccagītavāditavisūkadassanā veramaṇī,
mālāgandhavilepanadhāraṇamaṇḍanavibhūsanatṭhānā veramaṇī, uccā- 25
sayanamahāsayanā veramaṇī, jātarūparajatapaṭiggahaṇā veramaṇī.
Anujānāmi bhikkhave sāmaṇerānaṃ imāni dasa sikkhāpadāni, imesu
ca sāmaṇerehi sikkhitun“ ti.

Fall Reader.

6

THE 32 PARTS OF THE BODY.

Atthi imasmim kāye kesā lomā nakhā dantā taco maṁsaṁ na-
hāru aṭṭhi aṭṭhimiñjā vakkam hadayaṁ yakanam kilomakam pihakam
papphāsam antam antagaṇam udariyaṁ karisaṁ pittaṁ semham pubbo
5 lohitaṁ sedo medo assu vasā kheḷo siṅghāṇikā lasikā muttam matthake
matthaluṇgam. Dvattimsākāram.

THE NOVICE'S QUESTIONS.

Ekan nāma kim. Sabbe sattā āhāraṭṭhitikā. — Dve nāma kim.
Nāmaṁ ca rūpaṁ ca. — Tiṇi nāma kim. Tisso vedanā. — Cattāri
10 nāma kim. Cattāri ariyasaccāni. — Pañca nāma kim. Pañc' upādā-
nakkhandhā. — Cha nāma kim. Cha ajjhāṭṭhikāni āyatanāni. — Satta
nāma kim. Satta bojjhaṅgā. — Aṭṭha nāma kim. Ariyo aṭṭhaṅgiko
maggo. — Nava nāma kim. Nava sattāvāsā. — Dasa nāma kim.
Dasah' aṅgehi samannāgato arahā ti vuccati. Kumārapaṇham.

15

THE DUTIES OF A PUPIL.

Saddhivihārikena bhikkhave upajjhāyamhi sammāvattitabbam, ta-
trāyaṁ sammāvattanā: kālass' eva utṭhāya upāhanā omūcivā ekaṁ-
sam uttarāsaṅgam karitvā dantakaṭṭham dātabbam, mukhodakam dā-
tabbam, āsanam pañṇāpetabbam. Sace yāgu hoti bhājanam dhovivā
20 yāgu upanāmetabbā. Yāguṁ pītassa udakam datvā bhājanam pa-
ṭiggahetvā nīcam katvā sādhuṁ aparighamsantena dhovivā paṭi-
sāmetabbam. Upajjhāyamhi vuṭṭhite āsanam uddharitabbam. Sace so
deso uklāpo hoti so deso sammajjitabbo. Sace upajjhāyo gāmaṁ pa-
visitukāmo hoti nivāsanaṁ dātabbam, paṭinivāsanaṁ paṭiggahetabbam,
25 kāyabandhanaṁ dātabbam, saṅgaṇam katvā saṅghāṭiyo dātabbā, dho-
vitvā patto saudako dātabbo. Sace upajjhāyo pacchāsamaṇam ākaṁ-
khati timaṇḍalam paṭicchādentena parimaṇḍalam nivāsetvā kāyaban-
dhanam bandhitvā saṅgaṇam katvā saṅghāṭiyo pārupitvā gaṇṭhikam

paṭimuñcitvā dhovitvā pattam gahetvā upajjhāyassa pacchāsamanena
 hotabbam. Nātidūre gantabbam, na accāsanne gantabbam, pattapariyā-
 pannaṃ paṭiggahetabbam. Na upajjhāyassa bhaṇamānassa antaranarā
 kathā opādetabbā, upajjhāyo āpattisāmantā bhaṇamāno nivāretabbo. 5
 Nivattantena paṭhamataram āgantvā āsanaṃ paññāpetabbam. pādo-
 dakam pādapiṭham pādakathalikam upanikkhipitabbam, paccuggantvā
 pattacīvaraṃ paṭiggahetabbam, paṭinivāsanaṃ dātabbam, nivāsanaṃ
 paṭiggahetabbam. Sace cīvaraṃ sinnaṃ hoti muhuttaṃ uṇhe otāpe-
 tabbam, na ca uṇhe cīvaraṃ nidahitabbam. Cīvaraṃ saṃharitabbam,
 cīvaraṃ saṃharantena caturaṅgulaṃ kaṇṇaṃ ussāretvā cīvaraṃ saṃ- 10
 haritabbam, mā majjhe bhaṅgo ahoṣīti, obhoge kāyabandhanaṃ kā-
 tabbam. Sace piṇḍapāto hoti upajjhāyo ca bhuñjitukāmo hoti udakaṃ
 datvā piṇḍapāto upanāmetabbo. Upajjhāyo pāniyena pucchitabbo.
 Bhuttāvissa udakaṃ datvā pattam paṭiggahetvā nīcaṃ katvā sādhu-
 kam aparighamsantena dhovitvā vodakaṃ katvā muhuttaṃ uṇhe otāpe- 15
 tabbo, na ca uṇhe patto nidahitabbo. Pattacīvaraṃ nikkhipitabbam,
 pattam nikkhipantena ekena hatthena pattam gahetvā ekena hatthena
 heṭṭhāmaṇcaṃ vā heṭṭhāpiṭham vā parāmasitvā patto nikkhipitabbo,
 na ca anantarahitāya bhūmiyā patto nikkhipitabbo. Cīvaraṃ nikkhi-
 pantena ekena hatthena cīvaraṃ gahetvā ekena katthena cīvaravaṃ- 20
 saṃ vā cīvararajjuṃ vā pamajjitvā pārato antaṃ orato bhogaṃ katvā
 cīvaraṃ nikkhipitabbam. Upajjhāyamhi vuṭṭhite āsanaṃ uddharitabbam,
 pādodakaṃ pādapiṭham pādakathalikam paṭisāmetabbam, sace so deso
 uklāpo hoti so deso sammajjitabbo. Sace upajjhāyo nahāyitukāmo
 hoti nahānaṃ paṭiyādetabbam, sace sītena attho hoti sītaṃ paṭi- 25
 yādetabbam, sace uṇhena attho hoti uṇhaṃ paṭiyādetabbam. Sace
 upajjhāyo jantāgharaṃ pavisitukāmo hoti cuṇṇaṃ sannetabbam,
 mattikā temetabbā, jantāgharapiṭham ādāya upajjhāyassa piṭṭhito
 piṭṭhito gantvā jantāgharapiṭham datva cīvaraṃ paṭiggahetvā ekam-
 antaṃ nikkhipitabbam, cuṇṇaṃ dātabbam, mattikā dātabbā. Sace 30
 ussahati jantāgharaṃ pavisitabbam, jantāgharaṃ pavisantena mattikāya
 mukhaṃ makkhetvā purato ca pacchato ca paṭicchādetvā jantāgharaṃ
 pavisitabbam. Na there bhikkhū anupakhajja nisiditabbam, na navā
 bhikkhū āsanaṃ paṭibāhetabbā. Jantāghare uppajjhāyassa parikam-
 maṃ katabbam, jantāgharā nikkhamantena jantāgharapiṭham ādāya 35
 purato ca pacchato ca paṭicchādetvā jantāgharā nikkhamitabbam.

Udake pi upajjhāyassa parikammaṃ kātabbhaṃ, nahātena paṭhamataraṃ uttaritvā attano gattaṃ vodakaṃ katvā nivāsetvā upajjhāyassa gattato udakaṃ pamajjitabbhaṃ. nivāsanaṃ dātabbhaṃ, saṃghāṭi dātabbā, jantāgharapīṭhaṃ ādāya paṭhamataraṃ āgantvā āsanaṃ paññāpetabbhaṃ, pādodakaṃ pādapīṭhaṃ pādakathalikaṃ upanikkhipitabbhaṃ, upajjhāyo pāniyena pucchitabbo. Sace uddisāpetukāmo hoti uddisāpetabbo, sace paripucchitukāmo hoti paripucchitabbo. Yasmiṃ vihāre upajjhāyo viharati sace so vihāro uklāpo hoti sace ussahati sodhetabbo, vihāraṃ sodhentena paṭhamam paccattharaṃ niharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbhaṃ, nisīdanapaccattharaṃ niharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbhaṃ. Mañco nīcam katvā sādhuṃ aparigrahaṃsantena asaṃghaṭṭantena kavāṭapīṭhaṃ niharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbo. Pīṭhaṃ nīcam katvā sādhuṃ aparigrahaṃsantena asaṃghaṭṭantena kavāṭapīṭhaṃ niharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbhaṃ. Mañcapaṭipādakā niharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbā, khelamallako niharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbo, apassenaphalakaṃ niharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbhaṃ, bhummattaraṃ yathāpaññattaṃ sallakkhetvā niharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbhaṃ. Sace vihāre santānakaṃ hoti ullokaṃ paṭhamam ohāretabbhaṃ, ālokaṃ sandhikāṇṇabhāgā pamajjitabbā. Sace gerukaparikammakatā bhitti kaṇṇakitā hoti colakaṃ temetvā pīletvā pamajjitabbā, sace kālavāṇṇakatā bhūmi kaṇṇakitā hoti colakaṃ temetvā pīletvā pamajjitabbā, sace akatā hoti bhūmi udakena paripphosivā sammajjitabbā, mā vihāro rajena ūhaññīti. Saṃkāraṃ vicinitvā ekamantaṃ chaddetabbhaṃ.

25

A TALE OF A PETA.

‘Kāyo te sabbasovaṇṇo’ ti. Idam Satthari Rājagahaṃ upanissāya Veluvane Kalandakanivāpe viharante aññataraṃ sūkaramukhapetaṃ ārabha vuttaṃ. Atīte kira Kassapaṃ Bhagavato sāsane eko bhikkhu kāyena saññato ahoṣi, vācāya asaññato bhikkhū akkosati paribhāsati. So kālaṃ katvā niraye nibbatta. Ekam buddhantaṃ tattha pacitvā tato cavitvā imasmiṃ buddhuppāde Rājagahasamīpe Gijjhakūṭe pabbatapāde tass’ eva kammassa vipākavasena khuppiyāsābhībhūto peto hutvā nibbatti. Tassa kāyo suvaṇṇavaṇṇo ahoṣi, mukhaṃ sūkaramukhasadisam. Ath’ āyasmā Nārado Gijjhakūṭapabbate vasanto pāto va

sarīrapatijagganaṃ katvā pattacivaraṃ c' ādāya Rājagahaṃ piṇḍa-
cārattāya gacchanto antarāmagge taṃ petāṃ disvā tena katakammaṃ
pucchanto gātham āha:

Kāyo te sabbasovaṇṇo sabbā obhāsate disā,
mukhan te sūkarass' eva, kiṃ kammam akarī pure ti. 5

[Tattha „kāyo te sabbasovaṇṇo“ ti tava kāyo deho sabbo suvaṇṇa-
vaṇṇo uttattakanakasannibho, „sabbā obhāsate disā“ ti tassa pabhāya
sabbā pi disā samantato pabhāseti vijjeteti, obhāsate ti vā antogadha-
hetu-attham idaṃ padan ti te kāyo sabbasovaṇṇo sabbā disā obhāseti
vijjetetīti attho daṭṭhabbo, „mukhan te sūkarass' evā“ 'ti mukhaṃ 10
pana te sūkarassa viya sūkaramukhasadisāṃ tava mukhan ti attho,
„kiṃ kammam akarī pure“ ti tvaṃ pubbe atītajātiyaṃ kīdisāṃ kam-
mam akāsīti pucchati]. Evaṃ so therena pana peto katakammaṃ
puṭṭho gāthāya vissajjento:

Kāyena saññato āsiṃ, vācāyāsim asaññato,
tena me tādiso vaṇṇo yathā passasi Nārada 'ti 15

āha. [Tattha „kāyena saññato āsin“ ti kāyikena saññamena saññato
kāyikena saṃvarena saṃvuto ahoṣiṃ, „vācāyāsim asaññato“ ti vā-
casikena asaṃvarena samannāgato ahoṣiṃ, „tenā“ 'ti tena ubhayena
saññamena ca, „me“ ti mayhaṃ, „tādiso vaṇṇo“ ti etādiso yathā tvaṃ 20
Nārada paccakkhato passasi evarūpo kāyena manussasaṇṭhāno su-
vaṇṇavaṇṇo mukhena sūkarasadisā āsin ti yojanā, vaṇṇasaddo hi idha
chavisāṇṭhāne va daṭṭhabbo]. Evaṃ peto therena pucchito taṃ attham
vissajjetvā taṃ eva kāraṇaṃ katvā therassa ovādaṃ dento gātham āha:

Tan t' āhaṃ Nārada brūmi: sāmaṃ diṭṭham idan tayā,
mākāsi mukhasā pāpaṃ, mā [kho] sūkaramukho ahū 'ti. 25

[Tattha „tan“ ti tasmā, „t' āhan“ ti te ahaṃ, „Nārada“ 'ti theram
ālapati, „brūmi“ kathemi, „sāmaṃ“ ti sayam eva, „idan“ ti attano
sarīraṃ sandhāya vadati, ayaṃ h' ettha attho: yasmā bhante Nārada
idaṃ mama sarīraṃ galato paṭṭhāya heṭṭhā manussasaṇṭhānaṃ upari 30
sūkarasaṇṭhānaṃ tayā paccakkhato tāva diṭṭham tasmā te ahaṃ ovā-
davasena vadāmi, kiṃ idan ti peto āha: „mākāsi mukhasā pāpaṃ,
mā kho sūkaramukho ahū“ 'ti, tattha „mā“ ti paṭisedhe nipāto „mu-
khasā“ ti mukhena, „kho“ ti avadhāraṇaṃ, vācāya pāpakammaṃ mā

akāsi mā karohi mā kho sūkaramukho ahū 'ti, aham viya sūkara-
 mukho ahosi yeva, sace pana tvaṃ mukharo hutvā vācāya pāpaṃ
 kareyyāsi ekaṃsena sūkaramukho bhaveyyāsi, tasmā mākāsi mukhasā
 pāpan ti phalapaṭisedhanamukhena pi hetum eva paṭisedheti]. Ath'
 5 āyasmā Nārado Rājagahe piṇḍāya caritvā pacchābhattaṃ piṇḍapāta-
 paṭikkanto catuparisamajjhe nisinnassa Satthuno tam atthaṃ ārocesi.
 Satthā „Nārada, pubbe va mayā so satto diṭṭho“ ti vatvā anekā-
 kāravokāraṃ vacīduccaritasannissitaṃ ādinavaṃ vacīsucaritapaṭisaṃ-
 yuttaṃ ānisaṃsaṃ pakāsentō dhammaṃ desesi. Sā desanā sampatta-
 10 parisāya sātthikā ahosi. Sūkarapetavatthuvaṇṇanā.

THE LEGEND OF THE WEAVER'S DAUGHTER.

'Andhabhūto' ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Aggālave cetiye
 viharanto ekaṃ pesakārādhītaṃ ārabba kathesi. Ekadivasam hi
 Ālavivāsino Satthari Ālaṃ anuppatte nimantetvā dānaṃ adamsu.
 15 Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṃ karonto „addhuvam jīvitam,
 dhuvam maraṇam, avassam mayā maritabbam, maraṇapariyosānam me
 jīvitam, jīvitam eva aniyataṃ, maraṇam niyatan ti evam maraṇasatiṃ
 bhāvētha, yesaṃ hi maraṇasati abhāvitā te pacchime kāle āsīvisaṃ
 disvā bhītapuriso viya santāsappattā bheravaravaṃ ravantā kālaṃ ka-
 20 ronti, yesam pana maraṇasati bhāvitā te dūrato va āsīvisaṃ disvā
 daṇḍakena gahetvā chaddetvā thitapuriso viya pacchime kāle na san-
 tasanti, tasmā maraṇasati bhāvetabbā“ ti āha. Tam dhammadesanaṃ
 sutvā avasesā janā sakiccappasutā va ahesum, ekā pana soḷasavassud-
 desikā pesakārādhītā „aho Buddhānaṃ kathā nāma acchariyā, mayā
 25 maraṇasatiṃ bhāvetum vaṭṭatiti“ rattindivaṃ maraṇasatiṃ eva bhāvesi.
 Satthā pi tato nikkhamitvā Jetavanaṃ agamāsi. Sā pi kumārikā tīṇi
 vassāni maraṇasatiṃ bhāvesi yeva. Ath' ekadivasam Satthā paccūsa-
 samaye lokam olovento tam kumārikam attano nāṇajālassa anto pa-
 viṭṭham disvā „kin nu kho bhavissatiti“ upadhārento „imāya kumā-
 30 rikāya mama dhammadesanaṃ sutadivasato paṭṭhāya tīṇi vassāni
 maraṇasati bhāvitā, idān' āham tattha gantvā imaṃ kumārikam
 cattāro panhe pucchitvā tāya vissajjentiya va catūsu thānesu sādhu-

kāram datvā imam gātham bhāsissāmi, sā gāthāvasāne sotāpatti-
 phale patitṭhahissati, tam nissāya mahājanassa pi sātthikā desanā
 bhavissatīti“ natvā pañcasatabhikkhuparivāro Jetavanā nikkha-
 mitvā anupubbena Aggālavavihāram agamāsi. Ālavivāsino „Satthā
 āgato“ ti sutvā vihāram gantvā nimantayimsu. Sā pi kumārikā Satthu 5
 āgamanam sutvā „āgato kira mayham pitā sāmī ācariyo punṇacanda-
 mukho mahā-Gotamabuddho“ ti tuṭṭhamānasā „ito me tiṇṇam sam-
 vaccharānam matthake suvaṇṇavaṇṇo Satthā diṭṭhapubbo, idāni 'ssa
 suvaṇṇavaṇṇam sarīram datṭhum madhuraṇ ca varadhammam sotum
 labhissāmīti“ cintesi. Pitā pan' assā sālam gacchanto āha: „amma, 10
 tasaratantuko aparopito, vidatthimattam anitṭhitam, tam ajja nitṭhā-
 passāmi, siḡham eva tasaram vaḍḍhetvā āhareyyāsīti“. Sā cintesi:
 „aham Satthu dhammam sotukāmā, pitā mam evam āha, kin nu kho
 Satthu dhammam suṇāmi, pitu tasaram vaḍḍhetvā harāmīti“. Ath' assā
 etad ahosi: „pitā mam tasare anāhariyamāne potheyyāpi pamāreyyāpi, 15
 tasmā tasaram vaḍḍhetvā tassa datvā pacchā dhammam sossāmīti“ pi-
 ṭṭhake nisīditvā tasaram vaḍḍhesi. Ālavivāsino pi Satthāram parivisitvā
 pattam gahetvā anumodanattāya atṭhamasu, Satthā „yam aham kuladhī-
 taram nissāya tiṃsayojanamaggaṃ āgato sā ajja pi okāsam na labhati,
 tāya okāse laddhe anumodanam karissāmīti“ tuṇhībhūto nisīdi. Evam 20
 tuṇhībhūtam pana Satthāram sadevake loke koci kiñci vattum na vi-
 sahati. Sā pi kho kumārikā tasaram vaḍḍhetvā pacchiyam ṭhapetvā
 pitu santikam gacchamānā parisapariyantam patvā Satthāram oloka-
 yamānā va agamāsi. Satthā pi gīvam ukkhipitvā tam olokesi. Sā
 olokitākārenēva aññāsi: „Satthā evarūpāyam parisāyam nisīditvā mam 25
 olovento mamāgamanam paccāsiṃsati, attano santikam āgamanam eva
 paccāsiṃsati“. Sā tasarapacchim ṭhapetvā Satthu santikam agamāsi.
 Kasmā pana tam Satthā olokesi. Evam kir' assa ahosi: „esā etto
 gacchamānā puthujjanakālakiriyam katvā aniyatagatikā bhavissati,
 mama santikam āgantvā gacchamānā pana sotāpattiphalam patvā ni- 30
 yatagatikā hutvā Tusitavimāṇe nibbattissati“. Tassā kira tam diva-
 sam maraṇato mutti nāma n' atthi. Sā olokitasaññānenēva Satthāram
 upasamkamitvā chabbannānam raṃsīnam antaram pavisitvā vanditvā
 ekamantam atṭhāsi, tathārūpāya parisāya majjhe nisīditvā tuṇhībhūtam
 Satthāram vanditvā ṭhitakkhaṇe yeva tam āha: „kumārike, kuto āgaccha- 35
 siti“. „Na jānāmi bhante“ ti. „Kattha gamissasiti“. „Na jānāmi bhante“

ti. „Na jñāsīti“. „Jñāmi bhante“ ti. „Jñāsīti“. „Na jñāmi bhante“ ti. Iti nam Satthā cattāro pañhe pucchi, mahājano ujjhāyi: „hambho passatha, ayaṃ pesakāradhītā Sammāsambuddhena saddhiṃ icchiticchitaṃ katheti, kiṃ nāma na imāya ‘kuto āgatāsīti’ vutte ‘pesa-
5 kāragehato’ ti vattabbaṃ, ‘kaḥaṃ gacchasīti’ vutte ‘pesakārasālan’ ti vattabbaṃ siyā“ ti. Satthā mahājanam nissaddam katvā „kumārike, tvam ‘kuto āgacchasīti’ putṭhā kasmā ‘na jñāmiti’ vadasīti“ pucchi. „Bhante, tumhe mama pesakāragehato āgatabbhāvaṃ jñātha, ‘kuto āgatāsīti’ pucchantā pana ‘kuto āgantvā idha nibbattāsīti’ pucchatha,
10 ahaṃ pana na jñāmi kuto āgantvā idha nibbatti’ amhiti“. Ath’ assā Satthā: „sādhū sādhū kumārike mayā pucchitapañho va tayā vissajjito“ ti sādhuḥkāraṃ datvā uttarim pi pucchi: „kattha gamissasīti’ putṭhā kasmā ‘na jñāmiti’ vadesīti“. „Bhante, tumhe maṃ ‘tasarapacchimaṃ gahetvā pesakārasālam gacchasīti’ jñātha, ‘ito pana
15 gantvā kattha nibbattissasīti’ pucchatha, ahaṃ ca ito cutā na jñāmi kattha gantvā nibbattissamīti“. Ath’ assā Satthā: „mayā pucchitapañho yeva tayā vissajjito“ ti dutiyam pi sādhuḥkāraṃ datvā uttarim pucchi: „atha kasmā ‘na jñāsīti’ putṭhā ‘jñāmiti’ vadesīti“. „Bhante mama maraṇabbhāvaṃ jñāmi, tasmā evaṃ vademīti“. Ath’ assā
20 Satthā: „pucchitapañho yeva tayā vissajjito“ ti sādhuḥkāraṃ datvā uttarim pi pucchi: „atha kasmā ‘jñāsīti’ vutte ‘na jñāmiti’ vadesīti“. „Maraṇabbhāvaṃ eva ahaṃ jñāmi bhante, mama rattindivampubbaṇhādisu pana ‘asukakāle nāma marissamīti’ na jñāmi, tasmā evaṃ vadesin“ ti. Ath’ assā Satthā: „mayā pucchitapañho yeva tayā ka-
25 thito“ ti catuttham sādhuḥkāraṃ datvā parisam āmantesi: „ettakā nāma tumhe imāya kathitaṃ na jñātha, kevalam ujjhāyath’ eva, yesaṃ hi paññācakkhum n’ atthi te andhā eva, yesam paññācakkhum atthi te eva cakkhumanto“ ti vatvā imam gātham āha:

Andhabbhūto ayaṃ loko, tanuk’ ettha vipassati,
30 sakunto jālamutto va appo saggāya gacchatiti.

[Tattha „ayaṃ loko“ ti ayaṃ lokamahājano paññācakkhuno abbhāvena andhabbhūto, „tanuk’ etthā“ ’ti tanuko ettha na bahujaṇo aniccādivasena vipassati, „sakunto jālamutto vā“ ’ti yathā chekena sākuṇikena jālena ottharivā gayhamānakesu vaṭṭakesu kocid eva jālato muccati sesā
35 antojālam eva pavisanti tathā Māra-jālena otthaṭhesu sattesu bahū apāya-

gāmino honti, „appo“ kocid eva satto „saggāya gacchati“ sugatiṃ vā nibbānaṃ vā pāpuṇātiti attho]. Desanāvasāne sā kumārikā sotāpatti-phale patitṭhahi, mahājanassāpi sātthikā desanā ahoṣīti. Sā pi tasarapacchiṃ gahetvā pitu santikaṃ agamāsi. So pi nisinnako va niddāyi, tassā asallakkhetvā va tasarapacchiṃ upanāmentiyā tasarapacchi ve- 5 makotiyaṃ paṭihaññitvā saddaṃ kurumānā pati. So pabujjhivā gahitanimitten' eva vemaṃ kaddhi, vemakoti gantvā taṃ kumārikaṃ ure pahari, sā tatth' eva kālaṃ katvā papāta. Ath' assā pitā naṃ olokento sakalasariṇena lohitamakkhiteṇa patitvā mataṃ addasa. Ath' assa mahāsoko uppajji, so „na me sokaṃ añño nibbāpetuṃ sakkhissatiti“ 10 rodanto Satthu santikaṃ gantvā taṃ atthaṃ ārocetvā „bhante, sokaṃ me nibbāpethā“ 'ti āha. Satthā taṃ samassāsetvā „mā soci, anamataggasmiṃ hi saṃsāre tava evaṃ eva dhītu maraṇakāle paggharitaṃ assuṃ catunnaṃ samuddānaṃ udakato adhikataran“ ti vatvā anamataggakathaṃ kathesi. So tanubbūtasoko Satthāraṃ pabbajjaṃ 15 yācitvā laddhapabbajjūpasampado na cirass' eva arahattaṃ pāpuṇīti. Pesakāradhītāya vatthum.

THE QUESTIONS OF UTTIYA.

Atha kho Uttiyo paribbājako yena Bhagavā ten' upasaṃkami, upasaṃkamitvā Bhagavatā saddhiṃ sammodi, sammodaniyaṃ kathaṃ 20 sārāṇiyaṃ vītisāretvā ekamantaṃ nisīdi. Ekamantaṃ nisinno kho Uttiyo paribbājako Bhagavantam etad avoca: „kin nu kho bho Gotama sassato loko, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ“ ti. „Avyākataṃ kho etaṃ Uttiya mayā: sassato loko, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ“ ti. „Kiṃ pana bho Gotama asassato loko, idam eva saccaṃ, moghaṃ 25 aññaṃ“ ti. „Etam pi kho Uttiya avyākataṃ mayā: asassato loko, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ“ ti. „Kin nu kho bho Gotama antavā loko . . . anantavā loko . . . taṃ jīvaṃ taṃ sarīraṃ . . . aññaṃ jīvaṃ aññaṃ sarīraṃ . . . hoti Tathāgato parammaraṇā . . . na hoti Tathāgato parammaraṇā . . . hoti ca na ca hoti . . . n' eva hoti 30 na na hoti Tathāgato parammaraṇā, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ“

ti. „Etam pi kho Uttiya avyākataṃ mayā: n' eva hoti na na hoti Tathāgato parammaraṇā, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ“ ti. „Kin nu kho bho Gotama sassato loko, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ' ti iti puṭṭho samāno 'avyākataṃ kho etaṃ Uttiya mayā: sassato
5 loko, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ 'ti vadesi. 'Kiṃ pana bho Gotama asassato loko, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ' ti iti puṭṭho samāno 'etam pi kho Uttiya avyākataṃ mayā: asassato loko, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ' ti vadesi. 'Kin nu kho bho Gotama antavā loko . . . anantavā loko . . . taṃ jīvaṃ taṃ sarīraṃ . . . aññaṃ
10 jīvaṃ aññaṃ sarīraṃ . . . hoti Tathāgato parammaraṇā . . . na hoti Tathāgato parammaraṇā . . . hoti ca na ca hoti Tathāgato parammaraṇā . . . n' eva hoti na na hoti Tathāgato parammaraṇā, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ' ti iti puṭṭho samāno 'etam pi kho Uttiya avyākataṃ mayā: n' eva hoti na na hoti Tathāgato parammaraṇā,
15 idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ' ti vadesi. Atha kiṃ carahi bhotā Gotamena vyākatan“ ti. „Abhiññāya kho ahaṃ Uttiya sāvakaṇaṃ dhammaṃ desemi sattānaṃ visuddhiyā sokaparidevānaṃ samatikkamāya dukkhadomanassānaṃ atthaṅgamāya ñāyassa adhigamāya nibbānassa sacchikiriyāyā“ 'ti. „Yaṃ pan' etaṃ bhavaṃ Gotamo abhiññāya
20 dhammaṃ desesi sattānaṃ visuddhiyā sokaparidevānaṃ samatikkamāya dukkhadomanassānaṃ atthaṅgamāya ñāyassa adhigamāya nibbānassa sacchikiriyāya, sabbo ca tena loko niyyissati upaddho vā tibhāgo vā“ ti. Evaṃ vutte Bhagavā tuṇhī ahosi. Atha kho āyasmato Ānandassa etad ahosi: „mā h' evaṃ kho Uttiyo paribbājako pāpakaṃ diṭṭhi-
25 gataṃ paṭilabhati: 'sabbasāmukkamsikaṃ vata me samaṇo Gotamo paṇhaṃ puṭṭho saṃsādeti no vissajjeti, na nūna visahatīti', tad assa Uttiyassa paribbājakassa dīgharattaṃ ahitāya dukkhāyā“ 'ti. Atha kho āyasmā Ānando Uttiyaṃ paribbājakaṃ etad avoca: „Tena h' āvuso Uttiya upaman te karissāmi, upamāyaṃ idh' ekacce viññū pu-
30 risā bhāsitaṃ atthaṃ ājānanti. Seyyathā pi āvuso Uttiya raṇṇo paccantimaṃ nagaraṃ dalhuddāpaṃ dalhapākāratoraṇaṃ ekadvāraṃ. Tatr' assa dovāriko paṇḍito vyatto medhāvī aññātānaṃ nivāretā nātānaṃ pavesetā, so tassa nagarassa samantā anupariyāyapathaṃ anuk-
kamamāno na passeyya pākārasandhiṃ vā pākāravivaraṃ vā antamaso
35 biḷāranissakkanamattam pi, no ca khv' āssa evaṃ ñāṇaṃ hoti: 'ettakā pāṇā imaṃ nagaraṃ pavisanti vā nikkhamanti vā' ti, atha khv' āssa

evam ettha hoti: 'ye kho keci oḷārikā paṇā imaṃ nagaraṃ pavisanti vā nikkhamanti vā sabbe te iminā dvārena pavisanti vā nikkhamanti vā' ti. Evam eva kho āvuso Uttiya na Tathāgatassa evaṃ ussukaṃ hoti: 'sabbo vā tena loko niyyissati upaddho vā tibhāgo vā' ti, atha kho evam ettha Tathāgatassa hoti: 'ye kho keci lokamhā niyyimsu 5 vā niyyanti vā niyyissanti vā sabbe te pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalikaraṇe catūsu satipatṭhānesu supatitṭhita-cittā satta bojjhaṅge yathābhūtaṃ bhāvetvā evam ete lokamhā niyyimsu vā niyyanti vā niyyissanti vā' ti. Yad eva kho tvaṃ āvuso Uttiya Bhagavantam pañham apucchi tad eva taṃ pañham Bhaga- 10 vantam aññena pariyāyena apucchi. Tasmā te taṃ Bhagavā na vyākāsi.

[Pañcame: „tuṇhī ahositi“ sattūpaladdhiyaṃ tathvā apucehaṃ pucchatīti tuṇhī ahosi, 'sabbasāmukkamsikaṃ vata mayā sabbapucchānam uttamaṃ puccham pucchito samaṇo Gotamo saṃsādeti no vis- 15 sajjeti, nanu na sakkā vissajjetun' ti evaṃ pāpikaṃ diṭṭhiṃ mā paṭilabhatīti, „tad assā“ 'ti taṃ evaṃ uppannadiṭṭhigataṃ bhaveyya, „paccantiman“ ti yasmā majjhimadese nagarassa uddāpādīni thirāni vā honti dubbalāni vā sabbaso vā pana tesam pākāraṃ hoti tasmā taṃ agahetvā paccantimaṃ nagaran ti āha, „dalhuddāpan“ ti thirapākāra- 20 pādam, „dalhapākāraṇaṇaṃ“ ti thirapākāraṇaṃ c' eva thirapitṭhasamghāṭakaṇ ca, „ekadvāraṇaṃ“ ti kasmā āha, bahudvārasmiṃ hi nagare bahūhi paṇḍitadovārikehi bhavitabbaṃ, ekadvāre eko va vaṭṭati, Tathāgatassa ca paññāya añño sadiso n' atthi, tasmā suṭṭhu paṇḍitabhāvassa opammatthaṃ ekaṃ yeva dovārikaṃ dassetum ekadvāraṇaṃ ti āha, „paṇḍito“ 25 ti paṇḍiccena samannāgato, „vyatto“ ti veyyattiyena samannāgato. „medhāvīti“ tṭhānuppattiyā paññāsamkhātāya medhāya samannāgato. „anupariyāyapathan“ ti anupariyāyanāmakaṃ maggaṃ, „pākārasandhin“ ti dvinnam iṭṭhakānaṃ apagatatṭhānaṃ, „pākāravāraṇaṃ“ ti pākāraṇaṃ chinnatṭhānaṃ, „tad eva taṃ pañhan“ ti taṃ yeva sassato 30 loko ti ādinā nayena puṭṭhaṃ tṭhapaniyaṃ pañham, puna pi pucchi, „sabbo ca tena loko“ ti sattūpaladdhiyaṃ yeva tathvā aññenākārena pucchatīti dasseti].

BUDDHA'S INSTRUCTION TO MĀLUŔKYĀPUTTA.

„Yo kho Māluṅkyāputta evaṃ vadeyya: ‘na tāvāhaṃ Bhagavati brahmacariyaṃ carissāmi yāva me Bhagavā na vyākarissati: sassato loko ti vā asassato loko ti vā ... pe ... n’ eva hoti na na hoti Tathāgato parammaraṇā ti vā’ ti, avyākataṃ eva taṃ Māluṅkyāputta Tathāgatena assa, atha so puggalo kālaṃ kareyya. Seyyathā pi Māluṅkyāputta puriso sallena viddho assa savisena gāḥhapalepanena, tassa mittāmaccā nātisālohitā bhisakkaṃ sallakattaṃ upatṭhapeyyuṃ, so evaṃ vadeyya: ‘na tāvāhaṃ imaṃ sallaṃ āharissāmi yāva na taṃ purisaṃ jānāmi yen’ amhi viddho: khattiyo vā brāhmaṇo vā vesso vā suddo vā’ ti, so evaṃ vadeyya: ‘na tāvāhaṃ imaṃ sallaṃ āharissāmi yāva na taṃ purisaṃ jānāmi yen’ amhi viddho: evaṃnāmo evaṃgotto iti vā ... dīgho vā rasso vā majjhimo vā ... kāḷo vā sāmo vā maṅguraracchavi vā ... asukasmiṃ gāme vā nigame vā nagare vā ..., yāva na taṃ dhanuṃ jānāmi yen’ amhi viddho yadi vā cāpo yadi vā koḍaṇḍo ... yāva na taṃ jīyaṃ jānāmi yāy’ amhi viddho yadi vā akkassa yadi vā saṇṭhassa yadi vā nahārussa yadi vā maruvāya yadi vā khīrapaṇṇino ..., yāva na taṃ kaṇḍaṃ jānāmi yen’ amhi viddho yadi vā kacchaṃ yadi vā ropimaṃ ... yassa pattehi vājitaṃ yadi vā gijjhassa yadi vā kaṅkassa yadi vā kulalassa yadi vā morassa yadi vā sithilahanuno ... yassa nahārūnā parikkhittaṃ yadi vā gavassa yadi vā mahisassa yadi vā roruvassa yadi vā semhārassa ..., yāva na taṃ sallaṃ jānāmi yen’ amhi viddho yadi vā sallaṃ yadi vā khurappaṃ yadi vā vekaṇḍaṃ yadi vā nārācaṃ yadi vā vacchadantaṃ yadi vā karavīrapattaṃ’ ti, 25 aññātaṃ eva taṃ Māluṅkyāputta tena purisena assa, atha so puriso kālaṃ kareyya.” —

„Sassato loko ti Māluṅkyāputta diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso abhavissā ’ti evaṃ no, asassato loko ti Māluṅkyāputta diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso abhavissā ’ti evaṃ pi no, sassato loko ti Māluṅkyāputta diṭṭhiyā sati asassato loko ti vā diṭṭhiyā sati atth’eva jāti atthi jarā atthi maraṇaṃ santi sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā yes’ āhaṃ diṭṭhe va dhamme nighātaṃ paññapemi. Antavā loko ti ... pe ... Taṃ jīvaṃ taṃ sarīraṃ ti ... pe ... Hoti Tathāgato parammaraṇā ti

... pe ... Hoti ca na ca hoti Tathāgato parammaranā ti ... pe ... Tasmā ti ha Māluṅkyāputta avyākataṇ ca me avyākatato dhāretha, vyākataṇ ca me vyākatato dhāretha. Kiṇ ca Māluṅkyāputta mayā avyākataṃ: sassato loko ti Māluṅkyāputta mayā avyākataṃ, asassato loko ti ... pe ... n' eva hoti na na hoti Tathāgato parammaranā ti mayā 5 avyākataṃ. Kasmā c' etaṃ Māluṅkyāputta mayā avyākataṃ: na h' etaṃ Māluṅkyāputta atthasaṃhitāṃ n' ādibrahmacariyikaṃ, na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṃvattati, tasmā taṃ mayā avyākataṃ. Kiṇ ca Māluṅkyāputta mayā vyākataṃ: idaṃ dukkhaṇ ti Māluṅkyāputta 10 mayā vyākataṃ, ayaṃ dukkhasamudayo ti ... ayaṃ dukkhanirodho ti ... ayaṃ dukkhanirodhagāminī paṭipadā ti mayā vyākataṃ. Kasmā c' etaṃ Māluṅkyāputta mayā vyākataṃ: etaṃ hi Māluṅkyāputta atthasaṃhitāṃ, etaṃ ādibrahmacariyikaṃ, etaṃ nibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṃvattati, tasmā taṃ 15 mayā vyākataṃ. Tasmā ti ha Māluṅkyāputta avyākataṇ ca me avyākatato dhāretha, vyākataṇ ca me vyākatato dhāretha" 'ti. Idam avoca Bhagavā. Attamano āyasmā Māluṅkyāputto Bhagavato bhāsitaṃ abhinanditi.

BUDDHA'S DISCOURSE WITH VACCHAGOTTA.

20

Evam me suttaṃ: Ekaṃ samayaṃ Bhagavā Sāvatthiyaṃ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Vacchagotto paribbājako yena Bhagavā ten' upasaṃkami, upasaṃkamitvā Bhagavatā saddhiṃ sammodi, sammodaniyaṃ kathaṃ sārāṇiyaṃ vītisāretva ekamantaṃ nisīdi. Ekamantaṃ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṃ 25 etad avoca: „Kin nu kho bho Gotama 'sassato loko, idaṃ eva saccaṃ, moghaṃ aññaṇ' ti evaṃdiṭṭhi bhavaṃ Gotamo" ti. „Na kho ahaṃ Vaccha evaṃdiṭṭhi: sassato loko, idaṃ eva saccaṃ, moghaṃ aññaṇ" ti. „Kim pana ... asassato loko" ... pe ... „Kin nu kho bho Gotama 'sassato loko ... ti evaṃdiṭṭhi samaṇo Gotamo ti' iti puṭṭho 30 samāno: na kho ahaṃ Vaccha evaṃdiṭṭhi ... ti vadesi" ... pe ... „Kim pana bhavaṃ Gotamo ādīnavaṃ sampassamāno evaṃ imāni sabbaso diṭṭhigatāni anupagato" ti. „Sassato loko ti kho Vaccha diṭṭhigatam

etaṃ diṭṭhigabhanam diṭṭhikantāram diṭṭhivisūkam diṭṭhivipphanditam diṭṭhisamyojanam, sadukkham savighātam saupāyāsam sapariḷāham, na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya samvattati. Asassato loko ti ... pe ...

5 Imam kho aham Vaccha ādinavam sampassamāno evam imāni sabbaso diṭṭhigatāni anupagato“ ti. „Atthi pana bho Gotamassa kiñci diṭṭhigatan“ ti. „Diṭṭhigatan ti kho Vaccha, apanītam etaṃ Tathāgatassa. Diṭṭham h' etaṃ Vaccha Tathāgatena: iti rūpam, iti rūpassa samudayo, iti rūpassa atthagamo, iti vedanā. iti vedanāya samudayo ... atthagamo,

10 iti saññā ..., iti saṃkhārā ..., iti viññānam ... Tasmā Tathāgato sabba-maññitānam sabbamathitānam sabba-ahimkāra-mamimkāra-mānānu-sayānam khayā virāgā nirodhā cāgā paṭinissaggā anupādā vimutto ti vadāmiti“. „Evam vimuttacitto pana bho Gotama bhikkhu kuhiṃ upapajjatīti“. „Upapajjatīti kho Vaccha na upeti“. „Tena hi bho

15 Gotama na upapajjatīti“. „Na upapajjatīti kho Vaccha na upeti“. „Tena hi bho Gotama upapajjati ca na ca upapajjatīti“. „Upapajjati ca na ca upapajjatīti kho Vaccha na upeti“. „Tena hi bho Gotama n' eva upapajjati na na upapajjatīti“. „N' eva upapajjati na na upapajjatīti kho Vaccha na upeti“. „Evam vimuttacitto pana bho Gotama

20 bhikkhu kuhiṃ upapajjatīti iti puṭṭho samāno: upapajjatīti kho Vaccha na upetīti vadesi ... Etthāham bho Gotama aññānam āpādim, ettha sammoham āpādim, yā pi me esā bho Gotamassa purimena kathā-sallāpena ahu pasādamattā sā pi me etarahi antarahitā“ ti. „Alam hi te Vaccha aññānāya, alam sammohāya. Gambhīro h' ayaṃ Vaccha

25 dhammo duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedaniyo, so tayā dujjāno aññadiṭṭhikena aññakhantikena aññarucikena aññatrayogena aññathācariyakena. Tena hi Vaccha taṃ yev' ettha paṭipucchissāmi, yathā te khameyya tathā naṃ vyākareyyāsi. Taṃ kim maññasi Vaccha, sace te purato aggi jaleyya jāneyyāsi

30 tvaṃ: ayaṃ me purato aggi jalatīti“. „Sace me bho Gotama purato aggi jaleyya jāneyyāham: ayaṃ me purato aggi jalatīti“. „Sace pana taṃ Vaccha evam puccheyya: yo te ayaṃ purato aggi jalati ayaṃ aggi kiṃ paṭicca jalatīti, evam puṭṭho tvaṃ Vaccha kin ti vyākareyyāsi“. „Sace maṃ bho Gotama evam puccheyya ... evam

35 puṭṭho aham bho Gotama evam vyākareyyaṃ: yo me ayaṃ purato aggi jalati ayaṃ aggi tiṇakatṭhupādānam paṭicca jalatīti“. „Sace te

Vaccha purato so aggi nibbāyeyya jāneyyāsi tvaṃ: ayaṃ me purato aggi nibbuto“ ti. „Sace me bho Gotama purato so aggi nibbāyeyya jāneyyāhaṃ: ayaṃ me purato aggi nibbuto“ ti. „Sace pana taṃ Vaccha evaṃ puccheyya: yo te ayaṃ purato aggi nibbuto so aggi ito katamaṃ disaṃ gato, puratthimaṃ vā pacchimaṃ vā uttaraṃ vā dakkhiṇaṃ vā 5 ti, evaṃ puttḥo tvaṃ Vaccha kin ti vyākareyyāsīti“. „Na upeti bho Gotama, yaṃ hi so bho Gotama aggi tiṇakatṭhupādānaṃ paṭicca ajali, tassa ca pariyādānā aññassa ca anupahārā anāhāro nibbuto t'eva saṃkhaṃ gacchatīti“. „Evaṃ eva kho Vaccha yena rūpena Tathāgataṃ paññāpayamāno paññāpeyya taṃ rūpaṃ Tathāgatassa pahinaṃ 10 ucchinnamūlaṃ tālavatthukataṃ anabhāvakataṃ āyatim anuppāda-dhammaṃ, rūpasamkhāvimutto kho Vaccha Tathāgato gambhīro ap-pameyyo duppariyogāho seyyathā pi mahāsamuddo, upapajjātīti na upeti, na upapajjātīti na upeti, upapajjati ca na ca upapajjātīti na upeti, n' eva upapajjati na na upapajjātīti na upeti. Yāya vedanāya 15 Tathāgataṃ paññāpayamāno paññāpeyya sā vedanā Tathāgatassa pahinā... vedanāsamkhāvimutto kho Vaccha Tathāgato gambhīro... seyyathā pi mahāsamuddo, upapajjātīti na upeti... Yāya saññāya... Yehi saṃkhārehi... Yena viññāṇena... na upetīti“. Evaṃ vutte Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṃ etad avoca: „Seyyathā pi bho 20 Gotama gāmassa vā nigamassa vā avidūre mahā sālarukkho, tassa aniccatā sākāpalāsaṃ palujjeyya, tacapapaṭikā palujjeyyūṃ, pheggu palujjeyya, so aparena samayena apagatasākhāpalāso apagatatacapapaṭiko apagataphegguko suddho assa sāre paṭiṭṭhito, evaṃ ev' idaṃ bho Gotamassa pāvacaṇaṃ apagatasākhāpalāsaṃ... suddhaṃ 25 sāre paṭiṭṭhitaṃ. Abhikkantaṃ bho Gotama, abhikkantaṃ bho Gotama, seyyathā pi bho Gotama nikkujjitaṃ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṃ vā vivareyya, mūlhassa vā maggaṃ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṃ dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhintīti', evaṃ eva bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Es' āhaṃ bhavantaṃ 30 Gotamaṃ saraṇaṃ gacchāmi dhammaṃ ca bhikkhusaṃghaṃ ca, upāsakam maṃ bhavaṃ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṃ saraṇagatan“ ti. Aggi-Vacchagotta-suttantaṃ.

THE RIGHT VIEWS.

Sāvatthiyaṃ viharati. Atha kho āyasmā Kaccāyanagotto yena Bhagavā ten' upasāṃkami, upasāṃkamitvā Bhagavantaṃ abhivādetvā ekamantaṃ nisīdi. Ekamantaṃ nisinno kho āyasmā Kaccāyanagotto Bhagavantaṃ etad avoca: „Sammādiṭṭhi sammādiṭṭhīti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante sammādiṭṭhi hotīti“. „Dvayaṃ nissito kho 'yaṃ Kaccāyana loko yebhuyyena: atthitaṃ c' eva natthitaṃ ca. Lokasamudayaṃ kho Kaccāyana yathābhūtaṃ sammappaññāya passato yā loka natthitā sā na hoti, lokanirodhaṃ kho Kaccāyana yathābhūtaṃ sammappaññāya passato yā loka atthitā sā na hoti. Upāyupādānābhinivesanibandho kho 'yaṃ Kaccāyana loko yebhuyyena: taṃ c' āyaṃ 'upāyupādānaṃ cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayaṃ na upeti na upādiyati nādhīṭṭhāti 'attā me' ti, dukkhaṃ eva uppajjamānaṃ uppajjati, dukkhaṃ nirujjhamānaṃ nirujjhatīti' na kaṃkhati na vicikicchati, aparappaccayā ñānaṃ eva 'ssa ettha hoti, ettāvatā kho Kaccāyana sammādiṭṭhi hoti. 'Sabbam atthitī' kho Kaccāyana ayam eko anto, 'sabbam n' atthitī' yaṃ dutiyo anto, ete te Kaccāyana ubho ante anupagamma majjhena Tathāgato dhammaṃ deseti: avijjāpaccayā saṃkhārā, saṃkhārappaccayā viññānaṃ — pe — evam etassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti, avijjāya tv-eva asesavirāgaṇirodhā saṃkhāraṇirodho, saṃkhāraṇirodhā viññāṇanirodho — pe — evam etassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti“.

THERE IS NO EGO.

Atha kho Milindo rājā yen' āyasmā Nāgaseno ten' upasāṃkami, upasāṃkamitvā āyasmatā Nāgasenena saddhiṃ sammodi, sammodaniyaṃ kathaṃ sārāṇiyaṃ vītisāretvā ekamantaṃ nisīdi. Āyasmā pi kho Nāgaseno paṭisammodi, yen' eva rañño Milindassa cittaṃ ārādhesi. Atha kho Milindo rājā āyasantaṃ Nāgasenaṃ etad avoca: „kathaṃ bhadanto ñāyati, kinnāmo si bhante“ ti. „Nāgaseno ti kho ahaṃ mahārāja ñāyāmi, Nāgaseno ti maṃ mahārāja sabrahmacārī samudācaranti, api ca mātāpitara nāmaṃ karonti Nāgaseno ti vā Sūraseno ti

vā Vīraseno ti vā Sīhaseno ti vā, api ca kho mahārāja saṁkhā samaññā paññatti vohāro nāmamattaṁ yad idaṁ Nāgaseno ti. na h' ettha puggalo upalabbhatīti". Atha kho Milindo rājā evaṁ āha: „supantu me bhonto pañcasatā Yonakā asītisahassā ca bhikkhū, ayaṁ Nāgaseno evaṁ āha: 'na h' ettha puggalo upalabbhatīti', kallaṁ nu kho tad abhinan- 5 dituṁ" ti. Atha kho Milindo rājā āyasmantaṁ Nāgasenaṁ etad avoca: „sace bhante Nāgasena puggalo n' ūpalabbhati, ko carahi tumbhākaṁ cīvara-piṇḍapāta-senāsana-gilānapaccayabhesajja-parikkhāraṁ deti, ko taṁ paribhuñjati, ko sīlaṁ rakkhati, ko bhāvanaṁ anuyuñjati, ko magga-phala-nibbānāni sacchikaroti, ko paṇaṁ hanati, ko adinnaṁ 10 ādiyati, ko kāmesu micchā carati, ko musā bhaṇati, ko majjaṁ pivati, ko pañcānantariyakammaṁ karoti. Tasmā n' atthi kusalaṁ, n' atthi akusalaṁ, n' atthi kusalākusalaṇaṁ kammānaṁ kattā vā kāretā vā, n' atthi sukaṭadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko. Sace bhante Nāgasena yo tumhe māreti n' atthi tassāpi pāṇātipāto, tumbhākaṁ pi 15 bhante Nāgasena n' atthi ācariyo n' atthi upajjhāyo n' atthi upasam-padā. 'Nāgaseno ti maṁ mahārāja sabrahmacārī samudācarantīti' yaṁ vadesi, katamo ettha Nāgaseno, kin nu kho bhante kesā Nāgaseno" ti. „Na hi mahārājā" 'ti. „Lomā Nāgaseno" ti. „Na hi mahārājā" 'ti. „Nakhā... pe... dantā taco maṁsaṁ nahāru atthi atthi- 20 miñjā vakkamā hadayaṁ yakanā kilomakā pihakā papphāsaṁ antaṁ antaguṇaṁ udariyaṁ karisaṁ pittaṁ semhaṁ pubbo lohitaṁ sedo medo assu vasā kheḷo siṅghāṇikā lasikā muttaṁ matthake matthaluṇ- gaṁ Nāgaseno" ti. „Na hi mahārājā" 'ti. „Kin nu kho bhante rū- paṁ Nāgaseno" ti. „Na hi mahārājā" 'ti. „Vedanā... saññā... 25 saṁkhārā... viññāṇaṁ Nāgaseno" ti. „Na hi mahārājā" 'ti. „Kim pana bhante rūpa-vedanā-saññā-saṁkhārā-viññāṇaṁ Nāgaseno" ti. „Na hi mahārājā" 'ti. „Kim pana bhante aññatra rūpa-vedanā-saññā-saṁkhārā-viññāṇaṁ Nāgaseno" ti. „Na hi mahārājā" 'ti. „Tamaṁ bhante pucchanto pucchanto na passāmi Nāgasenaṁ, saddo yeva nu 30 kho bhante Nāgaseno, ko pan' ettha Nāgaseno, alikaṁ tvaṁ bhāsasi musāvādaṁ, n' atthi Nāgaseno" ti. Atha kho āyasmā Nāgaseno Milin- daṁ rājānaṁ etad avoca: „tvaṁ kho si mahārāja khattiyasukhumālo 35 accantasukhumālo, tassa te mahārāja majjhantikasamayaṁ tattāya bhū- miyā uṇhāya vālikāya kharā sakkhara-kāṭhala-vālikā madditvā pādena 35 gaocchantassa pādā rujanti, kāyo kilamati, cittaṁ upahaññati dukkhasa-

hagataṃ kāyaviññāṇaṃ uppajjati, kin nu tvaṃ pāden' āgato si udāhu
vāhanenā" 'ti. „Nāhaṃ bhante pāden' āgacchāmi rathenāhaṃ āgato
'smīti". „Sace tvaṃ mahārāja rathen' āgato si rathaṃ me ārocehi, kin nu
† kho mahārāja isā ratho" ti. „Na hi bhante" ti. „Akkho ratho" ti. „Na
5 hi bhante" ti. „Cakkāni . . . rathapañjaraṃ . . . rathadaṇḍako . . . yugaṃ
. . . rasmiyo . . . patodalaṭṭhi ratho" ti. „Na hi bhante" ti. „Kin nu kho
mahārāja isā-akkha-cakka-rathapañjara-rathadaṇḍa-yuga-rasmi-patodaṃ
ratho" ti. „Na hi bhante" ti. Kim pana mahārāja aññatra isā-
akkha-cakka-rathapañjara-rathadaṇḍa-yuga-rasmi-patodaṃ ratho" ti.
10 „Na hi bhante" ti. „Tam ahaṃ mahārāja pucchanto pucchanto na
passāmi rathaṃ, saddo yeva nu kho mahārāja ratho, ko paṇ' ettha
ratho, alikaṃ tvaṃ mahārāja bhāsasi musāvādaṃ, n' atthi ratho, tvaṃ
si mahārāja sakala-Jambudīpe aggarājā, kassa pana tvaṃ bhāyitvā
musā bhāsasi, suṇantu me bhonto pañcasatā Yonakā asītisahassā" ca
15 bhikkhū, ayaṃ Milindo rājā evaṃ āha: 'rathenāhaṃ āgato 'smīti'.
'sace tvaṃ mahārāja rathen' āgato si rathaṃ me ārocehīti' vutto sa-
māno rathaṃ na sampādeti, kallaṇ nu kho tad abhinanditun" ti.
Evaṃ vutte pañcasatā Yonakā āyasmato Nāgasenassa sādhu-kāraṃ
datvā Milindaṃ rājānaṃ etad avocaṃ: „idāni kho tvaṃ mahārāja
20 sakkonto bhāsassu" 'ti. Atha kho Milindo rājā āyasmantaṃ Nāga-
senam etad avoca: „nāhaṃ bhante Nāgasena musā bhaṇāmi, isaṇ ca
paṭicca akkhaṇ ca paṭicca cakkāni ca paṭicca rathapañjaraṇ ca paṭicca
rathadaṇḍakaṇ ca paṭicca ratho ti saṃkhā samaññā paññatti vohāro nā-
maṃ pavattatīti". „Sādhu kho tvaṃ mahārāja rathaṃ jānāsi, evaṃ eva
25 kho mahārāja mayham pi kese ca paṭicca lome paṭicca . . . pe . . . mat-
thaluṇgaṇ ca paṭicca rūpaṇ ca . . . viññāṇaṇ ca paṭicca Nāgaseno ti saṃ-
khā . . . nāmaṃ mattaṃ pavattati, paramatthato paṇ' ettha puggalo n'
ūpalabbhati. Bhāsitaṃ p' etaṃ mahārāja Vajirāya bhikkhuniyā Bhaga-
vato sammukhā:

30 Yathā hi aṅgasambhārā hoti saddo ratho iti,
evaṃ khandhesu santesu hoti satto ti sammutitīti".

„Acchariyaṃ bhante Nāgasena, abbhutaṃ bhante Nāgasena, atici-
trāni pañhapaṭibhānāni vissajjitāni, yadi Buddho tiṭṭheyya sādhu-kā-
raṃ dadeyya, sādhu sādhu Nāgasena, aticitrāni pañhapaṭibhānāni
35 vissajjitāni".

NO CONTINUOUS PERSONAL IDENTITY.

Rājā āha: „Bhante Nāgasena, yo uppajjati so eva so udāhu añño“ ti. Thero āha: „na ca so na ca añño“ ti. „Opammaṃ karo-hīti“. „Taṃ kiṃ maññasi mahārāja, yadā tvaṃ daharo taruṇo mando uttānaseyyako ahosi so yeva tvaṃ etarahi mahanto“ ti. „Na hi bhante, 5 añño so daharo taruṇo mando uttānaseyyako ahosi, añño ahaṃ etarahi mahanto“ ti. „Evaṃ sante kho mahārāja mātā ti pi na bhavissati, pitā ti pi na bhavissati, ācariyo ti pi na bhavissati, sippavā ti pi na bhavissati, silavā ti pi na bhavissati, paññavā ti pi na bhavissati, kin nu kho mahārāja aññā eva kalalassa mātā, aññā abbudassa mātā, 10 aññā pesiyā mātā, aññā ghanassa mātā, aññā khuddakassa mātā, aññā mahantassa mātā, añño sippaṃ sikkhati, añño sikkhito bhavati, añño pāpakammaṃ karoti, aññassa hatthapādā chijjantīti“. „Na hi bhante, tvaṃ pana bhante evaṃ vutte kiṃ vadeyyāsīti“. Thero āha: „ahaṃ 15 ñeva kho mahārāja daharo ahosiṃ taruṇo mando uttānaseyyako, ahaṃ 15 ñeva etarahi mahanto, imaṃ ñeva kāyaṃ nissāya sabbe te ekasaṃ-gahītā“ ti. „Opammaṃ karohīti“. „Yathā mahārāja kocid eva puriso padīpaṃ padipeyya, kiṃ so sabbarattīṃ dīpeyyā“ 'ti. „Āma bhante, sabbarattīṃ dīpeyyā“ 'ti. „Kin nu kho mahārāja yā purime yāme acci sā majjhime yāme accīti“. „Na hi bhante“ ti. „Yā majjhime 20 yāme acci sā pacchime yāme accīti“. „Na hi bhante“ ti. „Kin nu kho mahārāja añño so ahosi purime yāme padīpo, añño majjhime yāme padīpo, añño pacchime yāme padīpo“ ti. „Na hi bhante, taṃ yeva nissāya sabbarattīṃ padīpito“ ti. „Evaṃ eva kho mahārāja dhammasantati sandahati, añño uppajjati, añño nirujjhati, apubbaṃ 25 acarimaṃ viya sandahati, tena na ca so na ca añño pacchimaviññāsa-saṃgahaṃ gacchatīti“. „Bhiyyo opammaṃ karohīti“. „Yathā mahārāja khīraṃ duyhamānaṃ kālantarena dadhi parivatteyya, dadhito navaṇitaṃ, navaṇitato ghaṭaṃ parivatteyya, yo nu kho mahārāja evaṃ vadeyya: yaṃ yeva khīraṃ taṃ yeva dadhi, taṃ yeva navaṇitaṃ, taṃ 30 yeva ghaṭaṃ ti, sammā nu kho so mahārāja vadamāno vadeyyā“ 'ti. „Na hi bhante, taṃ yeva nissāya sambhūtaṃ“ ti. „Evaṃ eva kho mahārāja dhammasantati sandahati, añño uppajjati, añño nirujjhati, apubbaṃ acarimaṃ viya sandahati, tena na ca so na ca añño pacchima-viññāsa-saṃgahaṃ gacchatīti“. „Kallo si bhante Nāgasenā“ 'ti. 35

REBIRTH IS NOT TRANSMIGRATION.

Rājā āha: „Bhante Nāgasena, ko paṭisandahatīti“. Thero āha: „nāmarūpaṃ kho mahārāja paṭisandahatīti“. „Kiṃ imaṃ yeva nāmarūpaṃ paṭisandahatīti“. „Na kho mahārāja imaṃ yeva nāmarūpaṃ 5 paṭisandahati, iminā pana mahārāja nāmarūpena kammaṃ karoti sobhanaṃ vā pāpakaṃ vā, tena kammena aññaṃ nāmarūpaṃ paṭisandahatīti“. „Yadi bhante na imaṃ yeva nāmarūpaṃ paṭisandahati nanu so mutto bhavissati pāpakehi kammehitī“. Thero āha: „yadi na paṭisandaheyya mutto bhaveyya pāpakehi kammehi, yasmā ca kho mahārāja 10 paṭisandahati tasmā na mutto pāpakehi kammehitī“. „Opammaṃ karohīti“. „Yathā mahārāja kocid eva puriso aññatarassa purisassa ambaṃ avahareyya, tam enaṃ ambasāmiko gahetvā rañño dasseyya: ‘iminā deva purisena mayhaṃ ambā avahaṭā’ ti, so evaṃ vadeyya: ‘nāhaṃ deva imassa ambe avaharāmi, aññe te ambā ye iminā ropitā, 15 aññe te ambā ye mayā avahaṭā, nāhaṃ daṇḍappatto’ ti, kin nu kho so mahārāja puriso daṇḍappatto bhaveyyā“ ’ti. „Āma bhante, daṇḍappatto bhaveyyā“ ’ti. „Kena kāraṇenā“ ’ti. „Kiñcāpi so evaṃ vadeyya, purimaṃ bhante ambaṃ apaccakkhāya pacchimena ambena so puriso daṇḍappatto bhaveyyā“ ’ti. „Evam eva kho mahārāja iminā 20 nāmarūpena kammaṃ karoti sobhanaṃ vā pāpakaṃ vā, tena kammena aññaṃ nāmarūpaṃ paṭisandahati, tasmā na mutto pāpakehi kammehitī“. „Bhiyyo opammaṃ karohīti“. „Yathā mahārāja koci puriso aññatarassa purisassa sālim avahareyya — pe — ucchuṃ avahareyya — pe —, yathā mahārāja koci puriso hemantike kāle aggiṃ jaletvā 25 visīvetvā avijjhāpetvā pakkameyya, atha kho so aggi aññatarassa purisassa khettaṃ ḍaheyya, tam enaṃ khettsāmiko gahetvā rañño dasseyya: ‘iminā deva purisena mayhaṃ khettaṃ daḍḍhaṃ’ ti, so evaṃ vadeyya: ‘nāhaṃ deva imassa khettaṃ jhāpemi, añño so aggi yo mayā avijjhāpito, añño so aggi yen’ imassa khettaṃ daḍḍhaṃ, nāhaṃ daṇḍappatto’ 30 ti, kin nu kho so mahārāja puriso daṇḍappatto bhaveyyā“ ’ti. „Āma bhante, daṇḍappatto bhaveyyā“ ’ti. „Kena kāraṇenā“ ’ti. „Kiñcāpi so evaṃ vadeyya, purimaṃ bhante aggiṃ apaccakkhāya pacchimena agginā so puriso daṇḍappatto bhaveyyā“ ’ti. „Evam eva kho mahārāja iminā nāmarūpena kammaṃ karoti sobhanaṃ vā pāpakaṃ vā,

tena kammena aññaṃ nāmarūpaṃ paṭisandahati, tasmā na mutto pāpakehi kammeḥiṭi“. „Bhiyyo opammaṃ karohiṭi“. „Yathā mahārāja kocid eva puriso padīpaṃ ādāya mālaṃ abhirūhitvā bhuñjeyya, padīpo jhāyamāno tiṇaṃ jhāpeyya, tiṇaṃ jhāyamānaṃ gharaṃ jhāpeyya, gharaṃ jhāyamānaṃ gāmaṃ jhāpeyya, gāmajano taṃ purisaṃ gahetvā 5 evaṃ vadeyya: ‘kissa tvaṃ bho purisa gāmaṃ jhāpesiṭi’, so evaṃ vadeyya: ‘nāhaṃ bho gāmaṃ jhāpemi, añño so padīpaggi yassāhaṃ ālokena bhuñjīm, añño so aggi yena gāmo jhāpito’ ti, te vivadamānā tava santike āgaccheyyūṃ, kassa tvaṃ mahārāja atthaṃ dhāreyyāsīti“.

„Gāmajanassa bhante“ ti. „Kiṃkāraṇā“ ti. „Kiñcāpi so evaṃ va- 10 deyya, api ca tato eva so aggi nibbatto“ ti. „Evam eva kho mahārāja kiñcāpi aññaṃ māraṇantikaṃ nāmarūpaṃ aññaṃ paṭisandhismiṃ nāmarūpaṃ, api ca tato yeva taṃ nibbattaṃ, tasmā na mutto pāpakehi kammeḥiṭi“. „Bhiyyo opammaṃ karohiṭi“. „Yathā mahārāja kocid eva puriso dahariṃ dārikaṃ vāretvā suṅkaṃ datvā pakka- 15 meyya, sā aparena samayena mahatī assa vayappattā, tato añño puriso suṅkaṃ datvā vivāhaṃ kareyya, itaro āgantvā evaṃ vadeyya: ‘kissa pana me tvaṃ ambho purisa bhariyaṃ nesīti’, so evaṃ vadeyya: ‘nāhaṃ tava bhariyaṃ nemi, aññā sā dārikā daharī taruṇī yā tayā vāritā ca dinnasuṅkā ca, aññā ‘yaṃ dārikā mahatī vayappattā mayā 20 vāritā ca dinnasuṅkā cā’ ti, te vivadamānā tava santike āgaccheyyūṃ, kassa tvaṃ mahārāja atthaṃ dhāreyyāsīti“.

„Purimassa bhante“ ti. „Kiṃkāraṇā“ ti. „Kiñcāpi so evaṃ vadeyya, api ca tato yeva sā mahatī nibbattā“ ti. „Evam eva . . . kammeḥiṭi“. „Bhiyyo opammaṃ karohiṭi“. „Yathā mahārāja kocid eva puriso gopālakassa hatthato 25 khīraghaṭaṃ kiṇitvā tass’ eva hatthe nikkhipitvā pakkameyya: ‘sve gahetvā gamissāmiti’, taṃ aparajju dadhi sampajjeyya, so āgantvā evaṃ vadeyya: ‘dehi me khīraghaṭaṃ’ ti, so dadhiṃ dasseyya, itaro evaṃ vadeyya: ‘nāhaṃ tava hatthato dadhiṃ kiṇāmi, dehi me khīraghaṭaṃ’ ti, so evaṃ vadeyya: ‘ajānato te khīraṃ dadhi bhūtaṃ’ ti, te 30 vivadamānā . . . dhāreyyāsīti“.

„Gopālakassa bhante“ ti. „Kiṃkāraṇā“ ti. „Kiñcāpi . . . taṃ nibbattaṃ“ ti. „Evam eva . . . kammeḥiṭi“. „Kallo si bhante Nāgasenā“ ’ti.

THE DISAPPEARANCE OF LEARNING.

Pariyatti-antaradhānaṃ nāma. Tepiṭake Buddhavacane sātṭha-kathā pāli yāva tiṭṭhati tāva pariyatti-antaradhānaṃ nāma na bhavissati. Gacchante gacchante kāle akulino rājāno adhammikā bhavissanti, 5 amaccādayo adhammikā bhavissanti, tato raṭṭhajanapadavāsino ca adhammikā bhavissanti. Etesaṃ adhammikatāya devo sammā na vassati, tato sassāni na sammā sampajjissanti. Tesu asampajjantesu paccayadāyakā bhikkhusaṃghassa paccaye dātuṃ na sakkhissanti bhikkhū paccaye alabhantā antevāsikānaṃ saṃgahaṃ na karissanti. 10 Gacchante gacchante kāle pariyatti parihāyissati. Tasmiṃ parihīne paṭhamam eva Mahāpakaraṇaṃ parihāyissati, tasmīṃ parihīne Yama-kāṃ Kathāvatthu Puggalapaññatti Dhātukathā Vibhaṅgo Dhammasaṅgaṇi pi. Abhidhamma-piṭake parihīne Suttanta-piṭakaṃ parihāyissati. Suttante parihīne paṭhamam Aṅguttara-nikāyo parihāyissati, Aṅguttara- 15 nikāye parihīne Saṃyutta-nikāyo Majjhima-nikāyo Dīgha-nikāyo Khudda-nikāyo parihāyissati, Vinaya-piṭakena saddhiṃ Jātakam eva dhārayissanti. Vinaya-piṭakaṃ pana lajjino va dhārayissanti, gacchante gacchante kāle Jātakam pi dhārayitūṃ asakkontā paṭhamam Vessantara-jātakam parihāyissati, Vessantara-jātake parihīne — pa — 20 Apaṇṇaka-jātakam parihāyissati. Jātake parihīne Vinaya-piṭakam eva dhārayissanti, gacchante gacchante kāle Vinaya-piṭakaṃ parihāyissati. Yāva manussesu catuppādikā gāthā pavattissati tāva pariyatti-antara-dhānaṃ na bhavissati. Yadā pasanno rājā hatthikkhandhe suvaṇṇa-
camgoṭake saḥassathavikaṃ ṭhapāpetvā 'Buddhehi kathitaṃ gāthaṃ yo 25 jānāti so imaṃ saḥassakahāpaṇaṃ hatthināgena saddhiṃ gaṇhatū' 'ti nagare yāva dutiyam pi tatiyam pi bheriṃ carāpetvā catuppādika-gāthajānanakam alabhitvā saḥassathavikaṃ puna rājakulam pavesessati tadā pariyatti-antaradhānaṃ nāma bhavissati.

PADHĀNA-SŪTTA.

Sutta-nipāta

- Tam maṃ padhānapahitattaṃ nadiṃ Nerañjaram pati
viparakkamma jhāyantaṃ yogakkhemassa pattiya 1.
- Namuci karuṇaṃ vācaṃ bhāsamāno upāgami:
„kiso tvam asi dubbaṇṇo, santike maraṇaṃ tava, 2. 5
- Sahassabhāgo maraṇassa, ekaṃso tava jīvitam,
jīva bho, jīvitam seyyo, jīvaṃ puñṇāni kāhasi. 3.
- Carato ca te brahmacariyaṃ aggihuttaṃ ca jūhato
pahūtaṃ cīyate puñṇam, kiṃ padhānena kāhasi. 4.
- Duggo maggo padhānāya dukkaro durabbhisambhavo“, 10
- imā gāthā bhaṇaṃ Māro atṭhā Buddhassa santike. 5.
- Taṃ tathāvādinam Māraṃ Bhagavā etad abravi:
„pamattabandhu pāpima yen' atthena idhāgato. 6.
- Aṇumattena pi puñṇena attho mayhaṃ na vijjati,
yesaṃ ca attho puñṇānaṃ te Māro vattum arahati. 7. 15
- Atthi saddhā tato viriyaṃ pañṇā ca mama vijjati,
evaṃ maṃ pahitattam pi kiṃ jīvaṃ anupucchasi. 8.
- Nadīnam api sotāni ayaṃ vāto visosaye,
kiṃ ca me pahitattassa lohitaṃ n' ūpasussaye. 9.
- Lohite sussamānamhi pittaṃ sembaṃ ca sussati, 20
- maṃsesu khīyamānesu bhiyyo cittaṃ pasīdati,
bhiyyo sati ca pañṇā ca samādhi mama tiṭṭhati. 10.
- Tassa mēvaṃ viharato pattass' uttamavedanaṃ
kāme nāpekkhate cittaṃ, passa sattassa suddhataṃ. 11.
- Kāmā te paṭhamā senā, dutiyā arati vuccati, 25
- tatiyā khuppipāsā te, catutthī taṇhā pavuccati. 12.
- Pañcamī thīnamiddhan te, chaṭṭhā bhīrū pavuccati,
sattamī vicikicchā te, makkho thambho te atṭhamo. 13.
- Lābho siloko sakkāro micchāladdho ca yo yaso
yo c' attānaṃ samukkaṃse pare ca avajānati 14. 30
- Esā Namuci te senā Kaṇhassābhīppahārāṇī,
na naṃ asūro jināti, jetvā ca labhate sukhaṃ. 15.
- Esa muñjam parihare, dhi-r-atthu idha jīvitam,
saṅgāme me mataṃ seyyo yaṃ ce jīve parājito. 16.

- Pagālḥā ettha na dissanti eke samaṇabrāhmaṇā,
 tañ ca maggaṃ na jānanti yena gacchanti subbatā. 17.
 Samantā dhajiniṃ disvā yuttaṃ Māraṃ savāhanam
 yuddhāya paccuggacchāmi mā maṃ ṭhānā acāvayi. 18.
 5 Yaṃ te taṃ na-ppasahati senaṃ loko sadevako
 taṃ te paññāya bhañjāmi āmaṃ pattaṃ va amhanā. 19.
 Vasiṃ karitvā saṃkappaṃ satiṃ ca suppatiṭṭhitaṃ
 ratṭhā ratṭham vicarissam sāvake vinayaṃ puthu. 20.
 Te appamattā pahitattā mama sāsana-kārakā
 10 akāmassa te gamissanti yattha gantvā na socare“. 21.
 „Satta vassāni Bhagavantam anubandhiṃ padā padam,
 otāram nādhigacchissam Sambuddhassa satimato. 22.
 Medavaṇṇam va pāsāṇam vāyaso anupariyagā:
 ‘ap’ ettha mudum vindema, api assādanā siyā“. 23.
 15 Aladdhā tattha assādam vāyas’ etto apakkami,
 kāko va selam āsajja nibbijjāpema Gotamaṃ“. 24.
 Tassa sokaparetassa viṇā kacchā abhassatha,
 tato so dummano yakkho tatth’ ev’ antaradhāyathā ‘ti. 25.

DHANIYA-SUTTA.

Sn.

- 20 (Dhaniyo gopo:)
 „Pakkodano duddhakhīro ‘ham asmi | anutīre Mahiyā samānavāso,
 channā kuṭi, āhito gini, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 1.
 (Bhagavā:)
 „Akkodhano vigatakhilo ‘ham asmi | anutīre Mahiy’ ekarattivāso,
 25 vivaṭā kuṭi, nibbuto gini, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 2.
 (Dhaniyo gopo:)
 „Andhakamakasā na vijjare, | kacche rūḷhatīṇe caranti gāvo,
 vuṭṭhim pi saheyyum āgataṃ, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 3.
 (Bhagavā:)
 30 „Baddhā hi bhisī susamkhatā, | tiṇṇo pāragato vineyya ogham,
 attho bhisiyā na vijjati, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 4.
 (Dhaniyo gopo:)
 „Gopī mama assavā alolā | dīgharattam samvāsiyā manāpā,
 tassā na suṇāmi kiñci pāpaṃ, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 5.

(Bhagavā:)

„Cittam mama assavam vimuttam | digharattam paribhāvitam sudantam.
pāpam pana me na vijjati, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 6.

(Dhaniyo gopo:)

„Attavetanabhato 'ham asmi, | puttā ca me samāniyā arogā, 5
tesam na suṇāmi kiñci pāpam, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 7.

(Bhagavā:)

„Nāham bhatako 'smi kassaci, | nibbittḥena carāmi sabbaloke,
attho bhatiyā na vijjati, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 8.

(Dhaniyo gopo:)

10

„Atthi vasā, atthi dhenupā, | godharaniyo paveniyo pi atthi,
usabho pi gavampatī ca atthi, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 9.

(Bhagavā:)

„N' atthi vasā, n' atthi dhenupā, | godharaniyo paveniyo pi n' atthi,
usabho pi gavampatīdha n' atthi, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 10. 15

(Dhaniyo gopo:)

„Khilā nikhātā asampavedhī, | dāmā muñjamayā navā susaṇṭhānā,
na hi sakkhinti dhenupāpi chettum, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 11.

(Bhagavā:)

„Usabho-r-iva chetva bandhanāni | nāgo pūtilatam va dālayitvā
nāham puna upessam gabbhaseyyam, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 12. 20

Ninnañ ca thalañ ca pūrayanto | mahāmegho pāvassi tāvad eva,
sutvā devassa vassato | imam attham Dhaniyo abhāsatha: 13.

„Lābhā vata no anappakā | ye mayam Bhagavantam addasāma.
saraṇam tam upema cakkhuma, | satthā no hohi tuvam mahāmuni. 14.

Gopī ca ahañ ca assavā, | brahmacariyam Sugate carāmase, 25
jātimaraṇassa pāragā | dukkhass' antakarā bhavāmase“. 15.

(Māro pāpimā:)

„Nandati puttehi puttimā, | gomiko gohi tath' eva nandati,
upadhī hi narassa nandanā, | na hi so nandati yo nirūpadhī“. 16.

(Bhagavā:)

30

„Socati puttehi puttimā, | gomiko gohi tath' eva socati,
upadhī hi narassa socanā, | na hi so socati yo nirūpadhī“. 17.

SELECTIONS FROM THE DHAMMAPADA.

- Yathāpi bhamaro pupphaṃ vaṇṇagandhaṃ aheṭṭhayaṃ
 paleti rasam ādāya evaṃ gāme muni care. (49).
- Na tena bhikkhu bhavati yāvata bhikkhate pare
 5 vissaṃ dhammaṃ samādāya bhikkhu hoti na tāvatā. (266).
- Yo 'dha puññaṃ ca pāpaṃ ca bāhetvā brahmacariyavā
 saṃkhāya loke carati sa ve bhikkhū 'ti vuccati. (267).
- Na jaṭāhi na gottena na jaccā hoti brāhmaṇo,
 yamhi saccaṃ ca dhammo ca so sucī so ca brāhmaṇo. (393).
- 10 Kin te jaṭāhi dummedha, kin te ajinasāṭiyā,
 abbhantaran te gahanam, bāhiraṃ parimajjasi. (394).
- Pamsukūladharaṃ jantuṃ kisaṃ dhamanisanthataṃ
 ekaṃ vanasmiṃ jhāyantaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ. (395).
- Ekaṃ dhammaṃ atītassa musāvādisa jantuno
 15 vitinṇaparalokassa n' atthi pāpaṃ akāriyaṃ. (176).
- Sudassaṃ vajjam aññesaṃ attano panaduddasaṃ,
 paresaṃ hi so vajjāni opunāti yathā bhusaṃ,
 attano pana chādeti kaṇiṃ va kitavāsatho. (252).
- Ayasā va malaṃ samuṭṭhitaṃ | taduṭṭhāya tam eva khādati
 20 evaṃ atidhonacāriṇaṃ | sakakammāni nayanti duggatiṃ. (240).
- Na hi pāpaṃ kataṃ kammaṃ sajju khīraṃ va muccati,
 dāhantaṃ bālaṃ anveta bhasmāchanno va pāvako. (71).
- Na hi verena verāni sammant' idha kudācanaṃ,
 averena ca sammanti, esa dhammo sanantano. (5).
- 25 Mā piyehi samāgañchi appiyehi kudācanaṃ,
 piyān' adassanaṃ dukkhaṃ appiyānaṃ ca dassanaṃ. (210).
- Udakaṃ hi nayanti nettikā, | usukārā namayanti tejanaṃ.
 dāruṃ namayanti tacchakā, | attānaṃ damayanti paṇḍitā. (80).
- Selo yathā ekaghano vātena na samīrati
 evaṃ nindāpasamsāsu na samīñjanti paṇḍitā. (81).
- 30 Yathā agāraṃ succhannaṃ vuṭṭhi na samativijjhati
 evaṃ subhāvitaṃ cittaṃ rāgo na samativijjhati. (14).
- Yo ve uppatitaṃ kodhaṃ rathaṃ bhantaṃ va dhāraye
 tam ahaṃ sārathim brūmi, rasmiggāho 'taro jano. (222).

- Seyyo ayoguḷo bhutto tatto aggisikhūpamo
yañ ce bhuñjeyya dussilo raṭṭhapīḍaṃ asaññato. (308).
- Yo sahaṣsaṃ sahaṣsena saṅgāme mānuse jine
ekaṃ ca jeyya-m-attānaṃ sa ve saṅgāmajuttamo. (103).
- Aciraṃ vat' ayaṃ kāyo paṭhaviṃ adhisessati 5
chuddho apetaviññāṇo niratthaṃ va kaliṅgaram. (41).
- Parijīṇṇaṃ idaṃ rūpaṃ rogaṇiḍḍaṃ pabhaṅguṇaṃ,
bhijjati pūṭisandeho, maraṇantaṃ hi jīvitaṃ. (148).
- Dighā jāgarato ratti, dighaṃ santassa yojanaṃ,
digho bālānaṃ saṃsāro saddhammaṃ avijānataṃ. (60). 10
- 'Sabbe saṃkhārā aniccā' ti yadā paññāya passati
atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visuddhiyā. (277).
- 'Sabbe saṃkhārā dukkhā' ti yadā paññāya passati
atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visuddhiyā. (278).
- 'Sabbe dhammā anattā' ti yadā paññāya passati 15
atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visuddhiyā. (279).
- Yo ca Buddhaṃ ca Dhammaṃ ca Saṃghaṃ ca saraṇaṃ gato
cattāri ariyasaccāni sammappaññāya passati: (190).
- Dukkhā dukkhasamuppādaṃ dukkhasa ca atikkamaṃ
ariyaṃ c' aṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ dukkhūpasamagāminaṃ. (191). 20
- Etaṃ kho saraṇaṃ khemaṃ etaṃ saraṇaṃ uttamaṃ,
etaṃ saraṇaṃ āgamma sabbadukkhā pamuccati. (192).
- Divā tapati ādicco, rattiṃ ābhāti candimā,
sannaddho khattiyo tapati, jhāyī tapati brāhmaṇo,
atha sabbam ahorattiṃ Buddho tapati tejasā. (387). 25
- Idha nandati pecca nandati | katapuñño, ubhayattha nandati,
'puññaṃ me katan' ti nandati, | bhiyyo nandati suggaṭṭiṃ gato. (18).

THE GĀTHĀS OF MĀLUNKYĀPUTTA.

Therag.

- Manujassa pamattacārino | taṇhā vadḍhati mālūvā viya,
so palavatī hurāhuraṃ | phalam icchaṃ va vanasmi vānaro. 1. 30
- Yaṃ esā sahatī janmi taṇhā loke visattikā
sokā tassa pavaddhanti abhivaddhaṃ va bīraṇaṃ. 2.

Yo c' etaṃ sahaṭi jammiṃ taṇhaṃ loke duraccayaṃ
sokā tamhā papatanti udabindu va pokkharā. 3.

Taṃ vo vadāmi bhaddaṃ vo yāvant' ettha samāgatā:
taṇhāya mūlaṃ khaṇatha usīrattho va bīraṇaṃ,

5 mā vo naḷaṃ va soto va Māro bhañji punappunaṃ. 4.

Karotha Buddhavacanaṃ, khaṇo ve mā upaccagā,
khaṇātītā hi socanti nirayamhi samappitā. 5.

Pamādo rajo sabbadā, pamādānupatito rajo,
appamādena vijjāya abbahe sallam attano ti. 6.

10

THE GĀTHĀ'S OF MAHĀPAJĀPATĪ GOTAMĪ.

Therig.

Buddhavīra namo ty-atthu sabbasattānaṃ uttama
yo maṃ dukkhā pamocesi aññaṃ ca bahukaṃ janāṃ. 1.

Sabbadukkhāṃ pariññātāṃ, hetutaṇhā visositā,
ariyaṭṭhaṅgiko maggo nirodho phusito mayā. 2.

15

Mātā putto pitā bhātā ayyikā ca pure ahuṃ,
yathābhuccaṃ ajānantī saṃsārī 'haṃ anibbisāṃ. 3.

Diṭṭho hi me so Bhagavā, antimo 'yaṃ samussayo,
vikkhīṇo jātisaṃsāro, n' atthi dāni punabbhavo. 4.

20

Āraddhaviriye pahitatte niccaṃ dalhaparakkame
samagge sāvake passa, esā Buddhāna vandanā. 5.

Bahūnaṃ vata atthāya Māyā janayi Gotamaṃ,
vyādhimaraṇatunnānaṃ dukkhakkhandhaṃ vyapānudi. 6.

KAPIRĀJA-CARIYĀ.

Yadā ahaṃ kapi āsīṃ nadikūle darisaye

25

pīḷito suṃsumārena gamanaṃ na labhāmi 'haṃ. 1.

Yamh' okāse ahaṃ ṭhatvā orapāraṃ patāṃ' ahaṃ
tatth' acchi Satthu-vadhako kumbhilo ruddadassano. 2.

So maṃ asaṃsi: „ehīti“, ahaṃ „emīti“ taṃ vadi,
tassa matthakam akkamma parakūle patitṭhahim. 3.

30

Na tassa alikaṃ bhaṇitaṃ yathāvācaṃ akās' ahaṃ,
saccena me samo n' atthi, esā me saccapāramīti. 4.

THE COUNCIL OF MAHĀKASSAPA.

- Satt' eva satasahassāni bhikkhusaṃghā samāgatā
 arahā khīṇāsavā suddhā sabbe guṇaggatāni gatā. 1.
- Te sabbe vicinitvāna uccinitvā varaṃ varaṃ
 pañcasatānaṃ therānaṃ akaṃsu saṃghasammataṃ. 2. 5
- Dhutavādānaṃ aggo so Kassapo Jinasāsane,
 bahussutānaṃ Ānando, vinaye Upālipaṇḍito, 3.
- Dibbacakkhumi Anuruddho, Vaṅḍiso paṭibhānavā,
 [Puṇṇo ca dhammakathikānaṃ, vicitrakathī Kumārakassapo], 4.
- Vibhajjanamhi Kaccāno, Koṭṭhito paṭisambhidā, 10
- aññe p' atthi mahātherā agganikkhattakā bahū. 5.
- Tehi c' aññehi therehi katakiccehi sādhuhi
 pañcasatehi therehi dhammavinayasaṃgaho
 therehi katasamgaho theravādo ti vuccati. 6.
- Upāliṃ vinayaṃ pucchitvā dhammam Ānandasavhayaṃ 15
- akaṃsu dhammasamgahaṃ vinayaṃ cāpi bhikkhavo. 7.
- Mahākassapathero ca Anuruddho mahāgaṇī
 Upālithero satimā Ānando ca bahussuto 8.
- Aññe bahu-abhiññātā sāvakā Satthuvaṇṇitā
 pattapaṭisambhidā dhirā chaḷabhiññā mahiddhikā 20
- samādhijhānam anuciṇṇā saddhamme pāramigatā 9.
- Sabbe pañcasatā therā navaṅgaṃ Jinasāsanaṃ
 uggahetvāna dhāresuṃ Buddhasetṭhassa santike. 10.
- Bhagavato sammukhā sutvā paṭiggahetvā ca sammukhā
 dhammaṃ ca vinayaṃ cāpi kevalaṃ Buddhadesitaṃ 11. 25
- Dhammadharā vinayadharā sabbe pi āgatāgamā
 asaṃhiraṃ asaṃkuppā Satthukappā sadā garū 12.
- [Aggasantike gahetvā — aggadhammā tathāgatā —]
 agganikkhattakā therā aggaṃ akaṃsu saṃgahaṃ,
 sabbo pi so theravādo aggavādo ti vuccati. 13. 30
- Sattapaṇṇa-guhe ramme therā pañcasatā gaṇī
 nisinnā pavibhajjimsu navaṅgaṃ Satthusāsanaṃ. 14.
- [Suttaṃ geyyaṃ veyyākaraṇaṃ gāthudānitivuttākam
 jātakabbhutavedallaṃ navaṅgaṃ Satthusāsanaṃ]. 15.

- Pavibhajja imaṃ therā saddhammaṃ avināsaṇaṃ
 vaggapaññāsakaṃ nāma saṃyuttaṃ ca nipātakaṃ
 āgamapiṭakaṃ nāma akaṃsu suttasammataṃ. 16.
 Yāva tiṭṭhanti saddhammā saṃgahaṃ na vinassati
 5 tāvatā sāsana' addhānaṃ ciraṃ tiṭṭhati Satthuno. 17.
 [Katvā dhammaṃ ca vinayaṃ saṃgahaṃ sāsanaṃrahama
 saṃkampi acalā bhūmi dāḥā appaṭivattiyā]. 18.
 Yo koci samaṇo cāpi brāhmaṇo ca bahussuto
 parappavādakusalo vālavedhī samāgato
 10 na sakkā paṭivattetuṃ, Sineru va suppatiṭṭhito. 19.
 Devo Māro vā Brahmā ca ye keci paṭhavittiṭṭhita
 na passanti aṇumattaṃ kiñci dubbhāsitaṃ padaṃ. 20.
 Evaṃ sabbaṅgasampannaṃ dhammavinayasamgahaṃ
 suvibhattaṃ supaṭicchannaṃ Satthu sabbaññutāya ca. 21.
 15 Mahākassapapāṃmokkhā therā pañcasatā ca te
 ñatvā janassa sandehaṃ akaṃsu dhammasamgahaṃ. 22.

THE CONQUEST OF CEYLON.

- Sabbalokahitaṃ katvā patvā santiṃ khaṇaṃ paraṃ
 parinibbāna-maṇcamhi nipanno lokanāyako 1.
 20 Devatāsannipātamaṃ mahantaṃ mahāmuni
 Sakkaṃ tatra samīpaṭṭhaṃ avoca vadaṇaṃ varaṃ: 2.
 „Vijayo Lālavisaṇo Sihabāhunaṇḍaṇḍo
 eko Laṅkaṃ anupatto sattāmaccaṇḍaṇḍo, 3.
 Paṭiṭṭhissati devinda Laṅkāyaṃ mama sāsanaṃ,
 25 tasmā saparivāraṇaṃ taṃ rakkaṇḍaṇḍo Laṅkaṃ ca sādhuṇḍaṇḍo“. 4.
 Tathāgataṇḍaṇḍo devinda vaco sutvā visāṇḍaṇḍo
 devassa' Uppalavaṇḍaṇḍo Laṅkāraṇḍaṇḍo samappayaṇḍaṇḍo. 5.
 Sakkena vuttamatto so Laṅkaṃ āgamma saṇḍaṇḍo
 paribbāṇaṇḍaṇḍo rakkhaṇḍaṇḍo upāvisi. 6.
 30 Vijayappaṇḍaṇḍo sabbe taṃ upecca apucchisaṇḍaṇḍo:
 „ayaṇḍaṇḍo ko nu dīpo“ ti, „Laṅkāḍīpo“ ti abruvi, 7.
 „Na santi maṇḍaṇḍo ettha, na ca hessaṇḍaṇḍo vo bhayaṇḍaṇḍo“
 iti vatvā kuṇḍikaṇḍaṇḍo te jalena nisiṇḍaṇḍo 8.

- Suttañ ca tesam hatthesu laggetvā nabhasāgamā,
dassesī soṇirūpena paricārika-yakkhinī. 9.
- Eko taṃ vāriyanto pi rājaputtēna anvagā
„gāmamhi vijjamānamhi bhavanti sunakhā“ iti. 10.
- Tassā ca sāmīnī tattha Kuveṇī nāma yakkhinī 5
nisīdi rukkhamaḷamhi kantantī tāpasī viya. 11.
- Disvāna so pokkharaniṃ nisinnam taṃ ca tāpasim
tattha nahātvā pivitvā c' ādāya ca muḷālayo 12.
- Vāriṃ ca pokkhare heva sā vuṭṭhāsī tam abruvi:
„bhakkho si mama, tiṭṭhā“ 'ti, āhābaddho va so naro. 13. 10
- Parittasuttatejēna bhakkhetum sā na sakkuṇi
yāciyanto pi taṃ suttaṃ nādā yakkhiniyā naro. 14.
- Taṃ gahetvā suruṅgāyaṃ rudantaṃ yakkhinī khipi,
evaṃ ekekaṣo tattha khipi sattasatāni pi. 15.
- Anāyantesu sabbesu Vijayo bhayaśāṅkito 15
naddhapañcāyudho gantvā disvā pokkharaniṃ subham 16.
- Apassi-m-uttinṇapadaṃ hasantiṃ c' eva tāpasim,
„imāya khalu bhaccā me gahitā nū“ 'ti cintiya: 17.
- „Kiṃ na passasi bhacce me bhoti tvaṃ“ iti āha taṃ,
„kiṃ rājaputta bhaccehi, piva nahāyā“ 'ty-āha sā. 18. 20
- „Yakkhinī tāva jānāti mama jātin“ ti nicchito
sīghaṃ sanāmaṃ sāvetvā dhanuṃ sandhāy' upāgato. 19.
- Yakkhiṃ ādāya gīvāya nārāca-valayena so
vāmahatthena kesesu gahetvā dakkhinena tu 20.
- Ukkhipitvā asim āha: „bhacce me dehi dāsi, taṃ 25
māremīti“, bhayaṭṭhā sā jivitaṃ yāci yakkhinī: 21.
- „Jivitaṃ idehi me sāmī, rājjaṃ dassāmi te ahaṃ,
karissāmi' itthikiccaṃ ca aññaṃ kiṃca yathicchitaṃ“. 22.
- Adūbhatthāya sapathaṃ so taṃ yakkhiṃ akārayi,
„ānehi bhacce sīghaṃ“ ti vuttamattā va sā nayi. 23. 30
- „Ime chātā“ ti vuttā sā taṇḍulādi viniddisi
bhakkhitānaṃ vāṇijānaṃ nāvattānaṃ viddhaṃ bahuṃ. 24.
- Bhaccā te sādhayitvāna bhattāni vyañjanāni ca
rājaputtaṃ bhojayitvā sabbe cāpi abhuñjisum. 25.
- Dāpitaṃ Vijayen' aggaṃ yakkhi bhuñjiya piṇitā, 35
soḷasavassikaṃ rūpaṃ māpayitvā manoharaṃ 26.

- Rājaputtam upāgañchi sabbābharanabhūsitā,
māpesi rukkhāmūlasmiṃ sayanañ ca mahāraham 27.
Sāṇiyā suparikkhittam vitānasamalamkataṃ,
tam disvā rājatanayo pekkham attham anāgataṃ 28.
- 5 Katvāna tāya samvāsam nipajji sayane sukham,
sāṇim parikkhipitvāna sabbe bhaccā nipajjisum. 29.
Rattim turiyasaddaṃ ca sutvā gītaravaṇ ca so
apucchi sahasemānam „kimsaddo“ iti yakkhinim. 30.
„Rajjaṇ ca sāmīno deyyam sabbe yakkhe ca ghātiya,
10 manussāvāsakāraṇā yakkhā maṃ ghātessanti hi“ 31.
Iti cintiya yakkhī sā abruvi rājanandanam:
„Sirisavatthu nāmena sāmī yakkhapuram idaṃ, 32.
Tattha jeṭṭhassa yakkhassa Laṅkānagaravāsini
kumārikā idh' ānitā, tassā mātā ca āgatā, 33.
- 15 Āvāhamāṅgale tattha idhāpi ussavo mahā
vattate, tattha saddo 'yam, mahā h' esa samāgamo, 34.
Ajj' eva yakkhe ghātehi, na hi sakkā itoparam“,
so āhā: „dissamāne te ghātessāmi katham aham“. 35.
„Tattha saddam karissāmi, tena saddena ghātaya,
20 āvudham m' ānubhāvena tesam kāye patissati“. 36.
Tassā sutvā tathā katvā sabbayakkhe aghātayi,
sayam pi laddhavijayo yakkharāja-pasādhanam 37.
Pasādhanehi sesehi tam tam bhaccam pasādhayi,
katipāham vasitv' ettha Tambapaṇṇim upāgami. 38.
- 25 Māpayitvā Tambapaṇṇinagaram Vijayo tahiṃ
vasi yakkhiniyā saddhim amaccaparivārito. 39.
Nāvāya bhūmim otinṇā Vijayappamukhā tadā
kilantā pāṇinā bhūmim ālambiya nisīdisum, 40.
Tambabbhūmirajophuṭṭho tambapaṇṇi yato ahu
30 so deso c' eva dīpo ca Tambapaṇṇi tato ahu, 41.
Sīhabāhu narindo so siham ādiṇṇavā iti
Sīhalo, tena sambandhā ete sabbe pi Sīhalā. 42.

- Bodhimāṇḍasamīpamhi jāto brāhmaṇamāṇavo
vijjāsippakalāvedī tīsu vedesu pārāgo 1.
- Sammāviññātasamāyo sabbavāḍavisārado
vāḍatthi sabbadīpamhi āhiṇḍanto pavāḍino 2. 5
- Vihāram ekaṃ āgama rattiṃ Pātañjali-mataṃ
parivatteti sampuṇṇapadaṃ supariṇḍalaṃ. 3.
- Tatth' eko Revato nāma mahāthero vijāniya
„mahāpaṇṇo ayaṃ satto dametuṃ vaṭṭatitī“ so 4.
- „Ko nu gadrabharāvena viravanto“ ti abruvi, 10
„gadrabhānaṃ rave atthaṃ kiṃ jānāsīti“ āha taṃ. 5.
- „Ahaṃ jāne“ ti vutto so otāresi sakam mataṃ,
vuttaṃ vuttaṃ viyākāsi, virodham pi ca dassayi, 6.
- „Tena hi tvaṃ sakam vādam otārehi“ ca codito
pāliṃ āhābhidhammassa, atthaṃ assa na so 'dhigā. 7. 15
- Āha: „kass' eso manto“ ti, „Buddhamanto“ ti so 'bruvi,
„dehi me tan“ ti vutte hi „gaṇha pabbajja taṃ“ iti. 8.
- Mantatthi pabbajitvā so uggaṇhi Piṭakattayaṃ,
„ekāyano ayaṃ maggo“ iti pacchā taṃ aggahi. 9.
- Buddhassa viya gambhīraghosattā naṃ viyākaruṃ 20
'Buddhaghoso' ti, so sobhi Buddho viya mahītale. 10.
- Tattha Ñāṇodayaṃ nāma katvā pakaraṇaṃ tadā
Dhammasaṅgaṇiyākāsi kaṇḍaṃ so Atthasāliniṃ. 11.
- Parittatṭhakathaṃ c' eva kātuṃ ārabhi buddhimā,
taṃ disvā Revato therō idaṃ vacanaṃ abruvi: 12. 25
- „Pālimattam idhānītaṃ, n' atthi Atṭhakathā idha,
tathācariyavādā ca bhinnarūpā na vijjare, 13.
- Sihalatṭhakathā suddhā Mahindena matimatā
saṅgītittayaṃ ārūhaṃ Sammāsambuddhadesitaṃ 14.
- Sāriputtādiḍiṭaṃ ca kathāmaggaṃ saṃekkhiya 30
katā Sihalabhāsāya Sihalesu pavattati. 15.
- Taṃ tattha gantvā sutvā tvaṃ Māgadhānaṃ niruttiyā
parivattehi, sā hoti sabbalokahitāvahā“. 16.

- Evaṃ vutto pasanno so nikkhamitvā tato imaṃ
 dīpaṃ āgā imass' eva rañño kāle mahāmati. 17.
 Mahāvihāraṃ sampatto vihāraṃ sabbasādhunaṃ
 Mahāpadhānagharaṃ gantvā Saṃghapālassa santikā 18.
 5 Sihalatṭhakathaṃ sutvā theravādaṃ ca „sabbaso
 Dhammassāmiṣṣa eso va adhippāyo“ ti nicchiya 19.
 Tattha saṃghaṃ samānetvā „kātum atṭhakathaṃ mama
 potthake detha sabbe“ ti āha. Vimaṃsitum sa taṃ 20.
 Saṃgho gāthādvayaṃ tassa dāsi: „sāmatthiyaṃ tava
 10 ettha dassehi, taṃ disvā sabbe demā 'ti potthake“. 21.
 Piṭakattayaṃ etth' eva saddhim Atṭhakathāya so
 Visuddhimaggaṃ nāmākā saṃgahetvā samāsato. 22.
 Tato saṃghaṃ samūhetvā Sambuddhamatakovidāṃ
 Mahābodhisamīpamhi so taṃ vācetuṃ ārabhi. 23.
 15 Devatā tassa nepuññaṃ pakāsetum mahājane
 chādesum potthakaṃ, so pi dvattikkhattum pi taṃ akā. 24.
 Vācetuṃ tatiye vāre potthake samudāhaṭe
 potthakadvayaṃ aññaṃ pi saṅghapesum tahiṃ marū. 25.
 Vācayimsu tadā bhikkhū potthakattayaṃ ekato,
 20 ganthato atthato vāpi pubbāparavasena vā 26.
 Theravādehi pālīhi pādehi vyañjanehi ca
 aññathattam ahu n' eva potthakesu pi tisu pi. 27.
 Atha ugghosayi saṃgho tuṭṭhahaṭṭho visesato:
 „nissamsayaṃ sa Metteyyo“ iti vatvā punappunaṃ 28.
 25 Saddhim Atṭhakathāyādā potthake Piṭakattaye,
 Ganthākare vasanto so vihāre dūrasaṃkare 29.
 Parivattesi sabbā pi Sihalatṭhakathā tadā
 sabbesaṃ mūlabhāsāya Māgadhāya niruttiyā. 30.
 Sattānaṃ sabbabhāsānaṃ sā ahosi hitāvahā,
 30 theriyācariyā sabbe Pālīṃ viya taṃ aggahum. 31.
 Atha kattabbakicesu gatesu pariniṭṭhitim
 vanditum so Mahābodhiṃ Jambudīpaṃ upāgami. 32.

Siddhir astu, subham astu.

NOTES.

SUMSUMĀRA-JĀTAKA p. 1—2,¹⁵ — Jāt. (208) II 158,²³—160,¹⁹ (The Jātaka together with its commentary, edited by V. Fausbøll. Vol. I—VII. London 1877—97). Translations: 1) Jāt. II, transl. by W. H. D. Rouse p. 111. (The Jātaka or Stories of the Buddha's former births. Translated by various hands. Vol. I—III. Cambridge. 1895—97), 2) Jātaka Tales from the Pāli by R. Morris [reprinted from the Folk-Lore Journal II—IV.] (1887) p. 52. — This tale is to be found in the Northern Buddhist Literature in Mahāvastu (ed. by E. Sénart), vol. II 246—50 (Markaṭa-Jātaka) and a Chinese version in Beal's Romantic Legend of Sākya-Buddha from Chinese-Sanskrit (London 1875) p. 231, cp. the Vānara-Jātaka (342) III 133 and the following tale (Jāt. Nr. 57). Other parallels: Pañcatantra IV, 1; Çukasaptati Nr. 67; Kathā-Sarit-Sāgara (transl. by C. H. Tawney) vol. II p. 84. Literature: R. Morris: Contemporary Review vol. 39, Academy XX 161 (1881), JPTS 1884 p. 108). R. Otto Franke: Eine indische Fabel bei den Suahelis. Wiener Zeitschr. f. d. Kunde des Morgenlandes VII 215 & 384, cp. that interesting parallel Russian folk-tale communicated by Rouse in his translation p. 110 and the literature quoted there. — P. 1,²¹ dhamme sudhammatāya (Ed. dhammesu dhammatāya) cp. Jāt. VI 527,⁸. P. 2,¹³ Ed. vañcīto me si, but [me] must be omitted metri causa. The metre is here (and in the following verses, if not otherwise noticed) Anuṣṭubh (or the common Çloka). For this metre see the very useful treatise on Pāli-metres by V. Fausbøll in the edition of Dhammapada (1855) p. 439—41 (cp. Lanman: Sanskrit Reader p. [300]). The first verse p. 2,¹⁰—11 — Jāt. III 133,²⁶ (cp. V 122,²⁰).

VĀNARINDA-JĀTAKA p. 2,¹⁶—3,²⁸ — Jāt. (57) II 278,¹⁷—280,¹⁷. Translations: 1) Jāt. I transl. by R. Chalmers p. 142; 2) Morris, Jātaka Tales p. 54; 3) P. Steinthal, Aus den Geschichten früherer Existenzen Buddhas. Zeitschrift für vergl. Literaturgeschichte N. F. VII 306—7. The

same tale occurs once more in the Jāt. Nr. 224, Kumbhila-Jātaka II 206, but with two Gāthā's; cp. Cariyā-Piṭaka III 7 (p. 97), printed below p. 108, and the preceding tale. — P. 3,_s Ed. pāsāṇo kiṃ paṭivacanāṃ na dassati. Puna . . . I don't believe that Mr. Steinthal is right in taking dassati as having the signification of a preteritum; see the note to his translation. The verse — Jāt. II 206,_s and with the following words in the second pāda: saddhassa gharamesino = Sn. v. 188, SN vol. I 215,_s (Mr. Feer proposes the reading damo for dhammo in the 3. pāda), and Ps. I, fol. kṛ. 4.

BAKA-JĀTAKA p. 3,₂₉—5,₂₂ = Jāt. (38) I 221,₂₂—223,₂₇; ed. by L. H. Elwell: Nine Jātakas, Pāli Text with Vocabulary (Boston 1886) p. 28. Translations: 1) Jāt. I transl. by Chalmers p. 96; 2) T. W. Rhys Davids, Buddhist Birth Stories (London 1880) p. 317—21. Parallels: Baka-Jātaka (236) II 233; Pañcatantra I 7; Hitopadeṣa IV 6; Tantrākhyāna 37; KSS by Tawney II 31. Literature: Benfey: Pantschatantra I 175; The Fables of Bidpai ed. by J. Jacobs p. LXXIV (Folk-Lore VII 69); A. Cunningham: The Stūpa of Bharhut (London 1879) p. 49. — P. 4,_s Ed. gahetvā etaṃ; 4,₂₃ Ed. pāpetvā, Cod C^r pātetvā; 5,₂₁ accanta, adv. = accantam; 5,₂₂ ārādhe, pot. = ārādheyya (from ārādheti), kakkaṭakā, abl. with euphonic m.

NIGRODHAMIGA-JĀTAKA p. 5,₂₃—8,₁₂ = Jāt. (12) I 149,₁₆—153,₁₃; Jātakatṭhakathā ed. by Sīlānanda (1—2 Colombo 1892—93) p. 117. Translations: 1) Jāt. I transl. by Chalmers p. 39; 2) Rhys Davids: Buddhist Birth Stories p. 205. Parallels: Jāt. (385) III 270; Oesterley: Gesta Romanorum (1872) Nr. 110 p. 444 (cp. p. 730). Literature: M. Gaster: The Nigrodhamiga-Jātaka and the life of St. Eusthatius Placitus. JRAS 1894 p. 335 (cp. 1893 p. 869). Sculptured scenes of this tale are found amongst the remains of the Bharhut-Stūpa, Cunningham Pl. XXV, 1 (cp. XLIII, 2). — P. 6,₂₅ Ed. dhammagañṭhika. The verse p. 7,₃₃ —34 = Jāt. IV 43,₁₃, Dhpd. (1855) p. 329 (cp. Mahāvastu I 366).

SĪHACAMMA-JĀTAKA p. 8,₁₃—9,₄ = Jāt. (189) II 109,₂₁—110,₂₅; Five Jātakas by V. Fausbøll (Copenhagen 1861) p. 14; Elwell: Nine Jātakas p. 2. Translations: Five Jātakas p. 39; Rhys Davids: Buddhist Birth Stories p. V; Jāt. II transl. by Rouse p. 76. Parallels: Pañcatantra IV 7; Hitopadeṣa III, 2; KSS. by Tawney II p. 65; Aesop ed. by Halm Nr. 333. Literature: Benfey: Pantschatantra I 462; Weber: Indische Studien III 352.

RĀDHA-JĀTAKA p. 9,₅—34 = Jāt. (198) II 132,₂₃—134,₁₂. Translations: Jāt. II transl. by Rouse p. 93. There is another Rādha-Jātaka

(145) I 495 (cp. *Kālabāhu-Jātaka* (329) III 97); cp. *The Early English Versions of the Gesta Romanorum* ed. by Sidney J. H. Herrtage (London 1879) Nr. 45 p. 174. An Illustration to this tale has been found by A. Grünwedel: *Buddhistische Studien. Glasuren von Pagan* (Berlin 1897). — P. 9,³¹ Ed. *saccupasaṃhitā*; 9,³² Ed. *upakūṣito*, for the reading *upakūṣito* see *Jāt.* I 405,¹⁶ and R. Morris JPTS 1884 p. 74–75.

NACCA-JĀTAKA p. 10,^{1–23} = *Jāt.* (32) I 207,^{1–208,2}; *Jātakatthakathā* by *Silānanda* p. 156. Translations: 1) *Jāt.* I transl. by Chalmers p. 83. 2) Rhys Davids: *Buddhist Birth Stories* p. 292. Literature: Benfey: *Pantschatantra* I 280; Hahn: *Sagewissenschaftliche Studien* (1876) p. 69; Tawney: *Journal of Philology* XII 121 (*The Story of Hippokleides, Herodotus VI 129*). Illustration in Bas-relief on the *Bharhut-Stūpa* pl. XXVII, 11. — The metre of the verse is *Triṣṭubh*, see Dhpd. (1855) p. 442; in the second *pāda* therefore we have to read *velurya-* and in the third *pāda* *viyāma-*.

ULŪKA-JĀTAKA p. 10,^{24–11,21} = *Jāt.* (270) II 352,^{6–353,24}. Translated *Jāt.* II by Rouse p. 242. — P. 11,¹¹ by reading *bhaṇeyyam* instead of *bhaṇeyy'* *aham* the metre would be correct.

KURUṆGAMIGA-JĀTAKA p. 11,^{22–13,7} = *Jāt.* (206) II 153,^{1–155,6}; V. Fausbøll: *Two Jātakas. The original Pāli Text with an English Translation and Critical Notes* (reprinted from JRAS. 1870. N. S. vol. V p. 10). Translations: 1) *Jāt.* II transl. by Rouse p. 106; 2) Cunningham: *Bharhut-Stūpa* p. 67 (figured on pl. XXVII, 9). There is another *Kuruṅgamiga-Jātaka* (21) I 173. — P. 11,³¹ Ed. *rukkhaggato*, Cod. K *rukkhato*.

JAVASAKUṆA-JĀTAKA p. 13,^{8–14,5} = *Jāt.* (308) III 25,^{28–27,7}; edited and translated by V. Fausbøll: *Five Jātakas* p. 12' & 35. Translation: *Jāt.* III transl. by H. T. Francis and R. A. Neil p. 17. Parallels: *Jātakamālā* ed. by H. Kern (1891) Nr. 34; F. A. v. Schiefner: *Tibetan Tales, done into English* by W. R. S. Ralston (London 1882) p. 311; *Aesop* ed. by Halm Nr. 276, b. Figured: *Boro-Boedoe* CLXX, 134–36 (cp. S. F. Oldenburg: *Notes on Buddhist Art*, JAOS. vol. 18 (1897) p. 200). Cp. Weber: *Indische Studien* III 128. The two first *gāthā*'s = Dhpd. (1855) p. 147,^{1–4}.

SASA-JĀTAKA p. 14,^{6–16,20} = *Jāt.* (316) III 51,^{22–56,2}; edited by V. Fausbøll: *Five Jātakas* p. 51. Translations: 1) Morris: *Jātaka Tales* p. 11 (*Folk-Lore Journal* II 336, 370); 2) *Jāt.* III transl. by Francis & Neil p. 35. Parallels: *Cariyā-Piṭaka* I, 10 (p. 82); *Jātakamālā* Nr. 6; *Avadāna-Ġataka* Nr. 37 (transl. by L. Feer, *Annales du Musée Guimet*

XVIII). Figured: Boro-Boedoer CXXXIX, 24—25. Literature: F. Harley: Moon-Lore p. 60. — P. 15,⁵ Ed. *datum na sakkoti*; p. 15,³⁰ Ed. *na-dinnapubbam*, Cod. B *adinnapubbam*; 16,⁶ Ed. *sakalasārām*, Cod. C* *sakasa-rām*. With the 4th *gāthā* cp. *Cariyā-Piṭaka* IX v. 8.

MATAKABHATTA-JĀTAKA p. 16,²¹—17,³⁴ = Jāt. (18) I 166,¹⁷—168,²⁸; Sīlānanda's Ed. p. 128. Jāt. I transl. by Chalmers p. 51. — For an illustration see Grünwedel: *Glasuren von Pagan*. — P. 17,¹¹ Ed. *muc-cissāmiti*; the *gāthā* p. 17,²⁸—29 is found in the Commentary on *Dhammapada* v. 60.

BĀVERU-JĀTAKA p. 18,¹—19,⁴ = Jāt. (339) III 126,¹⁵—128,⁸. Translations: 1) Jāt. III transl. by Francis & Neil p. 83; 2) Morris: *Jātaka Tales* p. 48. Literature: J. Minayeff: *Buddhistische Fragmente* (Bull. de l'Acad. de St. Pétersbourg T. XVII, 1872 p. 70); O. Franke: *Beziehungen der Inder zum Westen* (Zeitschr. d. deutschen Morgenl. Gesellsch. Bd. 47, 1893 p. 606); R. Morris: *Notes and Queries* (JPTS. 1893 p. 25); — P. 18,²⁴ Ed. *sakuṇānam nāma*; the *gāthā's* 18,³²—19,⁴ = Ps. XI fol. *chī* & Ss. fol. *ghe*.

SUSSONDI-JĀTAKA p. 19,⁵—20,³⁰ = Jāt. (360) III 187,¹⁷—190,¹⁹. Translated Jāt. III by Francis & Neil p. 124. A parallel tale is found Jāt. III 90, *Kākāti-Jātaka* Nr. 327; with the two first *gāthā's* cp. Jāt. III 91,¹⁴ & 22. P. 20,¹⁶ Ed. *timirānam*; p. 20,²² cp. p. 25,³⁰.

VALĀHASSA-JĀTAKA p. 20,³¹—22,¹⁰ = Jāt. (196) II 127,²³—129,²³. Edited and translated by F. Müller: *Simplified grammar of the Pāli Language* p. 128; translated by D. Fergusson, *Indian Antiquary* XIII, 1884 p. 45 and. Jāt. II transl. by Rouse p. 89. Parallels: Beal: *Romantic Legend* p. 332; *Divyāvadāna* ed. by Cowell & Neil p. 524; *Kāraṇḍavyūha* (Ed. Calc.) p. 52. Literature: R. Morris: *Indian Antiquary* X, 1881 p. 292 (= *Academy* XX, 1881 p. 161); H. Wenzel: *A Jātaka-Tale from the Tibetan* (JRAS. N. S. XX, 1888 p. 503, XXI, 1889 p. 179); E. Kuhn: *Barlaam und Joasaph* p. 81 (*Abhandl. d. K. Bayerischen Akad. d. Wiss. philol. philos. Cl. XX. Bd. 1897*); Oldenburg: *JAOS. vol. 18* p. 201 (Boro-Boedoer Pl. 389,⁴). — P. 21,¹³ Ed. *itthikuttabhāvilāsehi* (cp. Jāt. IV 483,²); p. 21,²¹ Ed. *jeṭṭhakayakkhinī jeṭṭhakavāṇijam*.

CATUDVĀRA-JĀTAKA p. 22,¹¹—24,⁷ = Jāt. (439) IV 1,⁹—4,³ (the last part, containing 10 *gāthās*, I have omitted here). — Three other versions of this tale are found in the *Jātaka*: *Mittavinda-Jātaka* (82) I 363; *Mittavinda-Jātaka* (104) I 413, *Mittavinda-Jātaka* (369) III 206 (cp. *Losaka-*

Jātaka (41) I 236). Other parallels are found in *Avadāna-Āṭaka* Nr. 36, *Avadāna-Kalpalatā* Nr. 24, *Divyāvadāna* Nr. 38. Literature: L. Feer: *Maitrakanyaka-Mittavindaka*, la pitie filiale (*Journal Asiatique* 7. sér. T. XI p. 300, containing a french translation); S. Beal: The merchant who struck his mother (*Ind. Antiquary* IX, 1880, p. 224, containing a chinese Buddhistic parallel); Child: *English and Scottish Popular Ballads* III p. 13; A. Olrik: *Danske Ridderviser* I. Bd. Nr. 375—76; D. Andersen: *Udsigt over phil.-hist. Samfunds Virksomhed*, 28. Nvbr. 1895 (Copenhagen 1900); E. Hardy: *Jona I u. Jāt.* 439 (*ZDMG.* Bd. 50 p. 153). Illustrations: Boro-Boedoer Pl. 123—127 and Grünwedel: *Glasuren von Pagan*. — P. 23,¹⁷ Ed. so tāhi saddhiṃ dibba-, Cod. C^k saddhiṃ sattāhaṃ dibba-.

SUPPĀRAKA-JĀTAKA p. 24,⁸—27,³¹ = *Jāt.* (463) IV 137,⁸—143,³. The Tibetan version of this tale has been published together with a German Translation by Grünwedel: *Buddhistische Studien, Excurs: Das Suppāraka-Jātaka* in *Padmasambhavas Legendenbuch* (cp. J. J. Schmidt: *Der Weise u. der Thor* II 227, 261) and an illustration is found *ibid.* *Glasuren von Pagan*. — P. 25,²¹ Ed. akālavātāṃ uppātitaṃ uppajji; p. 26,¹⁸ Ed. obhāsamānaṃ Nīlavaṇṇakusamālaṃ; p. 27,⁶ samuddo suyyat' amānuso, I think we have to read saddo instead of samuddo, then the metre will be correct; p. 27,²² = *Jāt.* III 437,²³ & VI 79,³, Pd. V p. 104 v. 29.

SILĀNISAMSA-JĀTAKA p. 28,¹—29,¹⁹ = *Jāt.* (190) II 111,¹—113,⁹. Translated *Jāt.* II by Rouse p. 77 and by Feer: *Journ. As.* 1875. T. VI 260. Cp. *Jāt.* Nr. 442, *Avadāna-Āṭaka* Nr. 11 and „The shipwrecked sailor“ in Flinders Petrie: *Egyptian Tales*, vol. I (London 1895). Literature: L. Feer: *Études Bouddhiques*, 2. partie, *Journal Asiatique* 7. sér. T. VI. 1875 p. 243; H. Wenzel: *Coincidences in Buddhist literature and the Gospels* (*Academy* Jan. 12. 1889 p. 27). — P. 29,⁴ Ed. tam hi, Cod. B tam pi; p. 29,⁸ Ed. nassissatiti, corrected by J. S. Speyer (*Vedische und Sanskrit-Syntax* p. 60 Note 2) to nassissā 'ti; p. 29,¹¹ metri causa read: vahaty-upāsakaṃ; p. 29,¹² = *Jāt.* V 483,¹²; V 494,⁵; SN I p. 17 & 56; p. 29,¹³ metri causa read: nhāpito, cp. V. Fausbøll: *Nogle Bemærkninger om enkelte vanskelige Pāli-Ord i Jātaka-Bogen* (*Oversigt over kongl. danske Vid. Selsk. Forh.* 1888 p. 11).

CAMMASĀTAKA-JĀTAKA p. 29,²⁰—30,²⁵ = *Jāt.* (324) III 82,¹—84,⁶. Translations: 1) *Jāt.* III transl. by Francis & Neil p. 55; 2) Morris: *Jātaka-Tales* p. 64. Scenes from this tale are figured on the Bharhut-Stūpa Pl. XLI,¹—s. — P. 29,²⁷ Ed. asantapaggahaṇakāraṇaṃ; p. 30,⁸—9 Metre: Triṣṭubh; the 3 foot of the first pāda is increased by one syllable, Ed. vatā-

yam corrected to vat' ayam metri causa; in the fourth pāda apacāyati (Ed. apacāyati) the first foot has 5 syllables; p. 30,¹²⁻¹³ Triṣṭubh: brāhmaṇā, vocative (Ed. brāhmaṇa) avasakkatī as apacāyati above; p. 30,¹⁷⁻¹⁹ Triṣṭubh, but the 3. pāda has been corrupted, cp. Th. v. 406 & Thī v. 68; bhaggaṃ (Ed. bhaggā), abhidhāvathā, imperative 2. pl. (Ed. abhidhāvatha); p. 30,²¹ apujjāṃ (Ed. apūjāṃ).

UCCHĀṄGA-JĀTAKA p. 30,^{26-32,6} = Jāt. (67) I 306,^{25-308,22}. Translations: 1) Jāt. I transl. by Chalmers p. 164; 2) German Translation by Steinthal: Zeitschr. f. vergl. Litteraturgesch. N. F. X. 1896 p. 88. Literature: C. H. Tawney: Folklore-parallel (Indian Antiquary X 1881 p. 370, the Story of Intaphernes Herodotus III 118—20, cp. Sophocles, Antigone v. 909 ff.). — P. 31,¹⁰ naggā (Ed. inaggā); p. 31,¹²⁻¹³ = Jāt. VI 508,¹⁷⁻¹⁸, anodakā (Ed. anodikā); p. 31,³⁵ metri causa read: sodaryam.

VEDABBHA-JĀTAKA 32,^{7-34,29} = Jāt. (48) I 253,^{4-256,24}. Translations: 1) Jāt. I transl. by Chalmers p. 121; 2) Transl. by T. B. Panebokke (Orientalist I (1884) p. 165); 3) H. T. Francis: The Vedabbha-Jātaka, translated and compared with the „Pardoners Tale“ (London 1884); 4) German Translation by Steinthal: Zeitschr. f. vergl. Litteraturgesch. VI (1893) p. 116. Literature: Morris: Contemp. Review 1881; Francis, Academy 22. Dec. 1883 p. 416 (= Orientalist II 50); Tawney, Journal of Philology XII (1883) p. 203; Chaucer, Canterbury Tales ed. by Skeat (2. ed. Oxford 1879) p. XXVII; Romania III (1874) p. 182; Academy Jan. 12. 1884 p. 30; W. A. Clouston Popular Tales and Fictions II 379 (1887); E. Kuhn: Barlaam und Josaphat p. 82 (1897); Folk-Lore VII p. 69; J. H. Knowles, Orientalist I 260 (the Kaçmiri-Version). An illustration to this tale has been found by Grünwedel, Glasuren von Pagan. — P. 33,²⁸ ghāteyyan (Mss. ghātessan); p. 33,²⁹ sannayhitvā (Ed. sannahitvā).

DADHIVĀHANA-JĀTAKA p. 34,^{30-38,6} = Jāt. (186) II 101,^{21-106,18}. Edited and translated by V. Fausbøll: Five Jātakas p. 1 & 20; edited by Elwell: Nine Jātakas p. 15. Translations: 1) Rhys Davids: Buddhist Birth Stories p. XVI; 2) Jāt. II transl. by Rouse p. 70. Parallels: Kathā-Sarit-Sāgara by Tawney I,¹⁴; Brhatkathāmañjarī II 48; B. Jülg: Die Märchen des Siddhi-Kür. Kalmükischer Text mit Uebersetzung (Lpz. 1866) Nr. 6; Grimm's Kinder- und Hausmärchen Nr. 36 & 54. Figured: Grünwedel: Glasuren von Pagan. — P. 35,²⁸ Ed. nirūpakāro; p. 37,³ Ed. paṭṭasāṇiyā; 37,³¹ Ed. tam eva. The two gāthā's are also found in Mp.

MAHĀSĪLAVA-JĀTAKA p. 38,7—42,19 = Jāt. (51) I 262,4—267,31. Translations: 1) Jāt. I transl. by Chalmers p. 128; 2) transl. by Panebokke, *Orientalist* I 267; 3) German Translation by Steinthal, *Z. f. vergl. Litt.* VII (1894) p. 246. Cp. Seyya-Jātaka (282) II 400, Ekarāja-Jātaka (303) III 13 and Völsunga-saga ed. by S. Bugge p. 91—92. (v. der Hagen: *Nordische Heldenromane* IV p. 22). Literature: Tawney: *Journal of Philology* XII 120. — P. 39,28 Ed. amaccagāṇaparivuto; p. 41,19 Ed. sannahitvā; p. 42,5 Ed. corūpaddavo; p. 42,15—16 = Jāt. IV 269,21 & VI 43,13, Mp. Ms. C^k p. 117.

RĀJOVĀDA-JĀTAKA p. 42,20—44,17 = Jāt. (151) II 2,1—5,5; edited and translated by V. Fausbøll: *Ten Jātakas* (Copenhagen 1872) p. 1 & 57. Translated: Jāt. II by Rouse p. 1 and Rhys Davids, *Buddhist Birth Stories* p. XXII. There is another Rājovāda-Jātaka (334) III 110, and a parallel is found in Kalevala, the third rune. — P. 42,29 vinicchiyamānesu (all the Mss. vinicchayamānesu), cp. Jāt. III p. 106,15, Vin. II p. 95,25; — p. 44,9 Ed. saccena alikavādinam (this gāthā = Dhpd. v. 223).

MAKHĀDEVA-JĀTAKA p. 44,18—45,18 = Jāt. (9) I 137,25—139,23; Jātakatthakathā by Silānanda p. 108. Translated Jāt. I by Chalmers p. 30 and by Rhys Davids, *Buddhist Birth Stories* p. 186. Parallels: Makhādeva-sutta MN. 83; Nimi-Jātaka (541) VI 95; P. Bigandet: *The Life, or Legend of Gaudama, the Budha of the Burmese* (Rangoon 1866) p. 408. Literature: R. Morris: *Devadūtā* (Death's Messengers. An old story with modern variations) JPTS. 1885 p. 62. This tale is figured on the Bharhut-Stūpa Pl. XLVIII, 2 with the inscription Maghā-deviya-jataka (cp. ZDMG. Bd. 40, p. 60). — P. 44,20 kumārakīlakaṃ kīlī (the Sinhalese Edition); p. 45,11—12 = Jāt. VI 96,4 (cp. 129,2); p. 45,13 Ed. ossakkamānam.

SUSĪMA-JĀTAKA p. 45,19—47,33 = Jāt. (411) III 391,18—396,33. Translated Jāt. III by Francis & Neil p. 237. Another Susīma-Jātaka (of different contents) is found Jāt. II 163 (Nr. 163). — P. 45,25 ānāpetvā (all the Mss. ānāpetvā); p. 47 the metre in these gāthā's is Triṣṭubh, excepting only the last, where the two first pāda's are Anuṣṭubh; at l. 2 and 26 we have to read: brahmacaryassa; at several places we have foots consisting of 5 syllables: l. 9 daharo tuvaṃ & paṭhamuggato, l. 26 na gahe rame, l. 28 anapekkhino; at l. 20 the last foot is increased by one syllable (as in the Jagatī); 47,14 Ed. -sukumārānam, Cod. B -sadisasukumārānam; 47,19 Ed. sāmattapassam (the Commentary samm-); 47,21 ena — enam (Comm.); 47,29 gāthadvayam āha wanting in the Edition by misprint.

ANḌABHŪTA-JĀTAKA p. 48,1—52,12 = Jāt. (62) I 289,24—295,17. Translated Jāt. I by Chalmers p. 151 and by Steinthal *Z. f. vgl. Litt.* N.

F. X. p. 78. Figured on the Bharhut-Stūpa pl. XXVI, 8 (cp. the text p. 65—67). For this text I have collated Prof. Fausbølle Burmese Ms. (B^d) and a Cingalese Ms. (C^u) containing this Jātaka separately (both Mss. now in the Copenhagen University Library). — P. 48,⁶⁻⁷ = Jāt. V 435,¹⁶ & VI 281,²⁶, *vaṃkagatī* (all Mss. -*gatā*), *labbhamaṇe* (all Mss. *labhamāṇā*); p. 48,¹² *ath' assa etad* C^u B^d (Ed. *ath' etad*); 48,²⁸ *sakkomi* B^d (*sakkāmi* C); 48,³⁰ *gandhadhūpacuṇṇa-* B^d C^u (Ed. -*dhūpā*); 49,²⁸ *kathēyyāsi* C^u (Ed. *kathesi*); 49,³⁴ *mayā katokāsā* C^u B^d (Ed. *mayam katokāsā*); 50,² *chaḍḍeti* C^u B^d (Ed. *chaḍḍesi*); 50,¹² *mukham* C^u B^d (Ed. *sumukham*); 50,¹⁷⁻¹⁸ *dhuttassa saṇṇam* C^u B^d (Ed. *dhuttasaṇṇam*); 50,^{19-51,1} *kapparena* B^d (Ed. & C^u *kappaharena*); 50,²⁰ *vedanaṭṭo* C^u (Ed. *vedanaṇḍo*, B^d *vedanappatto*); 51,³⁻⁴ cp. the inscription on the Bharhut-Stūpa, *samukhavēthito* (C. *sammukha-*, B^d *sammukham vedhito*); 51,³⁰⁻³¹ = Jāt. V 94,²³⁻²⁴, 450,³⁰⁻³¹; 51,³¹ = Jāt. I 300,²¹; 51,³²⁻³³ = Jāt. V 448,²⁵⁻²⁶; 51,³³ = Jāt. V 446,⁴, *omasanti* C (Ed. *mama santi*, B^d *omisantī*); 51,³⁴⁻³⁵ = Jāt. V 448,²⁹⁻³⁰, *vālā va lapasakkharā* (all Mss. *vālā capalasakkharā*); *vaṇcanam* C^u B^d (Ed. *vācanam*); the following commentary p. 52,¹⁻⁷ to these *gāthā*'s is taken from Jāt. V 451,²⁴; 449,²⁴; 447,¹³⁻¹⁶; 449,²⁷⁻²⁹; — p. 52,¹¹⁻¹² thus ends the Ms. C^u.

KHARAPUTTA-JĀTAKA p. 52,^{13-55,18} = Jāt. (386) III 275,^{10-281,7}. Translated Jāt. III by Francis & Neil p. 174. Cp. Grünwedel: *Glasuren von Pagan*, Benfey: *Ein Märchen von der Thiersprache*, *Quelle und Verbreitung* (Orient u. Occident II (1864) p. 133—171). — P. 53,¹³ Ed. *sabbarūta-*; 54,¹⁹ *tuvaṃ* (Ed. *tvam ca*, Mss. *tvam*); 54,²⁰ *ohitāmukho* with the a lengthened metri causa (Ed. *ohitomukho*) cp. *upahato mukho* Jāt. VI 515,²⁵; 54,²¹ the first foot increased by one syllable; 54,²² Ed. *bālātaro* (B^d *bālataro*); 54,²⁷ as 54,²¹; 54,²⁹ *bhariyā* = *bhariyāya*; 55,¹⁻² (Metre: *Jagatī* and *Triṣṭubh*) = Jāt. V 498,¹⁸⁻²¹, *ojitattena* as in C^s (Ed. *ocitattena*); 55,¹⁴ *pakkosāpetvā* omitted in the Ed. by misprint; 55,¹⁶ Ed. *gaṇhitakāmā* (misprint); 54,¹⁷ *puna* C^k (Ed. *pāna*).

MAHOSADHA'S MARRIAGE p. 55,^{18-58,26}, extract from the *Mahāummagga-Jātaka* (Nr. 546) = Jāt. VI 363,^{25-368,14}, omitting the *gāthā* p. 365,²⁰; this *gāthā* seems to contain many difficulties, perhaps it has been corrupted in very old times (cp. the northern version in *Tibetan Tales* p. 157). The *Mahāummagga-Jāt.* has been translated into English from the Sinhalese text by T. B. Yatawara (London 1898), for the present extract see p. 63—71. A scene from this Jātaka is figured on the Bharhut-Stūpa pl. XXV, 3 (cp. Jāt. Vol. VII preface p. XV). — P. 55,²⁹ Ed. *saṇṇam datvā*; 55,³⁰ Ed. *uttara-dvārayavamajjhakam*; 56,⁵ *siyā* C^k (Ed. *mayā*); 56,²⁰ *essasīti* B^d (Ed. *essatīti*); 56,²¹ *nadipāre* B^d (Ed. *nadīṭire*); 56,³⁰ *na laddham sāmi* B^d (Ed. *no*

laddham); 57,¹ sā omitted in the Ed. by misprint; 57,¹⁰ Ed. bhuñjati (misprint); 57,¹⁴—15 Ed. nānaggarasehi bhuñji; 57,²⁶—27 tath' eva (Ed. tatth' eva); 57,³³ Ed. tambula-; 58,¹⁷ Ed. tamrattiyam.

MAHOSADHA'S JUDGEMENT p. 58,²⁷—59,²³, extract from the commentary on Mahāummagga-Jātaka = VI 336,³¹—337.¹⁵, translated by Rhys Davids: Buddhist Birth Stories p. XIV (cp. Ummagga-Jātaka by Yatawara p. 19). — P. 59,¹² Ed. mātu hadayam, amātu hadayam.

SAKKA AND THE ASURAS p. 59,²³—60,²⁶, extract from the Kulāvaka-Jātaka (31) = I 202,⁹—203,¹¹, Jātakatṭhakathā by Sīlānanda p. 152. Translated Jāt. I by Chalmers p. 80 and by Rhys Davids: Buddhist Birth Stories p. 284. This very old myth (cp. Weber: Indische Studien VIII 75) is briefly retold in SN. I 224 and Pj. (comm. on Sn. v. 681), cp. Dhpd. (1855) p. 190—194; allusions to it are made AN. IV 432. — P. 60,¹ kipillikā (so Sīlānanda's text, Ed. pipillikā); 60,¹⁶—17 = SN. I 224 (metre: Triṣṭubh with 5 syllables in the first foot of the fourth pāda).

THE DREAM OF THE QUEEN MĀYĀ p. 61 = Nidānakathā, Jāt. I 50,³—51,³ = Ps. (Comm. on MN. 123) fol. bā (with some slight deviations). Translated: Rhys Davids: Buddhist Birth Stories p. 62, Buddhism in Translations by H. C. Warren (1896) p. 42. Figured on the Bharhut-Stūpa pl. XXVIII, 2. Cp. Rgya Tch'er Rol Pa, trad. sur la version Tibétaine du Bkahgyour et revue sur l'original sanscrit (Lalitavistara) par Ph. Ed. Foucaux (Paris 1848) p. 61. — P. 61,¹³ mānusa- so Ps. (Ed. manussa-).

THE BIRTH OF GOTAMA BUDDHA p. 62 = Nidānakathā Jāt. I 52,⁸—53,⁷. Translated by Rhys Davids: Buddhist Birth Stories p. 65 and by Warren: Buddhism in Translations p. 45. — P. 62,⁷ Ed. -dhajapaṭākādihi; 62,¹⁸ Ed. onamitvā.

CATTĀRI PUBBANIMITTĀNI p. 63,¹—64,³ = Nidānakathā, Jāt. I 58,³¹—59,³². Translated by Rhys Davids: BBS. p. 76 and by Warren p. 56. — P. 63,¹² Mahāpadāne o: Dīgha-Nikāya XIV (Mahāpadāna-Sutta); 63,¹⁷ kasmā (Ed. tasmā); 64,²—3 Dīghabhāṇakā, this seems not to agree with DN. XIV.

THE GREAT RETIREMENT p. 64,⁴—65,³⁴ = Nidānakathā, Jāt. I 60,²⁰—62,²⁰. Translated: Rhys Davids BBS. p. 79 and Warren p. 59. Cp. the story of Yasa printed below p. 67. — P. 64,⁹ tv' eva (Ed. yeva); 64,¹⁴—15 = Dhpd. (1855) p. 118,³—4; 65,¹ Ed. payojayema; 65,⁷ Ed. pākābhābhacca-; 65,²⁵ Ed. nirumbhitvā; 65,³²—33 Ed. pabujjhissatīti and bhavissatīti.

PATICCASAMUPPĀDO p. 66.₁—21 — Vinaya-Piṭaka ed. by H. Oldenberg vol. I (1879) p. I.₁—2.₆ (Cp. Udāna, ed. by P. Steinthal (London 1885) p. 1). Translations: Vinaya Texts, translated by T. W. Rhys Davids and H. Oldenberg (Part I—III. Oxford 1881—85 = Sacred Books of the East vol. XIII, XVII, XX). Part I p. 73—78; Warren: Buddhism p. 83—84. The verse = As. p. 17, Nett. p. 145 (Buddhaghosa, in As. p. 17—18, says that this verse was „paṭhamam Buddhavacanam“, but he mentions also a different tradition, according to which the verses in Dhpd. 153—4 (= Jāt. I 76) were the first words of the Buddha, cp. Dhpd. (1855) p. 320—1, JRAS. V p. 228).

DHAMMACAKKA-PAVATTANA-SUTTA p. 66.₂₂—67.₁₉ = SN. V 420.₂₄—422.₂ (= Vin. I 10.₁₀—38). Translated: SBE. XIII p. 93 & by Feer JA. 1870. I p. 363. Cp. Mahāvastu III p. 331.

YASAPABBAJĀ p. 67.₂₀—70.₁₈ = Vin. I 15.₁—18.₂. Translated by Rhys Davids & Oldenberg SBE. XIII p. 102—108. — P. 67.₂₇—32, cp. Note 2 p. 102 of the translation and the text above p. 64.₃₂—65.₁₂.

THE FIRE-SERMON p. 70.₁₉—71.₁₈ = Vin. I 34.₁₁—35.₁₂. Translated SBE. XIII p. 134—5 and by Warren p. 351.

MĀRA AS PLOWMAN p. 71.₁₉—72.₂₅ = SN. I 114.₂₆—116.₁₃. Translated by Warren p. 349. — P. 71.₃₁ & 72.₆ cakkhum (so the Copenhagen-Ms. C^k, Ed. cakkhu); 72.₃—14 jivhā C^k (Ed. jihvā); 72.₄ phoṭṭhabbo C^k (Ed. potṭhabo!); 72.₁₂—13 ghānam C^k (Ed. ghānam); 72.₂₀ mama-y-idan to be read: mamēdan. The two gāthā's = SN. I 116.₈—11, 123.₁₀—14.

THE MURDER OF SUNDARĪ p. 72.₂₆—74.₁₅ = Jāt. II 415.₁₄—417.₁₆ (= The Commentary on Dhpd. v. 306 (Cod. C^{k1} fol. tā)). Translated Jāt. II by Rouse p. 283. This legend is also briefly told in Udāna ed. by P. Steinthal (London 1885) p. 43—45 and in Pj. XLI (Comm. on Sn. v. 780 ff.); cp. the parallel legend in Jāt. IV p. 187 (= Dhpd. 1885 p. 338), L. Feer: Cīncā-Mānavikā Sundarī JA. sér. 9 T. IX p. 288 and H. Kern: Buddhismus I p. 194. — The following readings I have adopted from the Ms. of the Comm. on Dhpd.: p. 73.₁₃—16 -abhimukhī (Ed. -abhimukhā); 73.₁₄ tena saddhim (Ed. tena); 73.₃₁ āgamimsu (Ed. agamimsu); 73.₃₄ akkosantā (Ed. akkositvā); 74.₈ tumhehi sā mārītā (Ed. omits sā). — P. 74.₁—2 (metre: Triṣṭubh) = Dhpd. v. 306, Sn. v. 661, Udāna p. 45, Iti-vuttaka ed. by E. Windisch (London 1890) p. 42.₁₈; for the reading karomi c' āha see Fausbøll Dhpd. (1855) p. 394.

DEVADATTA'S MALICE AGAINST BUDDHA p. 74,¹⁶—77,¹³ = Vin. II p. 188,²⁴—189,⁴, 191,²⁶—192,¹⁶, ²²—²³, 193,²¹—³⁸, 194,²⁹—196,⁴. Translated SBE. XX p. 238—39, 243—44, 245—46, 247—50. Cp. the Commentary on Dhpd. v. 17 & 90 (Dhpd. 1855 p. 144 & 279), Jāt. V 333—37, where the legend of Nālāgiri is given in a more detailed form. — P. 75,²⁷ —pe— as above p. 68,¹⁹—²¹; 76,¹ Ed. papatikā ought to be corrected to papaṭikā; 77,³—7 = Jāt. V 336,¹⁹; the metre Vaitāliya (see Fausbøll Dhpd. (1855) p. 441), kuṇjara sugati are to be read: Kuṇjarā sugatī metri causa, pāmado, aor. as mado and āsado (Ed. pamādo, the same form of this aor. occurs Jāt. V 123,²⁷; 223,²⁹; VI 94,³⁰, but it must, metri causa, be corrected to pāmado; even in prose this form occurs: SN. II 273,²⁶, IV 263,²⁰), yato is gen. præs. part; 77,¹²—¹³ = MN. II 105,⁷, Th. v. 878.

BUDDHA'S VISIT TO CUNDA p. 77,¹⁴—78,³² = Mahāparinibbāna-Sutta (DN. XVI) ed. by R. C. Childers JRAS. vol. VIII (1878) p. 230,³⁰—232,²³ (77,¹⁷ ff = Udāna p. 81,¹²—82). Translated by Rhys Davids: Buddhist Suttas (Oxford 1881) p. 70—75. — P. 78,²⁹—³⁰ = Mil. p. 174—75; 78,³¹—³² Triṣṭubh; in order that the metre may be correct we have to read Satthu instead of Satthuno, and instead of nagaram we want a word of the type ◡ — ◡.

BUDDHA'S DEATH p. 79,¹—81,⁴ = Mahāparinibbāna-Sutta, JRAS VIII p. 250,¹⁴—252. Translated by Rhys Davids: Buddhist Suttas and by Warren p. 107—110 (excepting the end of our text from 80,¹⁹). — P. 79,¹⁶—³⁴ = AN. II p. 79,¹⁴—80,¹²; 80,¹—³ cp. As. p. 21; 80,¹—81,⁴ = SN. I p. 158—59; 80,²⁸—²⁹ = SN. I p. 6,⁴—⁵, II p. 193,¹³, Th. v. 1159; 80,³²—³⁵ = Th. 905—6; 80,³³ yaṃ kālam akari muni, SN. & Th.: cakkhumā parinibbuto; 81,³—⁴ = Th. v. 1046 (cp. v. 1158).

THE TEN PRECEPTS p. 81,⁶—²⁸ = Vin. I 83,¹⁶—84,⁴. Translated by Rhys Davids & Oldenberg SBE. XIII p. 210—12. — P. 81,²²—²⁸ cp. Khp. II (JRAS. vol. IV (1870) p. 310), Warren p. 397.

THE 32 PARTS OF THE BODY & THE NOVICE'S QUESTIONS p. 82,¹—¹⁴ = Khuddakapāṭha ed. with translation and notes by R. C. Childers (JRAS. N. S. vol. IV (1870) p. 310—39 chapter II—III. — P. 82,⁸ Ed. eka' nāma kiṃ.

THE DUTIES OF A PUPIL p. 82,¹⁵—84,²⁴ = Vin. I 46,²—48,¹⁴. Translated SBE. XIII p. 154—59. — P. 84,²² paripphositvā (Ed. parippositvā).

A TALE OF A PETA p. 84,²⁵—86,¹⁰ = Dhammapāla's Paramattha-Dīpanī P. III, being the Commentary on the Peta-Vatthu, ed. by E. Hardy

(London 1894) I 2 (p. 9—12). — P. 84,³² khuppiṇāsābhūto peto B (Ed. khuppiṇāsāhi guṇūpeto, C-Mss. gūnopeto, which must be a misscript for bhūtopeto); 85,^{1—2} piṇḍacāratthāya (Ed. piṇḍacāratvāya); 85,¹⁸ kāyikena (Ed. kāyañ cārikena); 85,³¹ diṭṭhañ B (Ed. diṭṭho); 85,³² peto (Ed. petī, misprint?); 86,^{7—8} Ed. anekā kāraṇo kāraṇ (by misprint). The 3 gāthā's = Peta-Vatthu ed. by Minayeffer (London 1889) I 2 (p. 1).

THE LEGEND OF THE WEAVER'S DAUGHTER 86,^{41—89,17} — the Commentary on Dhpd. v. 174 (the Copenhagen Ms. C^{k1} (in Dhpd. 1855 marked B) fol. 31r—31v), cp. Dhpd. 1855 p. 337, where the verbal-commentary [88,^{31—89,2}] is edited. To understand the topographical relations in this tale it is necessary to suppose that the 'pesakāra-sāla' has been situated in the town, and the weaver's house in the quarters of the lower castes outside the town (cp. R. Fick: Die sociale Gliederung im nordöstlichen Indien zu Buddha's Zeit (Kiel 1897) p. 196 & 211). I note here the following readings of the Mss.: p. 86,¹⁴ Alaviyañ anupatto; 86,¹⁷ jitañ eva... maraṇasati; 86,¹⁸ sesaṇhi; 86,¹⁹ santāsapatto... kālañ; 86,²³ saṃkiccapasutā; 86,²⁵ vaddhati; 86,²⁸ nañ kumārikañ; 86,³² catusu; 87,¹ om. [gāthañ]; 87,³ -bhikkhuparivāretvā; 87,⁶ sāmi; 87,⁹ [daṭṭhuñ] madhurodañ ca; 87,¹⁰ sālañ; 87,¹¹ parasantako aparopito (this passage has probably been corrupted; I have not been able to find any better correction than 'tasarantuko aparopito': the yarn of my shuttle has been consumed); 87,¹² vad-dhetvā throughout; 87,¹⁴ suṇāmi pitu sarañ; 87,¹⁵ anācariyamāne potheyyāpi pamāreyya pi (or pacāreyya?); 87,^{21—22} tuṇḍibhūtā... visati; 87,³⁴ tuṇḍibhūto; 87,³⁶ gamissatiti; 88,⁴ kathesi kiñ nāma imāya; 88,⁷ om. [puṭṭhā]; 88,⁸ āgatabhāvañ na jānātha; 88,²² vaṇṇabhāvañ eva ahañ jānāmi... rattim divaṇ pubbañhādisu; 88,²⁹ andhabhūto ayañ bālo; 88,³⁰ appossaggāya; 88,³⁴ kevaddhakesu (Trenckner: vaṭṭakesu); 89,^{5—6} tasarapacchi ceva koṭiyañ (Trenckner: vemakoṭiyañ); 89,⁷ memañ kaḍḍhi; 89,⁸ papatā athassa pitā; 89,¹⁰ nibbattetuñ; 89,¹⁶ pāpunimsū 'ti.

THE QUESTIONS OF UTTIYA p. 89,^{18—91,12} = AN. V p. 193—95; p. 91,^{13—33} = Manoratha-pūraṇi C^k p. 1269 (a Cingalese Paper-Ms. in the Royal Library of Copenhagen). Cp. Poṭṭhapāda-Sutta DN. I p. 187 ff. and the Māluṅkyāputta-Sutta (MN. 63), of which the last part is printed below. — P. 90,^{30—91,2} = Mahāparinibbāna-Sutta (DN.) JRAS. VII (1875) p. 59,^{4—12}; 91,³ ussukañ (Ed. ussukkatāñ); 91,¹³ pañcame o: the fifth Sutta of Upāsaka-Vagga; 91,¹⁹ Ms. pakārañ; 91,²³ Ms. eko ca vaṭṭati; 91,³² Ms. sattūpaladdhiñ (cp. 91,¹³).

BUDDHA'S INSTRUCTION TO MĀLUṆKYĀPUTTA p. 92,^{1—93,19} = Majjhima-Nikāya ed. by V. Trenckner (London 1888) (63.) vol. I p. 428,^{33—432,4}. Translated by Warren p. 119—22 (cp. Oldenberg: Buddha p. 281 ff.)

To avoid the frequent repetitions I have here and on the following pages made use of further abbreviations than are found in the Mss. and editions; the reader will easily be able to supply the abbreviated passages.

BUDDHA'S DISCOURSE WITH VACCHAGOTTA p. 93,²⁰—95,³³ — MN. (72) Vol. I p. 483—89. Translated by Warren p. 123—28. — P. 95,²⁷ *nikkujitaṃ* (Ed. *nikujitaṃ*).

THE RIGHT VIEWS p. 96,¹—²² — SN. XII, 15 (the Copenhagen Ms. fol. *ghī-ghu*) — *Saṃyutta-Nikāya* ed. by L. Feer, Part II p. 17. — P. 96,⁶—²² — SN. III p. 135,¹—¹⁹; 96,⁶ *dvayaṃ nissito* (Mss. *dvayanissito*, so also the Editions of Feer and of the King of Siam; 96,¹⁰ *upāyupādānā-bhinivesa-nibandho* (Ms. *-nivesaṃ ca nibaddho* and *-nivesanakhandho*, Editions: *-nivesa-vinibandho*); 96,¹¹ *tañ c' āyaṃ... na kaṃkhati* (c: *taṃ ce yaṃ — na kaṃkhati*, itaque si quis non dubitat, *ayaṃ* being designation of the person represented in 'passato' above), the punctuation, I hope, will show how I have understood this passage, for nearer information see the glossary; 96,¹⁸—²² = p. 66,⁶—¹⁸.

THERE IS NO EGO p. 96,²³—98,³⁵ = *Milinda-Pañha*, ed. by V. Trenckner (London 1880) p. 25,¹—28,¹² (with some few abbreviations). Translated by Warren p. 129—23 and by Rhys Davids: SBE. XXXV p. 40—45. — P. 98,³⁰—³¹ = SN. I p. 135,²⁰—²¹.

NO CONTINUOUS PERSONAL IDENTITY p. 99,¹—¹⁵ = *Mil.* p. 40,¹—41,¹⁰. Translated by Warren p. 148—50 and by Rhys Davids SBE. XXXV p. 63—65. — P. 99,¹⁰—¹¹ cp. *Jāt.* IV 496,²⁵, SN. I 206,¹¹.

REBIRTH IS NOT TRANSMIGRATION p. 100—101 = *Mil.* p. 46,⁵—48,²⁶. Translated by Warren p. 234—38 and by Rhys Davids SBE. XXXV p. 71—75. Cp. the parallel passage *Mil.* p. 72. — P. 101,¹² *māraṇantikāṃ*, cp. 78,³⁰ & *Mil.* p. 421.

THE DISAPPEARANCE OF LEARNING p. 102 = JPTS. 1886 p. 35,³—³⁵ (*Anāgata-vaṃsa* ed. by J. Minayeff). Translated by Warren p. 483—84. — P. 102,³ Ed. *pariyatti antarahitaṃ*; 102,⁴ *akulino* (Ms. *akuliro*); 102,¹⁸ *asakkontā* (Ed. *asakkonto*); 102,²¹ *dhārayissanti* (Ed. *dhārayissati*); 102,²² Ed. *catuppādikāṃ gāthāṃ*; 102,²⁴ *caṃgotake* (Ed. *caṃkoṭake*).

PADHĀNA-SUTTA p. 103,¹—104,¹⁸ = Sn. III, 2 (28) (= *Sutta-Nipāta*, ed. by V. Fausbøll (London 1885) p. 74—78). Translated by V. Fausbøll SBE. Vol. X Part II. 2. edition p. 68—71. — V. 1 *taṃ maṃ pa-*

dhānapahittattam, the metre is incorrect, but the Burmese reading padhā-pahittattam can scarcely be allowed; if the words Tam . . . Bhagavā etad abravi in v. 6 have not been interpolated, I suppose we ought to read tam padhānap- (omitting nam); v. 3 maraṇassa (read: maraṇam?); v. 4 read: brahmacaryam; v. 5 dukkaro (read: dukkho?); v. 7 anumattena (read: anumatto B), arahati (read: arhati); v. 8 read: viryam; v. 12 read: dutiyārati, the first foot of the fourth pāda increased by one syllable; v. 17 the first foot has 5 syllables; v. 19 bhañjāmi (Ed. gacchāmi, cp. SBE. X, 2 p. 70 note); v. 21 omitting [te] in the first and the third pāda the metre would be correct; v. 22 is found Ps. comm. on MN. 91 and Pj. comm. on Sn. v. 23, Bhagavantam (read: Bhavantam); v. 23—24 = SN. I p. 124,4—7, anupariyagā (v. 23, read anupariyagā); v. 25 = Dhpd. (1855) p. 256.6—7, SN. I p. 122,23—24.

DHANIYA-SUTTA p. 104,19—105,32 = Sn. I 2 (p. 3—5). Translated by V. Fausbøll SBE. Vol. X Part II 2. ed. p. 3—5 (Sutta Nipāta deutsch von A. Pfungst. 1. Lief. (Strassburg 1889) p. 4), and by Rhys Davids: Buddhism (1896) p. 167. — The Metre is Vaitāliya, see Fausbøll Dhpd. (1855) p. 441: v. 1 duddhakhīro (read: duddhakhīro with shortened i metri causa), atha ce patthayasī pavassa deva, cp. Th. v. 51—54 & 325; v. 2 vigatakhilo (the metre requires vigatākhilo); v. 3 the second foot — — — — — instead of — — — — —; v. 5 read: dīgharatta-saṃvāsiyā; v. 7 the metre requires attavetanābhato; v. 11 susaṇṭhānā (read: susaṇṭhā = Sa. su-saṃsthā); v. 12 read: nāham pun' upessa[m], = Mil. p. 369,5—8; v. 13 read: mahāmeghō (with shortened o), sutvā (read: sutvāna); v. 14 read: saraṇam tam upema; v. 15 read: brahmacaryam; v. 16—17 = SN. I p. 6,9 — 13 & I p. 107—108, Nett. p. 34, cp. Mahāvastu III p. 417—18.

SELECTIONS FROM THE DHAMMAPADA p. 106,1—107,27. For Editions and Translations of this book see: Dhammapada, 2. ed. by V. Fausbøll (London 1900) p. IX—XI. — v. 49 = Jāt. I 349,14, & Nett. p. 184, cp. Fausbøll Bem. p. 26. — v. 266 = SN. I 182,18, cp. Ms. Khar. p. 50, SBE. X 67; bhavati (Mss. hoti), cp. Fausbøll Dhpd. (1855) p. 437, 2. ed. p. VI. — v. 267 = SN. I 182,20; brahmacariyavā (read: brahmacaryavā), there cannot be any doubt about reading this and similar words in a contracted form as has been done by Prof. Fausbøll in his 2. ed. of Dhpd. — v. 393 suci C° S* (Ed. sukhi). — v. 394 = Jāt. I 481,28, III 85,13. — v. 176 = It. p. 18,14. — v. 252 cp. Jāt. III 223,20, Childers JRAS. V (1871) p. 225. — v. 240 = Nett. p. 129, Metre: Vaitāliya; cp. Morris JPTS. 1887 p. 100. — v. 71 = Nett. p. 161. Cp. JRAS. V p. 224. — v. 5 = Jāt. III 212,10, 488,9, Vin. I 349,34. — v. 210 piyān' metri causa for piyānam (Mss.). — v. 80 = Dhpd. v. 145, MN. II 105,5, Th. v. 19 & 877; metre Vaitāliya. — v. 81 = Mil. p. 386,12, cp. AN. III 379,1, Th.

v. 643 and Vin. I 185,5. — v. 14 — Th. v. 134, cp. Dhpd. v. 13, Th. v. 133. — v. 222 cp. Mahābhārata I 3320; 'taro metri causa for itaro (Mss.). — v. 308 — It. p. 43,7 & 90,12, Vin. III 90,27. — v. 103 = Jāt. I 314,11, cp. Ms. Khar. p. 73. — v. 148 cp. It. p. 37,11—16; maraṇantaṃ cp. SN. I 97,28, Fausbøll's notes in Dhpd. 2. ed. and SBE. X p. 41. — v. 277—79 — Th. v. 676—78, Nett. p. 6 & 167, cp. Ms. Khar. p. 19—20; in order to make the metre correct we ought to omit [ti] in v. 277. — v. 190—92 cp. Jāt. I p. 97 & Divyāvadāna p. 164; v. 190 = Sv. I p. 233,14, ariyasaccāni (read: ariyasaccāni); v. 191 = Thī v. 186, 193, 321; ariyaṃ (read: ariyaṃ). — v. 387 — SN. II 284,28, cp. I 15,10, Ms. Khar. p. 39; khattiyo (read: khatyo). — v. 18 Metre: Vaitāliya; suggaṭṭim — sugaṭṭim, cp. Fausbøll Dhpd. (1855) p. 150.

THE GĀTHĀ'S OF MĀLUNKYĀPUTTA p. 107,28—108,9 — Thera-gāthā 399—404 (Thera- and Therī-gāthā ed. by H. Oldenberg and R. Pischel (London 1883) p. 43—44). — v. 1—4 = Dhpd. v. 334—37, cp. Ms. Khar. p. 18; v. 1 Metre: Vaitāliya; v. 3 yo c' etaṃ (Ed. yo ve taṃ); v. 4 the first half-çloka — Jāt. III 387,21, IV 211,6, V 72,9, Pv. II 7 v. 16; v. 5 cp. Dhpd. v. 315, Sn. v. 333, Th. v. 653, 1005; v. 6 = Sn. v. 334; sabbadā Ms. A. (Ed. om., BC and Sn. 334 pamādā), pamādānupatito (read: pamāduppatito?).

THE GĀTHĀ'S OF MAHĀPAJĀPATĪ GOTAMĪ p. 108,10—22 = Therī-gāthā v. 157—62 (p. 138—39). — v. 3 sāmsarī 'haṃ (Ed. sāmsari 'haṃ); v. 4 = Thī v. 22; v. 5 read: āradhaviṛye, for the metrical anomaly cp. p. 103,2 & Thī v. 212, SN. I p. 198,17; Buddhāna = Buddhānaṃ.

KAPIRĀJA-CARIYA p. 108,23—31 = Cariyā-piṭaka III,7 (Buddhavaṃsa and Cariyā-piṭaka ed. by R. Morris (London 1882) p. 97). Cp. Vānarinda-Jātaka p. 2—3.

THE COUNCIL OF MAHĀKASSAPA p. 109,1—110,18 = Dīpavaṃsa ed. by H. Oldenberg (London 1879) IV v. 1—23 (p. 30—32), translated ibid. p. 133—35; cp. Mahāvaṃsa III. — V. 1 satt' eva (read: satta?), arahā (read: arhā). — v. 9 read: samādhijhāṇ'. — v. 11 sutā paṭiggahitā (Ed.). — v. 16 pavibhajja (Ed. pavibhattā). — v. 18 katvā dhammaṃ (Ed. katadhammaṃ), asaṃkampi acalaṃ bhūmi dāhaṃ appaṭivattiyaṃ (Ed.). — v. 19 cāpi (Ed. vāpi). — Insignificant metrical anomalies I have not noted here, the passages put into [] must, in my opinion, be considered as interpolations and from vv. 22—23 of the edition I have totally omitted two half-çlokas.

THE CONQUEST OF CEYLON p. 110,17—112,34 = Mahāvaṃsa VII v. 1—42, edited from the Cingalese Ms. of the Copenhagen Collection (The Mahāvanso

in Roman characters with the Translation subjoined by G. Turnour. Vol. I (Ceylon 1837) p. 47—50, The Mahāvamsa, Part II containing ch. XXXIX to C. Translated by L. C. Wijesinha, to which is prefixed the translation of the first part (published in 1837) by G. Turnour (Colombo 1889) p. 31—34); cp. Dīpavaṃsa IX. The Verses 26 ff. have been published by Edm. N. Snyder: Der Commentar und die Textüberlieferung des Mahāvamsa (Berlin 1891, Diss. Leipzig) p. 40—42. Cp. Homeri Odyssea X v. 210 ff.; Weber: Ueber das Rāmāyana. Abhandl. d. Akad. d. Wiss. Berlin 1870. — v. 2 varam (Ms. varo). — v. 8 ca (Ms. ce). — v. 9 Ms. lagetvā, sonirūpena. — v. 10 vāriyānto (Ms. vārayānto) = vāriyamāno. — v. 12 Ms. ca ādāya ca mulālayo. — v. 14 Ms. sakkuni; yāciyānto = yāciyamāno. — v. 17 Ms. passi tañ corr. to hasantiñ. — v. 21 dāsi (Ms. bhāsi). — v. 22 Ms. jīvikan. — v. 23 Ms. adubhayatthāya . . . ānehi bhacche hi. — v. 24 Ms. nāvattam (cp. Vin. III p. 49,11). — v. 30 Ms. tūriyasaddaṇ ce . . . kiṃsadde. — v. 31 Ms. ghātissanti. — v. 32 Ms. Sirisavatthu . . . yakkhepuram. — v. 35 Ms. āha dissamāne. — v. 37 yakkharājā. — v. 38 Ms. vasinettha. — v. 42 Ms. narindo siham ādinnavā . . . Sihaḷā.

BUDDHAGHOSA p. 113,1—114,32 = the Copenhagen Ms. of Mahāvamsa XXXVII v. 215—46 (= Mahāvamsa by Turnour p. 250—53, Wijesinha's Translation p. 160—62), edited by H. Oldenberg JPTS. 1882 p. 110—12. — v. 1 Ms. vijjasippa-. — v. 6 Ms. dhassayi. — v. 7 otārehi ca (read: otārehiti?), pālim (Ms. pālim throughout). — v. 8 Ms. gaṇhi. — v. 11 Ms. Dhammasaṅganiyā . . . Atthasālinam. — v. 13 Ms. Atthakathā. — v. 15 Ms. Sihaḷabbhāsāya (id. v. 30). — v. 18 Ms. Mahāpadhānam gharam. — v. 19 Ms. Sihaḷa-. — v. 20 Ms. atthakatham (id. v. 22 & 29). — v. 22 Ms. nāmāka. — v. 25 marū (Ms. maru). — v. 26 Ms. vācesimsu. — v. 27 Ms. aṇṇatatham. — v. 28 Ms. tuṭṭhahattho. — v. 32 Ms. attakattabba-.

1000 Exemplarer.

COPENHAGEN. — PRINTED BY NIELSEN & LYDICHE.